

ლუარა სორდია

გრანალის ორდენის რაინდი

გრიგოლ რობაქიძის მსოფლმხედველობისა და
სახისმეტყველების ზოგიერთი პრობლემა

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2017

რედაქტორი: ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი **მარიამ მირესაშვილი**

რეცენზენტები: ფილოლოგიის დოქტორი,
პროფესორი **ნანა კუცია**
ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი
მარინე ტურავა

© ლ. სორდია, 2017

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2017

თბილისი, 0179, 0. შავაშვილის ბაზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@ymail.com

ISBN 978-9941-26-050-6

თავი I

ბრიგოლ რობაქიძის ესთეტიკის საკითხები

ბრიგოლ რობაქიძე ხელოვნების რელიგიურობის შესახებ

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში ქართული ეროვნული გონი განსაკუთრებული ძალით გაცხადდა რელიგიურ-ფილოსოფიური, ეროვნული, მითოლოგიური, ესთეტიკური ასპექტებით და გაუნელებელი ინტერესის საგნად იქცა როგორც მშობლიური, ისე უცხოური სამყაროსთვის.

დიდი კლასიკოსის ესთეტიკის საფუძველია მწერლის ფილოსოფიურ-რელიგიური და ეროვნულ-ისტორიული თვალსაზრისი, მისი შემოქმედების ღერძია შესაქმისეული სიბრძნე, ბიბლიურ წინასწარმეტყველთა ნააზრევი.

„მე მწამს, რომ მსოფლიო ღვთის ქმნილია და ხელოვანი მისი თანაშემოქმედი“, -მისწერა გრიგოლ რობაქიძემ ვალერიან გაფრინდაშვილს (1, 38).

მწერალი ყოველთვის ხაზს უსვამდა თავის რელიგიურობას: „მე მწამს ღმერთი და მის წიაღში არა იკარგება რა“ (2, 20).

შემოქმედებით ნიჭს ყოველთვის რწმენას უკავშირებდა: „ქვეყნად ყოველივე ღვთის წარმოსახვით შეიქმნა. შემოქმედების ეს უნარია სწორედ რწმენის სათავე“ (3, 113).

ახალი მხატვრული სინამდვილის შექმნის სტიმულად რწმენა ესახებოდა: „რწმენა რჯულზე მეტია, მორწმუნე ახალ სინამდვილეს ქმნის თავისი რწმენით“ (3, 45).

„ხელოვანი სამყაროს ხელდასხმულია, მიწით და ზეცით ხელდასხმული“ (3, 87).

მწერლის ორეულს, ლევან ორბელს ხიბლავდა მაისტერ ეკჰარტის სიტყვები: „მიუხედავად იმისა, რომ ღმერთი სრუ-

ლიად სხვაა, ის ჩემს საკუთარ თავზე უფრო ახლოა ჩემთან“ (3, 38).

მწერლობას თეურგიის ერთ დარგად, მწერალს ქურუმად წარმოიდგენდა: „მწერლობა თეურგიის ერთი დარგი უნდა იყოს. სიცოცხლის გარდაქმნა ესთეტიურად მუდამ თვალწინ უდგას მას. მწერალი ამ მხრივ ქურუმად უნდა იქცეს. პოეტი მეტყველი უნდა იყოს მსოფლიო ცნაურებათა. ამისთვის საჭიროა მისტიური გაღრმავება პოეტის ბუნების“ (ფრაგმენტები) (4, 167).

კულტურაში კოსმიურ აზრს ეძებდა: „კულტურა წარმოადგენს ფასეულობათა შემოქმედებას, რომელიც სავსეა კოსმიური აზრით... კულტურა სულის თვითშემოქმედებაა“ (ომი და კულტურა) (1, 44).

ჭეშმარიტ კულტურაში აუცილებლად უნდა გამოვლინდეს რელიგიურობა, სულიერება, კოსმიურობა, ინტერესი როგორც ქრისტიანული, ისე წარმართული ეპოქებისადმი: „კულტურა... სავსეა კოსმიური აზრით. კულტურა სულის თვითშემოქმედებაა. კულტურის ზრდა ემთხვევა სულიერების ზრდას (ფუნდტის ტერმინია). კულტურას ეკუთვნის რელიგიური გზნება, რომელიც გრძნობს ღმერთს თავის გულის ფეთქებაში და ჭვრეტს მას ზეცაში... კულტურაში, როგორც პანთეონში, ყველა ღმერთისთვის არის ადგილი... კულტურაში გვერდიგვერდ ცხოვრობს წარმართული ვენერაც და ქრისტიანული ღვთისმშობელიც“... (1, 44).

გრიგოლ რობაქიძე ხელოვნების რელიგიურობაზე მუდმივად აკეთებდა აქცენტს და იმონებდა ავტორიტეტებს: „მართალია შელინგი, რომელიც ამტკიცებს, რომ „ხელოვნებას მიჰყავს ადამიანი ცოდნისკენ უზენაესისა“. მართალია ჰეგელიც, ... რომ „ხელოვნება გრძნებითი გამოსახვაა აბსოლუტისა“. მართალია შოპენჰაუერიც, ... რომ „ყოველი საგანი ლამაზია იმდენად, რამდენადაც იგი გამოსახულებაა იდეისა“ (4, 509).

არც ინდოელი მგოსნების მაგალითს ივინყებდა: „ინდოელი მგოსნისთვის მგოსნობა ღმერთმსახურებაა და შაირი - მსხვერპლშენირვა. მხოლოდ მსხვერპლი, აი მთავარი ნაქნარი მგოსნისა“.

ასევე, იხსენებდა ჰაიზენშტაინის ნათქვამს: „ხელოვნება - ეს დაჭერაა საგნებზე ღვთის კვალისა“ (ექსპრესიონიზმი) (2, 344).

გრიგოლ რობაქიძე ხელოვანსა და ხელოსანს რწმენის მიხედვით განასხვავებდა: „შესაძლოა დამტკიცდეს, რომ ხელოვნება ღმერთმსახურების გაგრძელებაა. მოგვი პირველში მგოსანიც იყო: იდუმალი სიტყვა და წმინდა სახელი განაიგივ ლექსის სული არ არის? დიახ: ხელოვანი მოგვია წამდვილი და ვის სულშიც ცეცხლი არ იწვის ღვთიური, იგი ხელოსანია მხოლოდ“ (ოქროს ვერძს“) (4, 495).

ქართულ ლიტერატურაში მოგვის სახელით აკაკის და ვაჟას მოიხსენებდა და წერდა, რომ „მათი პოეზია უფრო მოგვობას უახლოვდებოდა“ (ფრაგმენტები) (4, 164).

„გველის პერანგის“ ავტორისთვის „ხელოვნება... ერთ-ერთი სახე“ იყო „რელიგიის კავშირის“ (4, 528).

სწამდა, რომ „ადამიანი ზესთაურის მხილველია“ (საუბარი კარდუსთან) (5, 18).

მწერალი ეძებდა მარადიული სულის, „მარადჟამული ცეცხლის“ მსახურს: „ვისაც უკვდავება არ სწამს, იგი არ არის მგოსანი: მარადჟამული ცეცხლის მაგიერ იგი მხოლოდ მტვერს ემსახურება და მოსძებნეთ ჩვენში მგოსანი, რომელიც ღვთიურის ცეცხლის ალით იწვოდეს“ („ოქროს ვერძს“) (4, 495).

გრიგოლ რობაქიძის იდეალი იყო „შემოქმედი-ცეცხლეული წინასწარმეტყველი“, მზესთან, ცეცხლთან წილნაყარი, „ახალი აღთქმის ფიცართა“ მფლობელი: „...ველით შემოქმედს, იგი წინასწარმეტყველია თვითონ ცეცხლეულის. ცეცხლის სიყვარულით ქმნის იგი ახალ სიცოცხლეს, ახალ სინამ-

დვილეს. იგი სწყევტავს მზეთ და ალის ენით სწავს და სჭრის მათში ახალი ალთქმის ფიცართა“ (6, 517).

ცეცხლი და მზე საღვთო სახელებია (7, 121).

ლექსში ეძებდა ბრინჯაოს სიმტკიცეს, სულის ლოცვა-მუსიკას, პოეტის გმირულ შემართებას, მსხვერპლმწიროვისთვის მზადყოფნას სახავდა გამარჯვების გარანტად: „ლექსი ბრინჯაონაკვეთი უნდა იყოს ლოცვისა, სულის მუსიკისა, აფროთოვანების ალისა“ (5, 383).

ლოცვის, გალობის ინტონაციებით გამოირჩევა ლევან ორბელის პოეზია. რომანში „მცველნი გრაალისა“ ლოცვა-ვედრების, საგალობლების აღვლენის ნიჭი კი მხოლოდ რწმენისთვის სისხლის გამღებთ, ქრისტიანული რწმენის ერგულთ ხელენიფებათ.

იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადებაში თეთრად შემოსილნი გვევლინებიან რწმენისთვის შენირულნი და გალობენ ისეთ სულისშემძვრელ საგალობელს, რომლის შესწავლა მხოლოდ ერთეულთა, იდეალისთვის მსხვერპლის გამღებთა ხვედრია (იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადება, თ. 5, 9, თ. 6, 11, თ. 14, 2, 31) (8, 497, 498, 499, 508)

გრიგოლ რობაქიძე აღნიშნავდა, რომ მხოლოდ რწმენის ერთგულია ინტუიციით მომადლებული, რომელიც წვდება „სახე- იდეას“ და ნამდვილ სახეში ქმნის სასურველ სახეს“ (ხელოვნება და სინამდვილე) (6, 502).

„ინტუიციური ანუ სულიერი სიბრძნე არის წყარო შთაგონებისა, რომელიც არის ხმა უმაღლესი მესი“ (რამაჩარაკა) (9, 137).

ქართველ მწერალს იტაცებდა „სიტყვა ქვეფარული“, „ჭირატიული სიტყვა“ (6, 511), ანუ ქვეტექსტებით გამჟღავნება სათქმელისა, საიდუმლო სიტყვა, ინტელექტუალთათვის, ელიტისთვის გამიზნული.

თავის რელიგიურობას ასე გვაგრძობინებდა „ჩაკლული სულის“ ავტორი: „მე ყოველთვის ალისფერი მოსასხამი მესხა“ (იოსებ გრიშაშვილისადმი) (5, 384).

სხვაგან გვეცხადებოდა, როგორც „ცეცხლის რაშის“ მხედარი, „ლეგენდა ალისფერი“ (10, 37-38)

„ლეგენდა ალისფერი“, „ალისფერი მოსასხამი“ ღმერთშემოსილობას ნიშნავს.

„სამართლიანად ითქვა, რომ „რობაქიძე დიდი ადამიანი და გენიოსია. ქედს იხრის მარტო პანტოკრატორის წინაშე. ებრძვის მერყევს და წარმავალს“ (გ. ჯიბლაძე) (2, 421).

აღნიშნულია, რომ „გრიგოლ რობაქიძის მეტაფიზიკა მეტაფიზიკაში კი არ არსებობს, მიწის სიღრმეებშია ფესვგამდგარი“ (გიორგი ჯიბლაძე, მოგონება-მემორიალი) (2, 394).

ყველა დიდი მწერალი რელიგიურობით იქცევდა ყურადღებას, რადგან, ბიბლიის მიხედვით, მხოლოდ რწმენის ერთგულთ მიემადლებათ სიბრძნე, ნათელხილვისა და ნათელსმენის ნიჭი, რომელთა გარეშე არ არსებობს ჭეშმარიტი შემოქმედება.

ცოდნა ორგვარია: მიწიური და ზეციური. „მიწიური ცოდნა წუთისოფლის მაცდური, ეშმაკეული სიბრძნეა“, რომელსაც უპირისპირდება „მაღლიდან გარდმომავალი სიბრძნე. მშვიდობიანი, ღმობიერი, წესიერი, მიუკერძოებელი და უთვალთმაქცო სიბრძნე“ (იაკობი, 4, 15, 17) 8, 298).

მარქსიზმის, ათეიზმის, სისხლიანი რევოლუციის ეპოქაში განსაკუთრებული მნიშვნელობის იყო საკითხის ასე დასმა, რადგან ოფიციალური იდეოლოგია უარს ამბობდა წარსულის კულტურაზე, რწმენაზე, ახალ ადამიანს ქმნიდა, ურწმუნოს, უზნეოს.

ბუნებრივად გაჩნდა პოზიტიური მონოდება: „უნაყოფო, კულტურის საწინააღმდეგო ნიჰილისტური მორალიზმიდან პირი უნდა ვიბრუნოთ შემოქმედი, კულტურისმქნელი რელი-

გიური ჰუმანიზმისკენ“ (სემიონ ფრანკი, ნიჰილიზმის ესთეტიკა) (11, 66).

უეჭველია, რომ „კულტურა თავისი არსით და საფუძვლებით რელიგიურია. არარელიგიური კულტურა ფსევდო-კულტურაა. კულტურა თავისი არსით და საფუძვლებით რელიგიურია, ეროვნულ-ნაციონალური და, ამდენად, საკაცობრიო. ცივილიზაცია არარელიგიურია, ინტერნაციონალური“ (აკაკი მინდიაშვილი, ხელოვნების რელიგიურობისა და თანამედროვე სინამდვილის შესახებ) (12, 117).

ყველა დიდი კლასიკოსი რელიგიასთან, საღვთო სიბრძნესთან იყო ნაზიარები.

კონსტანტინე გამსახურდია ბრძანებდა: „ვერც ერთი თაობა, ვერც ერთი ეპოქა, ვერც ერთი ერი მაღლისა და მშვენიერის შემოქმედი ვერ იქნება, თუ იგი ღვთაების უხვი კალთიდან აღარ იღებს სულიერ საზრდოს“ (13, 425).

მწერლის მიზანი იყო სატანური ბოლშევიზმისგან განდგომა „დისტანციის თეორიის“ საშუალებით, ეროვნული, ნაციონალური რელიგიის შექმნა, ხელოვნების რელიგიად წარმოდგენა“ (სოსო სიგუა) (14, 630).

პოეზიის, ხელოვნების რელიგიურობას ორგანულად უკავშირდება ეროვნული იდეალები: „მგოსნის სულში ერი ცოცხალ არსად უნდა ფეთქავდეს, უამისოდ შეუძლებელია მზიურ-ხალისიანი შემოქმედება. მართალია, ჩვენს განცდაში საქართველო, როგორც მთელი არ არსებობს, მაგრამ ჩვენს ოცნებაში ხომ არსებობს მისი სახელი, სახე? და ტანჯვაა საჭირო, ღრმა ტანჯვა, რომ ოცნების ჩონჩხმა ჩვენს წარმოდგენაში ხელშესახები სხეული შეისხას და განა ბევრი იტანჯვის ჩვენში“? (ოქროს ვერძს“) (4, 491).

დიდ ლიტერატურაში კლასიკოსი მწერალი ეძებდა „ხმალს სულიერს, სიტყვას წინასწარმეტყველურს, სიმბოლოს ეროვნული რენესანსისა“ (არჩილ ჯორჯაძეს) (1, 285).

უზენაესთან წილნაყარ შემოქმედს ნათელხილვისა და ნათელსმენის ფენომენები მიემადლება. მას დაებედა „შინაგანი სმენით წარსულის ხმების მოსმენა“ (3, 411), მოვლენების განათება „ელვისებული ინტუიციით“, მოსახდენის წინასწარი განჭვრეტა, „იდუმალი წიალიდან წამოსული სახეების ჭვრეტა (3, 109) „მდუმარე სიტყვის დანახვა“ (3, 11), „დუმილით სულში ჩახედვა“ (3, 157) „ყოველი არსის ფარული სახის შეცნობა“, „კოსმოსის მაჯისცემის შეგრძნობა“ (3, 112), „უძირო მარადისობის“ წვდომა (3, 11)

რწმენის დაკარგვა მიწის - „ამ მარადიული დედის“ „წაბილწვას“ უკავშირდება (3, 116).

სამყაროს, კოსმოსის საიდუმლოებითა მაძიებელი სული გარდუვალისა და მარადიულის სივრცეში ტრიალებს (3, 22), მისთვის მთავარია „წმინდა წამი და არა წარმავალი“. „ღიადი ნუთებით“ მცხოვრებ სულს ხელენიფება „ერთ წამში მოიხელთოს უსასრულობა სივრცის“ (3, 220), წვდეს „უძირო მარადისობას“ (3, 11).

მხოლოდ ამგვარი „ღიადი წამით“ ხდება შემოქმედის სული „სამყაროს ხელდასხმული“ (3, 155).

„ყოველი ადამიანი სამყაროსთან კოსმიურ კავშირშია ჩაბმული“ (3, 149).

მიწისა და ზეცის საგალობლების ავტორი მიმართავდა უზენაესს: „უფალო, ო, მშვიდო, ლალო, მაღალო, წყნარო, ჩაეშვი ჩემი სულის თასში, ვით გრილი წყარო“... ვენაფვი ფიცხი შენი სულის მათრობელ ალსა“ (სონეტი ლოცვის) (გრიგოლ რობაქიძე, 13 სონეტი, თბ. 2004, გვ.3)).

სადვთო ცეცხლთან, უზენაეს „აღთან“ წილნაყარი მწერალი უმაღლეს ექსტაზს განიცდიდა: „...ღვთის სიახლოვით მენამულნი: ვინვით, ვითვრებით“ (დიდი შუაღლე) (იქვე).

„შინაგანი გზნებით“ ჭვრეტდა გარდასული დროის სალოცავებს, შეიგრძნობდა „ღვთაების ძალას და მადლს“, „უძველეს საუკუნეთა ქროლვას“ (3, 37-38).

„ზესთაურის მხილველი“ მწერალი ამბობს: „ჩემი ინსტინქტი მეტად გამახვილებულია და ძალიან საძნელოა მისი შეცდომა“ (5, 284).

გრიგოლ რობაქიძე ხაზს უსვამდა, რომ მისი ნიჭი ღვთისგან იყო მომადლებული: „ის, რაც მოხვდა თანამემამულეთა გულს, არსად მისწავლია, მომადლებული მაქვს“ (გიორგი გამყრელიძეს) (5, 630).

აქ მწერლის აზრი სულიწმინდის ქნარად წოდებული პავლე მოციქულის მოსაზრებას ემთხვევა, რომელიც ნიჭის მბოძებლად სამების მესამე წევრს - სულიწმინდას სახავდა და სიბრძნის სიტყვას, ცოდნის სიტყვას, რწმენას, განკურნებათა ნიჭს, სასწაულმოქმედების, წინასწარმეტყველების, სულების გარჩევის, სხვადასხვა ენების და ენების განმარტების უნარს სულიწმინდის მაღლად მიიჩნევდა (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 12, 7, 8, 9, 10, 11) (8, 374).

გრიგოლ რობაქიძისთვის მიუღებელი იყო ნიჭით ამპარტავნობა: „ნებისმიერი მწერალი უნდა ერიდოს საკუთარ ზესთამჩენობას, რადგან ჭეშმარიტი ხელოვნება პიროვნებიდან არ მოდის, ზეპიროვნულია“ (კორნელიუს ბერგმანისადმი) (5, 472).

გრიგოლ რობაქიძეს ესმოდა „ქაოსის სუნთქვა“, ევლინებოდა ხილვები, რომლებიც წინასწარ მიანიშნებდნენ მოსახდენ მოვლენებზე.

ბერძენი მწერალი ნიკოლას კაზანძაკი წერდა ქართველ კლასიკოსზე: „...ნათელმხილველი, რომლის თანამედროვენი ჯერ არ შობილან“ (5, 528).

გრიგოლ რობაქიძის სულში „მისტიური ნაპერწკალი“ ენო, მისი „მისტიურ განზომილებაში გადასული სული“ უხილავის ხილვით, შეუცნობის შეცნობით იყო გატაცებული.

მთავარი მიზანი იყო „მდაბალი სამყაროდან მასზე უფრო მაღალში მისტიკური ზეაღსვლა“ (3, 87).

„მისტიკური ჭეშმარიტების“ წვდომის უნარს მხოლოდ ზეცასთან, უზენაესთან ნილნაყართა პრეროგატივად მიიჩნევდა დანტი: „ნუ გაოცდები, რომ შეიძლო შევიღმა სოფლისამ ჭეშმარიტების მისტიურის ეგრე ჩანვდენა, ეს მან შეიცნო, ვინც იხილა ცათა საუფლო“(15, 392).

უმბერტო ეკოს „ვარდის სახელის“ პერსონაჟს სჭირდებოდა „ამ მდაბალი სამყაროდან მასზე უფრო მაღალში მისტიკური ზეაღსვლის წინამძღოლი“ (16, 228).

გრიგოლ რობაქიძის სამყარო ერთნაირად არის „ზეცით და მიწით“ ხელდასხმული, მისთვის ლოგოსი იყო „ცოცხალი თაური ციურისა და მიწიერისა, რომელიც განსაკუთრებული ძალით ვლინდება ქართულ ენაში“.

მწერლის აზრით, „სული შემოქმედად მას შემდეგ იქცევა, რაც მიწით განიმსჭვალება: ამას გვასწავლის ვაზის ჯვარი. თვით ღვთიური ვნებაც კი სიცოცხლისაგან ნაბოძები სიხარულით შეიცნობა...“ (3, 64- 65).

მინის, ზეცის, სისხლის, სულის და რწმენის ერთიანობაში ხილვა გრიგოლ რობაქიძის განსაკუთრებული მსოფლალქმის დასტურია: „ჩვენთვის მინა სისხლი და ხორცია. იგი ... ზესივრცული არსით იმოსება, რაც მეტაფიზიკურ სფეროში გარკვეულ სულიერ სინამდვილეს შეესაბამება.

„ჩვენს სულს ესაჭიროება მინის პლაზმა, ის სიმნიფესა და სიმყარეს გვანიჭებს“(3, 147).

გრიგოლ რობაქიძე თავისი შემოქმედების უპირველეს წყაროდ, წარმატებების გარანტად მშობლიურ სამყაროს ასახელებდა: „თუ რამ კარგი გამოდის ჩემგან, ეს მაღლი არის მხოლოდ და მხოლოდ საქართველოს მიწისა, მისი ქმედიითი-ცოცხალი ხსოვნა (ანამნიზისი), აქაა საქართველოს არსი“ (5, 414).

მწერალი ქართული ენის სიტყვებს უწოდებდა „ქმედით სტიქიებს, რომლებშიც შესაქმისეული სიბრძნე ხმიანებს, მსოფლიო სიბრძნე ირეკლება“ (3, 58).

ქართულ მატრიანებში, ხელნაწერებში სულის თვალთ
ეძებდა „მსოფლიო საიდუმლოს“ ამოსახსნელ გასაღებს, აღ-
მოსავლური სიბრძნის მრავალ მარგალიტს ჭვრეტდა ეროვ-
ნულ მითებში, თქმულებებში, რელიგიურ ადათებსა თუ ეპო-
სის ნამსხვრევებში.

ხაზს უსვამდა ვაჟა ფშაველას მინდიას არსებაში დაუნ-
ჯებულ ბუნების შემოქმედებით გენიას, რელიგიურ უნივერ-
სალიზმს, რელიგიურ გარდამქმნელ სანყისს“ (ვაჟა ფშავე-
ლა) (5, 288-289).

ცნობილია გოეთეს აზრი რევოლუციის შესახებ: „...თავს
ვერ ჩავთვლი რევოლუციური ბრბოს მეგობრად, სულ რომ
ძარცვა-გლეჯაზე, მკვლელობაზე და ხანძარზე ფიქრობს,
მხოლოდ საკუთარი ეგოისტური მიზნებისთვის იღწვის. არა,
ასეთ სისხლისმღვრელთა მეგობარი არ ვარ! მე მძაგს ყო-
ველგვარი სისხლიანი გადატრიალება, რომელიც იმდენსავე
ანგრევს, რამდენსაც ქმნის. მე მძაგს ისინიც, ვინც ძალმომ-
რეობით აღიძვრიან და ისინიც, ვინც ამის მიზეზს იძლევიან...
ყოველგვარი ძალადობა, ყოველი ნახტომი ჩემს სულს აღაშ-
ფოთებს, რადგან ის ბუნებას ეწინააღმდეგება“ (17, 81).

გრიგოლ რობაქიძის „ჩაკლულ სულში“ რევოლუცია
აღიქმება, როგორც ძალმომრეობა, შურისძიება ჩაგრულები-
სა მჩაგვრელთა მიმართ, რაც არ ამკვიდრებს თანასწორო-
ბას, პირქით, ერთი ჯგუფის მჩაგვრელები მეორეთი იცვლე-
ბიან.

„რევოლუცია საფრთხეა, მაგრამ კაცობრიობამ უნდა გა-
იაროს ეს საფრთხე. უღმერთო კულტურა რევოლუციით
მთავრდება.

„რევოლუცია აქეზებს უღმერთობას, უღმერთო ადამიანი
ერთბაშად იგრძნობს სიცარიელეს და აღმაფრენით მოინატ-
რებს დაკარგულს“ (ჩაკლული სული) (18, 21).

„სამყაროს განღმერთებას“ შინაგანი სამყაროს განადგუ-
რების ტოლფასად მიიჩნევა მწერალი, მაგრამ რევოლუცი-

ით დაკანონებული უღმერთობის მიღმა ისევ რწმენისკენ მიბრუნების სჯეროდა, რაც ახდა კიდეც.

საბჭოეთში მწერალი არა დემოკრატიას, არამედ „დემონოკრატიას“, შიშს, უნდობლობას, გაცემას ხედავდა (მიმართვა ქართველი ახალგაზრდობისადმი) (18, 7).

აღაშფოთებდა ბოლშევიკების „დემონური ყოვლისშემძლეობა, მარქსისტული იდეის დემონურობა“ (დემონი და მითოსი) (19, 73, 81).

დემონებს, ლუციფერებს, არიმანულ ძალებს უწოდებდა ლენინს, სტალინს, ტროცკის (19, 93).

რომანი „ჩაკლული სული“ იყო წინასწარჭვრეტა საბჭოთა ეპოქის რეპრესიებისა, რაზედაც მიუთითა კიდეც მწერალმა კ. სალიასთან ინტერვიუში (18, 229-241).

ცნობილია, რომ „სოციალისტურმა ტოტალიტარიზმმა კირკესეული ჯადოქრობით ღორებად აქცია მასა, მაგრამ მან ვერ შეძლო ერთგულ, გამორჩეულ პიროვნებათა ამგვარი ტრანსფორმაცია“ (20, 61-62).

საზოგადოებაში ორ მთავარ ჯგუფს - გამორჩეულ, მაღალი იდეების მსახურ უმცირესობას და მასების, ბრბოს თავმოყრას ხედავენ, უმრავლესობის ნება მხოლოდ ინსტინქტებზეა დამყარებული (21, 8).

გრიგოლ რობაქიძე რელიგიურ, მარადიული ჭეშმარიტებების ერთგულ უმცირესობაზე აკეთებდა აქცენტს, მას გარჩეული აქვს „ხალხი შემოქმედი“ და „ხალხი მასალა“ (არჩილ ჯორჯაძეს) (1, 277).

მწერლის აზრით, „ადამიანი მცირე კოსმოსია, ქართველთა მითიური წინაპარი კი ქართლოსი .... გარდაცვლილნიც და მოსულნიც ერთნი არიან. მამა შვილში არის, შვილი მამას აგრძელებს“ (3, 157).

ცნობილი მოსაზრების მიხედვით, „ერი არის მისტიური ორგანიზმი, ... ერი არ არის მხოლოდ ცოცხალთა თაობა, არ არის თაობათა ჯამი. მასში არანაკლებად ცოცხლობენ და

მყოფობენ წარსული თაობები, ვიდრე თანამედროვენი“ (ნიკოლოზ ბერდიაევი, ერი და კაცობრიობა) (11, 15).

გრიგოლ რობაქიძე ეძებდა რჩეულ, ერის მომავლის, პროგრესისთვის მებრძოლ ადამიანებს, ამხელდა ღმერთისუარმყოფელი ეპოქის ტრაგედიებს: „დავჩლუნგდით, დავბეჩავდით, ღირსნი აღარ ვართ ღვთისშვილებად ვინოდებოდეთ. ხორცად ქცეული სიტყვა-ეს საიდუმლო მყიფე მეტაფორადღა შემოგვრჩა, არადა, ეს ხომ მიწაზე მიგვითითებს, როგორც ლოგოსის დამბადებელ საშობე. თუკი მიწის საშოს მკვდარ მატერიად მიიჩნევს, ადამიანი იმწამსვე დაიცლება ლოგოსური ძალებისაგან, სული დაკარგავს თავის ნაყოფიერ სისავსეს და მყიფე რაციომდე დაეცემა, ხოლო რაციოს არ შესწევს ძალა, რწმენის შემოქმედებითი აქტი განახორციელოს“ (3, 117).

გრიგოლ რობაქიძეს არ მოსწონდა ბოლშევიზმი, ათეისტური სოციალიზმი, ლიტერატურის პარტიულობის პრინციპი, სოციალისტური რეალიზმის მეთოდი: „ბოლშევიზმი და ხელოვნება ერთიმეორეს ეწინააღმდეგებიან. მთელს საბჭოეთში მე არ მეგულება არცერთი ნაწარმოები, რომელიც არსებითად ბოლშევიკური იყოს და იმავე დროს ხელოვნური. თუ რამ თვალსაჩინო შეიქმნა საბჭოეთში ამ მხრივ, მხოლოდდამხოლოდ ოსტატური გვერდის ავლით ბოლშევიზმისა“, (5, 109).

„ორი ასტროლოგიური ნიშანი მართავს აწმყოს: მერკური და მარსი. მერკური - ევროპა-ამერიკის რაციო, მარსი-ძალა ბოლშევიკური გაქანებისა“, გულისტკივილით წერდა მწერალი.

დასავლური ჭვრეტა „მშრალ, ცარიელ ცოდნად“ ესახებოდა: „ლოგოსი-ენგადი, როგორც ყოფის, ისე აზრის, დასავლეთში ძლივს ახელს თვალს“ (გულნადები) (18, 323).

1931 წელს მიხეილ ჯავახიშვილს მისწერა: „აქ დიდი კრიზისია. ამერიკანიზმი სპობს ნამდვილ ლიტერატურას... ნუ-

რავინ იფიქრებს, ევროპის სარბიელზე გასვლა (ამჟამად) მწერლისთვის სახარბიელო იყოს. მშობელი მინა და მისი წიაღი ყველაფერია. ჩვენში მინას ჯერ კიდევ აქვს ჯიქანი. ჩვენში წიაღი უშრეტია“ (1, 68).

მინიური და ზეციური ერთდროულად ესახებოდა რენესანსის ხერხემლად, არ მოსწონდა რენესანსის წარმომადგენელთა გულგრილობა რწმენისადმი, თავისი თანამედროვე ეპოქის ათეიზმი, მწერლის უმთავრეს მისიად მიაჩნდა რწმენის მსახურება, ხალხის მოქცევა ქრისტიანობისკენ, ზრუნვა ადამიანის სულის ზრდისთვის. ეს იყო მისი პოეზიის, პროზის, დრამების, ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილების, პუბლიცისტიკის, ეპისტოლარული მემკვიდრეობის ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა.

ლიტერატურა

1. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003
2. გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ. 1996
3. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თბ. 2012
4. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, წ. III, თბ. 2012
5. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, წ. IV, თბ. 2012
6. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, წ. II, თბ. 2012
7. ტიტე მოსია, საღვთო სახისმეტყველება, ზუგდიდი, 1995
8. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
9. Рамачарака, Основы мирозозрения индийских Йогов, Петербург, 1913
10. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, წ. V, თბ. 2012

11. რუსი ფილოსოფოსები დემოკრატიადა და რევოლუციაზე, თარგმანი ზ. კიკნაძის, თბ. 1994
12. ჟ. „ცისკარი“, 1999, №3
13. კონსტანტინე გამსახურდია, ტ. VII, თებ. 1985
14. სოსო სიგუა, მარტვილი და ალამდარი, I, თბ. 1991
15. დანტე, ღვთაებრივი კომედია, თარგმანი კ. გამსახურდიასი, თბ. 1941
16. უმბერტო ეკო, ვარდის სახელი, თარგმანი ხათუნა ცხადაძის, თბ. 2011
17. გოეთეს საუბრები ეკერმანთან, თარგმანი, წინასიტყვაობა და კომენტარები ა. გელოვანის, ბათუმი, 1988
18. შერისხულნი ტ. II, თბ. 1994
19. გრიგოლ რობაქიძე, დემონი და მითოსი, გერმანულიდან თარგმნა მანანა კვატაიამ, თბ. 2012
20. ზვიად გამსახურდია, დილემა კაცობრიობის წინაშე, თბ. 1995
21. ხოსე ორტეგო ი გასეტი, მასების ამბოხი, თბ. 1993

მოღონიზმის მამამთავარი

გრიგოლ რობაქიძე ფართო თვალსაწიერის მოაზროვნე იყო, ნაზიარები დასავლურ თუ აღმოსავლურ სულიერ კულტურას, მარადიული სიბრძნის მიღწევებს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

განახლების გზების მაძიებელი მწერალი მოღონიზმის ერთ-ერთ მამამთავრად იქცა.

ანალიზებდა ნატურალიზმის, რეალიზმის, სიმბოლიზმის, იმპრესიონიზმის, ექსპრესიონიზმის თავისებურებებს, მათ ძირითად ნიშანთვისებებს.

„ფორმულა პირველი: „მე მსურს საგანი ავსახო ისე, როგორც არსებობს საგანი თვითონ, არც მეტი, არც ნაკლები. საგანი: თითქო გარე სუბიექტისა, მთელი ენერგია საგნის სისწორით გადმოცემისათვის.

ეს იქნება ნატურალიზმი.

ფორმულა მეორე: მე მსურს ავსახო საგანი ისე, როგორც ჩემს შთაბეჭდილებაშია იგი ასახული. არა საგანი თვითონ, არამედ ჩემი შთაბეჭდილება, არავითარი ზედმეტი. მთელი ენერგია მხოლოდ შთაბეჭდილების დაჭერისთვის.

ეს იქნება იმპრესიონიზმი.

ფორმულა მესამე: მე მსურს ავსახო საგანი არა ისე, როგორც არსებობს საგანი თვითონ. მაგრამ არც ისე, როგორც არის იგი გარდაქმნილი ჩემს სულში. მთელი ენერგია საგნის გარდაქმნისათვის. არა ნაკლები.

ეს იქნება ექსპრესიონიზმი“ (1, 129).

ექსპრესიონიზმი ევროპის უახლესი თაობის ახალ რელიგიად გამოცხადდა.

გრიგოლ რობაქიძის ინტელექტი, ინტუიცია, მისტიციზმი, საგნის იქით სულის ძიება, არსებული რეალობის საფუძველზე უფრო მაღალი რეალობის შექმნის სურვილი, გატა-

ცემა მითებით განაპირობებდა დაინტერესებას ექსპრესიონიზმით.

მისი რომანი „გველის პერანგი“, დრამები - „ლონდა“, „ლამარა“, „კარდუ“, მისი ლექსების ერთი ნაწილი ექსპრესიონისტულია. ექსპრესიონიზმი ისეთივე ნაყოფიერი აღმოჩნდა დრამაში, როგორც სიმბოლო პოეზიაში“. (2, 255-256).

ექსპრესიონისტულად იქნა მიჩნეული ლექსები „აქლემი“ და „კასაკა“. „ქართული ლექსის ტრადიციულ პირობითობას და მეტაფორულობას აქ ენაცვლება ექსპრესიონისტული დეპეშურობა და ზედსართავ-მიმღეობების ჩამოთვლით პორტრეტის შექმნა (3, 135).

შემდეგ მწერალმა თავისი ურთულესი მხატვრული სამყაროს ემბლემად სიმბოლო და მითოსი გამოაცხადა: „ვისაც სიმბოლო და მითოსი არ ესმის, იგი ჩემს შემოქმედებას ვერ გაიგებს.

„ჩვენში დღემდე ვერ განუსხვავებიათ სიმბოლური სიმბოლისტურისგან. პოეზია სიმბოლურია იმთავითვე. არასიმბოლური პოეზია ქვეყანაზე არ ყოფილა და არც იქნება.

„სიმბოლო, მითოსი, მარადი მყოფადი-მარტო სახელოვნო ლაბორატორიაში კი არ მუშავდებიან ჩემსაში, „დედიმობაა“ ჩემი, ცეცხლია, რომლითა ვცოცხლობ“ (სათავენი ჩემი შემოქმედებისა) (4, 15).

სიმბოლურ აზროვნებას აღმოსავლური სამყაროსთვის ორგანულად სახავდა: „...აღმოსავლეთი ევროპულ დასავლეთზე უფრო სიმბოლურია და ვგრძნობდი იმთავითვე, რომ საქართველო, როგორც ერთგვარი ნატეხი აღმოსავლეთისა, ბოლომდე განსაზღვრული შეიძლება იყოს მხოლოდ და მხოლოდ სიმბოლიზმის ხაზებში“ (ჟურნ. ABC, 1918, №2)

მწერლის შემოქმედებითი პრინციპის აქცენტირებაა შემდეგი განაცხადი: „ჩემი წმინდა მხატვრული ხასიათის ამოცანა იყო ევროპული სიმბოლიზმის ტექნიკით - ამ სიტყვას განსაკუთრებული მნიშვნელობით ვხმარობ, - ქართული აღმო-

სავლეთის სიღრმისეული წვდომის შემოქმედებითად განსახიერება“ (ჟურნ. ABC, 1918, №2).

გრიგოლ რობაქიძეს მოსწონდა გოეთეს აზრი: „ყოველი წარმავალი სიმბოლოა მხოლოდ“ (5, 529).

ქართველი მწერალიც ასე გაიაზრებდა საკითხს: „ხელოვანი წარმავალში წარუვალს იჭერს აზრიანს“ (კიტა აბაშიძისადმი) (6, 336).

„ვინც სიმბოლოს იდუმალ აზრს მისწვდება, იგი ნახევრად მაინც ახდის ყოფას საიდუმლოების ზენარს“, მიიჩნევდა გრ. რობაქიძე (7, 520).

მისთვის „სიმბოლო იდეის სხეულია“.

„ყოველი წარმავალი, ხილული, რეალური ფარული ნიშანია რაღაც სხვა ყოფისა, მარადიულის“, ამას ამბობდა დიდებული გოეთე, ეს წინამორბედი თანამედროვე სიმბოლიზმისა“ (6, 531)

ქართველი მწერალი მიუთითებდა „სიმბოლოს ორმაგ სიძნელეზე“: „... თუ შესძლო მან საგანში ხილული და საგნისგან გამომყვანი სიმბოლო უკუაბრუნოს საგნისკენ და კვლავ „საგნად“ აქციას იგი, მაშინ ავტორი გამარჯვებული გამოდის“ (7, 187).

ამის მაგალითად ასახელებდა ორბელის დედის სიზმარს რომანში „მცველნი გრაალისა“, სადაც ერთმანეთში გადადიან ძუძუ, თასი, ვარსკვლავი, გრაალი.

„საგნის ქცევა სიმბოლოდ ძალიან ძნელია, ხოლო ამბის ვლინება მითოსურად კიდევ უფრო ძნელი. თითქო მომხდარი უკვე სადღაც და ოდესღაც მომხდარა, იცოდე, რომანი მითიური“ (6, 186).

„ყოველ მგოსანს გზნება უნდა ჰქონდეს... იმ არშობილი სიტყვისა, როგორც ყოველ მოაზრეს ორგანო უნდა გააჩნდეს... ასათვისებლად იმ „იდუმალი გონისა“ (საუბარი კარდუსთან) (6, 196).

გრიგოლი ხაზს უსვამდა, რომ მას მეექვსე კი არა, მეშვიდე გრძნობაც ჰქონდა.

„ტიციან ტაბიძის შეხედულებით, გრიგოლ რობაქიძე დაჯერებული სიმბოლისტია“ (ჟ. „მშვილდოსანი“, 1920წ. №1, გვ.14).

„ცისფერყანწელთა“ ერთ-ერთმა თავკაცმა ტიციანმა ხაზგასმით აღნიშნა: „სიმბოლიზმი ჩვენში შემოიტანა გრიგოლ რობაქიძემ... პირველად იმან შეგვახედა იოჰანანის მოჭრილ თავს, პირველად იმან მოგვასმენინა ნიცშეს მწვალებლური სიტყვა... გრიგოლ რობაქიძის ლექსები პირველი სიმბოლისტური ლექსებია“ („ცისფერი ყანწებით“, „ცისფერი ყანწები“, 1916წ. №1).

გაზ. „ბარიკადში“ (1920წ. 7 იანვარი) პაოლო იაშვილმა გრიგოლს „ცისფერყანწელთა“ „კარდინალი“ უწოდა.

მაგრამ გრიგოლ რობაქიძე არ ყოფილა „ცისფერყანწელი“. მწერალი განმარტავდა, რომ იყო ამ გაერთიანების „მეგობარი, უფროსი, დამხმარე და წამხალისებელი. თქვენ კი მთელით მეთაურად, გთხოვთ შეასწოროთ“ (ქართველი პოეტები, ბერლინი, 1944, გვ. 367).

სწორი დასკვნაა, რომ „გრიგოლ რობაქიძე მხოლოდ სიმბოლისტური ლიტერატურული პრინციპებით შემოფარგლული პოეტი არ ყოფილა“ (8, 246).

გრიგოლ რობაქიძისთვის, უმბერტო ეკოს რომ დავესესხოთ, „უცხოა უბირი ენა მდაბიოთა, რომელთაც უფალმა სიბრძნის და ძლიერების მსოფლიო ენაზე მეტყველების უნარი არ მიჰმადლა“ (9, 524).

მწერალს მხატვრული ნაწარმოების შეფასების თავისი კრიტერიუმი ჰქონდა: „1. ცნაურდება თუ არა ნაწარმოებში ახალი ასპექტი სამყაროსი! 2. რამდენად არის ეს ასპექტი(თუ მართლაც არის) უნივერსალური. არის იგი პლასტიურად განფენილი ისე, რომ მოთხრობილის წაკითხვის ბოლოს

ცოცხალ მითოსში გადადიოდა. აი ჩემი საზომი“ (ნიკო ურუშაძისადმი) (6, 591).

„ხელოვნება მშვენიერების მსახურებაა და მშვენიერება ხომ უმაღლესი ფორმაა გენიისა“ (10, 524)

მწერლისთვის სიმბოლო, მითი უნდა ყოფილიყო ოცნების, სინამდვილისთვის სისხლისა და ხორცის შესხმა: „ის, ვინც უარყოფს მიწას, მას იგი მიწა სამარეს უმზადებს. დიახ, ვინც უარყოფს სინამდვილეს, მას იგი უარყოფა საშინელი შურისძიებით მოევლინება თავს. ჩვენ უნდა ვეტრფოდეთ არა იმ ოცნებას, რომელიც სინამდვილეს უარყოფს, არამედ იმ ოცნებას, რომელიც ერთხელაც არის სინამდვილეს სისხლსა და ხორცს შეასხამს“ (10, 526).

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში ერთდროულად არის გულისა და გონების ძალა.

ანდრე მორუა წერდა სიმბოლისტიკების შესახებ: „პო, ბოდლერი, მალარმე, ესაა „შეგნებულ“ პოეტთა ხაზი, რომელსაც შესანიშნავად აგრძელებს პოლ ვალერი“ (11, 328).

გრიგოლ რობაქიძე უეჭველად მიეკუთვნება „შეგნებულ“, თვითშეცნობილ შემოქმედთა კატეგორიას.

ტომას სტერნზ ელიოტი საუბრობდა „პიროვნების ჩახშობით... ხელოვნების მეცნიერებასთან მიახლოებაზე“ (12, 410).

გრიგოლ რობაქიძის სამყაროში მეცნიერული თვალსაზრისითაც ყველაფერი ზუსტია. ის უტყუარ გათვლებს აკეთებდა გულის, გონების, ემოციების სფეროში.

გრიგოლ რობაქიძე თავის მისიად ხელოვნების მოდერნიზებას მიიჩნევდა და ამ მიზნით ითვალისწინებდა როგორც ექსპრესიონიზმის, ისე ევროპული სიმბოლიზმის თავისებურებებს და აღნიშნავდა, რომ გატაცებული იყო ევროპული მოდერნიზმით - ბოდლერით და რემბოთი პოეზიაში, ფლობერით და სტენდალით პროზაში: „ჩემი მწერლური მანერა

ფრანგულ სიმბოლიზმს უახლოვდებოდა“, აზუსტებდა მწერალი.

მაგრამ სიმბოლისტური მეთოდის შეცდომად მიაჩნდა ის, რომ საგნის, როგორც სიმბოლოს წარმოდგენა მთავრდებოდა „საგნის“ განადგურებით, რასაც შედეგად მოსდევდა „სიმბოლოს სქემატიზირება“. თვითონ კი „გზაგასაყარზე“ იდგა (ჩემი ცხოვრება) (13, 224).

ბევრი იხეტიალა დიდოსტატი პროზაიკოსის სულმა მსოფლიოს კულტურის სივრცეებში, ვიდრე თვით შექმნიდა ყოვლისჩამტევი რეალიზმის ახალ სახეობას, რომელსაც უწოდა „მითიური რეალიზმი“ : „მითიური რეალიზმი, -აი ფორმულა, ხვედრი ჩემი შემოქმედებისა“ (გულნადები) (13, 330).

მანამდე არსებობდა სტიქიური რეალიზმის, აღორძინების ეპოქის რეალიზმის, ადრეული, კრიტიკული, კლასიკური რეალიზმის, სოციალისტური რეალიზმის ცენებები.

გალაკტიონ ტაბიძის მეთოდს კლასიკური უნივერსალიზმი (გ.გაჩეჩილაძე), უმაღლესი რეალიზმი (რ.თვარაძე) უწოდეს.

სტეფან ცვაიგი დოესტოვესკის შემოქმედებას „ჯადოსნური, ფანტასტიკური რეალიზმის“, „წინასწარმეტყველური სიზმრის“ სახელწოდებით ნათლავდა (14, 211, 243).

გრიგოლ რობაქიძის „მითიური რეალიზმი“ უთუოდ იყო ახალი მიგნება, რეალიზმის განსაკუთრებული საფეხური.

მწერალი განმარტავდა: „მითიური რეალობა არის უსათუოდ მეტი და უფრო აზროვანი, ვიდრე ისტორიული“ (კავკასიური ნოველების წინათქმა) (4, 330).

„მითიური“ უნდა აცხადო „რეალურში“ და რეალური აცნაურო „მითიურად“, წერდა მხატვრული სიტყვის დიდოსტატი (15, 243).

მისტიურის, კოსმიურის მაძიებელ მწერალს მოსწონდა ვიაჩესლავ ივანოვის აზრი: „ვიაჩესლავ ივანოვის შესანიშნავი თქმით, მითი გახსენებაა მისტიური ამბის, კოსმიური საიდუმლოსი“ (ვაჟა-ფშაველა) (13, 286).

გრიგოლ რობაქიძე ასე აკონკრეტებდა პრობლემას: „მითმა არ იცის წარსული და მომავალი. იგი აბსოლიტური ანმყოფია. ის, რაც მითიურში არსებობს, არსებობს დღესაც. „მითიური რეალიზმი“ — აი ფორმულა ჩემი შემოქმედებისა“ (გულნადები) (13, 336).

ლიტერატურის თეორიაში გამოყოფენ მითის სახეობებს: ნატურალური მითები, ისტორიული მითები, საგმირო მითები, მორალური მითები, სოციალური მითები.

„მითი სინთეტური ფენომენია. იგი არც ისტორიაა, არც ზღაპარი, არც ლეგენდა, მაგრამ ყველა მათგანის ელემენტებს შეიცავს“ (2, 279-280).

გრიგოლ რობაქიძის მითები შეიძლება სახელდებულ იქნეს, როგორც სინთეტური ფენომენი.

რუდოლფ კარმანმა გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებას უძღვნა წერილი: „გრიგოლ რობაქიძე და მითის აღორძინება“, რომელშიც აღნიშნა, რომ მწერალს ჰქონდა „შორსმჭვრეტელი თვალი“ და მითიური სახეები: „მისი შემოქმედების სახეები არის მწიფე თესლი მითოსისა და ცეცხლისგან ცეცხლის ნატეხი გილგამეშისა და ელიასი“ („ბედი ქართლისა“, 1964, №47, (გვ. 19).

„შემოქმედების დასაწყისიდან რობაქიძემ თავისი ფანტაზია მითის სამსახურში ჩააყენა. ქართველთა უძველესი სამშობლოს-მესოპოტამიის ველებზე წარმოიშვა მითი იმ დროს, როცა იქმნებოდა ბიბლია, რომელიც საუკუნეთა მანძილზე განსაზღვრავდა ხალხთა სულიერ ჰაბიტუსს. გილგამეშის მითი, ლეგენდა ღვთაებრივ მთაზე და ძველ ბაბილონელთა და ასირიელთა მაგიური შელოცვები წარმოადგენს რობაქიძის

ნანარმოებთა თავდაპირველ წყაროს“, წერდა რუდოლფ კარმანი (გრიგოლ რობაქიძე და მითის აღორძინება) (16, 381).

„სიმბოლო, მითი და მითისქმნადობა გახდა გრიგოლ რობაქიძის აზროვნების ფუნდამენტი, რომელიც მზის, სისხლისა და ცეცხლის სხივებად გაიშალა და ქართული რასის ცნებაში მოექცა“ (სოსო სიგუა) (17, 58).

„ის ერთნაირად ძლიერია როგორც პოეტი-სიმბოლისტი და როგორც მოაზროვნე ფილოსოფოსი“, ამბობდა გ.ჯიბლაძე (ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ.1996, გვ. 394).

ქართველი მწერლის გატაცება ავანგარდიზმით და მოდერნიზმით ემსახურებოდა ჩვენი გამორჩეული რასის, ეროვნული აზროვნების, ქართული ფენომენის, მისი განსაკუთრებულობის ჩვენებას საერთაშორისო ასპარეზზე, რაც წარმატებით შეძლო კარდუს აპოლოგეტმა: „ გრიგოლ რობაქიძე მოგვევლინა, როგორც ავანგარდიზმისა და მოდერნიზმის მამამთავარი, მისი განსაკუთრებული დამსახურებაა მეოცე საუკუნის დასაწყისში კოსმოპოლიტური აზროვნების ვითარებაში მოდური ლიტერატურული სკოლისთვის ეროვნული აზროვნების, ეროვნული პრობლემატიკის მორგება და ქართული ფენომენის განსაკუთრებულობის ქადაგება, რაც ასე საშური საქმე გახლდათ ერთა შორის განსხვავებათა ნიველირებისა და „მსოფლიო მოქალაქის“ ძიების პარადოქსულ შეხედულებათა აყვავების საუკუნეში“ (რევაზ მიშველაძე, გრიგოლ რობაქიძე) (3, 126).

გრიგოლ რობაქიძის ლიტერატურულ ნააზრევს ეწოდა „ნაციონალიზმით ლიბოგამაგრებული მოდერნიზმი, ლიტერატურული მოდა ფორმაში, ხოლო შინაარსით ილია ჭავჭავაძის ხაზის ერთგულება“ (3, 125).

„ილია ჭავჭავაძისეული მასშტაბურობის გამოვლენას“ ხედავდა მწერლის ახლებურ, ორიგინალურ სტილში აკაკი ხინთიბიძე (18, 14).

მეტაფორები, გამოცანები ჭეშმარიტი ოსტატის ხელში ყოველთვის იყო მოვლენათა ახლებური ხილვის გზა, მწერლის ნიჭისა და სიბრძნის გამოხატულება: „მეტაფორები, სიტყვათა თამაში, გამოცანები... რაც ყოველთვის, ახლებურად და ძალუმაღ დაგვანახებს და ... ესეც ერთ-ერთი ნიჭია, რაც ბრძენს მოეთხოვება” (9, 140).

სიმბოლოებს, ნიშნებს მაღალი საზოგადოების მისწრაფებათა გამოხატველად მიიჩნევდა პოლ ვალერი: „ინსტინქტებს სძლევენ იდეები, სახეები და მითები, საზოგადოების სწრაფვა ცივილიზაციისკენ, ეს არის სწრაფვა სიმბოლოებისა და ნიშნების სამეფოსკენ“ (19, 321).

სიმბოლოებით მეტაფორებით, მინიშნებებით, მითებით გამოირჩნენ რუსული (ა.ბლოკი, ვ. ბრიუსოვი, კ. ბალმონტი) და ფრანგული (შ. ბოდლერი, სტ. მალარმე, ა. რემბო, პ. ვერლენი) სიმბოლიზმის წარმომადგენლები.

ამ შემთხვევაში გვახსენდება უმბერტო ეკოს აზრი, რომელიც ძალზე მიესადაგება გრიგოლ რობაქიძის ღრმააზროვან შემოქმედებას: „მწერალი... ბაზრის ანალიტიკოსი კი არ იყოს, რომელიც წინასწარ ცნობილი მოთხოვნების ჩამონათვალს ადგენს, არამედ, იყოს ფილოსოფოსი, რომელიც ინტუიციით გრძნობს ეპოქის სულს“ (9, 817).

ქართველი მწერლის შემოქმედება ამართლებს აზრის გიგანტებზე ნათქვამს: „კლასიკოსები არიან ერთადერთი ორაკულები, ვინც არასოდეს მოძველდებიან“ (12, 234).

გრიგოლ რობაქიძე ეზიარა როგორც დასავლურ, ისე აღმოსავლურ სიბრძნეს, ნმინდა წერილში დაუნჯებულ ჭეშმარიტებებს, მითოლოგიის, მსოფლიო კლასიკური მწერლობის მარადიულ სიბრძნეს.

მწერალი განარჩევდა მინიერ ცოდნას და საღვთო სიბრძნეს, რაციოს და რწმენას, სულიერ ხედვას და ხორციელ განსჯას. მას სწამდა, რომ „სიბრძნე მხოლოდ ცოდნის გამო არ ეძლევა კაცს, მის არსებაში უნდა ჩაისახოს , მისგან ამოი-

ზარდოს და ყოფიერებად იქცეს. თუ სიბრძნეს ცხოვრების ნაწილად არ ვაქცევთ, ამით ცხოვრებას ვუქმნით საფრთხეს“ (15, 38).

გრიგოლის უცხოელი თანამედროვენი აღნიშნავენ მის „იშვიათ სიბრძნეს“, მისი „მშვინვიერი და სულიერი მეს სასწაულებრიობას“ (გიტა ფონ შტრახვიტცი) (6, 234).

„გველის პერანგის“ ავტორი ღრმად განსწავლული ფილოსოფოსი იყო, ინტუიტივიზმის მიმდევარი, ადეპტი რწმენასთან შეზავებული ცოდნისა, ისეთი ცოდნისა, რომელსაც დიდი ღვთისმეტყველი სიყვარულთან აიგივებს: „...ცოდნა სიყვარულია“ (გრიგოლ ნოსელი) (20, 7).

„...სიყვარული ღმერთია“ (იოანე, I, 4, 8) (21, 320).

ღვთისმეტყველებაში ღმერთს ეწოდება „აზრი და მოაზროვნე, სიბრძნე და ბრძენი“ (იოანე დამასკელი) (22, 337).

კლიმენტი ალექსანდრიელის მიხედვით, იდეალია „რწმენითი ცოდნა და მცოდნეობითი რწმენა“ (20, 7).

დიდი ილია ჭავჭავაძეც ხომ ასე ეხმიანებოდა დიდ წინამორბედთ, როცა იდეალად სახავდა „მეცნიერების გასარწმუნოებას“ და „რელიგიის გამეცნიერებას“...

გრიგოლ რობაქიძე აკრიტიკებდა ევროპულ და ამერიკულ რაციოს, რადგან ის მოვლენების სრულყოფილი აღქმის გზად არ ესახებოდა.

ქართველი მწერლისთვის პოეზია იყო ნათელხილვა და ნათელსმენა.

ამ სამყაროში იდუმალებით განიჭვრიტება მოსახდენი, „ელვისებური ინტუიცია“ ერთბაშად ანათებს ყველაფერს, წინასწარ შეიგრძნობა მოსახდენი (15, 134).

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებას მსჭვალავს „განცდა და გონმეტყველური განჭვრეტა“ (კ.სალიას ინტერვიუ გრიგოლ რობაქიძესთან) (13, 237).

წინა პლანზეა მოვლენათა არსის დანახვა, „იდუმალი წიაღიდან“ მოხელთებული სახეების ჭვრეტა. (15, 109).

მიიღწევა „მდუმარე სიტყვის დანახვა“ (15, 11), დუმილით სულში ჩახედვა (15, 157).

ხდება „ყოველი არსის ფარული სახის შეცნობა“, „კოსმოსის მაჯისცემის შეგრძნობა“ (15, 112), „უძირო მარადისობის ნვდომა“ (15, 11).

მწერალი „შინაგანი გზებით“ ჭვრეტს „გარდასული დროის სალოცავებს, საიდანაც ღვთაების ძალა და მადლი გადმოდის და მიდამოს მსჭვალავს“, შეიგრძნობა „უძველეს საუკუნოთა ქროლვა“ (15, 37-38).

მწერალმა ქართული ენა საკრალურ ენათა ჯგუფს მიაკუთვნა და, ამავე დროს, საგალობლო ენადაც გამოაცხადა (საუბარი კარდუსთან) (16, 67).

გრიგოლ რობაქიძეს აღაფრთოვანებდა იოანე ზოსიმეს „ქებაი და დიდებაი ქართულისა ენისაჲ“.

წერილში- „რა უნდა აგონდებოდეს ქართველს“, ასე ეხმიანებოდა თავის შორეულ წინაპარს: „ენა ქართველთა უგენიანესი ქმნილებაა ენათა შორის. მისი ფესვეული დენა აცნაურებს უთვალავ საიდუმლოთ მსოფლიოისა“ (16, 42).

„ქართულში დამარხული საიდუმლოთა „გამოშიგნვისას“ წინ მემულებოდა ქართული ზეპიროვნული გენიის მიერ წარმოსახული სამყარო, ესე იგი: მსოფლხატი“, წერდა გიორგი გამყრელიძეს (16, 302).

კარდუსთან საუბარში მწერალი აღნიშნავს: „ეზიარები ქართველი ენგადს შენი სიტყვისა. ზიარ იქცევი შენ მისა: „გეთვისება“, „ეთვისები“ და რამდენად ღრმად წვდება იგი შენს ფესვებს ენაში, იმდენად ძირმაგარი ამოდის იქიდან გახალისებული, როგორც ქართველი მამულიშვილი“ (16, 308).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, „ქართული ენის შინაგანი მსოფლხედვით შეიძლება აღდგენილ იქნეს მთელი მითოსური სამყარო. ენები ევროპისა, „რაციოს“ ხანაში წარმოშობი-

ლი, უფრო ლოგიურ სამყაროს აცხადებენ. ლოგოსი, ცოცხალი თაური ციურისა და მიწიურისა, გრიგოლის აზრით, არც ერთ ენაში ისე ღრმად არ ცნაურდება, როგორც ქართულში“, გვამცნობს მწერლის აზრს კალისტრატე სალია (16, 308).

გრიგოლ რობაქიძეს „ქართულ მითოსსა და ქართულ ენაში სურს იპოვოს ქართველთა მსოფლხატის თაურარსი“ (აკააკი ბაქრაძე) (4, 89).

მწერლის მიზანი იყო არა მხოლოდ ინდივიდუალურის, არამედ „ზესთაინდივიდუალურის“ წვდომა.

„კარდუს“ ავტორს წინამორბედი არ ჰყავდა ქართულ სინამდვილეში, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ის ტრადიციებს შემოქმედებითად არ ეკიდებოდა.

„ქართლის ცხოვრებაში“ „გენიის ცეცხლის ნატყებებს“ ხედავდა, ქართული ჰაგიოგრაფიული პროზისა და ფილოსოფიური სკოლის მიღწევებზე საუბრისას აღნიშნავდა, რომ მათ „ქართულ სიტყვაში გენია გააღვიძეს“, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებას“ „ქართული მწერლობის გენიის თაურს, „სიბრძნე-სიცრუისას“ „ქართული სიტყვის წელში გამმართველ წიგნს“ უწოდებდა, გენიოსად მოიხსენიებდა ვაჟა-ფშაველას, „გენიის ნაპერწკლის ცეცხლის ციალს“ ხედავდა აკაკის პოეზიაში (აკაკის ქნარი).

ილია ჭავჭავაძის სიტყვა, გრიგოლ რობაქიძის თქმით, იყო „ჯიშით, ჯავარით, ზავით, ბარაქით, დოვლათით სავსე, სიტყვა ფესვეული, მუხლმაგარი, ტანბრგძე, მწიფე თესლიანი“ (ქართული პროზისთვის, გაზ. „ბახტრიონი, 1933წ. 11 სექტემბერი).

შოთა რუსთაველს ქართული გენიის განსხეულებას, ევროპული რენესანსის წინამორბედს უწოდებდა, რომლის რენესანსული სიტყვა წინ უსწრებდა დანტეს.

მონგოლების ბატონობის პერიოდში გრ. რობაქიძე ხედავდა ფსიქიკის, რასიული სინმინდის შებლაღვას, სიტყვის დაკნინებას, სინტაქსის შეცვლას, მეტხორცს, მეჭეჭს,

ხინვს, რასიული სინმინდის მაგიერ ათასნაირ „ნალექს“. აქედან სიტყვაში და თქმაში: მეტხორცი, მეჭეჭი, ხორკლი, ხინვი“... დაბორკება, დამძიმება, დამბლა. სიტყვამ დაკარგა თავისთავადობა“ (ქართული პროზისთვის).

მართებულად განაცხადა ტიცინან ტაბიძემ: „გრიგოლ რობაქიძემ ამოავსო ყველა ხრამები ქართული ლიტერატურის“ („მეოცნებე ნიამორები“, 1923, №10, გა. 14-15).

ლიტერატურა

1. ჟურნალი „კავკასიონი“, 1924წ. №1-2
2. ნანა გაფრინდაშვილი, მარიამ მირესაშვილი, ლიტერატურათმცოდნეობის საფუძვლები, თბ. 2008
3. რევაზ მიშველაძე, უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბ. 1999
4. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003
5. გრიგოლ რობაქიძის ხუთტომეული, ტ.3, თბ. 2012
6. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ. 4, თბ. 2012
7. გრიგოლ რობაქიძე ხუთტომეული, ტ. 5, თბ. 2012
8. ავთანდილ ნიკოლეიშვილი, მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურა, თბ. 2002
9. უმბერტო ეკო, ვარდოს სახელი, მთარგმნელი ხათუნა ცხადაძე, თბ. 2011
10. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ. 2, თბ. 2012
11. ანდრე მორუა, ლიტერატურული ეტიუდები, თარგმანი თ. ქიქოძის, თბ. 1998

12. ესეები, თარგმნეს როსტომ და პაატა ჩხეიძეებმა, თბ. 2006
13. შერისხულნი 15 ტომად, ტ. II, თბ. 1994
14. სტეფან ცვაიგი, ფანტასტიკური ღამე, თბ. 1960
15. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თარგმანი თამარ კოტრიკაძის, თბ. 2012
16. გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ. 1996
17. სოსო სიგუა, ქართული მოდერნიზმი, თბ. 2002
18. გრიგოლ რობაქიძე, 13 სონეტი, თბ. 2004
19. პოლ ვალერი, რჩეული პროზა, თბ. 1983
20. „გზა სამეუფო“ 1994 №1
21. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
22. ნმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმინწევნითი გადმოცემა, თბ. 2000
23. გრიგოლ რობაქიძე, აკაკი ქნარი, თბ. 1991

ბანცდა და გონმეტყველური განჭვრება პრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში

გრიგოლ რობაქიძე, როგორც მორწმუნე მწერალი, სახარების კვალობაზე, ნიჭს სულიწმინდის მადლად მიიჩნევდა და აცხადებდა: „ხელოვანი სამყაროს ხელდასხმულია, მიწით და ზეცით ხელდასხმული“, (1, 87) „პოეზია ნათელხილვაა“ (1, 96).

„მე მწამს, რომ მსოფლიო ღვთის ქმნილია და ხელოვანი მისი თანაშემოქმედია“, მისწერა ვალერიან გაფრინდაშვილს „გველის პერანგის“ ავტორმა (2, 138).

მწერალს კლასიკური ლიტერატურის საზომად ესახებოდა არა მხოლოდ წარსულის და თანამედროვეობის პრობლემების უტყუარი განსჯა-ასახვა, არამედ მზერის განვდენა მომავლისათვის, მერმისში მოსალოდნელი მოვლენების განჭვრეტა, ზეციური იმპულსების შეცნობა, ერის სულის ხილვა, მისი მარადიულობის ორიენტირებზე მინიშნება, მამულის მისიის განსაზღვრა მშობლიურ თუ საკაცობრიო არენაზე.

ჭეშმარიტი მხატვრული სიტყვა, გრიგოლ რობაქიძის თვალთახედვით, უნდა ყოფილიყო „ხმალი სულიერი, სიტყვა წინასწარმეტყველური, სიმბოლო ეროვნული რენესანსისა“ (არჩილ ჯორჯაძეს) (3, 285).

მწერლის მთავარი ესთეტიკური პრინციპი იყო „გონმეტყველური ანალიზი განცდათა“ (ინტერვიუ გრიგოლ რობაქიძესთან) (3, 236).

კალისტრატე სალია „ჩაკლული სულის“ ავტორის შემოქმედებაში ხედავდა „განცდას და გონმეტყველურ განჭვრეტას“ (3, 237).

მორწმუნე მწერლის შემოქმედება „სულიერი ხმლის“ ფუნქციით გამოირჩეოდა, რაც ახალი აღთქმის სიბრძნის გათავისებას გულისხმობს, რადგან ღვთის სიტყვა, რწმენა სიმართლეა, „ჯავშანი“, „ფარი“, „ხსნის ჩაჩქანი“ და „სულის

მახვილი“, ხოლო ურელიგიო, რწმენისგან განშორებული სიტყვა ვერასოდეს გახდება ერის სულიერი კულტურის ნაწილი.

პავლე მოციქული მოუწოდებდა ეფესელთ: „იდექით ჭემ-მარიტებით ნელშემოსარტყლულნი და სიმართლის ჯავშნით შემოსილები და ფეხშემოსილნი მზადყოფნაში მშვიდობის სახარებლად და ყოველივე ამასთან ერთად აიღეთ რწმენის ფარი, რომლითაც შეძლებთ ბოროტების გავარვარებული ისრების ჩაქრობას. აიღეთ ხსნის ჩაჩქანი და სულის მახვილი, რომელიც არის ღვთის სიტყვა“ (პავლე მოციქული, ეფესელთა, 6, 14, 15, 16, 17) (4, 422).

სულიწმინდის ქნარად წოდებულ დიდ მოციქულს ხსნის გზად ესახებოდა შემოსვა „რწმენისა და სიყვარულის აბ-ჯრით, ხსნის იმედის მუზარადით“ (პავლე მოციქული, I თესალონიკელთა, 5, 8) (4, 442).

ჭემმარიტება, სიმართლე, სიყვარული საღვთო სახელებია.

გრიგოლ რობაქიძის მხატვრულ სამყაროს საღვთო სიბრძნის, საღვთო სიყვარულის შუქი ანათებს, მისი მსოფლმხედველობის მკვებავი წყაროები კი მოიძიება როგორც დასავლეთის, ისე აღმოსავლეთის ისტორიაში, ფილოსოფიაში, მითოლოგიაში, ძველ და ახალ აღთქმაში.

ბიბლიაში განარჩევენ ორგვარ სიბრძნეს: მიწიურს და ზეციურს.

„მიწიერ, მშვინვიერ, ეშმაკეულ სიბრძნეს“ უპირისპირდება „მაღლიდან გარდმოვლენილი სიბრძნე“, რომელიც „წმინდაა, მშვიდობიანი, ღმობიერი, წესიერი, წყალობითა და კეთილი ნაყოფით სავსე, მიუკერძოებელი და უთვალთმაქცო“ (იაკობი, 4, 15, 17) (4, 298).

პავლე მოციქული ეძებდა არა „ხორციელ გონებას“ (კოლასელთა, 2, 18) (4, 433) არამედ „სულიერ გონებას“ (კოლასელთა, 1, 9) (4, 436), განასხვავებდა „წუთისოფლის სიბ-

რძნეს და „ღვთის სიბრძნეს, საიდუმლოებაში დაფარულს“ (I კორინთელთა, 26, 13) (4, 354).

პავლე მოციქულის მიხედვით, ყოველგვარი ნიჭი, მათ შორის წინასწარმეტყველების უნარი, სულიწმინდის მადლია (I კორინთელთა, 12, 1-11) (4, 374-375).

ამასთან, ნიჭი სიყვარულის გარეშე არაფერია: მთავარია „რწმენა, იმედი, სიყვარული, ... მათგან კი სიყვარულია უმეტესი“ (I კორინთელთა, 14, 13) (4, 376).

წმინდა მოციქული მოუწოდებდა თანამოაზრეთ: „ესწრაფეთ სიყვარულს და ეშურეთ სულიერ ნიჭებს, უფრო რომ იწინასწარმეტყველოთ“ (I კორინთელთა, 14, 1) (4, 72).

„ვინც წინასწარმეტყველებს, ის ადამიანებს ელაპარაკება აღსაშენებლად, სასუგუმებლად და გასამხნეველად“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 14, 3) (4, 72).

პეტრე მოციქული შეგვაგონებს: „წინასწარმეტყველება არასოდეს არ წარმოთქმულა ადამიანების ნებით, არამედ ადამიანები, სულიწმინდის მიერ აღძრულნი, ღვთისგან წარმოთქვამდნენ მას“ (I პეტრე, 2, 2) (4, 311).

ბიბლიაში გვხვდებიან „ცრუ, ფუჭმხილველი წინასწარმეტყველნი“, „სიცრუის მისნები“, რომლებიც „აცდუნებენ ერს“, მათ კი მხილებით და დასჯით ემუქრება უფალი (ეზეკიელ წინასწარმეტყველი, 3, 6, 9-11)(5, 203).

წმინდა წიგნში მრავლად გვხვდება იგავები, ალეგორიები, ზეციური ხმები.

ადამიანი შექმნილია სახედ და ხატად ღვთისა, უმაღლესი კოსმიური გონების მატარებელია, მას ხელენიფება პლანეტის საინფორმაციო ველზე გასვლა და ჩვეულებრივი თვალისა და სმენისთვის უხილავ-მოუსმენელთან ზიარება.

ზეგანვითარებულ ადამიანებს ხშირად ეხსნებათ კოსმიური კავშირის არხი, ენერგეტიკული ველი და ერთდროულად ამყარებენ კონტაქტს მიწიერ და ზენარულ სივრცეებთან, დედამიწის იონოსფეროსთან.

აღმოსავლური თუ დასავლური სამყაროს მხატვრულ, რელიგიურ, ფილოსოფიურ და მითოლოგიურ თხზულებებში იმთავითვე არსებობდა საინფორმაციო ველის ცნება და, მაღალ სულიერ განვითარებასთან ერთად, ადამიანის ზნეობრივი სინწინდე იყო კოსმიურთან კავშირის უნარის განვითარების პირობა.

ნეტარი ავგუსტინე საუბრობდა ანმყოს მიხედვით წინასწარმეტყველთა მიერ მომავლის ჭვრეტაზე (6, 237).

იოანე დამასკელი გამოარჩევდა „ღმრთივსულიერ წინასწარმეტყველებს, ღმერთშემოსილ მწყემსებს“ (7, 33).

ანრი ბერგსონი ამტკიცებდა, რომ „არსებობს ცოდნის ორი სახე: რაციონალური და ინტუიციური. ინტუიცია წარმატებით ნყვეტს იმ ამოცანებს, რომელთა გადაჭრაც არ შეუძლია გონებას. ამასთან, არ არსებობს უფსკრული ინტუიცია-სა და გონებას შორის, რადგან თვით გონება ინტუიციურია“ (8, 24, 85).

კარლ კუსტავ იუნგის ნააზრევში დიდი ადგილი ეთმობა ინტუიციით მიღებული წინათგრძნობის უნარს და მის მნიშვნელობას ადამიანთა ცხოვრებაში: „ინტუიცია არის ფუნქცია, რომლის მეშვეობითაც მხედველობის ველში რეალურად მოცემულის ფარგლებს მიღმა ხედვა შეგვიძლია. არსებობს წინაგრძნობა, რომელმაც შეიძლება კაცი სიკვდილს გადაარჩინოს“ (9, 24).

ჩეზარ ლომბროზის მტკიცებით, გენიოსი ფლობს იმის მიხვედრის უნარს, რაც მისთვის სავსებით არ არის ცნობილი, მაგალითად, გოეთე დაწვრილებით აღწერდა იტალიას ისე, რომ არც ენახა იგი (10, 123).

სტეფან ცვაიგი დოსტოევსკის სამყაროს „ღრმა და წინასწარმეტყველურ სიზმარს“, „საკუთარი საზღვრებიდან ფანტასტიკურში“ გადასულ რეალიზმს უწოდებდა (დოსტოევსკი) (11, 211, 243).

რუდოლფ შტაინერის აზრით, „გრაალის ბარძიმს შეესაბამება ადამიანის ტვინის არეში არსებული ერთი მეტად მნიშვნელოვანი ორგანო-ეპიფიზი, რომელიც ნათელხილვის უნარის მატარებელია და ადამიანის სპირიტუალურ უნარებთან არის დაკავშირებული (12, 51).

ამ თვალსაზრისით, ყურადღებას იქცევს ლაო-ძის „დაოდე ძინი“, „ბჰაგავად-გიტა“, რაჯნეშის „ტანტრა“, დანტეს „ღვთაებრივი კომედია“, გიორგი გურჯიევის „საუბრები“, გოეთეს „ფაუსტი“, ლირიკა, ბოდლერის პოეზია, ელენე რერიხის ნააზრევი (Мозайка Агни Йоги I, Тб, 1990), რილკეს ლექსები, ალ. ბლოკის თხზულებები, დავით გურამიშვილის, ნ. ბარათაშვილის, ი. ჭავჭავაძის, ა. წერეთლის, ვ. ფშაველას, ტ. გრანელის, გ. ტაბიძის შემოქმედება.

გრიგოლ რობაქიძე ზედმიწევნით კარგად იცნობდა ამ სახის ლიტერატურას, იგი გატაცებული ყოფილა ოკულტიზმითაც. მისი შემოქმედების გაცნობა გვარწმუნებს, რომ მას მართლაც ზეგანვითარებული ჰქონდა ნათელხილვის ორგანო. მისთვის პოეზია ნათელხილვა და ნათელსმენა იყო უპირველესად.

მწერლის სამყაროში იდუმალებით განიჭვრიტება მოსახდენი, „ელვისებური ინტუიცია“ ერთბაშად ანათებს ყველაფერს, წინასწარ შეიგრძნობა მოსახდენი (1, 134).

„სულის სიღრმეში ჩაბრუნებული მზერა იდუმალი წიაღიდან წამოსულ სახეებს ჭვრეტს“ (1, 109).

ხდება „მდუმარე სიტყვის დანახვა“ (1, 11) „დუმილით სულში ჩახედვა“ (1, 65), „ყოველი სახის ფარული არსის შეცნობა“, „კოსმოსის მაჯისცემის მიყურადება (1, 112), „უძირო მარადისობის წვდომა“ (1, 11) შეიგრძნობა „უძველეს საუკუნეთა ქროლვა“ (1, 37-38).

გრიგოლ რობაქიძე მრავალგზის უსვამდა ხაზს ამ პრობლემას: „შეუძლოა ლოგიურად ავკვეთოთ „სახე“, ინდივიდუალობის განცდა მხოლოდ ინტუიციითაა შესაძლო“ (2, 276).

გერმანელი კრიტიკოსი რუდოლფ კარმანი შემთხვევით როდი წერდა, რომ გრიგოლ რობაქიძეს ჰქონდა „შორსმჭვრეტელი თვალი“ („ბედი ქართლისა“, 964, 47).

პავლე ინგოროყვა აღნიშნავდა: „გრიგოლ რობაქიძე თავისი ხედვით ზომავს საუკუნეებს“ (გაზ. „რუბიკონი“, 1923, 18 თებერვალი).

მწერალი მართლაც საუკუნეთა მიღმა ჭვრეტის უნარით გამოარჩია არსთაგანრიგემ.

„სიზმრებისა და წინაგრძნობათა სამყაროში ჩაძირული დავრჩი სკოლაშიც“, გვიმხელს გრიგოლ რობაქიძე (ჩემი ცხოვრება) (3, 226).

დიდი მწერლის ეს განსაკუთრებული უნარი ვლინდება მის ლექსებში, სონეტებში, პროზაში, ესეებში.

„პოეტური ინტუიციის, წინასწარჭვრეტის ნიმუშია გრიგოლ რობაქიძის ლექსი „გერა“ (პაოლო იაშვილის დოგის მოგონება მაისში), წერს პროფესორი რევაზ მიშველაძე.

„ლექსი პაოლო იაშვილის სიცოცხლეშია შექმნილი. ავტორი აღწერს თავისი სულიერი ძმის (პაოლოს ძმას“ უწოდებს - რ.მ.) ძაღლის სავალალო ხვედრს და ლექსის დასასრულს უეცრად სიუჟეტს ამგვარი სენტენციით შემოატრიალებს: „ლამაზო გერა! ვიცი, ძაღლის წაიღე წყენა. ცრემლს ნუ მიჩვენებ, თუ გიყვარდე, ამასა გვედრი. ვინ იცის, ეძებ შენი თრევა მიყვილის ენამ! იყოს აგრეთვე მოშხამული ჩემი ძმის ხვედრი. მიტოვებული, დავარდნილი ღვთის ანაბარად, ეგებ შენსავით იგი ერთხელ ჩაიქცეს ღრეში. დაიტირებენ შენს პაოლოს კოლხეთის ბარად ჟუჟუნა წვიმა ჩვენი ყანის და რბილი ხრეში“.

მეცნიერი კითხულობს: „რა იყო ეს? მოახლოებული ოც-დაჩვიდმეტის შორეული გუგუნი? პოეტური გუმანით ნაგრძნობი ხვალინდელი დღე? ის, რაზეც ცოტა ხნის შემდეგ პოეტი იტყვის: „ჩვენ ახლა სხვა დრო წამოგვეწია, ჩვენც, ალბათ, სადმე ჩაგვაძალღებენ“ (13, 140-141).

ემიგრანტი მწერლის ნოსტალგიას და მისი ეული აღსასრულის წინასწარმეტყველებას ხედავს რევაზ მიშველაძე გრიგოლ რობაქიძის ლექსში „მშობელი მიწის მიმართ“: „დათუთქულ ლოცვას ძლივს იკავენს ობობას ქსელი, ღამურას შრიალს მოაქვს ჩუმად დუმილი მწირის. ვხედავ კრეტსაბმელს: „ლოკოკინა მილოღავს სველი და მეც, ვით იგი გამომძვრალი ქურქიდან მცირე, მოვთქვამ და ვტირი“.

„ამ ლექსით პოეტმა თითქოსდა იწინასწარმეტყველა თავისი ეული აღსასრული სამშობლოს გარეთ და ღვთიურ წარმოსახვაში ის ქართველი ქალიც დალანდა, ობოლ ცრემლს რომ გაუყინავს თვალში პოეტის გახსენების კაემანი“.

„შენ იცი მხოლოდ, მშობელი მიწავ, თუ რისთვის ვენთე“ — ამ სიტყვებით მიანდობს მშობელ მიწაზე მლოცველი ემიგრანტი მისი წვის დანახვა - შეფასებას მშობლიურ მიწას და შთამომავლობას“, ასკვნის რევაზ მიშველაძე (13, 138).

წინასწარმეტყველურია გრიგოლ რობაქიძის სონეტებიც.

„სონეტი ლოცვის“ „ახალ მხედართ“ ეძღვნება, ანუ კიდევ „ახალ მონამეთ“, მათ, რომლებიც სხვა წამებულთა შემდეგ გამოჩნდებიან და ეწამებიან. გრ. რობაქიძე პოეტური ინტუიციით გრძნობს, რომ „ახალი მხედარნი“ ანუ „ახალი წამებულნი“ იქნებიან, ამიტომ ქრისტიანული ლოცვის ტექსტის რიტმულ - მხატვრული სტრუქტურით უნდა დაინეროს მათდამი მიძღვნილი ახალი ლოცვა“ (თამარ ბარბაქაძე) (14, 13).

ამ ლექსის „ახალი მხედარნი“ ანუ „ახალი წამებულნი“ არიან ვალერიან გაფრინდაშვილი, პაოლო იაშვილი, ტიცციან ტაბიძე, გალაკტიონ ტაბიძე და, მართლაც, რა უტყუარად იყო ნაგრძნობი მათი ტრაგედია ჯერ კიდევ 1916 წელს.

„ტიციან ტაბიძისადმი მიძღვნილ სონეტ-მედალიონში გრიგოლ რობაქიძემ ზუსტად, განსაზღვრა ტიციან ტაბიძის პოეზიის ერთი მნიშვნელოვანი თვისება. წინასწარმეტყველის, ქადაგის, მისნის შეუდარებელი ალლო: „ღამის გუბეში გაღეშილი ბნელი ქაოსი შენში აპირებს მუნჯი რიტმის უხვად ამოცრას, როს მოგესხმება ლუში ლირნი მისი ხავოსი, - ყვივლით ისვრი საიდუმლო სიტყვას საოცარს“ (14, 61).

მართლაც, ეს იყო ტიციან ტაბიძის პოეზიის, მისი პიროვნული ხვედრის ზუსტი განჭვრეტა ჯერ კიდევ 1919წ. (წინასწარმეტყველი პოეტის რექვიემი - ტიციან ტაბიძის ცრემლიანი სტრიქონები (15, 134-156).

გრიგოლ რობაქიძემ, უტყუარი ინტუიციის წყალობით, შეუმცდარად შეაფასა სატანური ბოლშევიზმი, მისი მესვეურები, კოლექტივიზაცია, რევოლუცია, ურწმუნობის შედეგები და იწინასწარმეტყველა ისევ ღმერთისკენ მიბრუნება. უცდომლად განჭვრიტა ის ბრძოლები, რომელიც მოელოდა ჰიტლერისა და მუსოლინის შესახებ დაწერილი წიგნების გამო: „თქვენ ბრძანეთ, ომი დამთავრდაო, ზოგისთვის ის ახლა იწყება, რადგან გუმანით ვგრძნობ, დიდი უსამართლობა უნდა მოხდეს“ (ვლადიმერ ნონელია, შეხვედრა გრიგოლ რობაქიძესთან (16, 42).

დიდი პროზაიკოსი მართებულად შენიშნავდა, რომ მის „ჩაკლულ სულში“ წინასწარ ხილულია თანასახი ე.წ. საჩვენებელ პროცესთა (3, 229-241) ...აქ ლიტერატურულად პირველად მოხდა ცდა ბოლშევიკური კლიმატის გამაოშკარავებისა, რომელმაც ღვთიური ადამიანში თითქოს მოლეკულურ დონეზე გახრწნა. შემზარავი საჩვენებელი პროცესები, ეს საბოლოო სიმახინჯე იმ დაშლისა, ვფიქრობ, ჩემს წიგნში ვიწინასწარმეტყველე და ამოვხსენი“ (3, 176).

ეჭვს არ იწვევს, რომ რომანით „ჩაკლული სული“ მწერალმა ჯერ კიდევ 1932 წელს იწინასწარმეტყველა მრისხანე 1937 წელი (13, 133).

ამასთან დაკავშირებით ისიც ითქვა, რომ „გრიგოლმა იმ-
ვიათი შორსმჭვრეტელობით დაინახა ბოლშევიზმის არსი
(ჩაკლული სული, გრაალის მცველნი), ამოხსნა მათი მოქმე-
დების მექანიზმი, მაგრამ ვერ მოახერხა ისეთივე ძალით ჩან-
ვდომოდა ფაშიზმს ანდა ნაციონალიზმს“ (2, 187).

მაგრამ არსებობს საპირისპირო მოსაზრებაც, რომელიც
ამტკიცებს, რომ გრიგოლ რობაქიძე შეუმცდარად ჭვრეტდა
ფაშიზმის საშინელებებს, ჰიტლერის შეცდომებს, მის აღსას-
რულს და ამაზე სიმბოლურ-ალეგორიულად, ქვეტექსტებით
მიანიშნებდა (მანანა კვატაია, ძალაუფლების კონცეპტის
ალგორითმი) (17, 82-85).

მწერალი საქართველოს განთავისუფლებას, მის გაერთი-
ანებას ჭვრეტდა XX საუკუნეში და ეს მიაჩნდა რენესანსის
უპირველეს პირობად: „... ქართული რენესანსისთვის პირო-
ბები თანდათან უკეთესდება, დღეს თუ ხვალ-საქართველო
განთავისუფლდება, ეს სინამდვილეა. იგი გაერთიანდება და
გაძლიერდება. არც აქ გამტყუნება წინასწარმეტყველება“
(ქართული რენესანსი), წერდა გრიგოლ რობაქიძე 1917წ.
(გაზ. „საქართველო“, 1917წ. №257). ეს წინასწარმეტყველება
მართლაც არ გამტყუნებულა, ისევე, როგორც ქართულ ლი-
ტერატურაში რენესანსის გამოვლინების მოლოდინი, რომ-
ლის ნიმუშად მიიჩნევა საკუთარ შემოქმედებას.

ხაზგასმულია, რომ „ჩაკლულ სულში“ სტალინი წარმოჩე-
ნილია, როგორც არაეროვნული, უპიროვნო, ბნელი, სატანუ-
რი ძალის გამოვლინება, ხოლო ბოლშევიზმი-საერთოდ ადა-
მიანის სულთან, მის ღვთიურ ელემენტთან, ღმერთთან მებ-
რძოლი. რომანის მთავარი გმირი-ნაწამები სახელოვანი
მწერლის „ალტერ ეგოს“ წარმოადგენს“ (კახა ჯამბურია,
გრიგოლ რობაქიძის წინასწარმეტყველება) (18, 118)

„უბედურების მომტანი უცხო“ განჭვრიტეს ლატვიელი
ბერზინის სახეში „ჩაკლული სულის“ პერსონაჟებმა, თამაზ

ენგურმა „ნათელმხილველივით განჭვრიტა“ რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ჯაშუში პეტროვი.

რომანში წინასწარმეტყველურად არის მიჩნეული დოსტოვესკის „ეშმაკნი“.

გრიგოლ რობაქიძეს შეგნებულად შემოჰყავს თავის პიესებში ქურუმი, ქადაგი, მისანი.

მისტერიაში „ლონდა“ ქადაგი საღვთო გაფრთხილებას იძლევა, წინასწარ ხდება მოსახდენზე მინიშნება.

დრამაში „ლამარა“ ხალხური ლექსის სტრიქონებით (ა იმ მთაზედა, თოვლიანზედა, ... ია დავთესე, ვარდი მოსულა) ხდება მოულოდნელი ტრაგედიისთვის მკითხველის შემზადება.

„გრიგოლ რობაქიძემ შეუმცდარი ალღოთი იწინასწარმეტყველა, რომ „გველის პერანგის“ ეროვნულ-ნაციონალურ პრობლემატურ (მერე მას „რასიული უწოდეს) და „ლამარას“ მემამოხე განწყობას არ აპატიებდნენ და 1931 წელს საზღვარგარეთ შემოქმედებითი საქმიანობისა და მეუღლის მკურნალობის საბაბით გამგზავრების ნება ითხოვა“ (სერგი ჭილაია) (19, 20).

მწერალი 1924 წლის აჯანყებას შეშლილობად, გონებაჩლუნგობად მიიჩნევდა, დარწმუნებული იყო ქართველთა დამარცხებაში, ერის რჩეულ შვილთა რეპრესირებაში, უცხოთა გულგრილობაში, რომ ევროპა ხელს არ გაანძრევდა ჩვენს დასახმარებლად, რაც ახდა კიდევც.

გრიგოლ რობაქიძე საუკუნეთა მიღმა ჭვრეტის უნარით გამოარჩია არსთაგანმრიგემ. მისთვის ჭეშმარიტი პოეზია „ნათელმხილვა“ იყო (1, 96). რომანში „მცველნი გრაალისა“ მწერალი გვიხატავს აპოკალიფსურ ადამიანებს, რომელთაც ხილვის, ჭვრეტის, შინაგანი ხმის, უხმო ხმის მოსმენის ნიჭი დაჰბედებიათ.

„აპოკალიპტიკოსი ყოფიერების აღსასრულს წინასწარ ჭვრეტს და მთელი არსებით ესწრაფვის ახალ ქვეყნიერებას.

ის გარდუვალისა და მარადიულის სულიერ სივრცეში სულ-დგმულობს. წარმავალს მაინც აჩრდილად აღიქვამს“ (1, 22).

მწერალი ეძებს „სულის მისტიურ ნაპერწკალს“, „მისტიურ ენერგიას“, ჭვრეტს „სულის მისტიურ ზეალსვლას“.

რომანში „მცველნი გრაალისა“ ლევან ორბელი (ანუ თვით ავტორი) „შინაგანი მზერით ჭვრეტდა გარდასული დროის სალოცავთ, საიდანაც ღვთაებათა ძალა და მადლი გადმოდოდა და მიდამოს მსჭვალავდა. ლევანი უძველეს საუკუნეთა ქროლვას შეიგრძნობდა“ (1, 137-138).

ნაწარმოების პერსონაჟები გრაალზე საუბრობენ და მართლაც ხედავენ ცაში გრაალს.

ამ სამყაროში ხილვა ყოველთვის შეესაბამება ჭეშმარიტებას.

ლევან ორბელი წმინდა ნინოს საგალობელს წარსულში ჭვრეტის საფუძველზე ქმნის და ირკვევა, რომ მისი ხილვა-სასწაული - ვაზის ჯვრის აყვავება, მტევნების დამწიფება და მისგან ღვინის დაწურვა არაბთა ბატონობის დროს მომხდარი ფაქტია. რომანში ეს ახსნილია გარდასხეულების თეორიით, ვინაიდან სული მარადიულია, ის მრავალგზის იბადება და ამ მარადიულ მოგზაურობაში დაგროვილ ცოდნა - გამოცდილებას ინახავს მეხსიერება, რასაც ეფუძნება პლატონის მოგონების თეორია.

რომანის გამორჩეული პერსონაჟია თავადი გიორგი, „გულთამხილავი, ნათელმჭვრეტი“, რომელსაც ხშირად ეუფლება „ნათელმჭვრეტი სიბრმავე“ (1, 109).

„თავადი სამადჰის მდგომარეობაში მყოფ ნათელმჭვრეტელს ჰგავდა, რომელსაც მთელი არსება გაუნათდა და გაუმჭვირვალდა“ (1, 117), ნათქვამია ნაწარმოებში ნათელშემოსილ, ღმერთშემოსილ პერსონაჟზე.

მწერლის აზრით, „ნიჭიერ და მიზანდასახულ ადამიანს ნათელხილვასთან მიახლოებული ინსტინქტი აქვს“ (1, 214).

ამასთან აღნიშნავდა, რომ მას მეექვსე კი არა, მეშვიდე გრძნობა ჰქონდა.

„ბრმა ნათელხილვა“ აქვს გლახს-ბესიას (1, 226)

„ოდლიანის“ (პაოლო იაშვილის) უტყუარი ინტუიცია ცხოველის ინსტინქტს უფრო ჰგავდა (1, 39).

ნათელხილვასთან მიმსგავსებული ინსტინქტი აქვს ს.ო-ს (სერგო ორჯონიკიძეს). მას ცუდი წინაგრძნობა უარს ათქმევინებს სოხუმში გაფრენაზე და, მართლაც, თვითმფრინავის კატასტროფის გამო მთელი ეკიპაჟი იღუპება.

ნათელხილვის ნიჭი აქვს იეზიდ გოგონას, რომელიც ლევან ორბელს ცოცხლებში ველარ ხედვას.

ლევან ორბელი წერილით ამცნობს ნორინას, რომ ის მიჯნურზე ადრე დატოვებს წუთისოფელს.

რომანში შევარდნისა და ხოხბის სახეები ღრმა სიმბოლოური, წინასწარმეტყველური აზრით იტვირთება და რეზიუმეს სახით გაჟღერდება მწერლის მთავარი სათქმელი: „შევარდნისა და ხოხბის აჩრდილები დღემდე დასტრიალებენ ქალაქს“ (1, 16).

„შინაგანი სმენით“ აცნობიერებს მწერალი თბილისის დაარსების თქმულებას.

პარიზში ნორინას ბასილა ევლინება ხილვაში და მერე მართლაც ხდება მისი გამოცხადება.

ოთახში შემოფრენილი ჩიტის ავისმომასწავებელი ჭიკჭიკი უმძაფრებთ დათას და კოსტას მამის აღსასრულის წინაგრძნობას, რაც ახდება კიდეც (2, 35).

ინსტინქტი და ინტუიცია ყოველთვის მიანიშნებს მომავალში მოსახდენ მოვლენებზე და ყოველი დიდი საქმის წინამძღვარია ეს უნარი.

მწერლის აზრით, დიდგორის ომში „ინტუიცია და წინადასახულობა იყო შერწყმული“ (1, 168).

„ინტუიცია ერთგვარი აღქმაა, რომელიც გვეძლევა უფრო არაცნობიერის მეშვეობით. წინასწარმეტყველური სიზ-

მარი, ტელეპატიური ფენომენები და სხვა მისთანანი ინტუიციის სფეროს განეკუთვნება.

„სიზმარი შეიძლება მოიცავდეს გარდუვალ ქეშმარიტებას, ფილოსოფიურ დებულებებს, ილუზიებს, ველურ ფანტაზიებს, მოგონებას, გეგმებს, ანტიციპაციას, ირაციონალურ განცდებს, ტელეპატიურ ხილვებს... სიზმარი ზოგჯერ სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხია“ (9, 305, 308).

ლევანმა წინასწარმეტყველური სიზმარი იხილა: ასპიტისთავიანი, ტიბეტელი ჯადოქარივით ყრუ და მომნუსხველი ხმის მქონე „ურჩხული“ ყელის გამოჭრას უპირებდა.

მერე ცხადში მოუვლინა ეს ბნელი არსება, რომელიც ყვიროდა: „საქართველოს გაუმარჯოს საბჭოთას“.

„ლევანს ეს აჩრდილი საბჭოეთის ყოვლად შემზარავ განსხეულებად გამოეცხადა“ (1, 9).

გრაალის მცველ რაინდს მატარებელშიც დაემგზავრება ეს ნითური ეშმა და ცდილობს, ზეციური, საკრალური სინდისადმი რწმენა გაუქარწყლოს.

1924 წლის აჯანყების შემდეგ ხალხის, „ცოცხალი წყაროსთვალის“, ერის ფესვების ამოძირკვას არ სჯერდება და გრაალის ხელში ჩაგდებას ცდილობს ეს „ობობა ტარანტული“.

„ბოლშევიზმის ატმოსფეროს გაგებისათვის საჭიროა გქონდეს „მეექვსე გრძნობა“, წერდა გრიგოლ რობაქიძე (ხუთტომეული, ტ. 2, გვ.236).

ეს „ორგანო“ ბუნებრივია, შეესაბამება ნათელხილვის უნარის მომნიჭებელ „ჰიპოფიზს“, როგორც აღნიშნავდა რ. შტაინერი.

„ჩაკლული სულის“ ავტორი განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებდა თავის უცდომელ ინტუიციაზე. თავისი – გიტაფონ შტრახვიტცის სიზმრის სიმბოლოებზე დაკვირვებით, მწერალმა უცდომლად განჭვრიტა თავისი უეცარი

აღსასრული“ (გრიგოლ რობაქიძის ხუთტომეული, ტ. IV, 2012, გვ.701).

მწერალი ასევე ხაზს უსვამდა თავისი მიჯნურის ინტუიციას და უწოდებდა მას სიბილას, ნათელმხილველს.

საბოლოოდ, ეროვნული სატკივრის მსხვერპლი ხდება ლევან ორბელი, მაგრამ ნუგეში ის არის, რომ გრავალი გადარჩება, ის მუხის ტანში ინახება, მუხა კი ერის სულის სიმბოლოა.

წინასწარმეტყველური სიზმარი ნახა ლევანის დედამ. მისი შვილი წყალს სვამდა ვარსკვლავით მბრწყინავი თასიდან. ზეცაში ვარსკვლავი სინათლით სავსე თასივით, გრავალივით მიჩანდა (2, 235).

გრიგოლ რობაქიძე ემყარება ბიბლიურ წინასწარმეტყველთა, ცნობილ ღვთისმეტყველთა ნააზრევს, რომ მაღალი იდეალებისთვის თავშენირულნი კი არ კვდებიან, უფრო მაღალ არსად გარდაისახებიან, მიზანია „სულის მისტიური ნაპერწკლის“ ანთება, მისტიური ზეაღსვლა.

ლევანი ამქვეყნად ფიზიკურად აღარ იყო, მაგრამ სულის სახით აგრძელებდა არსებობას. ნორინამ ფანჯარაში იხილა მისი აჩრდილი, რომელიც ნათელს ასხივებდა.

გრიგოლ რობაქიძის ნაწარმოებებში ცოცხალნიც და გარდაცვლილნიც ერთად არიან, მამა შვილშია, შვილი მამაში აგრძელებს არსებობას.

მწერალმა იწინასწარმეტყველა ღმერთისკენ მიბრუნება, საქართველოს დამოუკიდებლობა.

გრიგოლ რობაქიძე განსაკუთრებულ ინტერესს ავლენდა წინასწარმეტყველების უნარით მომადლებულ შემოქმედთა მიმართ. ამ მხრივ ძალზე საყურადღებოა მისი ესეები მიხეილ ლერმონტოვის, ანდრეი ბელის, ლევ ტოლსტოის, პეტრე ჩაადაევის შესახებ.

გრიგოლ რობაქიძე ლერმონტოვს უწოდებდა „ქაოსის ძეს“, „ქაოსის ხმაურით მთვრალ სტიქიის ფრთას“, მიუთი-

თებდა რუსი პოეტის გაორებაზე, უსიყვარულობაზე, დემონურობაზე, ნიღბებზე (20, 30).

„მარადისობის სარკეში უძრავად მომზირალი, წინასწარ ჭვრეტს თავისი ისტორიული პიროვნების ხვედრს. აქედანაა ნათელხილვის მისეული წინასწარმეტყველური ნიჭი, ფატუმისადმი რწმენა. ჯერ კიდევ სიჭაბუკისდროინდელ ლექსებში ინინასწარმეტყველა რუსმა პოეტმა თავისი ტრაგიკული აღსასრული“ (20, 35-36).

გრიგოლ რობაქიძე ყურადღებას მიგვაქცევინებს ანდრეი ბელის „აპოკალიფსურ ტემპერამენტზე, აპოკალიფსის ცეცხლოვან მზერაზე“, მისი „წმინდა სიგიჟის“ მადლზე (სულიწმინდის გადმოსვლის მადლზე) და აღნიშნავს: „ის აპოკალიფსური ეპილეპტიკი... გატაცებით ეძლევა ბნელსახიანი ქაოსის შემოღობულ სიტყვებს“ (20, 61).

ანდრეი ბელის რომან „პეტერბურგის“ მთავარი გმირი პეტერბურგია. მსოფლიოს პეტერბურგმა უნდა მისცეს ნიჰილიზმი, ეს ნიჰილიზმი - სამყაროს ბოლო ფაზაა აპოკალიფსური დაფერფლვის წინ... პეტერბურგი ტვინის ფუჭი თამაშია, ... აჩრდილია, ამგვარი ბუნებისანი არიან მისი გმირები. მათში ხაზი ესმება მონგოლურ სტიქიას, რომელიც, ბელის გაცნობიერებით, სისხლშივე ნიჰილისტურია. მონგოლმა რუსეთში მრავალგზის შეისხა ხორცი, რათა ... მოანგრეოს ყველა ბურჯი: წამხდარ არიულ სისხლში უნდა ააღდეს „ძველი დრაკონი“ და ამით ყოველივე შემუხროს. დრაკონი ქრისტეს შეებრძოლება.

ანდრეი ბელიმ პეტერბურგის ხატში მინის აპოკალიფსური (და, ამასთან, დაფერფლვის გზით) უარყოფა მოგვცა“ (20, 77).

„რომანში არანაკლებ აქტიური მოქმედი პირია პეტერბურგის დამაარსებლის ბრინჯაოს ყალყზე შემდგარი აჩრდილი, რომელიც თვალებით ზომავს ჰაერს და აღარ დაუშვებს ფლოქვებს: იქნება ნახტომი ისტორიის თავზე-იქნება დიდი

აჯანყება, მღელვარება, მიწა გაირღვევა... პეტერბურგი ჩაიძირება... ჯერ არნახული აზიატების ყვითელი ურდოები შეჩვეული ადგილებიდან დაიძვრებიან, ევროპის მინდვრებს სისხლის ოკეანეები გადაანითლებენ. იქნება, ცუსიმა იქნება! იქნება - ახალი კალკა... კულიკოვოს ველო, გელოდები... მონგოლის მძიმე ქუსლქვეშ ევროპის ნაპირები ჩაიძირება... მიწიერი არსებები კვლავ ოკეანის ფსკერში ჩაეშვებიან, დიდი ხნის მივიწყებულ ქაოსში... პეტერბურგი ჩაიძირება, რადგან ის ძირშივე ნიჰილისტურია“ (20, 78-79).

ამჟამად პეტერბურგისადმი ავტორის ნიჰილისტური, ამასთან, გაორებული დამოკიდებულება. პეტერბურგი უბრალოდ აჩრდილი არ არის, ის, ამავე დროს, ქმედითი სიმბოლოა (20, 79).

ტიციან ტაბიძე მიუთითებდა, რომ ეს არის წინანარმეტყველება ომზე, არა მხოლოდ მისი დროის, მომავლის სისხლის ოკეანეების ხილვა (ტიციან ტაბიძე, „პეტერბურგი“, რომანი ანდრეი ბელის) (21, 4).

ანდრეი ბელის წინასწარმეტყველება შეეხებოდა არა მხოლოდ მისი დროის, არამედ მომავლის კატაკლიზმებს, სამყაროს აღსასრულს, კოსმიურ განახლებას, „ახალ ცას და ახალ მიწას“.

განსაკუთრებული იყო გრიგოლ რობაქიძის დამოკიდებულება ლევ ტოლსტოის პიროვნებისა და შემოქმედებისადმი. „როგორც მხატვარი, იგი წმინდა ჰომეროსისებურად ამკვიდრებდა ყველა საგანს, ... როგორც წინასწარმეტყველი, ის ქურუმისებური გაშმაგებით უარყოფდა ყველა საგანს...“

ესეში ხაზგასმულია რუსი მწერლის მისტიკური და წინასწარმეტყველური ენერგია, მის ავტორს თითქოს ნათლად ესმოდა მიღმურ სამყაროში გადასახლებული ქურუმის წინასწარმეტყველური ძახილი და მიიჩნევდა, რომ საჭირო იყო

ამაზე დაფიქრება თანამედროვე ომის აპოკალიფსურ საშინელებათა დღეებში“ (20, 76-77).

ეხებოდა რა პეტრე ჩაადაევის „ფილოსოფიურ წერილებს“ და „შეშლილის აპოლოგიას“, გრიგოლ რობაქიძე ასკვნიდა: „ჩაადაევმა პირველმა ძირფესვიანად გაიზიარა რაღაც დასაბამისმიერი ქაოსი რუსულ სულში და ამ გააზრების გაღრმავება დოსტოევსკისა და ანდრეი ბელის შემოქმედებაშია - ეს ჩაადაევის გენიალური იდეის ოდენ მხატვრული გახსნა იყო. ჩაადაევი რუსეთის ჭეშმარიტი წინასწარმეტყველი გახლდათ: შეხედეთ რუსეთის თანამედროვეობას, მის უგუნურებას, - და თქვენ უმაღვე ჩაადაევი გაგახსენდებათ რუსული ქაოსის მისეული კონცეფციით“ (20, 16-17).

ჭეშმარიტი ფილოსოფოს-ესეისტის ნააზრევია გრიგოლ რობაქიძის „ნეფერტიტის თავი“. მწერლის ფიქრით, ნეფერტიტის სახეში უსახელო მოქანდაკემ იდუმალი „კა“ გადმოსცა. „კა“ არსის შინაგანი სუბსტანციაა. ის სამყაროს შექმნამდე ცოცხლობს, დედამინაზე თავის თავს განასახიერებს, სიკვდილის შემდეგ კი სულის სფეროებში ადის .... მასში ღვთაებრივი იხსნება. „კა“ მუმიანია ჩაძირული. მუმიანია კი თვლემს და ირგვლივ ყოველივე ზემინიერი სუნთქვით სუნთქავს.

„ქალის გამოსახულებაში მისი წარუვალი „კა“ სუნთქავს, ... იგი ღრმადაა ჩაძირული კოსმიურ ნამში, მარადისობის შეჩერებული წამი აღუბეჭდავს“ (22, 7-21).

უეჭველად მართებული და გასაზიარებელი აზრია, რომ „გრიგოლ რობაქიძე ფენომენტა და ენიგმათა უბადლო მკვლევარი და ინტერპერეტატორი გახლდათ“ (მანანა კვატაია, „ბარბაროსი, რომელშიც გენიოსმა გაიღვიძა“ (ლევ ტოლსტოის ფენომენი გრიგოლ რობაქიძის ინტერპერეტაციით) (23, 76).

ლიტერატურა

1. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, გერმანულიდან თარგმნა თამარ კოტრიკაძემ, თბ. 2012
2. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003
3. გრიგოლ რობაქიძე, შერისხულნი 15 ტომად, ტ. II, თბ. 1994
4. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
5. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი II
6. ნეტარი ავგუსტინე, აღსარება, თბ. 1995
7. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, თბ. 2002
8. ანრი ბერგსონი, ცნობიერების უშუალო მონაცემები, თბ. 1993
9. კარლ გუსტავ იუნგი, ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძველები, სიზმრები, თბ. 1995
10. Чезар Ломброзо, Гениальность и помешательство, М.1995
11. სტეფან ცვაიგი, ფანტასტიკური ღამე, თბ. 1966
12. მერაბ კოსტავა, ფიქრები საქართველოს მისიაზე, თბ. 1991
13. რევაზ მიშველაძე, უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბ. 1999
14. გრიგოლ რობაქიძე, 13 სონეტი, თბ. 2004
15. ლუარა სორდია, ანტიციპაცია მეორე საუკუნის ქართულ ლიტერატურაში, თბ. 2011
16. აღმანახი „კრიტიკა“, 1988 №1
17. ე. „ათინათი“, 2014 №1(11)
18. ე. „ქართული მწერლობა“, 1990, №2

19. ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბ. 1994
20. გრიგოლ რობაქიძე, პორტრეტები, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატაიაძე, თბ. 2012
21. გაზ. „საქართველო“, 1917წ. 22/2 თიბათვე
22. გრიგოლ რობაქიძე, დემონი და მითოსი , გერმანულიდან თარგმნა მანანა კვატაიაძე, თბ. 2012
23. ჟ. „ათინათი“, 2013, №3(9).

“ჰიერომაღია“ მწერლის თვალთახედვით

გრიგოლ რობაქიძე გამუდმებით მარადისობის საზღვართან იდგა, ერის სულის იმპულსებს მიყურადებულო, მთელი სამყაროს გულისცემის შემგრძნობი, დაუცხრომელი მაძიებელი იყო საღვთო სიბრძნის.

სიცოცხლეშივე კლასიკოსად, გენიოსად, მსოფლიოს აზრთა საჭეთმყრობელების ტოლფარდ შემოქმედად, თავის თანამედროვე ქართველ და უცხოელ მოაზროვნეთა მიერ დანტეს ტოლად იყო აღიარებული.

მწერალი წინასწარმეტყველური გზნებით, შეუმცდარი ინტუიციით ჭვრეტდა დროთა კავშირს, მომავალს, სხვისთვის მიუწვდომელს და, როგორც ნოვატორი, სულის ახალ რელიეფს ქმნიდა, შემოქმედებითი ინდივიდუალობით გამორჩეულს, განუმეორებელს, როგორც ეროვნული, ისე საკაცობრიო მასშტაბით.

იცნობდა როგორც დასავლურ, ისე აღმოსავლურ სიბრძნეს, ბიბლიას და ბიბლიოლოგიას, ეზოტერულ მოძღვრებებს.

თავისებური იყო მწერლის ხედვა, სიტყვა, წვდომის სიღრმეები და მასშტაბები, შემოქმედის, ხელოვანის ფსიქოლოგიის უტყუარი ცოდნა.

ცნობილია, ხელოვნების ფსიქოლოგიაში არსებობს მიმართულება, რომელიც გენიალობასა და სიგიჟეს შორის შეხვედრის ნერტილებს პოულობს და ნორმიდან გადახრას ნიჭიერების აუცილებელ პირობად გაიაზრებს.

ამ ასპექტით ძალზე გახმაურებულია იტალიელი ექიმის ჩეზარ ლომბროზოს ნიგნი „გენიალობა და შეშლილობა“, რომელშიც სპეციალურად არის მოძიებული გამოჩენილ მოაზროვნეთა გადახრები, რაც დევნის მანიაში, შიშში, მტრების მოლანდებაში, არყოფილის ნამდვილივით განცდაში, ჰალუცინაციების მოჭარბებაში, მათთვის უინტერესო მოვლენე-

ბის არაადეკვატურ აღქმაში გამოიხატება. ამ კუთხით „არანორმალურად“ მიიჩნევიან მხატვრული სიტყვის გამოჩენილი ოსტატები: დიკენსი, დოსტოევსკი, რუსო, ნიცშე, გოგოლი, ტოლსტოი.

ამათან, ჩ.ლომბროზო ხაზს უსვამს შემოქმედთა განსაკუთრებულ ინტუიციას, ანტიციპაციის უნარს და წერს: „გენიოსი ფლობს იმის მიხვედრის უნარს, რაც მისთვის სავსებით არ არის ცნობილი. მაგალითად, გოეთე დაწვრილებით აღწერდა იტალიას ისე, რომ არც ენახა იგი“.¹

ანალოგიური ტიპის მოაზროვნეები სპეციალურად ჩხრეკენ ნიჭიერთა „ავადმყოფობის“, პათოლოგიური გამოვლინების ფაქტებს და კატეგორიულ ტონს ანიჭებენ თავიანთ ნააზრევს, თითქოს შეშლილობის გარეშე არ არსებობს გენიალობა (ბლეზ პასკალი, ერნსტ კრეჩმერი, მაქს ნორდუ).

გამოჩენილ ხელოვანთა დეპრესიების, გადახრების, თვითმკვლელობისკენ მიდრეკილების, შიზოფრენიის მაგალითები მართლაც მრავლად არის ცნობილი.

შემოქმედება ზიგმუნდ ფროიდის, კარლ გუსტავ იუნგის, მიხაილ ზოშჩენკოსა და სხვა ანალოგიურად მოაზროვნეთა მიერ გაგებულია, როგორც ფსიქოთერაპია, სუბლიმირება, შინაგანი ნუხილის, ტკივილების, ნევროზების გადატანა და განმუხტვა მხატვრულ სახეებში, სიმბოლურ ხილვებში.

გოეთე გენიალობასთან აკავშირებდა შეშლილის ცნებას და „შეშლილ დემონს“ უწოდებდა ბეთხოვენს: „საჭიროა მოკრძალება იმის წინაშე, რასაც გამოთქვამს ასეთი შეშლილი დემონი, რადგან მას გენია უნათებს გზას და ხშირად იქ უსხივოსნებს, სადაც ჩვენ უკუნეთით ვართ მოცული და ვერც კი მივმხვდარვართ, საიდან ამობრწყინდება მზე“².

---

¹ Чезар Ломброзо, Генипльность и помешательство, Москва, 1995, с.153

² ალ. აღშვანგი, ბეთხოვენი, კ. გელოვანის თარგმანი, თბ. 1958წ. გვ. 102.

ამ შემთხვევაში ანალოგიურ და პოზიტიურ კონტექსტში გაიგება დემონი და შეშლილი.

„შეშლილს, გიჟს, გადარეულს“ აღმატებული ნიჭისა და გრძნობის, რალაც დიადის, უჩვეულოს სიმბოლოდ და შემოქმედთათვის აუცილებელ მდგომარეობად გაიაზრებდა გალაკტიონ ტაბიძე (სული შეშლილი და ბედნიერი)³.

ტერენტი გრანელის ცხოვრება და პოეზია შეშლილის, გიჟის, გადარეულის ცნებებით დაიდალა.

მაგრამ პოეტისათვის ეს ტერმინები, უპირველესად, ისეთივე მნიშვნელობისაა, როგორც გოეთესთან, გალაკტიონთან, ანუ იგი აღმატებული გრძნობის, აზრის, ქვეცნობიერსა და ზეცნობიერ სფეროებში მოარული სულის მდგომარეობაა, არაჩვეულებრიობის (პოზიტიური გაგებით) ხაზგასასმელი ეპითეტია, რადგან თვით შემოქმედება, პოეტური პროცესია ჩვეულებრივი მდგომარეობისაგან განსხვავებული, ხილვის, სმენის უმაღლესი ხარისხი, წამიერი და სავალდებულო, მიწიდან მოწყვეტის განცდა რომ ახლავს (ახლა სიგიჟე გრძნობის ბრალია)⁴.

ეს არის შემოქმედებითი გადასახედიდან გაგებული „შეშლილობა“.

გიჟი, შეშლილი მხოლოდ და მხოლოდ ოდიოზურ შინაარსს იძენდა ტოტალიტარულ საბჭოთა სახელმწიფოში და ამ სახელით ინათლებოდნენ დისიდენტები, სიმართლის, ხელისუფლებისათვის მიუღებელი თავისუფლების იდეის მსახურნი.

უსამართლო სოციალურ საზოგადოებაში „თავისუფლებისკენ სწრაფვა, უკეთეს შემთხვევაში, უცნაურობად, სიგიჟედ ითვლებოდა. ფსიქიატრიული რეპრესიები საქმით გა-

---

³ ლუარა სორდია, გალაკტიონ ტაბიძის ესთეტიკის საკითხები, თბ. 2011, გვ. 141-147

⁴ ლუარა სორდია, ტერენტი გრანელის ბედისწერა, თბ. 2011, გვ. 135-146

ნამტკიცებდა მასაში მოარულ ვერსიას იმის შესახებ, რომ ვინც აღიმალლებს ხმას სამართლიანობისა და თავისუფლებისათვის, სულით ავადმყოფია“.⁵

ტერენტი გრანელის გიჟად გამოცხადების მიზეზი იყო პოეტის რელიგიურობა, ეროვნულობა, ანტისაბჭოთა პოზიცია და იგი ფსიქიატრული რეპრესიის მსხვერპლი გახდა.

ამის შესახებ დღეს ერთსულოვნად საუბრობენ „მემენტო მორის“ ავტორის პოეზიის გამოჩენილი მკვლევარები: ლერი ლიმონაკი (გრანელის ლანდი, თბ. 1998, გვ. 119), გივი ცქიტიშვილი (გაზ. „ვერსია“, კ-11 ნოემბერი, 2001), კალე ბობოხიძე (მანანა ბობოხიძის მოგონება, ხელნაწერი), რევაზ მიშველაძე (ტერენტი გრანელი, თბ.2004, გვ. 11-12), პოეტი თამაზ ფიფია („არც სიცოცხლე მსურს და არც სიკვდილი, „მწერლის გაზეთი“, 10-16 სექტემბერი), პოეტი მურმან ჯგუბურია (მომავალი კოსმოდრომების პოეტი, „ლიტერატურული გაზეთი“, 10-23 ივნისი, 2004), მამანტი როგავა (სულის ბორკილები, თბ. 2013, გვ. 103-104).

ძალზე საინტერესოა კლასიკოსი მწერლის გრიგოლ რობაქიძის აზრი ამ პრობლემასთან დაკავშირებით.

გიჟის, შეშლილის ცნებას იგი მიმართავს როგორც ცალკეული მოვლენის, კერძოდ, ძალაუფლებისმპყრობელთა ბოროტი თვითნებობის, ისე შემოქმედთა, ხელოვანთა დასახასიათებლად. თანაც პოზიტიური და ნეგატიური მნიშვნელობით.

ჩვენთვის საინტერესო თემასთან დაკავშირებით ძალზე საგულისხმოა გრიგოლ რობაქიძის წერილი „დიონისოს კულტი და საქართველო“.

დიონისოს სახეში მწერალს იზიდავდა თავისუფლება, ექსტაზი, წინახედვა, კოსმიური მეუფება, საზღვრების გადალახვა, „გარდარევა“, ორგიები, „შეშლილობამდე მხიბლავი

---

⁵ ზვიად გამსახურდია, დილემა კაცობრიობის წინაშე, თბ. 1995

ფლექსია“, ... ერთგვარი „მანია, აშლილობა, ლაგამახსნილობა“.⁶

ამ პროცესის აღწერას მოსდევს კომენტარი: „ხოლო ეს შეშლილობა უბრალო სიგიჟე არ არის, ეს არის ჰიერომანია (წმინდა შეშლილობა), რომლითაც სული სხეულს სცილდება და ეზიარება ღვთაებრივს. სულის თვალი. აფრთოვანების მანტიკა. ასეთი წინახედვა, რომლითაც დიონისოთი ავსილი სული მომავალს ჭვრეტს. აქედან: ქადაგად დავარდნა და ქადაგება. მენადები წინასწარმეტყველებენ და იკვეთება მთელი გუნდი ასეთ წინასწარმეტყველთა“ („შენირულთა“)⁷.

აქ მწერალი იმონმებს ერვინ როდეს „ფსიხეს“, გერმ. ტ. II, გვ. 1-33.

წერილის მესამე მონაკვეთია „დიონისო პელადაში“. აქ გვხვდება კორიბანტიზმი: ნათესაური მოვლენა დიონისურის. ეს არის რელიგიური შეშლილობა. ავადი ამ შეშლილობაში ხედავს სხვა და სხვა პლასტიურ სახეებს: ესმის უჩინარი სალამურის ხმა, აშლილია სიგიჟით, ატაცებულია ცეკვის ჟინით, შეპყრობილია დემონით, ჭირვეულია. სულიერი და ხორციელი აშლილობა.⁸

აქ მწერალი იმონმებს ერვინ როდეს „ფრისხეს“, გერმ. ტ. II, 42-51.

ცეკვის მანიით, „სიგიჟის არულით“, დემონებით გრიგოლ რობაქიძის ყურადღება მიუქცევია ასევე ვალერი ბრიუსოვის რომანს „ცეცხლეული ანგელოზი“.

დიონისეს მისტერიების დამახასიათებელი შეშლილობის ექსტაზი - „ბნედა და შეშლილობა“ არჩიბალდის წინაპრებსაც აწვალებდათ (გველის პერანგი), მაგრამ ეს ავადმყოფო-

---

⁶ გრიგოლ რობაქიძე, დიონისოს კულტი და საქართველო, ნაწერები ხუთ წიგნად, ტ. III, თბ. 2012, გვ. 216

⁷ გრიგოლ რობაქიძე, დიონისეს კულტი და საქართველო, წ. III, თბ. 2012, გვ. 217

⁸ იქვე გვ. 219

ბა პირდაპირ არ უნდა გავიგოთ... გრიგოლ რობაქიძე „წმინდა შეშლილობას ფრჩხილებში სვამს“.⁹

გრიგოლ რობაქიძე დიონისურ აშლილობას ხედავდა თეთრი გიორგის ხატობაშიც, რომელიც ანყურში იმართებოდა ხოლმე 14 აგვისტოს.

„გველის პერანგის“ ავტორისთვის მიუღებელია შემოქმედთა მიმართ ამ ტერმინის (შეშლილის) ნეგატიური გააზრება: „საფრანგეთის მწერლებსა და პოეტებში ვინ მოთვლის რამდენი იყო ლუეტიკი? მაგრამ ვის შეუძლიან იმის მტკიცება, თითქოს მისი შემოქმედება ავი სენის გამო მდარე იყოს და სუსტი. პირველ ხანში იგი ჰქმნის ადამიანში მისი ძალების უმძაფრეს კონცენტრაციას... დრო და დრო დეპრესიას და მელანქოლიას“.¹⁰

შემოქმედებითი ძალის „სიგიჟეს“ ხედავდა მწერალი დიდ ქართველ მხატვრებში: „ლადო გუდიაშვილი, დავით კაკაბაძე, მოსე თოიძე, ერეკლე თოიძე, იაკობ ნიკოლაძე, ნიკო ფიროსმანი... საქართველოს შემოქმედებითი ძალა სიგიჟით ავარდა მათში“.¹¹

ქართველი მწერალი საუბრობს ასევე ნიცშესა და მიქელანჯელოს „წმინდა შეშლილობაზე“: „ნიცშემ... შედგა ფეხი წმინდა შეშლილობის გზაზე. ნიცშეს ტრაგედია ხელოვანთა ტრაგედიაა. ხელოვანი უჭვრეტს „სახეს“ სასურველი სინამდვილისა და ნებისყოფით არ ძალუძს მას წარმოშვას ხელახლა იგი სინამდვილე... იგი შესძახის, ვით გიჟი მიქელანჯელო მარმარილოს: გაინძერ, მაგრამ ჯიუტი ქვა არ ინძრევა. მისი ავადობა თანადროული კულტურის სნეულებაა“.¹²

---

⁹ მანანა ხომერიკი, ჰიერატიული გრიგოლ რობაქიძის „გველის პერანგსა“ და „ფალესტრაში“, ჟ. „განთიადი“, 1990, №2, გვ. 157

¹⁰ გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ. 1996, გვ. 337-338

¹¹ გრიგოლ რობაქიძე, ნაწერები ხუთ წიგნად, წ. III, თბ. 2012, გვ. 396-397

¹² გრიგოლ რობაქიძე, წ. III, თბ. 2012, გვ. 517

რომანში „მცველნი გრაალისა“ მწერალ ლევან ორბელზე (ავტორია მისი პროტოტიპი) ნათქვამია: „ბობოქარი სული, რომელიც შეშლილობის ზღვაზე დგას... ღვთაებრივი შეშლილობისა. სიშორის მონატრება ტანჯავს. მისი მონატრება აპოკალიფსურია. ლევანი ყოველთვის ყოფიერების ზღვარზე დგას... იმიტაა ანთებული, რაც მიუწვდომელ სიშორეში ძევს, მაგრამ მიუწვდომელს გზნებით უახლოვდება და სუნთქვით თითქო სწვდება კიდეც“.¹³

გრიგოლ რობაქიძე ეწინააღმდეგებოდა პოეტური ხილვისა და ჰალუცინაციის (რაც ავადმყოფური მოვლენაა) აღრევას.

ეს პრობლემა განხილული აქვს ალექსანდრე ყაზბეგის მაგალითზე. ნიკო ლომოური ეკითხება ალექსანდრე ყაზბეგს: „რა გემართება სანდრო?“ სანდრო: „ეგ არაფერი! უცბათ მომელანდნენ ყველა ჩემი გმირები და მათთან ვლაპარაკობ“. ამ განაცხადს ერთვის ექიმ გედევანიშვილის დიაგნოზი მწერლის ავადმყოფობაზე.

უპირველესი მწერალი და ნათელმხილველივით გაბრძნობილი გრიგოლ რობაქიძე სულ სხვა კონტექსტში გაიაზრებს ამ პრობლემას: „ამ გადმოცემით ისეთი დიდი მომეჩვენა ყაზბეგი, რომ იმ წელს დავბეჭდე პატარა წერილი „სანდრო ყაზბეგი“. მართლაც: აქ საქმე გვაქვს უმძლავრეს ვიზიონერულ ნიჭთან“.¹⁴

გრიგოლ რობაქიძე აკრიტიკებდა მიხეილ ზანდუკელს, არ ეთანხმებოდა მის მიერ წამოჭრილ საკითხს ყაზბეგის პლაგიატობის შესახებ, არც „მამის მკვლელის“ ავტორის უზუსტობებს მიიჩნევდა უბედურებად, იმონებდა შექსპირის, რაბლეს, სერვანტესის უზუსტობების მაგალითებს მათი შემოქ-

---

¹³ გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, გერმანულიდან თარგმნა თამარ კოტრიკაძემ, თბ. 2012

¹⁴ გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართელ ყველაფერია, თბ. 1996, გვ. 339

მედებიდან და ასკენიდა: „...რა დიდი ამბავია ასეთი შეცდომა მოსვლოდა ყაზბეგს? ვინც არ ცდება, იგი შემოქმედი არაა“.¹⁵

თვითონაც განამებული იყო შემოქმედებითი ინსპირაციით, ხილვებით და წერდა: „ხილვები იერიშით გადმოდიან ჩემზე. სულ ცოტა, ხუთი მდივანი მაინც უნდა მყავდეს. აბა რომელი მეცენატი შეძლებდა ჩემთვის ამდენი მდივნის აყვანას“.¹⁶

მხატვრული სიტყვის ოსტატთა მუდმივი ღვთივშთაგონებულობა, პოეტური ხილვისა და სმენის ტყვეობა, ობიექტური რეალობის, ყოფითი მოვლენების არაადეკვატური აღქმა, მედიცინის მუშაკთა სრული უვიცობა შემოქმედებითი ფსიქოლოგიის პრობლემებში, ძალზე ხშირად სრულად არამართებული დიაგნოზის დასმას იწვევდა და ექიმთა არაკომპეტენტურობის, სულიერი მოვლენების ანაბანის უცოდინრობას ადასტურებდა.

გალაკტიონის „სიგიჟე“ იმაში გამოიხატებოდა, რომ ფანჯრიდან შემოსულ სხივს ეამბორებოდა, ერთდროულად ესმოდა რამდენიმე მუსიკოსის, რამდენიმე მუსიკალური ინსტრუმენტის და კოლოს ნივილის ხმა: „ყურებში ხმაურობა მესმოდა: შუმანი, ბეთხოვენი, ჭიანური, როიალი-სულ ერთად იყვნენ არეული. ხან კი კოლო დამნივოდა ყურთან. როდესაც ყოველივე ეს ვუთხარი ექიმ პონდოევს, მან თვალები ფართოდ გააღო გაოცებისგან, მის სახეზე წავიკითხე: შეშლილიაო სანყალი გალაკტიონი“¹⁷.

პოეტი ყოველთვის ფხიზლად აკონტროლებდა თავის თავს, კარგად ავლებდა ზღვარს სიგიჟეს, როგორც კლინიკურ ავადმყოფობასა და შემოქმედისათვის აუცილებელ „სიგიჟეს“ შორის და ნიშნისმოგებით მიმართავდა სხვისი ნიჭით,

---

¹⁵ იქვე, გვ. 340

¹⁶ გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ. IV თბ. 2012, გვ. 526

¹⁷ გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი 5 ტომად, ტ. IV თბ. 1995, გვ. 338

სხვისი წარმატებით გაგიჟებულ შურიანებს: „სხვა გიჟებს სხვისი სისპეტაკე უფრო აგიჟებს“¹⁸.

გალაკტიონს გამუდმებით აწვალებდა გიჟის იარღიყის მიკერების და ამით სულიერი განიარაღების შიში, რადგან კარგად იცოდა, ეს აპრობირებული მეთოდი იყო ტოტალიტარულ სახელმწიფოში დინების წინააღმდეგ მავალთა მიმართ. ამის მაგალითები იყო პეტრე სამსონაძის (ბერიას აუგად მომხსენებლის) და ტერენტი გრანელის ცხოვრება.

პოეტს უთარგმნია ედგარ პოს „გული მამხილებელი“, რომელშიც არის ასეთი ადგილი: „დიახ, მე ძალიან ნერვებაშლილი ვარ, მაგრამ რად გინდათ თქვენ დაამტკიცოთ, რომ მე შეშლილი ვარ? ავადმყოფობამ გაამწვავა ჩემი გრძნობები, მაგრამ სრულიადაც არ დაუსუსტებია იგი, სრულიადაც არ დაუჩლუნგებია... გრძნობა სმენისა“.¹⁹

შექმნილ ატმოსფეროში გალაკტიონს ბუნებრივად გასჩენია იმის შიში, რომ მისთვისაც არ მოედოთ საგიჟეთში შესატყუებელი ქამანდი: „...რაც თვით არ სჯერათ, მე იმაში სურთ დამაჯერონ... არა, მე მდგმური არ მსურს ვიყო ამ საგიჟეთის“²⁰.

ფრთხილობდა საუკუნის ჭირის გამო: „ჰმ... ავად გაგხდიან, თუ მაგრად არ დაიჭირე თავი... ამიტომ ჰქონდა 1928, 1929, 1939 წლების შიში...

გრიგოლ რობაქიძე წინასწარმეტყველებს, რუსული სულის გაცხადებას უწოდებდა ანდრეი ბელის და დოსტოევსკის, ყურადღებას მიგვაქცევინებდა ამ მწერლების „წმინდა შეშლილობაზე“, მათში გამოვლენილ „რუსეთის აპოკალიფსურ ეპილეფსიაზე“²¹.

---

¹⁸ გალაკტიონ ტაბიძე, რჩეული, თბ. 1977, გვ. 621

¹⁹ ვახტანგ ჯავახიძე, „უცნობი“, თბ. 1991, გვ. 459

²⁰ ვახტანგ ჯავახიძე, „უცნობი“, თბ. 1991, გვ. 460

²¹ გრიგოლ რობაქიძე, ნაწერები ხუთ წიგნად, ნ. III, თბ. 2012, გვ. 450

დოსტოევსკის „სიგიჟე“ გაიგივეებულია მის „ხილვასთან“: „დოსტოევსკი პირდაპირ ორკესტრია პატმოსის კუნძულის აპოკალიფსის. ეს სიგიჟე დოსტოევსკის აპოკალიფსური ეპილექსიაა. ეპილექტიური ხილვა“.²²

ასევე, პოზიტიურ ქრილში გაიგება ანდრეი ბელის „აპოკალიფსური ეპილექსია“: „...ნერს ბელი თუ საუბრობს ბელი, ყოველთვის გრძნობ „წმინდა სიგიჟის“ იმ მადლს (სულიწმინდის გარდამოსვლის მადლს), ხან „უსამართლო სიგიჟის“ წყევლას (ბაბილონის გოდლის მშენებლობის საშინელება). ანდრეი ბელი-აპოკალიფსის ნამდვილი ეპილექტიკია. ტყუილად კი არ გადმოსცა დოსტოევსკიმ ასე გენიალურად ეპილექსია, ვითარცა წმინდა ავადმყოფობა, რომელიც „სხვა სამყაროსთან შეხების“ საშუალებას იძლევა, თავად მიშკინის ქრისტიანულ-დიონისური სახისა და კირილოვის მსხვერპლისებური შემლილობის მეშვეობით. ... ზოგჯერ გეჩვენება, რომ ანდრეი ბელი-მთლად თავად მიშკინს ჰგავს, რომელიც კირილოვის სიტყვებით გიჟობს. ამიტომ ის, აპოკალიფსური ეპილექტიკი, ასე გატაცებით ეძლევა ბნელსახიანი ქაოსის შემლილ სიტყვებს. ეს სიტყვები ისმის მის „სიმფონიებში“, - სადაც ის დაძაბული სიტყვიერი კონტრაპუნქტის დახმარებით ლამობს, მათი გააფთრებული სიგიჟე თავიდან აიცილოს“ (ანდრეი ბელი)²³.

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, ანალოგიური გაგებისაა შარლ ბოდლერის ლექსებში დაფიქსირებული „ბნედა“, „გადარევა“: „... ბნედა გერევა მიწის წყლულის ხილვით გაოსილს, შენს სონეტებში გადარევა შეკრული როკავს“ (ფრანგ პოეტს)²⁴.

---

²² იქვე, გვ. 499

²³ გრიგოლ რობაქიძე, პორტრეტები, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატაიამ, თბ. 2012, გვ. 61

²⁴ გრიგოლ რობაქიძე, ნაწერები ხუთ წიგნად, ნ. 1, თბ. 2012, გვ. 69

გენიალური შეშლილობის პარალელურად, ქართველი მწერალი უტყუარად ჭვრეტდა რუსული სულის ქაოსს, იმპერიის მიერ უფსკრულის პირად გამართულ „გიჟ არულს“: „რუსეთის მეტაფიზიკური არსი ქაოსია, ხან გენიალურ ჩვენებათა მზმანებელი, ხან კი უფსკრულის პირას გამართული გიჟი არული“ (ფანტასმების ქალაქი)²⁵.

აქ იგულისხმება ძალაუფლებისმპყრობელი მონსტრის პოლიტიკური შეშლილობა.

---

²⁵ გრიგოლ რობაქიძის ხუთტომეული, წიგნი III, ვბ. 2012, გვ. 215

ბრიგოლ რობაქიძე და ქართული რენესანსის პრობლემა

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში ცენტრალური ადგილი უკავია როგორც მისი წინამორბედი, ისე თანამედროვე ქართული სიტყვიერი კულტურის სიდიადის გაცნობიერებას, უცხოური და ქართული რენესანსის თავისებურებების გააზრებას.

ახსენებდა რა იტალიური რენესანსის გიგანტს-დანტეს და ქართული პოეტური სიტყვის მწვერვალს-შოთა რუსთაველს, “ვეფხისტყაოსნის“ ავტორს იტალიური რენესანსის წინამორბედად წარმოაჩენდა: „არავის შეუძლია მსოფლიო ისტორიიდან ამოშალოს დანტე ალიგიერი, რადგან ამით ისტორია დაღარობდება. არც ის შეუძლია ვინმეს, წარხოცოს ისტორიაში სახელი რუსთაველისა, რომელმაც მსოფლიო საგანძურში ღვთიურ-მშვენიერი რამ შეიტანა. სამხრეთის ცის მუქ-ღურჯი თალის ქვეშ იშვოდა ღვთიური სიტყვა მისი-მეთორმეტე საუკუნის უდაბნოში. იგი მზიური ერთადერთი წინამორბედი იყო ფეროვანი რენესანსისა.... მხატვრული სინთეზი ელლინის მზიურ-ხალისიანი სიტყვისა და აღმოსავლეთის „დიადი შუადღის“ ნაღვლიანი ფიქრისა“ (არჩილ ჯორჯაძეს)(1,178-179).

„ქართველობის ნამდვილი დაბადება მოხდა მე-12 საუკუნეში. ქართველთა ენტელეხიის (შემოქმედებითი ფორმა-ძალის) სხეულება რუსთაველია. რუსთაველმა თავისი ნიჭით ქართული გენია განასხეულა“ (არჩილ ჯორჯაძეს) (1,299).

წერილში „აკაკის ქნარი“ (1,300) ისევ რუსთაველი მოიხსენიება ქართული გენიის სიმბოლოდ: „რუსთაველი პოეტენციითა ქართველთა სულიერი კულტურისა: მასში მოქცეულია ქართველთა გენიის შესაძლო ცხადება“.

გრიგოლ რობაქიძე ხაზს უსვამდა, რომ რუსთაველის პოემა არა მარტო ქართული, არამედ აღმოსავლეთის, მცირე

აზიის კულტურის მწვერვალია.

1921 წლის 26 მაისს რუსთაველის ძეგლის გახსნაზე გრიგოლ რობაქიძეს წარმოუთქვამს ასეთი სიტყვა: “საქართველო არ არის უბრალო ეთნოგრაფიული ცნება, არც მხოლოდ გეოგრაფიული მოხაზულობა: საქართველო ავლენს მცირე აზიის მთელ სივრცეზე განფენილ მნიშვნელოვან კულტურას. ამ კულტურის გამჩენელი გენიის — შოთა რუსთაველის ძეგლის საძირკველის ჩაყრა იძენს უზარმაზარ აზრს.

„და, ეს ძეგლი, სიმბოლო ქართული გენიის უნივერსალობისა, იყოს აღმოსავლეთის მთელი კულტურის და მისი ხალხების დამოუკიდებლობის მონუმენტი“ (2,64).

გრიგოლმა ერთ-ერთმა პირველმა დარეკა ჩვენში სიახლის ზარები, დაამკვიდრა მოდერნიზმი, იყო „ცისფერყანწელთა“ კონსულტანტი.

პოეზიის განახლებისთვის, მწერლის თვალსაზრისით, აუცილებელი იყო ახალი გზების ძიება, უნივერსალობა, პლასტიკურობა, გზნება (2,128).

მწერლის შთაგონების წყარო იყო როგორც წარმართული ეპოქა, ისე ქრისტიანული სამყარო. უნივერსალობის მოთხოვნაში იგულისხმებოდა როგორც აღმოსავლური, ისე მთელი მსოფლიო სიბრძნის საფუძვლიანი გათავისება, მსოფლიო ისტორიის, ფილოსოფიის, მითოლოგიის, ნმინდა წერილის ქვემარტებასთან ზიარება.

„მალმტრემისათვის“ გაკეთებულ განმარტებაში გრიგოლ რობაქიძე წერდა: „ქალში ვიხილე ნამდვილი „მინა“ ატეხილი მკერდებით და თავისგამეტების ნებით. კაცში ვიხილე ნამდვილი ზეკაცური არსი, რომელიც ცოცხლობს ბედის სიყვარულით. აქ არის რენესანსის ხერხემალი და ნიცმეს სხეული ფატუმისა“ (2,137).

ქართული კულტურული რენესანსის გამარჯვების უპირველეს პირობად მიიჩნეოდა როგორც „ეროვნულ ტრადიციებთან სისხლხორცეული კავშირი“, ამასთან „ევროპულ ლი-

ტერატურულ სიახლეებთან ორგანული სიახლოვე“ (3,241).

გრიგოლ რობაქიძე ქართულ, აღმოსავლურ რენესანსზე საუბრობდა ჯერ კიდევ მეოცე საუკუნის ათიან წლებში, გაცილებით ადრე, ვიდრე ამ საკითხზე შალვა ნუცუბიძის სენსაციური, საფუძვლიანი თვალსაზრისი გახმოვანდებოდა.

ცნობილია, შალვა ნუცუბიძე მეცნიერულად ასაბუთებდა ფსევდო დიონისე არეოპაგელისა და ქართველი პეტრე იბერის იგივეობას, დასავლური რენესანსის საფუძვლად არეოპაგეტიკას აღიარებდა და საუბრობდა რუსთაველის რენესანსზე, რომელიც, მისი აზრით, წინმსწრები იყო ევროპული, იტალიური რენესანსის და წარმოადგენდა დასავლურ-აღმოსავლური სიბრძნის უმაღლეს სინთეზს (შალვა ნუცუბიძე, აღმოსავლური რენესანსი და ევროპოცენტრიზმის კრიტიკა, 1941 წ., შოთა რუსთაველი და აღმოსავლური რენესანსი, 1947წ.) ქართველი მეცნიერის მოსაზრება გაზიარებულ იქნა ევროპაში (ჰონიგმანი), რუსეთში (ა.ლოსევი).

საფიქრებელია, რომ გრიგოლ რობაქიძე ქართული რენესანსის შესახებ ასეთ დასკვნამდე დამოუკიდებლად მივიდა.

მწერალი მრავალგზის უსვამდა ხაზს, რომ ქართული კულტურის განახლების გზა აღმოსავლური და დასავლური კულტურების სინთეზირებაა: “საოცარია აღმოსავლეთი. მარტო ინდოეთი და სპარსეთი რად ღირს. საქართველოც ხომ ნატეხია აღმოსავლეთის. და ჩვენ არ უნდა დაგვაკინყდეს ჩვენი აკვანი. ძვირფასია დასავლეთი ევროპა, მაგრამ ევროპისთვის აღმოსავლეთს ვერ დავთმობთ. უმჯობესი იქნება მათი ქორწილი ქართული ნადიმით გადავიხადოთ“ (2,132).

გრიგოლ რობაქიძე იზიარებდა ისტორიკოსების მოსაზრებას, რომ ქართველთა უძველესი პირველსამშობლო ქალდეა იყო და თავის პოეტურ ფესვებს იქ ეძებდა.

„გველის პერანგის“ ავტორი ასევე ყურადღებას ამახვილებდა მე-18 საუკუნის აღორძინების ხანის ქართულ ლიტერატურაზე: “საქართველოს აღორძინება ჯერ კიდევ მე-18

საუკუნეში ისხამს ფრთებს, აღორძინება იგი არ იყო ძლევა ტრაგედიისა, იგი იყო მხოლოდ შეცნობილი გამოთქმა ტანჯვისა და „მაშასადამე, ერთგვარი მისი პასუხი“ (1,280).

ჯერ კიდევ 1913 წელს აფიქსირებდა მწერალი რენესანსის ნიშნებს: „საქართველოს რენესანსი უკვე დაიწყო, — წარმოვთქვი ერთხელ და ამ სიტყვის სიმართლეს დღითიდღე უფრო ვგრძნობ, მაგრამ რენესანსი იგი ჯერ კიდევ ქაოსისა და ფორმის ბრძოლაში აშკარავდება და კიდევ დიდი დროა საჭირო, რომ ფორმამ სავსებით სძლიოს ქაოსს. ეს ფიქრები მებადება, როცა შევცქერი ჩვენი უახლესი ხელოვნების ზრდას“ (4,35).

მიიჩნევდა რა შოთა რუსთაველს აღმოსავლური რენესანსის გენიალურ წარმომადგენლად, იტალიური, დანტეს რენესანსის წინმსწრებად, გრიგოლ რობაქიძე აღორძინების ნიშნებს ხედავდა თავის თანამედროვე ლიტერატურაშიც: „საქართველოს რენესანსი უკვე დაიწყო. და მალე მოვა დრო,როცა ხელოვანი ქართველ შთამაგონებელ მუზას იხილავს, უფრო ლალსა და მატყვევებელს: ტყის ტევრით ღამით გამოდის მომხიბლავი ქალწული, ხელში თამაშით ცეცხლის რგოლებს ზღვის მქმინავ მკერდზე ისვრის,ინვის ზღვის გული,იხსნება იგი და შლის ძვირფას თვალ-მარგალიტს“ (ერის სული და შემოქმედება). წერილი დაიბეჭდა 1913 წელს, 12 აპრილს, „სახალხო გაზეთში“ (1,317).

სპეციალურად ამ საკითხს ეძღვნება წერილი „ქართული რენესანსი“ რომელშიც ბევრი რამ არის ნაწინასწარმეტყველები,ხოლო ახალი რენესანსის ჩასახვის ათვლის წერტილად წინამურის ტრაგედია მიიჩნევა: 'მისტიური სიმბოლო ქართული რენესანის ჩასახვის წინამურის ველია...' ამ დროს ქართველმა იგრძნო საქართველო — და ამ გრძნობიდან ისახება ქართული რენესანსი.“

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, ილია ჭავჭავაძის ტრაგედია ერის გამოღვიძების სტიმული გახდა, წმინდა მსხვერპლს

უშედეგოდ არ ჩაუვლია, პირიქით, სულის თვალის ახელის იმპულსი გახდა: “ილია ჭავჭავაძე მსხვერპლია, შეუცნობლად შენირული საქართველოს საყოფელი სახის ხილვისათვის. საქართველომ იგრძნო საქართველო და ამ გრძნობიდან ისახება ქართული რენესანსი.

„ხსენებული რენესანსი მე-20 საუკუნემ უნდა განამტკიცოს. ამ საუკუნეში საქართველო ან სრულად უნდა მოისპოს, ანდა აყვავდება მსოფლურად. მოსალოდნელი უფრო მეორეა“.

აანალიზებდა რა შექმნილ ვითარებას, მწერალი მიიჩნევდა, რომ რენესანსის მიღწევისათვის საჭირო იყო რამდენიმე სიძნელის დაძლევა.

პოეტი სიძნელედ ასახელებდა ანთროპოლოგიური ხასიათის პრობლემას: “არც ერთი ხალხი ერთი ეროვნული პლაზმიდან არ ჩამოსხმულა. ჯერ მრავალი სხვადასხვა ხალხოსნური თესლი და შემდგომ მათში გამართული ბრძოლის მიერ წარმოშობილი ერთი პლაზმა, -აი, მარტივი ხაზი ერის ჩამოყალიბების.“

ამის მაგალითებად მიჩნეული არიან ბერძნები, ფრანგები, რუსები.

შემდეგ საუბარია ქართველებზე: „ჩვენ ვიცით მრავალი ეთნიური თესლი, რომელიც ორგანულად შეედულა „ვითომ“ საქართველოს ეროვნულ პლაზმას, ამას გვასწავლის საქართველოს ისტორია, მაგრამ ძალზე გვაფიქრებს ეს „ვითომ“.

მეორე სიძნელეს მწერალი ხედავდა „თემურ პარტიკულარიზმში“, კუთხურობაში: ეს ერთგვარი მრავალფეროვნება, მდიდარი სხვა-და-სხვაობა იმ ზომამდე მიდის ხანდახან, რომ უნებურად ფიქრი იბადება, შესაძლოა ისინი სხვადასხვა ხის დგმას წარმოადგენდნენ, ნათესაურ რკალში მოქცეულს“.

შემდეგ დასმულია აბსოლუტიზმის პრობლემა: “აბსოლუტიზმი ისტორიაში აუცილებელიც არის და საჭიროც. მრავალ სასტიკ მხარესთან ერთად, მას აქვს ერთი მეტად მნიშ-

ვნელოვანი მხარეც: იგი ჰქმნის ერთ მთლიან ფსიქიკას, სასტიკი ყალიბით ასხეულებს ერის ნებისყოფას. საქართველოში სასტიკი აბსოლუტიზმის უქონლობა ხელს უწყობდა ჩვენს ეროვნულ დაქსაქსულობას, ანარქიული ბუნების განვითარებას“.

მწერლის აზრით, „მარქსისტების მტკიცება მართალია, რომ საქართველოს ერთიანობა რუსების ხელმწიფობის დროს იქნა მიღწეული, მაგრამ ეს იყო ერთობა მონობით“.

წერილში მესამე სიძნელედ მიჩნეულია გავლენის სფერო: „გავლენას ყველა ერი განიცდის, მაგრამ ყოველი ჯანსაღი ერი შემტევ ძალას ავლენს და ამით უმკლავდება გავლენას. ეს აუცილებელია თვითმყოფადი შემოქმედებითი ნიჭის გამოვლენისთვის.“

გრიგოლ რობაქიძე სვამდა კითხვას: „ჰქონდა თუ არა საქართველოს მაგარი შემტევი ძალა?“ პასუხი ასეთია: „შემტევი ძალა საქართველოში ყოველთვის არ ყოფილა მახვილი და მედგარი.“

კეთდება საბოლოო დასკვნა: „ჩვენს კულტურას ყოველ სფეროში, მრავალი „გავლენა“ შედუღებული და გარდაქმნილი კი არა აქვს, არამედ მიკრულია მეტხორცად. ეს გავლენა „მეტხორცი“ მესამე სიძნელეა ქართული რენესანსისა.

„აი, სამი სიძნელე, რომელიც უნდა სძლიოს ქართულმა რენესანსმა. ძლევა აქ მეტად საძნელოა.“

მწერლის კრედო, რენესანსთან დაკავშირებით, ასე ყალიბდება: „ქართული რენესანსის მონაწილემ ორგანული სხეულებით უნდა იგრძნოს საქართველო მის ისტორიულ დენაში და მონახოს მისი ნამდვილი საყოფელი სახე, შემდგომ შემოქმედის ხელმწიფებით უნდა გამოჰკვეთოს მან იგი სახე კულტურულს შემოქმედებაში. მხოლოდ ამ შემთხვევაში შეჰქმნის ქართული რენესანსი ნამდვილ სტილს. ეს კი მეტად საძნელოა“ (ქართული რენესანსი, „საქართველო“, 1917წ. 257).

საქართველოს განთავისუფლებას, მის გაერთიანებას ჭკრეტდა მწერალი და ამას მიიჩნევდა გამარჯვების საწინდრად: "ქართული რენესანსისთვის პირობები თანდათან უკეთესდება. დღეს თუ ხვალ საქართველო გათავისუფლდება... იგი გაერთიანდება და გამთლიანდება... ქართველმა უნდა იგრძნოს რაინდული შემოქმედებით საქართველო. მხოლოდ ამ შემთხვევაში აყვავილდება ქართული რენესანსი. ასეთი გრძნობა... მისტიურობამე აყვანილი... ყოველ ზღუდეს გადალახავს... ქართველი ხელოვანი ამასთანავე რაინდიც უნდა იყოს სულიერი, რომ მთელი ქართველობა ამოსწუროს მის ისტორიაში და გამოჰკვეთოს მისგან ნამდვილი სტილი" (ქართული რენესანსი, გაზ. "საქართველო", 1917წ. 257)(6,14).

წერილი გადმობეჭდა "კვირის პალიტრამ" (2005წ, 4-20 ნომბერი)

გრიგოლ რობაქიძე დაბეჯითებით აცხადებდა: "არის იდეა და სტილი რენესანსისა" (არჩილ ჯორჯაძე) (1,277).

„დაიმსხვრა გმირი სააკაძის ძლევამოსილი ხმალი, სიმბოლო საქართველოს გაერთიანების იდეისა, იჭედება ლეგენდით სხვა ხმალი, ხმალი სულიერი, სიტყვა წინასწარმეტყველური, სიმბოლო ეროვნული რენესანსისა" (არჩილ ჯორჯაძეს) (1,285).

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედება მართლაც იყო ძლიერი სულიერი იარაღი, წინასწარმეტყველური, რენესანსის მრავალი ნიშნით გამორჩეული, ქართული ეროვნული გონის განსაკუთრებულობის მაცნე, რაც მომავალში საფუძვლიან შესწავლას მოითხოვს.

ტიციან ტაბიძემ პირველმა იგრძნო გრიგოლ რობაქიძის სიდიადე და იგი დანტეს გვერდით მოიხსენია: "ხარ მეორეჯერ მონათლული დანტეს ემბაზში, იყავი მეფე-ზეცას გი-

ნერს ბედის მწერალი,დაცემის ორმო და აღდგომის თეთრი მწვერვალი,დიდების ცეცხლი მარად გინთებს სამეფო კარავს, გამარჯვების მზეს უბედობა ველარ დაფარავს, პოეტს, მეგობარს მამამაყებ მელექსეთბაში.”

პროფ. რევაზ მიშველაძე კითხულობს: „რა ხდება?გალაკტიონის პირველი ნიგნი შვიდი წლის გამოსულია და რა “მეფობაზე”, “დანტეს ემბაზზე”, “დიდების ცეცხლზე” ელაპარაკება ტიცინ ტაბიძე გრიგოლ რობაქიძეს?... ჩემი აზრით, გრიგოლ რობაქიძემ ლიტერატურაში ახალი სკოლის შექმნით ჭეშმარიტად ახალი და სწორედ თავისი სიახლით უცნაური,უჩვეულო ლექსი მოიტანა,რასაც ჰქვია ავანგარდიზმი,მოდერნიზმი საერთოდ და სიმბოლიზმი კონკრეტულად, სწორედ რომ ათიანი წლების მეორე ნახევარში გრიგოლ რობაქიძემ დაამკვიდრა და ამით ჩვენს მწერლობაში ევროპული მოდური სკოლების გავრცელებას ლიბო გაუმაგრა”(6,143).

1920წ. გაზეთ „პოეზიის დღეში” ტიცინ ტაბიძე გრიგოლს მოიხსენიებს,როგორც „მელექსეთბაშს,დიდების ცეცხლით ნათელფენილს, სამეფო კარვის მეუფეს,დანტეს ტოლს”: ”ტიტველ სირენას და მოთენთილ მადონას დალაღს, ყველაფერს იტევს შენი ლექსი მოანდამატე,ბრინჯაოს ცხენით შემოგხვდება ტოლივით დანტე, შუადღის სიცხეში გააღებულს მოგისმენს დამთვრალს. შენი ლექსია გაციებულ პლანეტათ მარში.დიდების ცეცხლი მარად გინთებს სამეფო კარავს, გამარჯვების მზეს უბედობა ველარ დაფარავს.ძმას და მეგობარს მამამაყებ მელექსეთბაში.”

აშკარაა, აქ ჩვეულებრივი სიახლეები კი არა, ნაგულისხმევია პოეტური შემოქმედებითი სიტყვის მწვერვალი, გენიალური ნიჭი და შემთხვევითი არც ის არის, რომ გრიგოლს გენიოსად მოიხსენიებდნენ უცხოელებიც (რუდოლფ კარმანი,ფრანკ მარაონი, ებერჰარდ კრეჩმერი, ლეოპოლდ ციგლერი,სტეფან ცვაიგი, რომენ როლანი...).

აღბათ, შემთხვევითი არ იყო, რომ მეოცე საუკუნის ქარ-

თულ მხატვრულ სიტყვაზე ანალოგიურ მოსაზრებას ავითარებდა გალაკტიონ ტაბიძე.

ეს თემა მომავალში საკვლევ ძალზე აქტუალურ პრობლემათა რიგს განეკუთვნება...

ლიტერატურა

1. შერისხულნი 15ტომად,ტ.2, თბ.1994
2. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი,თბ.2003
3. ავთანდილ ნიკოლეიშვილი,მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიის ნარკვევები, 1 ტომი, ქუთაისი,1994
4. ჟერნალი „ოქროს ვერძი“,1913წ.3
5. „კვირის პალიტრა“, 2005 წ. 4-20 ნომბერი
6. რევაზ მიშველაძე, უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბ., 1999წ.

თავი III

ბრიგოლ რობაქიძის სახისმეტყველებისა და მსოფლმხედველობის საკითხები

ბრაალი – ბრიგოლ რობაქიძის ქრისტიანული იდეალი

ორგვარ სიბრძნეს განარჩევენ ბიბლიაში: მიწიერს, ხორციელს და ღვთის სიბრძნეს (ბარუქ წინასწარმეტყველი, 3, 23), ეშმაკეულ სიბრძნეს და მაღლით გარდმოვლენილს. პავლე მოციქული აცხადებდა: „...ამ წუთისოფლის სიბრძნე უგუნურებაა ღვთის წინაშე, როგორც წესია: „მათ ცბიერებაში შეიპყრობს ბრძენებს“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 3, 19).

სულიწმინდის ქნარად ნოდებული პავლე მოციქული მოგვიწოდებდა, შეგვეცნო „ღვთის სიბრძნე, საიდუმლოებაში დაფარული“ (I კორინთელთა, 2, 7). წმინდა მამა განასხვავებდა „ხორციელ გონებას“ და „ღვთის მადლს“ (II კორინთელთა, 12).

პავლე მოციქულისთვის მიუღებელი იყო „ფუჭი ამპარტავნობა ხორციელი გონებით“ (კოლასელთა, 2, 18). მისი იდეალი იყო სულიერი გონება, ღვთის სიბრძნე: „ვლოცულობთ თქვენთვის, რათა აღივსოთ მისი ნების შეცნობით, ყოველნაირი სიბრძნითა და სულიერი გონებით“ (კოლასელთა, 1, 9). უზენაესის შესაცნობად საჭიროა „სიბრძნისა და გამოცხადების სული:“ „...ვლოცულობთ, ...რათა მოგცეთ ჩვენი უფლის იესო ქრისტეს ღმერთმა, დიდების მამამ, სიბრძნისა და გამოცხადების სული მის შესაცნობად“ (პავლე მოციქული, ეფესელთა, 2, 17).

ნეტარი ავგუსტინე განასხვავებდა ზერელე „სწავლას“ და „შემეცნებას“, კიცხავდა „ხორციელ სიბრძნისმეტყველებას“ და მას უწოდებდა „სხეულებრივი გრძნობების უძღურებას“ (1, 47-48, 49-50).

აღიარებული ქეშმარიტებაა, რომ „კულტურა თავისი არსით და საფუძვლებით რელიგიურია, ეროვნულ-ნაციონალურია და, ამდენად, საკაცობრიო, ცივილიზაცია-არარელიგიურია, ინტერნაციონალური(აკაკი მინდიაშვილი) (2, 116).

ნამდვილი მწერლობა ყოველთვის რელიგიური იყო და მისი ორიენტირი იყო ღვთის სიბრძნე.

ათეისტური ტირანიით ცნობილ მეოცე საუკუნეშიც იყვნენ ქეშმარიტი სიტყვის ოსტატები, რომელთაც კავშირი არ გაუწყვეტიათ რწმენასთან, სულიერებასთან, მარადიულ იდეალებთან. ამ მხრივ, განსაკუთრებული ინტერესი ვლინდება გრაალის პრობლემისადმი. გრაალი ქრისტეს სისხლის, ანუ უკვდავების სასმელის შემცველი წმინდა თასია. უკვდავების ძიება კაცობრიობის მარადიული იდეალია, ამიტომ ყველა ქვეყანაში არსებობს გრაალის იდენტური საკრალური, დაფარული საგანი. ასეთია უკვდავების სასმელი „სომა“ ინდოეთში, ირანული ტრადიციით-„ჰაომა“.ეს სასმელი, სათანადოდ შემზადებული, ადამიანს აღუდგენდა მარადისობის განცდას. წმინდა გრაალის თასია, რომელიც საიდუმლო სერობაზე ქრისტეს ეპყრა ხელთ და რომელიც შემდგომ იოსებ არიმათიელმა (ქრისტეს ფარულმა მონაფემ) ქრისტეს ფერდში ასისთავ ლონგინუსის შუბით გახსნილი ჭრილობიდან გადმომსკდარი სისხლით აავსო. ლეგენდის მიხედვით, თასი ბრიტანეთში წაიღეს თვით იოსებ არიმათიელმა და ნიკოდემოსმა. ეს კელტურ და ქრისტიანულ კულტურებს შორის კავშირის გაბმას მოასწავებდა. თასი ანგელოზებს გამოუთლიათ იმ ზურმუხტისაგან, რომელიც ლუციფერს გადმოუვარდა შუბლიდან მისი დაცემისას. ეს ზურმუხტი გვაგონებს ურნას, შუბლის მარგალიტს, რომელიც ინდურ ტრადიციაში ძალიან ხშირად შივას „მესამე თვალის“ ადგილს იკავებს და მარადისობის განცდას ანიჭებს. ლეგენდაში ისიც ნათქვამია, რომ გრაალი ადამს ჩაბარდა მიწიერ სამოთხეში, მაგრამ დაცემისას დაკარგა იგი სამოთხიდან განდევნილმა, რადგან ზეადამიანურ მდგომარეობას ცოდვილნი

ვერ ეზიარებიან. შემდეგ შეთმა (სეთი, ადამ და ევას ძე კაენისა და აბელის შემდეგ) სამოთხეში შესვლის უფლება მიიღო და დაიბრუნა თასი. მას თავის მიმდევრებთან ერთად უნდა დაეარსებინა სულიერი ცენტრი, დაკარგული სამოთხის ხატი და შემცვლელი. ცნობილი არ არის, სად და ვინ შემოინახა გრაალი ქრისტეს ეპოქამდე. გრაალი იკარგება ან იფარება, როცა ის უშუალო კავშირს წყვეტს უზენაეს ცენტრთან. ავეუსტინეს მიხედვით, წარღვნა ვერ მისწვდა მინიერ სამოთხეს, რომელიც არის „ენოქის სამკვიდრებელი და წმინდა მინა“. მისი თხემი „მთვარის სფეროს ეხება“, ე.ი. ცვალებადობის მიღმაა, ცისა და მიწის გადაკვეთის ნერტილში. მაგრამ როცა შესუსტებულია რწმენა, იგი დახურულ ცენტრებში ინახება.

„გრაალ“ სიტყვას ორმაგი მნიშვნელობა აქვს. გრაალი თასიც არის და წიგნიც. ეს უკანასკნელი ასპექტი ცხადლივ აღნიშნავს ტრადიციას, ხოლო პირველი უფრო მდგომარეობის აღმნიშვნელია. სულიერ ცენტრებს განუყრელად უკავშირდება მრგვალი მაგიდა, მის ირგვლივ შემოკრებული თორმეტი პერსონაჟით. ეს მაგიდა განკუთვნილია გრაალის მისაღებად(3, 10).

გრაალს უკავშირდება მონსალვატის „მთა ხსნისა“, სიმბოლო მწვერვალისა, რომელიც მდებარეობს „შორეულ ნაპირზე“, მოკვდავთაგან რომ ვერავინ მიუახლოვდება. იგი „მიუნვდომელ მხარეში“, შუაგულ ზღვაშია აღმართული, რომლის უკან მზე ამოდის. ეს წმინდა კუნძულიც არის და „პოლარული მთაც.“ ეს არის უკვდავების მიწაც, რომელიც მინიერ სამოთხესთან უნდა გავაიგივოთ. გრაალის უპირველესი მნიშვნელობა არსებითად ემთხვევა საკრალური თასის ზოგად მნიშვნელობას. აღმოსავლეთში სამსხვერპლო თასი შეიცავდა უკვდავების სასმელს: ვედური ტრადიციით-სომას, ხოლო მაზდეანურით-ჰომას. თასის დაკარგვა მოასწავებს არა იმდენად ნივთიერი დოვლათის დაკარგვას, არამედ ტრადიციის შებღალვას. და იგი კვლავ ზებუნებრივი ჩარევით უნდა აღდგეს. თასი

უნდა გამოჩნდეს კვლავ ზეციდან მაღალ მთაზე, ან აღმოჩნდეს გამოქვაბულში, ან მიწაში ჩამარხულს უნდა წამოედოს სახნისის პირი. ასეთ ანდრეზებში თასი ჭეშმარიტებისა და წმინდა რეალობის ნივთიერი გამოხატულებაა და მისი ორმაგი ადგილმდებარეობა-ცაში და მიწაში- ჭეშმარიტების „ხილვა-დობისა“ და „შებურვილობის“ პერიოდებზე მიუთითებს (4, 5). „და თუ ანდრეზის საკრალური შინაარსი ასაღორძინებელია ცნობიერებაში, მისი აღორძინება კვლავ სინმინდის წიაღშია შესაძლებელი (იქვე).

რენე გენონის ნააზრევში განსაკუთრებით საყურადღებოა თასისა და ნიგნის იდენტიურობის დაშვება. ხოლო მოციქულთა რიცხვის თანაზიარი თორმეტი რაინდი, მრგვალი მაგიდის გარშემო რომ არიან შემოკრებილი და ზნეობრივ სრულყოფას ესწრაფვიან, სხვა რა უნდა იყოს, თუ არა ეკლესია, რომელთა მინიმალური რიცხვი თორმეტია „მოციქულთა დადგენილებების“ (V) თანახმად, კრებული მორწმუნეთა ბარძიმ- ფეშხუმის მოლოდინში, რომელსაც მათ წინაშე საფარველი (დაფარნა) უნდა აეხადოს, რომ სათითაოდ ეზიარონ „უხრწნელთა და ცხოველმყოფელთა საიდუმლოთა.“

ზურაბ კიკნაძე არ ეთანხმება თასის ფშავ-ხევსურულ ანდრეზებში გრაალის ლეგენდის გამოძახილის დანახვას. ფშავ-ხევსურეთის საყმოებში თასი სადღესასწაულო სინმინდეა, მაგრამ მხოლოდ თავისი საიდუმლოებრივი წარმოშობითა და მოუხელთებლობით თუ მოგვაგონებს იგი გრაალს. თასის მცველი და მპყრობელია უხუცესი.

გრაფ თარხანის მიხედვით, ქრისტეს ჯვარცმის დროს თასის ასაკი რამდენიმე საუკუნეს აღწევდა. თასი ძვირფასი, არამინიური ქვისგან იყო გამოთლილი, რომლის შუაში ძვირფასი ქვა იჯდა. ეს ქვა მამაღმერთმა ლუციფერის განდევნის დროს მისი გვირგვინიდან მოხსნა, რითაც დაცემულ ანგელოზს სამყაროს მართვის უფლება წაართვა. შემდეგ სასმისი ღმერთმა თავისსავე შექმნილ ადამს გადასცა, მაგრამ მისი შეცოდების

შემდეგ თასი კვლავ ზეცაში დააბრუნა და ქრისტეს უბოძა. არსებობს ლეგენდის სხვა ვერსიაც. მთავარანგელოზ მიქაელის მითითებით, ანგელოზები თავს დაესხნენ ლუციფერს და შერკინების დროს მთავარანგელოზმა ცეცხლოვანი მახვილით ამოუგდო ლუციფერს გვირგვინიდან ზურმუხტის თვალი. შემდეგ მისგან გააკეთეს სასმისი, რომელსაც წმინდა გრაალის თასი ეწოდა. გრაალის თასში თავმოყრილია ის დიდი სიძლიერე, რომელიც მამა ღმერთმა თავის შვილს გადაულოცა. გოლგოთაზე კი მაცხოვრის სისხლი ბოლო წვეთამდე სწორედ ამ თასში მოგროვდა. სისხლი არ დედდებოდა და არ ცივდებოდა. მისი ტემპერატურა მზის ტემპერატურას უტოლდებოდა, მაგრამ არაფერს წვავდა. იოსებმა ანგელოზისგან მიიღო მითითება, როგორ უნდა შეენახა და დაეცვა თასი. ეს მითითება თასთან ერთად მან გადასცა მემკვიდრეს, რომელმაც სულ მალე პალესტინა დატოვა და ქრისტეს მრწამსის გასავრცელებლად დასავლეთისკენ გაეშურა. გრაალის თასის კვალი IV საუკუნეში იკარგება... გრაალის თასმა „ვერ აიტანა“ ეკლესიის დამოუკიდებლობის შეზღუდვა და გაქრა. ამის შემდეგ ის ინახება საიდუმლო ტაძარში და ელის დროს, როცა კვლავ წარდგება მსოფლიოს წინაშე. გრაალის თასის კულტი შუა საუკუნეების ბრიტანეთში წარმოიშვა. თასს აქვს უნარი გაჯანსაღებისა, თუ მას ადამიანი რვა წლის განმავლობაში დაეუფლება. ასევე, ვინც მისგან სითხეს მოსვამდა, ყველა ცოდვა მიეტევებოდა, ჩვეულებრივი მოკვდავი და ცოდვილი თასს ვერ დაეუფლებოდა. არსებობს ვერსია, რომლის მიხედვით იოსებ არიმათიელი, წმინდა ფილიპეს დავალებით, იერუსალიმიდან ბრიტანეთში გადავიდა და მისთვის მინდობილი რელიქვიაც თან წაიღო. იქ, გლასტონბერთან, მან მინაში ჯოხი ჩაარჭო. ჯოხმა ფესვები გაიდგა და კვრინჩხის ბურქად გადაიქცა, რომელიც წელიწადში ორჯერ ყვაოდა. იოსებმა ეს მოვლენა ღვთის ნიშნად მიიჩნია და იმ ადგილას ეკლესია ააგო, რომელიც მოგვიანებით სააბატოდ გადაიქცა, მიიჩნევენ, რომ გრაალის თასი სწორედ გლას-

ტონბერის სააბატოს მინისქვეშეთში ინახება. განსხვავებული ცნობით, თასის ადგილსამყოფელად ესპანეთში მდებარე სალვატის ტაძარი მიიჩნევა, რომელიც ერთ ღამეში აუშენებიათ ანგელოზებს. მეფე არტურზე შექმნილ ლეგენდებში მთავარია გრაალის თასის ძიება. 1485 წელს, თამაზ მელორმა გამოაქვეყნა წიგნი „არტურის სიკვდილი.“ მასში აღწერილია, როგორ გაემართა 150 რაინდი წმინდა გრაალის საძებნელად კამელოტიდან. ციხე-სიმაგრეს, სადაც თასი ინახებოდა, პირველი სერ ლანსელოტი მიუახლოვდა. გაიღო კარი, იქიდან დიდი სინათლე წამოვიდა და როგორც კი ზღურბლზე გადმობიჯება დააპირა, შემოესმა ხმა, რომელმაც ამცნო, რომ თუ შენობაში შევიდოდა, აუცილებლად დაისჯებოდა. ლანსელოტმა უკან დაიხია, მაგრამ ღია კარიდან დაინახა დარბაზის შუაგულში აღმართული კათედრა წმინდა გრაალის თასით, რომელსაც ანგელოზები ეხვეოდნენ. კათედრის წინ თეთრებში გამოწყობილი მლოცველი ღვთის მსახური იდგა. ლანსელოტს მოეჩვენა, რომ მას ფეხზე დგომა უჭირდა, ღმერთს სთხოვა, მიეცა მისთვის უფლება, მოხუცს მხარში შესდგომოდა. როცა გადააბიჯა ზღურბლს და კათედრისკენ გაემართა, ცხელი ჰაერის ტალღამ უკან გადააგდო, შემდეგ რამდენიმე ხელმა აიტაცა ჰაერში და გარეთ გაიყვანა. ლანსელოტი არ აღმოჩნდა ღირსი, რომ გრაალს მიახლოებოდა. რელიქვიამ ის უარყო. ლანსელოტის შემდეგ მოსულმა დიდგვაროვნებმა დაინახეს, როგორ დაეშვა ზეციდან ხელი, აიტაცა გრაალის თასი და ზეცაში წაიღო. შუა საუკუნეებში გრაალს სიყვარულის ტაძარს უწოდებდნენ. მისი შეხების უფლება მხოლოდ უმანკო მამაკაცს ჰქონდა. ლეგენდის მიხედვით, მამა ღმერთს სამყაროს შექმნის დროს ხელში წმინდა გრაალის თასი ეპყრა. ბიბლიაში გრაალის პირველი ხსენება მეფე მელქისედეკს უკავშირდება. ის გრაალის მცველად მოიაზრება. ვის ხელში არ გამოიარა გრაალმა, იკარგებოდა და ხელახლა მოიძებნებოდა ხოლმე, ის მოულოდნელად ქრებოდა, ასევე მოულოდნელად გამოჩნდებოდა სრულიად შე-

უცნობელ ადგილებში. მაცხოვრის ჯვარცმისას გრავალი ზეცი-
დან დაეშვა უამრავ თეთრებში გამოწყობილ ანგელოზთან ერ-
თად და ის მოულოდნელად აღმოჩნდა იოსების ხელში. იოსებ-
მა იესოს სისხლი მოაგროვა თასში. ჯვარცმის შემდეგ გრავა-
ლის თასი მამა ღმერთის ტახტრევანთან ამაღლდა, ხოლო
ჯვარცმისა და ქრისტეს სხეულის დაკრძალვის შემდეგ იოსებ-
მა გრავალი წმინდა მარიამს მოუტანა და უთხრა: „დღეიდან შენ
ხარ მისი მცველი, შენ ხარ ქრისტეს ხორცშესხმული თასი. შენ
ხარ წმინდა გრავალი და ცოცხალი საკურთხეველი. ნეტარო მა-
რიამ, მიიღე ჩემი ხელიდან ეს წმინდათაწმინდა ჭურჭელი ჩვე-
ნი ღმერთისა და გაუფრთხილდი მას. ღმერთი აღუთქვამს
მუდმივ სიცოცხლეს მას, ვინც ამ წმინდა სასმისიდან მის წმინ-
და სისხლს მოსვამს“. მარიამმა პირველმა მოსვა წმინდა სასმი-
სიდან ღვთის სისხლი, რომელიც მაშინვე „გამრავლდა“ და
პირვანდელი მოცულობა დაიბრუნა. წმინდა გრავალს სასწაულ-
მოქმედი ძალა ჰქონდა: თასის შიგნით თავიდანვე სასწაულები
ხდებოდა. ვინც მასში ჩახედვას მოახერხებდა, მხსნელის აჩ-
რდილს ხედავდა. მაცხოვარი ჩნდებოდა თასში და იქიდან ესა-
უბრებოდა მათ, ვისაც ამის ღირსად მიიჩნევდა. წმინდა სასმი-
სის ანგელოზები აუწყებდნენ წმინდა ქალწულს, რა განსაცდე-
ლი ელოდა გრავალს, როგორ ბოროტებას ჩაიფიქრებდნენ მის
წინააღმდეგ ჯერ იუდეველი ფარისევლები, შემდეგ კი მათი
მემკვიდრეები, ქრისტიანი მამები, იმპერიული რწმენისა და
რომაული ცეზარეპაპიზმის დროს. ფარისევლებმა დაანესეს
დიდი ფულადი ჯილდო იმისთვის, ვინც სინედრიონში წმინდა
გრავალის მიტანას შეძლებდა. წმინდა გრავალი მხოლოდ ადრექ-
რისტიანული აღაპების დროს, ლიტურგიებზე, ერთდროულად
ჩნდებოდა რამდენიმე ადგილზე, იცვლიდა ფერს, მის თავზე კი
გამუდმებით ეკიდა ცეცხლოვანი ჯვარი. ხანდახან კი თვით
მაცხოვარი ცხადდებოდა და თასში ჩაემვებოდა ხოლმე. თასის
მოულოდნელი გამოჩენა რწმენის გამყარებას უწყობდა ხელს.
წმინდა გრავალის მეშვეობით ჩამოყალიბდა რაინდთა საძმო,

რომლის ნევრებსაც სამუდამო უმანკოების ფიცი ჰქონდათ დადებული. ისინი იკვებებოდნენ მხოლოდ ზეციდან მოვლენილი საკვებით. ტრაპეზის დროს მაგიდაზე მხოლოდ ვერცხლის და თიხის ჭურჭელს დგამდნენ. სპეციალური ლოცვის აღვლენის შემდეგ, მაგიდის თავზე გამოისახებოდა გრაალი. ჭიქები საუკეთესო ღვინით ივსებოდა, ხოლო ლანგრებზე, საუკეთესო თევზი და არამინიერი საკვები ჩნდებოდა. რაინდები ღვთის ნებას გრაალის შიგთავსში კითხულობდნენ, რომლებიც სითხეში წარწერების სახით ჩნდებოდა. დედამინაზე ცნობილია გრაალის 180 მცველი. IV საუკუნეებში, როცა ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადდა, გრაალი გაქრა. რაინდები ტყეში გადასახლდნენ. შუა საუკუნეებში, ინკვიზიციისა და ჯვაროსნული მოძრაობის დროს, გრაალი უფრო მიყრუებულ ადგილზე გადაიტანეს. ფაშიზმის მიმდევრები ჰიტლერის დავალებით ცდილობდნენ გრაალის ხელში ჩაგდებას, მაგრამ მათ მხოლოდ იმ შუბს მიაგნეს, რომლითაც დაჭრეს იესო. შუბი დიდი ხანი ინახებოდა ნიურნბერგის ახალ საიდუმლო საცავში, მაგრამ მესამე რაიხის დაცემის შემდეგ, 1945 წლის 30 აპრილს, ამერიკულმა სპეცდანიშნულების რაზმმა საიდუმლო სამალავი აღმოაჩინა. 1945 წლის 4 იანვარს რელიქვია გაიგზავნა ვენაში, სადაც დღემდე ინახება ჰოფბურგის სასახლის განძსაცავში (5, 19-20).

გრაალი, ეზოტერული თვალსაზრისით, ტაბუდადებული სიბრძნის, საიდუმლოებისა და მისტერიების სიმბოლოა. ალქიმიკოსებისთვის „გრაალი“ ზეციდან ჩამოგდებულ ქვასთან, ანუ „ფილოსოფიურ ქვასთან“ არის გაიგივებული, რაც ანტიკურ პერიოდში იგივეა, რაც შუა საუკუნეებში „გრაალი“. „ფილოსოფიური ქვის“ ძიება არის სულიერი გზა, რომელიც ანტიკურ თუ ძველბერძნულ მისტერიებში უშუალოდ უკავშირდება ძიებას „ოქროს სანმისის.“ რამდენადაც „ფილოსოფიური ქვა“ და გრაალი იდენტურად მოიაზრება, „ქრისტიანულ-თეოლო-

გიური თვალსაზრისით, კლასიკურ გრაალს ენოდება „ოქროს საწმისი.“

„გრაალი“, ბერძნული ვერსიით, ღვინისა და წყლის შესარევ ჭურჭელს, ლათინური ვერსიით ჭეშმარიტ სისხლს, ხოლო ირლანდიური ვერსიით სიუხვის კალათას ნიშნავს. „გრაალთან“ დაკავშირებულია ადამიანის ასტრალური სხეულის განწმენდა ქვენა ინსტინქტებისა და ვნებებისაგან. ძველი ბერძნები ამ უდიდეს სულიერ პროცესს „ოქროს საწმისს“ უკავშირებდნენ. (6, 225-235).

ცნობილი რუსი მოგზაური, მხატვარი და ორიენტალისტი ნიკოლოზ რერიხი წერს: „Великая чаша сделана из драгоценного камня. Много внимания уделялось чудесному камню, упавшему с далекой звезды... Должное время камень исчезает, чтобы опять появиться в сужденный срок в совершенно другой стране“ (7, 127).

პოეტ იოჰან იოზეფ გორესის (1776-1848წწ) აზრით, „გრაალი“ ჩანსულია უძველეს ქურუმთა საიდუმლო სიბრძნე. იგი პარალელს ავლებს ჰერკულესის თასთან, რომელსაც ბაკხუსის მისტერიების დროს იყენებდნენ. ეს თასი ჰერკულესს მზის ღმერთმა ჰელიოსმა აჩუქა, რომელიც კოლხი მედეას პაპა იყო. ზოგიერთი მკვლევარი „გრაალის“ თასს ჰერმეს მეგვიპტელისა და ჯემშიდის თასსაც უკავშირებს. პერსეპოლისის ამშენებელი ლეგენდური მეფის ჯემშიდის თასში ჩასხმული სითხეც სიბრძნისა და უკვდავების სიმბოლოდ მოიაზრება.

ბრიტანეთში „გრაალის“ ორდენის რაინდთა შორის იყო რაინდი პარციფალი (პარსიფალი), რაც სიტყვასიტყვით მოხეტიალეს ნიშნავს. მან მოიპოვა წმინდა სასმისი და ღვთაებრივ სიბრძნეს ეზიარა. მას სათნოებისთვის ერგო თასი, შუბი და დავით მეფის ჯადოსნური მახვილი.

წმინდა „გრაალი“ ჰიპოფიზის სიმბოლოა-ანუ ადამიანის თავის ტვინის ზედა დანამატის, რომლის მიერ გამოიმუშავებუ-

ლი ჰორმონები არის სწორედ მთავარი წარმმართველი ადამიანის ორგანიზმში მიმდინარე ფიზიკურ-ფსიქიკური პროცესების, ხოლო სასწაულმოქმედი „შუბი“ ეპიფიზის სიმბოლოა. ეპიფიზი თავის ტვინის ზედა დანამატია, რომლის მიერ გამოყოფილი ბიოლოგიურად მაღალაქტიური ჰორმონები ადამიანის სისხლში შედის. კაცობრიობა მას „მესამე თვალის“ სახელწოდებით იცნობს, რაც ანატომიური ცდებითაც დასტურდება. რენე დეკარტის აზრით, „ეპიფიზი სულის სამყოფელია.“ პარციფალმა უვნებლად განვლო კლინგსორის ხიფათებით სავსე სასახლე, დალაშქრა „ხსნის მთა“ და იქ მდებარე ტაძარი დაიპყრო. ეზოთერული თვალსაზრისით, კლინგსორის სასახლე ცხოველური ენერჯიაა, რომლითაც ადამიანი ცდუნდება. „ხსნის მთა“ ადამიანის სხეულია, ხოლო მწვერვალზე არსებული ტაძარი- თავის ტვინი. მიზანი ის არის, რომ ფიზიკური სხეული უნდა გახდეს სულის მეგობარი, დაეხმაროს ჩვენს არსებას სულიერი ხედვის გაღვიძებაში, რელიგიური ცნობიერებით დაძლიოს ცხოველური საწყისები.

ჯვაროსანთა მიერ იერუსალიმის აღებიდან ოცი წლის შემდეგ, 1119 წელს, იქმნება ტაძრის რაინდთა, ანუ ტამპლიერთა ორდენი. ტამპლიერები მონანილეობდნენ დიდგორის ომში. ჯვაროსნები დავით აღმაშენებელს უწოდებდნენ მეფე-ხუცეს იოანეს. ვოლფრან ფონ ეშენბახის პოემა „პარციფალში“ მეფე ხუცესი იოანე არის პარციფალის ნახევარძმის ფაირეფიცის ძე. ფაირეფიცი ეტიმოლოგიურად ნიშნავს „შავ-თეთრს.“ პარციფალი წარმოადგენს დასავლური ეზოტერიზმის გზას, რომელიც ეძებს „გრაალს,“ ხოლო ფაირეფიცი-აღმოსავლური და დასავლური სიბრძნის შერწყმის გზას, იმდროულად, თეთრი და შავი რასების შერევას. შავ-თეთრი არის იმიტომ, რომ ქრისტიანული დასავლური სიბრძნე შერწყმულია არაბულ სიბრძნესთან. ხდება დასავლურ-აღმოსავლური სიბრძნის სინთეზირება. დავით აღმაშენებლის ქრისტიანული მსოფლგანცდა დასავლურ-აღმოსავლური სიბრძნის ნაერთია, ამიტომ

ძველ ისტორიულ-ჯვაროსნულ ქრონიკებში „შავ-თეთრი“ ანუ მეფე-ხუცეს იოანე სიმბოლურად ნიშნავს დავით აღმაშენებელს.

იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის ქართველი ბერები ტამპლიერებთან იყვნენ დაახლოებულინი. ტამპლიერები აღმოსავლურ ესთეტიზმს ქრისტიანულ მრწამსს უხამებდნენ. ტამპლიერთა გვიანდელი მემკვიდრეა როზენკროიციერთა ორდენი, რომელიც რელიგიათა სინთეზს ისახავდა მიზნად და ამის ემბლემაა ვარდებიანი ჯვარი. ჯვარი ქრისტიანობის სიმბოლოა, ვარდი-ისლამის, მაგრამ რელიგიათა ასეთი შერწყმა მიუღებელია მართლმადიდებლური ქრისტიანობისათვის (6, 225-235).

სულ სხვაგვარია გრიგოლ რობაქიძის მიერ მოაზრებული გრაალი რომანში „გრაალის მცველნი.“ გრაალის არსი გახსნილია ლექსში, რომელსაც გრაალის მცველი ლევან ორბელი კითხულობს. უფსკრულის პირას იდგნენ რაინდები, რომლებმაც მტრის მორჩილებას სიკვდილი არჩიეს. მათ ჰქონდათ წმინდა ნინოს ჯვარი, ვაზისგან გამოთლილი და მისი თმით შეკრული. უფსკრულში გადაშვების წინ პატარა, მტირალი გოგონა შემთხვევით შეეხო ჯვარს. გამხმარი ხე აყვავდა, ოქროსფერი მწიფე მტევნები მოისხა და სასონარკვეთილ რაინდებს უძლეველი ძალა მიეცათ. რაინდებმა ჯადოსნური მტევნები დაწურეს, წვენი თასში დააგროვეს და თასი ფარულად შეინახეს, როგორც სინმინდე. თასის გარშემო საიდუმლო ორდენი ჩამოყალიბდა მრავალი მცველით. თასში იდო გული - საქართველოს მზე. გრაალის გუშაგები დარაჯობდნენ იდუმალ მიწას. თასის მცველები, განსხვავებით გრაალის მცველებისაგან, იყვნენ მწერლობისა და ხელოვნების წარმომადგენლები. ამ პერსონაჟთა გვარები გაშიფრა კ. სალიამ: ოდილიანი-პაოლო იაშვილი, ავალა-ტიციან ტაბიძე, მზისავარ-აპოლონ ნულაძე, დათა და კოსტა-ძმები ვლადიმერ და გრიგოლ ჯაფარიძეები, ჰიდდირ-მამედ ბეგ აბაშიძე, სალარა-მფრინავი სალარაძე, მარჯანი-კოტე მარჯანიშვილი, უშანგ-უშანგი ჩხეიძე, ხორავე-აკაკი

ხორავა, ვასსა-აკაკი ვასაძე, ვანო-იაკობ ნიკოლაძე, ს.ო.-სერგო ორჯონიკიძე, შავდია-ლავრენტი ბერია, ლევა-ლევან ლობერიძე.

კ. სალიას არ მიუთითებია, ვინ იგულისხმებიან ლევან ორბელის და თავად გიორგის სახეებში, მაგრამ ლევან ორბელის პროტოტიპი თვით გრიგოლ რობაქიძის უნდა იყოს. ასევე, დაუდგენელია რუსი ჩეკისტის - ველსკის ადრესატი. თასის მტრები არიან ს. ო. შავდია, რუსი ჩეკისტი ველსკი. ბუნებრივია, გრიგოლ რობაქიძემ თასის მცველებად მწერლობისა და ხელოვნების წარმომადგენლები, რწმენით, სულიერებით გამორჩეული ადამიანები რომ შეარჩია. თასის განადგურება ერის სულის ჩაკვლის ტოლფასია და ამიტომ დაეძებს მას ჩეკისტი ველსკი, რადგან ამით ხალხის დაბერავება სურს. ამას ის კაცობრიობისთვის თავისუფლების მოტანის სურვილით ამართლებს და ამტკიცებს, რომ ღმერთის რწმენა იგივე მონობაა და ადამიანი უნდა განთავისუფლდეს მისგან. რომანში იდუმალი კავშირი იკვეთება ორ მოვლენას შორის. ველსკის ნაამბობის მიხედვით, ნაპოლეონის ჯარებმა იტალიაში ილაშქრეს, გენუა დაიკავეს და სან ლორენცის ტაძარში საფირონის შვიდკუთხიანი თასი იპოვეს, რომელიც, თქმულების თანახმად, ჩამოტანილი იყო ჯვაროსანთა მიერ ანტიოქიიდან და წმინდა გრაალად ითვლებოდა. მორწმუნეები წელიწადში ერთხელ იკრიბებოდნენ ტაძარში მის სანახავად. ნაპოლეონმა თასი პარიზში გაგზავნა მისი ღირებულების დასადგენად. იმავე დროს, ესპანეთში, ბარსელონას ახლოს, მონტსერატის მთასთან დაბანაკდა ჯარი. იქ იდგა ცისე-დარბაზი, რომელიც, თქმულების მიხედვით, ლოენგრინსა და გრაალის სხვა რაინდებს უკავშირდებოდა. ფრანგებმა დაანგრიეს მონასტერი და მოციქულ ლუკას მიერ ხისგან გამოჭრილი ხატიც იავარქმნეს. ამ დროს პარიზში გაიბზარა სან ლორენცის ტაძრიდან ჩამოტანილი თასი. ველსკის ნაამბობიდან ის აზრი იკვეთება, რომ სინმინდეთა ხელყოფა სიმამაცეს ამტკიცებს და, ვინც უშიშა-

რია, უბრალო მოკვდავზე, ათეისტზე მეტია. რომანი „მცველნი გრაალის“ ეხება 1924 წლის აჯანყებას, რომელიც დამარცხდა. ველსკის ამ დამარცხებაზე მეტად გრაალის განადგურება აინტერესებს, რადგან რწმენის, სულის გადარჩენა ერის გადარჩენის ტოლფასია. ველსკი, ქართველი და რუსი ჩეკისტები ვერ მოახერხებენ გრაალის ხელში ჩაგდებას. ლევან ორბელი და მისი ამხანაგები გადაარჩენენ გრაალს. გრიგოლ რობაქიძის რომანის „ალეგორიულ შინაარსს“ ასე შიფრავს აკაკი ბაქრაძე: „ყველაზე მძიმე ვითარებაშიც კი ხალხმა უნდა შეინარჩუნოს რწმენა და იმედი, ანუ დაიცვას გრაალი. ამით გაუმკლავდება იგი მტერს... მწერლობის ამოცანა კი ის არის, დაეხმაროს ხალხს გრაალის დაცვაში. „ქართული მწერლობის ისტორია 1921 წლიდან, ერთი მხრივ, არის ბრძოლა გრაალის დაცვისთვის და, მეორე მხრივ, ბრძოლა გრაალის დანგრევისთვის.“ (აკაკი ბაქრაძე, „ბრძოლა გრაალისთვის“).

გრიგოლ რობაქიძის ფსევდონიმი იყო „ავალონ კარდუელი“: „ჩემთვის სახელად ავირჩიე ავალონ კარდუელი... „ავალონ“ არის მითოსურად გაელვებული თეთრი კუნძული ჩრდილო ატლანტიური ტრადიციისა, საიდანაც მომდინარეობს ჩემი სულიერი არსება.

„კარდუელი“ ისევე ჟღერს, როგორც ქართველი.

„მე სოფელ სვირში ვარ დაბადებული. სვირი კი ძველქართულად „მცველს“ ნიშნავს“ (წერილი თამარ და აკაკი პაპავებისადმი, გრ. რობაქოძე, ტ..IV, 2012, გვ.449).

მწერალს თავის მისიად გრაალის დაცვა მიაჩნდა. გრაალის ლეგენდა კი ავალონს – ნეტართა კუნძულს, ლეგენდურ მეფე არტურს, მის მრგვალ მაგიდას და გრაალის ორდენის რაინდებს უკავშირდება.

გრაალის თემას ეხება გალაკტიონის ლექსი „მზეო თიბათვისა“, ვაჟა ეგრისელის ლექსების ციკლ.

გრაალის პრობლემას თეორიულ და პოეტურ ქრილში დიდ ადგილს უთმობდნენ ზვიად გამსახურდია და მერაბ კოსტავა.

ზვიად გამსახურდია გრაალს ქართველურ, კაბადოკიურ ეთნოსს უკავშირებდა და გრაალს სულიწმინდის, ღვთისმშობლის სიმბოლოდ მიიჩნევდა (9,38).

ანტიკურ ეპოქაში დიოდორე სიცილიელი, ჰეროდოტე, მოგვიანებით — ჰანს გზენგერი გრაალსა და ოქროს საწმისს კოლხურ-ეგვიპტურ სამყაროს უკავშირებდნენ (10,18).

ლიტერატურა

1. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი IV, თბ. 1992
2. ჟ. „ცისკარი“, თბ. 1993 წ. №3
3. რენე გენონი, გრაალის სიმბოლიზმი, ფრანგულიდან თარგმანი თ. ჯაყელის, „ლიტერატურული საქართველო“, 15 ოქტომბერი, 1992წ.
4. რენე გენონი, მთა და გამოქვაბული, „ლიტერატურული საქართველო“, 27 დეკემბერი, 1987წ.
5. გრაფი თარხანი, გრაალის თასის მცველები, მისი წარმოშობის ისტორია,... ჟ. „გზა“, 2007, 28 ივნისი-4 ივლისი.
6. თენგიზ ბურჭულაძე, დავით აღმაშენებელი და გრაალის რაინდები, აღმანახი „რინა“, სოხუმი, 1982.
7. Н. Черих Избранное, М. 1979
8. აკაკი ბაქრაძე, თხზ. ტ. III. თბ. 2004
9. ზვიად გამსახურდია, საქართველოს სულიერი მისია, თბ. 1990.
10. დავით ტაკიძე, გრაალის მისტერიის ისტორიულ-ქრისტიანული არსი, „მწერლის გაზეთი“, 15-31 ოქტომბერი, 2004

აპოკალიფსი და ბრიზოლ რობაქიძე

გრიგოლ რობაქიძე იყო თავისი თანამედროვე ათეისტური ეპოქის ოპოზიცია, გამოირჩეოდა რელიგიურობით, საქვეყნო ინტერესების მსახურებით. სულით მოგზაურობდა უძველესი, დასაბამიერი სიბრძნის სამყაროში, ნაზიარები იყო შესაქმისეულ და წინასწარმეტყველთა სიბრძნეს, კაცობრიული გონის უკანასკნელ მიღწევებს. სულიწმინდის მადლით გაბრძნობილი, კოსმიურ განზომილებაში გაღწეული, კარგად აცნობიერებდა მშობელი ერის მისიას, გამუდმებით ეძებდა ჩვენი ქვეყნის ადგილს პლანეტაზე და მთელი ძალისხმევით ცდილობდა თავისი მხატვრული სიტყვით საკაცობრიო არენაზე გაეტანა საქართველოს სახელი.

მაღალი და მაღლად მხედი, ერთდროულად ხედავდა „მინის პლაზმას“, „მინის აურას“ და ზეცის სილაჟვარდეს, ესწრაფვოდა „ყოველის არსის ფარული სახის“ შეცნობას, ამ მდაბალი სამყაროდან მასზე უფრო მაღალში მისტიკურ ზეაღსვლას, “სულის მისტიური ნაპერწკლის” ანთებას(1, 228). ნათელხილვისა და ნათელსმენის ფენომენებით მომადლებულს, მომავალში გადახედვა, მოვლენების წინასწარი განჭვრეტა ხელეწიფებოდა.

განგებისგან იყო მოვლინებული რწმენის განმტკიცების მისიით, გრაალის მცველად, გრაალი კი არის სიმბოლო კოსმიური სიბრძნის, სულიწმინდისა, ღვთისმშობლისა და გრაალის მფლობელი არის სულიწმინდით გამსჭვალული ადამიანი(2, 38).

გრიგოლ რობაქიძემ იცხოვრა სამი რევოლუციის, პირველი და მეორე მსოფლიო ომების ეპოქებში, როცა აპოკალიფსის მეშვიდე ბეჭდის მოხსნის შიშით ძრწოდა კაცობრიობა.

ქართველი მწერლის პუბლიცისტიკა, ესსეები, პროზა თუ პოეზია გაჯერებულია აპოკალიფსით შთაგონებული სახეებით და მოტივებით.

გრიგოლ რობაქიძეს აწვალებდა აპოკალიფსი და დიონისო(გიორგი ჯიბლაძე, მოგონება მემორიალი(3, 397).

მწერალს უნდოდა „აპოკალიფსურ შიშს წინ აღდგომოდა დიონისური ლხენით, სიხარულით, დღესასწაულით და მოყვასის ქრისტიანული სიყვარულით”(აკაკი ბაქრაძე)(4, 230).

სამყაროს განახლების, „ახალი მიწის და ახალი ცის” მომლოდინე ავტორთა შემოქმედებაში განსაკუთრებული ინტერესი ვლინდება იოანე მოციქულის აპოკალიფსისადმი, რომელიც მომავლის წინასწარმეტყველებაა.

პატმოსის კუნძულზე ეუნყა ღმერთისგან წმინდა იოანეს უღმერთო იმპერიის შექმნა, ნითელი გველეშაპის მიერ ხელდასხმული ორი მხეცის - ზღვისა და მიწის მხეცების მეუფება, შუბლზე და ხელზე მხეცის ნიშნის მიმღებთა პარპაში, მორწმუნეთა დევნა-დახოცვა(იოანე მოციქულის გამოცხადება, თ.13, 1-18)(5, 506-507).

საბოლოოდ, სატანური ძალები დამარცხდნენ, გაცოცხლდნენ უფლისათვის დახოცილები, ზებუნებრივი ნათლით გაბრწყინდნენ, სპეტაკი სამოსლით შეიმოსნენ, ხოლო ცოდვილნი, მტარვალნი გოგირდისა და ცეცხლის ტბაში ამოწყდნენ(იოანე მოციქულის გამოცხადება, 20, 1-5)(5, 516-517).

აპოკალიფსის საიდუმლოებისადმი განსაკუთრებულ ინტერესს ავლენდნენ სიტყვის ოსტატები.

აპოკალიფსის ცხენი დაჰქროდა შარლ ბოდლერის პოეზიაში.

უმბერტო ეკოს ევლინებოდა „აპოკალიფსის აჩრდილი“(ვარდის სახელი).

აპოკალიფსური ეპილეფსიით, აპოკალიფსური ცხენების თარეშით გამოირჩა რუსული მწერლობა.

აპოკალიფსური ცხენის სახით, აპოკალიფსური მოტივებით ყურადღებას იქცევს ტიცვიან ტაბიძის პოეზია(ცხენი ანგელოზით, დროშა ქიმერიელთა).

მიხეილ ჯავახიშვილმა სოციალიზმის თეორია, ბოლშევიზმი გაიაზრა, როგორც პიროვნული ინდივიდუალობის, რელიგიურობის, სახელმწიფოებრიობის საფრთხე, რაც რომან „ქალის ტვირთში“ სიმბოლიზებულია, როგორც ბიბლიური გველეშაპი, ურჩხული, რომელიც ანგრევს კოშკს(სახელმწიფოებრიობას), ლუპავს თეთრ გედს(პიროვნებას)(6, 225). „ჯაყოს ხიზნებში“ კი რევოლუცია შედარებულია მხეცთან, ვეფხვთან, ამასთან, მწერალი იმთავითვე ჭვრეტდა საბჭოთა „სამოთხის“ ეფემერულობას (7, 189).

კონსტანტინე გამსახურდია მოუხმობდა აპოკალიფსურ მხედრებს, ამავე დროს, სიკვდილის მომტანი მწვანე ცხენის ვარიაციას ქმნიდა „მთვარის მოტაცებაში“ და ამით მიგვანიშნებდა რომანის მთავარი პერსონაჟების - თარაშ ემხვარის და თამარ შერვაშიძის ტრაგიკულ აღსასრულზე.ამხედდა ბოლშევიზმის სატანურ ხასიათს, მიგვანიშნებდა მის გადაშენებაზე(8).

გალაკტიონ ტაბიძე რევოლუციას აღიქვამდა, როგორც ცოცხალ წარღვნას, შურისძიებას, აპოკალიფსის სიკვდილის მომტანი ცხენის თარეშს(გუბე) (9, 41).

პოეტების მეფე მუდმივად ეძებდა ღმერთს, ეიმედებოდა ქრისტიანული ჯვარი, მაგრამ აშკარა იყო „ზეცის ნგრევა“, მატერიის, მტვრის გაფეტიშება, ურწმუნო თაობის დუმილი „აპოკალიფსის მძაფრ მხედარზე“(გეძებდი ყველგან)(9, 64).

თვალშისაცემია გრიგოლ რობაქიძის „აპოკალიფსური ტემპერამენტი“, დაინტერესება ომის დროის „აპოკალიფსური ორომტრიალით“, „აპოკალიფსური ურჩხულით“ (10 430, 485).

ფუტურისტთა პაექრობაზე გრიგოლ რობაქიძის გამოსვლა აკრუჩიონიხმა აღიქვა, როგორც „აპოკალიფსის ორკესტრი“, გლობალური კატასტროფის მოლოდინი, ხოლო მწერალი მონათლა, როგორც „специалист по апокалипсу и безумию“ (4, 63-64).

„გველის პერანგის“ ავტორს განსაკუთრებით იზიდავდა აპოკალიფსური წინასწარმეტყველებით დაინტერესებული მწერლები.

„აპოკალიფსის ცხენს აუბამ ლექსის ავშარას, შენს სონეტებში გადარევა შეკრული როკავს“, მიმართავდა შარლ ბოდლერს (ფრანგ პოეტს) (11, 69).

ქართველ მწერალს აფიქრებდა „რუსეთის აპოკალიფსური ეპილეფსია“ (საქანელა და სახრჩობელა) (12, 450-451).

გრიგოლ რობაქიძე საჭიროდ მიიჩნევდა „თანამედროვე ომის აპოკალიფსურ საშინელებათა დღეებში“ ტოლსტოისამ „ქურუმის წინასწარმეტყველური ძახილის“ შესახებ დაფიქრებას (ლევ ტოლსტოი) (13, 77).

1919წელს რუსულ ენაზე გამოცემულ გრიგოლ რობაქიძის ესეების წიგნში - „პორტრეტები“ - ნათქვამია, რომ „რუსეთი არის ის ქვეყანა, რომლის თვალუწვდენელ სტეპებში აპოკალიფსის ცხენების ფლოქვთა თქარათქური ისმის“ (14, 2).

„დოსტოევსკი-აპოკალიფსის მძლავრი სტიქიაა...პირდაპირ ორკესტრია პატმოსის კუნძულის. აპოკალიფსი ეს არის სიგიჟე დოსტოევსკის. მთავარი მისი ხაზი აპოკალიფსურია... აპოკალიფსური ეპილეფსია, აპოკალიფსური ხილვა“ (დოსტოევსკი) (14, 499).

ქართველი მწერლის აზრით, „მერეჟკოვსკი აპოკალიფსური კონვულსიების მისტიკური არქიტექტორია“ (14, 57).

აპოკალიფსური რიტმის სულის პოეტები სამყაროს განახლებას, „ახალ ცას და ახალ მიწას“ ნატრობენ... სამყაროს სხეულის მძვინვარე დაფერფლვის მეშვეობით“ (14, 58).

„ფსევდონიმი „ბელი“ აპოკალიფსური ხატია...სულის თეთრ ქვაზე ამოტვიფრული...მან გაამართლა თავისი ფსევდონიმი“ (14, 58).

„გოგოლისგან განსხვავებით, ბელს დედამიწის აპოკალიფსური მშობიარობა სწადია, მისი ბოლომდე დაფრფვლის საშინელი წყევლით.ბელი იგივე გოგოლია, მაგრამ მარტოოდენ აპოკალიფსის ცეცხლოვანი მზერით...შეიგრძნობ, რომ მისი ცნობიერებისთვის სადაცაა დრო გაჩერდება და „წითელი დრაკონი“ მტვერში გაქრება.წერს ბელი თუ საუბრობს ბელი, ყოველთვის გრძნობ, რომ სადაცაა ნაბოძიკდება, ენა დაებმება, მეტყველება შეუწყდება, წაილულლულებს, შეშლილის სიცილით გადაიხარხარებს და უკანმოუხედავად ქაოსის წყვდიადს მიაშურებს.წერს ბელი თუ საუბრობს ბელი, -ყოველთვის გრძნობ „წმინდა სიგიჟის“იმ მადლს, (სულიწმინდის გარდამოსვლის მადლს), ხან „უსამართლო სიგიჟის“ წყევლას..

„ანდრეი ბელი აპოკალიფსის ნამდვილი ეპილეპტიკია.ტყუილად კი არ გადმოსცა დოსტოევსკიმ ასე გენიალურად ეპილეფსია, ვითარცა წმინდა ავადმყოფობა, რომელიც „სხვა სამყაროთა შეხების“ საშუალებას იძლევა, თავად მიშკინის-ქრისტიანული-დიონისური სახისა და კირილოვის მსხვერპლისებური შეშლილობის მეშვეობით...გეჩვენება, რომ ანდრეი ბელი-მთლად თავად მიშკინს ჰგავს, რომელიც კირილოვის სიტყვებით გიჟობს.ამიტომ ის, აპოკალიფსური ეპილეპტიკი, ასე გატაცებით ეძლევა ბნელსახიანი ქაოსის შეშლილ სიტყვებს“ (14, 61).

რუსეთის ნამდვილმა წინასწარმეტყველმა ანდრეი ბელიმ პეტერბურგის ხატში მიწის აპოკალიფსური(და, ამასთან, დაფერფვლის)გზით უარყოფა მოგვცა(15, 72).

რომან „პეტერბურგში“ დრაკონი ნიჰილიზმის დახმარებით გაიკაფავს გზას და ქრისტეს შეებრძოლება(15, 77).წაწარმოები მესიანისტური მისტერიის ნაწილია, რაც გულის-

ხმოზს სამოთხის აღდგენას, კოსმიურ განახლებას, “ახალ ცას და ახალ მიწას”.

ტიციან ტაბიძემ „პეტერბურგში“ ომის წინასწარმეტყველებას, მომავლის სისხლის ოკეანეების ხილვას გაუსვა ხაზი(ტიციან ტაბიძე, “პეტერბურგი“, რომანი ანდრეი ბელის) (15, 4).

გრიგოლ რობაქიძე ეძებდა „ჩვენი ეპოქის თვალს მიფარებულ შრეებს“და სურდა პოეტური ესეისტიკის შექმნა „ჭადრაკის დაფის“ სახელწოდებით, რომელშიც იქნებოდა ასეთი თავი:“ატომური ბომბი და ტექნიკური აპოკალიფსი“ (11, 524).

მწერალი სამშობლოს ბედს მსოფლიო კატასტროფების ფონზე განიხილავდა, მის ხილვას არ სცილდებოდა „რუსეთის აპოკალიფსური ეპილეფსია“, “ჭინკების ფერხული“ და „კუდიანების არული“, მამულის ყოფნა-არყოფნის დილემა, არამყარი არსებობის სიმბოლო-საქანელა და მოსალოდნელი სახრჩობელა, ჯვარცმა, თავისუფლებისათვის მებრძოლ-თათვის გამზადებული მტარვალის ყულფი.

ამ საშიშროებითაა გაჯერებული 1920წელს დაწერილი „საქანელა და სახრჩობელა“.

„ნგრევა კოსმიური და...სოციალური“ საქანელის, სახრჩობელის, უფსკრულის, ჯვარცმის, დაღუპვის საშიშროებას ქმნის:“საქართველო ქანაობს სახრჩობელაზე, მაგრამ საქანელა უფსკრულებზეა გამართული და ადვილი შესაძლოა საქანელა სახრჩობელად გადაიქცეს.იხსნებიან უფსკრულები... ან თავისი თავის მონახვა უკანასკნელი: ან სრული დაღუპვა თავისი თავისა.გზა ხსნილი არ არის სხვა.ხანდახან აქ სახრჩობელა სისხლიან ჯვარცმად იქცევა... ჯვარცმა უცდის საქართველოს... ვიცი: იქნება გამართლებული საქართველო.ვიცი:იქნება ათავადებული ქართული სიტყვა“ (11, 450-451).

„საქართველო სისხლშერეული სხეულია...საქართველოს გაქანება საქანელაა და ქართველი ქანაობს კიდეც.არც არის და კიდეც არის....“

„ქვეყანა ინგრევა და საქართველო კი ქანაობს.ქანაობს, როგორც ყვითელი ჭინკა საქანელაზე. ეს არის მისი რიტმი:სანახაობა ეფემერული ძალზედ...ერთვიან ერთმანეთს ჭინკების ფერხული და კუდიანების არული“(11, 451).

ტრაგიკულ განწყობილებას ამძაფრებს გიორგი სააკაძის მოღანდება და „რუსეთის აპოკალიფსური ეპილეფსია“.

გრიგოლ რობაქიძე წმინდა წერილის ზედმინევენით კარგად მცოდნე მწერალი იყო და გამუდმებით ახსოვდა წითელი გველეშაპის მიერ მოვლინებული ორი მხეცის, ზღვისა და მიწის მხეცების ანტიადამიანური საქმეები, ძალაუფლების მპყრობელ ურჩხულთა მიერ დალდასმული ადამიანები, რომელთაც „ყიდვა-გაყიდვის უფლება“ ამ მხეცების მიერ შუბლზე და ხელზე მიღებული ნიშნით (ანუ პარტიულობით)მოიპოვეს.

სხვაგან გრიგოლ რობაქიძე ლევიათანის რკინისებური კანონების სამყაროს ხედავს, სადაც „ქოსა და ყვითელი ჰომუნკულები“(კაცუნები)ქმნიან მომავალს:“ქალაქი ფენომენი ელექტროს ელფებით როგორც ლევიათანი მთვლემარე იღველფება.რკინების გმინვა და რვალების გრაგანი.და კანტი ემანუილ ასტრალის ტვინანთება სამყაროს ეჭრება პოლიპის ძირებით. ლოგოს იცინგება და ქოსა და ყვითელი ჰომუნკულები მომავალს ფარგლავენ გრძელი ცირკულებით“...

მწერლის წინასწარი და უტყუარი ჭვრეტით, გაქრება რომანტიკა, დაისადგურებს ნიჰილიზმი, სიცრუე:“მთვარეს ელოდება მმარხველი ბიურო.ცრუ ანონიმი.ნიჰილის ფაზები“.

მინა არა ლოგოსის, სულის სამკვიდროდ, არამედ უგონო მატერიად იქცევა.

იმტარი, დემეტრა, მელიტა, სემელა, იზიდა, კვიბელა აპროტესტებენ დედამინის განსაცდელს, მუხნარის გადათელვას: "...დედამინა ვინ გადაიზიდა და ჯანყი მუხნარი ვინ გადაგვითელა?" (ქალაქი ფენომენი) (12, 23).

მუხა ერის სულია.

ვაზების, მუხების გახმობას ასეთივე გაგებით მრავალგზის აფიქსირებდა გალაკტიონი.

1921წლის თებერვალში დაინერა გრიგოლ რობაქიძის სონეტი „ორლობის ემაფოტი“, რომელშიც მრალისმეტყველი სახეებია: ორლობე, ჩამოხრჩობილი ვიოლინო, ეპილეფსია, მავნე თვალეზი, ქვეყანა მრუდე, დაღრენილი სახის სიგიჟის ქაფი, მელამურა, ობობა, სპლინის ბადე, გახეთქილი შუბლი, საშინელი ამბავი, ანუ ავტორმა 1921წლის 25თებერვალი აღიქვა ქვეყნის უბედურების პრელუდიად: „ჩამოხრჩობილი ვიოლინო ორლობის სარზე (ეპილეფსია, გადარევა და ბედისწერა). მავნე თვალეზის აქ ცივდება სასტიკი მზერა. ბოლო ედება ყოველ ნდობას აქ მარტო მხარზე. უყვარს ცხენის თავს დაჟინებით ქვეყანა მრუდე, საოცარია გაბზარული უცხვირო ხაპი. დაღრენილ ხახას კიდევე ახსოვს სიგიჟის ქაფი. ბნედამორეულ მელამურას ეხსნება ბუდეთ. ზრქელი ობობა სპლინის ბადეს სკელეტზე ლამბავს, (დროს გუდადამპალს თუ მოსწყინდა უმიზნო ფანდი). გახეთქილ შუბლზე გადაირბენს ასტრალის ლანდი. უცხო გამვლელი ნაიკითხავს საშინელ ამბავს“.

ორლობეში (გადატანით, მტარვალთა მიერ პროვინციად მიჩნეულ ქვეყანაში) გვზარავს სარზე ნამოცმული თავის ქალები, ის უბედურება, რაც აპოკალიფსის მწვანე ცხენს მოჰქონდა ჩრდილოეთიდან: „თავის ორალის ჭიხვინს იგი მოელის მარად (ძნელია მეტად, ხსოვნისათვის კუნძული პატმოს). შიშობს სიკვდილმა არავინ დათმოს, მთელი სამყარო ესურვება დაიქცეს არად. და როგორც მინა გადაყვება ძეობას ავი (მზე მაშინ ალბათ, გადატყდება გადახრის ტარზე). დაიჭიხვინებს

ბოლო წყევით ორლობის სარზე გატიტვლებული ძვალდახრული გამხმარი თავი“ (11, 621).

ეს ლექსი გრიგოლ რობაქიძემ გაუგზავნა გიორგი გამყრელიძეს 1955წელს შემდეგი მინაწერით: „გიგზავნი ორლობის ეშაფოტს“. დააკვირდი, როდის არის დაწერილი:ვიგზენ წინასწარ ბოლშევიკების შემოსევა?!პირველად ნავუკითხე სანყალ მინიშვილს:...შეირხა!(ძალიან გონიერი და ნიჭიერი იყო საცოდავი!მართლა მინიშვილი).

შაირში „მელამურას“ მაგიერ იყო „გველის წინილებს“, შევცვალე.ადვილი მისახვედრია: რატომ (11, 621).

P.S. მკითხველს:“კუნძული პატმოს:იქ დაინერა აპოკალიფსი. „ორალი“ (ორეული): აპოკალიფსის ცხენი“.

აპოკალიფსური მხეცის სახე გვხვდება წერილში „სტალინი, ვითარცა არიმანული ძალმოსილება“: „...დამბლის დაცემის შემდეგ ლენინის გვერდით... მხეცის ინსტინქტი გაძლიერდა: დაცემული მარტორქა ახლა თავისი პატარა და ამღვრეული თვალებით უკვე ხედავდა, მდუმარე და შეუმჩნეველი კატა-სტალინი ვეფხვში როგორ გადაიზარდა. ის ცდილობდა ...შურისძიების მუქარით ვეფხვი ისევ თავის კატის ტყავში გამოემწყვდია“(დემონი და მითოსი)(16, 88).

დაცემულ მარტორქაში ნაგულისხმევია ტროცკი.

მრავალგზის უბრუნდება გრიგოლ რობაქიძე ბოლშევიზმის და მისი ბელადების თემას:“ბოლშევიზმი გავაკრიტიკე ჩემს წიგნში „ნესუს პერანგი“, სტალინის გარდაცვალებამდე დიდი ხნით ადრე.გამოქვეყნდა ჩემი წიგნის ორი ნაკვეთი.“

„ სტალინს აღმერთებდნენ, არსებითად ეს გაღმერთება შეიძლებოდა მიკუთვნებოდა იმ ურჩხულს, რომელშიც შენიღბული იყო სტალინი:მაღმერთებლები ვერც კი ამჩნევდნენ მის ზურგსუკან ურჩხულს“(16, 382).

ნესუს არის კენტავრი, იგულისხმება ნესუსის სისხლით მონათლული პერანგი.

ამ ურჩხულის ნაირსახეობაა სატანური ბოლშევიზმის ბრმა მსახური ველსკი:”... ასპიტის თავიანი ტიბეტელი ჯადოქარივით ყრუ და მომნუსხველი ხმის მქონე ურჩხული“, რომელიც სიზმარში გრაალის მცველ ლევან ორბელს ყელის გამოჭრას უპირებდა“(1, 9).

რომანში „მცველნი გრაალისა“ საუბარია ‘აპოკალიფსურ მონატრებაზე“, „აპოკალიფსურ პერსონაჟებზე“ და დაზუსტებულია:“აპოკალიფსური სუნთქვით განმსჭვალული ადამიანები მხოლოდ უკანასკნელი მოვლენებისადმი იჩენენ სულსწრაფობას, ყოველდღიურ ყოფაში კი, პირიქით, მყარად და ურყევად დგანან“(1, 70).

ლევან ორბელი წიგნის პერსონაჟების მიერ დასახულია, როგორც „ღვთაებრივი შეშლილობის ზღვარზე მყოფი“, რომელსაც „სიშორის მონატრება ტანჯავს...მისი მონატრება აპოკალიფსურია.ლევანი ყოველთვის ყოფიერების ზღვარზე დგას.იმითაა ანთებული, რაც მიუწვდომელ სიშორეში ძევს, მაგრამ მიუწვდომელს გზებით უახლოვდება და სუნთქვით თითქოს სწვდება კიდეც“(1, 20).

მერე კი სათქმელი უფრო ზუსტდება:“აპოკალიფსური ყოფიერების აღსასრულს წინასწარ ჭვრეტს და მთელი არსებით ესწრაფვის ახალ ქვეყნიერებას(1, 20).ის გარდაუვალისა და მარადიულის სულიერ სივრცეში სულდგმულობს:წარმავალს მაინც აჩრდილად აღიქვამს“(1, 22).

რომანში ასევე იგრძნობა მანქანების აპოკალიფსური სიჩქარით ქროლვა.

გრიგოლ რობაქიძე მრავალგზის ახსენებს პატმოსის კუნძულს, სადაც იოანე ღვთისმეტყველს ღმერთი გამოეცხადა და მომავლის მოვლენები აუწყა.მწერალს აწუხებდა სამშობლოს ბედი, “ტფილისის ხერხემალი“, ქვესკნელის გუგუნი, პატმოსის კუნძულის მრავლისმეტყველი ცხენის სახე: “ჩემს მაღალ თავლაში ჯერ კიდევ დაბმულია დამცხრალი ცხენი

პატმოსის კუნძულიდან. მისი ნესტოები სეისმოგრაფია ყველა მიწისძვრების უცდის დოსტოვესკის და უსმენს მხოლოდ ქვესკნელის გუგუნს. ერთხელ აინწყიტა და დაიჭიხვინა დონისოს სიტყვა: ტფილისის ხერხემალი“ (სტამბები ვერ სტამბავენ, ალბათ ეშინიათ დაზგების ავარდნის).

ლექსში პოეტური ძლევამოსილების, შთაგონების სიმბოლოა მარტორქა:“... იქვე ბაგას ანგრევს კიდევ სხვა ნადირი:“კარდუს მონოლიტი რისხვარი მარტორქა. მე არა მგონია, რომ ვინმემ დაიურვოს:მასთან ახლოს მისვლა მე თვითონ მეშინია-თუ ხელში არ მიჭირავს ნინოს ნანნავეები(მხოლოდ ეს ანელებს). უცდის მზის მოვარდნას-გავარდეს საბურაოდ: (მითხარით კიდევ სხვა სანახაობა!)...ჯერ კი მისი სუნთქვა მოდის, როგორც „მალშტრემ“ (თქვენ იცით:რომელზედაც რემბომ მიუშვა ულაცი ჰიპოპოტამ).მისი ავი სუნთქვა მოდულს, როგორც „მალშტრემ“.

ლექსის ავტორმა 1924 წელს იწინასწარმეტყველა თავისი შემოქმედების ქარიშხლისებური ძალით შესვლა ევროპულ სივრცეში:“ზვავების ურაგანი შეანგრევს ევროპას(სიტყვაც ხომ მაგარია:ირრუბაქიძე)“.

„საეკლესიო ენა მარტორქის შესახებ ალეგორიას ფსალმუნებს დაესესხა, სადაც მარტორქა... პირველ რიგში, ღმერთის ძალას გამოხატავს: ფს. 28, 6... სხვაგან - სასიცოცხლო ძალას (ფს, 91, 11)... ბოროტი ძალაც მარტორქასთან არის შედარებული, როგორც ეს ფსალმუნშია (ფს. 21, 22) (კარლ გუსტავ იუნგი, „მარტორქა და ქრისტიანული ალეგორია“) (20, 442).

ჩრდილოელი მონსტრის მიერ დაპყრობილი ქვეყნის შვილმა მაინც გაარღვია მოჯადოებული წრე, გადალახა ჩვეულებრივ მოკვდავთათვის დანესებული საზღვრები და ქართული გონის სასწაულებით გააოცა მრავლისმნახველი ევროპა.

ლიტერატურა

1. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თარგმანი გერმანულიდან თამარ კოტრიკაძის, თბ.2012.
2. ზვიად გამსახურდია, საქართველოს სულიერი მისია, თბ.1990
3. გრიგოლ რობაქიძე, ტ.3, თბ.2012
4. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ.2003
5. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
6. მიხეილ ჯავახიშვილი, თხზულებანი 6ტომად, ტ.2, თბ.1960
7. მიხეილ ჯავახიშვილი, თხზულებანი 6ტომად, ტ.5, თბ.1961
8. კონსტანტინე გამსახურდია, თხზულებანი 6ტომად, ტ.2, თბ.2012
9. გალაკტიონ ტაბიძე 2ტომად, ტ.1, თბ.1988
10. გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ.1996
11. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ.4, თბ.2012
12. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ.1, თბ.2012
13. გრიგოლ რობაქიძე, ლევ ტოლსტოი, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატარიაშვილი, ჟ. "ათინათი", 2013, N3.
14. გრიგოლ რობაქიძე, პორტრეტები, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატარიაშვილი, თბ.2012
15. გაზ. „საქართველო“, 1917წ. 22\2 შობათვე
16. გრიგოლ რობაქიძე, დემონი და მითოსი, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატარიაშვილი, თბ.2012
17. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ.3, თბ.2012

18. ვახტანგ გოგუაძე, ორი მხეცი(ლენინი და სტალინი), სტალინი და საშინელი სამსჯავრო, თბ.2006]
19. იოანე-იონა, რა უნდა ვაკეთოთ, თბ.1994
20. კარლ გუსტავ იუნგი, ფსიქოლოგია და ალქიმია, მთარგმნელი მაია ბადრიძე, თბ., 2005

ბრიგოლ რობაქიძე - საღვთო სიბრძნის ადვოკატი

გრიგოლ რობაქიძე სიცოცხლეშივე აღიარეს მსოფლიოს რჩეულთა შორის რჩეულად. კლასიკოსად, გენიოსად, დანტეს ტოლად, კაცობრიობის გონის საჭეთმპყრობელთა გვერდით მიუჩინეს ადგილი.

მხატვრული სიტყვის დიდოსტატმა მთელი ევროპის ინტელექტუალური სამყარო სიყვარულით, ინტერესით და პატივისცემით მოახედა მშობელი ერისკენ. მას შემდეგ ნახევარ საუკუნეზე მეტი გავიდა და დრომ კიდევ უფრო განამტკიცა აზრი გრიგოლ რობაქიძეზე, როგორც კოლოსალური, მასშტაბური თვალსაწიერის მოაზროვნესა და შემოქმედზე.

მწერალი სულიწმიდით მომადლებულ იმ იშვიათ შემოქმედთა რიცხვს ეკუთვნის, ვინც წარმატებით წვდა რეალურის და მისტიკურის, ხილულის და უხილავის, ეფემერულის და მარადიულის, ლოკალურის და გლობალურის, პიროვნულის და ზესთაპიროვნულის, ცნობიერისა და ქვეცნობიერის, მიწიერისა და ირაციონალურის საიდუმლოებებს. მისთვის თანაბრად იყო საინტერესო საგნის, მოვლენის მეცნიერული ცოდნა, მისტიკა და მეტაფიზიკა, ეზოტერული და ეგზოტერული სიბრძნე.

უპირატესობას „ჰიერატიულ“ სიტყვას, მრავალმნიშვნელოვან პარადიგმებს ანიჭებდა.

უნივერსალური ცოდნის პატრონი, ენციკლოპედიური განსწავლულობით ცნობილი, სულიწმინდისგან გაბრძნობილი, ქვეყნის ოთხივე კიდეს მოგზაური, ინტუიციით გაალებული სულის მწერალი თვითონვე ეძებდა თავისი გოლიათური ძალის წყაროებს, შემოქმედებითი დამოკიდებულება ჰქონდა კაცობრიული გონის მონაპოვრებთან, თვით წმინდა წერილის ჩათვლით და ასკვნიდა, რომ მისი გენიალური წვდომა მომდინარეობდა „არა - უნივერსიტეტებიდან და ბიბლიოთეკების-

გან, არამედ მომადლებული ჰქონდა თვით უზენაესისგან“ (მისი უწმინდესობის, სრულად საქართველოს კათოლიკოს - პატრიარქის ეფრემ მეორისადმი, ჟენევა, 1962) (1, 778, 782).

ჯერ კიდევ 1924 წ. შეიგრძნო საკუთარი გონის ძლევამოსილება, როცა ნიშნისმოგებით მიმართა ევროპას: „ჩემს მაღალ თავლაში ჯერ კიდევ დაბმულია დამცხრალი ცხენი პატმოსის კუნძულიდან. მისი ნესტოები სეისმოგრაფია ყველა მიწისძვრების. უცდის დოსტოევსკის და უსმენს მხოლოდ ქვესკნელის გუგუნს. ერთხელ - აინყვიტა და დაიჭიხვინა დიონისოს სიტყვა „ტფილისის ხერხემალი“ (სტამბები ვერ სტამბავენ: ალბათ ეშინიათ დაზგების ავარდნის. იქვე ბაგას ანგრევს კიდევ სხვა ნადირი: „კარდუს“ მონოლიტი რისხვარი მარტორქა. მე არა მგონია, რომ ვინმემ დაიურვოს: მასთან ახლო მისვლა მე თვითონ მეშინია, თუ ხელში არ მიჭირავს ნინოს ნანწავები (მხოლოდ ეს ანელებს). უცდის მზის მოვარდნას- გავარდეს საბულრაოდ ... ჯერ კი მისი სუნთქვა მოდის, როგორც „მალშტრემ (თქვენ იცით: რომელზედაც რემბომ მიუშვა ულაცი ჰიპოპოტამ). ზვავების ურაგანი შეანგრევს ევროპას (სიტყვაც ხომ მაგარია: ირ. რუბაქიძე“ (2, 89, 91).

გრიგოლ რობაქიძეს გათავისებული ჰქონდა როგორც აღმოსავლეთის, ისევე დასავლეთის სიბრძნე, ახდენდა მრავალი კულტურის შემოქმედებით სინთეზირებას.

თუ რამდენად კრიტიკული იყო მისი დამოკიდებულება ევროპული თუ აზიური ნააზრევისადმი, ეს ცალკე თემაა.

სწორი განაცხადია: „კასტებსა და ორდენებში ვერ ეტეოდა. ლიტერატურული სკოლები მისთვის უფრო ბორკილებს წარმოადგენდა, ვიდრე შემოქმედებით ლაბორატორიას. სრული სახით არც სიმბოლისტია, მით უფრო, არ არის აკმეისტი, დადაისტი, კუბისტი, ფუტურისტი ან ლეფისტი. ის არც ფანტასტია, არც დოკუმენტალისტი, მისი შემოქმედება მისივე მხატვრული სულის ლავაა... ის დარჩა მხოლოდ ერთ პერსონად - გრიგოლ რობაქიძედ. არავინ თადარიგად არ ჰყოლია, ...

არავის ჰქონდა მისი ტალანტი, ცოდნა, შემართება (გიორგი ჯიბლაძე, გრ. რობაქიძე - მოგონება მემორიალი) (3, 391).

„გრიგოლ რობაქიძე არ არის არც პლატონიზმის და არც არისტოტელეს პერიპატეტიკური მოძღვრების წარმომადგენელი. ანტიკურ მატერიალიზმს თვალს უსწორებს, მაგრამ ერთგულებას არ მოუზღავს. პლატონის ნეოპლატონიზმს ითვალისწინებს, თუმცა უფრო სხვაგვარი მეტაფიზიკა იზიდავს. მისთვის მეტაფიზიკა მეტაფიზიკაში კი არ არსებობს, მინის სიღრმეში ფესვგამდგარია. შუა საუკუნეების მისტიკურ თეორიებს კიდევაც ენდობა და არც ენდობა. ახალ ფილოსოფიას კრიტიკულად უყურებს, არც კანტიანელია, არც ნეოკანტიანელი, არც ჰეგელიანელია, არც ნეოჰეგელიანელი. ნიცშეს პირით კანტის ტრანსცენდენტურს კიდევაც დასცინის, მაგრამ არც ნიცშეს გზას მოჰყვება. ნიცშეს „ზეკაცი“ ორი განსხვავებული ფენომენია. პირველი სიძლიერეა, მეორე სიყვარული. ის უეჭველად იზიარებს ნიცშეს ვაჟასეულ კრიტიკას. ფროიდი ჰა და ჰა, არც იქით, არც აქეთ. სხვა ათასგვარი მოდური თეორია - პრაგმატიზმით დაწყებული და ეგზისტენციალიზმით დამთავრებული, გასაგებად მიაჩნია, მაგრამ არა გასაზიარებლად. მას საკუთარი ფილოსოფია აქვს. შეძენილი და გამომუშავებული ტრამვირებამდე მიყვანილი გონების ათეული წლების მანძილზე მეტაფიზიკაში, როგორც პერმანენტული ვარჯიშით, ისე ცხოვრებისეულ გოლგოთაზე ჯვარცმით... მისი ფილოსოფია მისივე მთელი არსებაა და ერთის უარყოფა ავტომატურად მოასწავებს მეორის გაქრობას. კიდევ უფრო ასაკლდევეებს ერთსაც და მეორესაც, მიუხედავად ურავანებისა. ის ერთნაირად ძლიერია, როგორც პოეტი-სიმბოლისტი და როგორც მოაზროვნე ფილოსოფოსი (3, 394).

არც ერთ პარტიაში არ იყო, მაგრამ ეს „უიდეობას“ არ ნიშნავს. პირიქით, მისი მესამე ნაპირი უხილავი და უფრო გულსხმიერია... იყო განსახება მხატვრული შთაგონებისა (სწო-

რედ ამ „მესამე ნაპირით“ ამაღლდა ლიტერატურის ისტორიაში“ (3, 394-395).

„გრიგოლ რობაქიძეს ამ დროს მხოლოდ ორი რამ აწვალედა: აპოკალიფსი და დიონისო. იმავე დროს ამზადებდა „ორღობის ემაფოტს“ და „პატმოსის რიგმებს“ (3, 397).

უფლისაგან ხელდასხმული გენიოსი მომადლებული იყო ნათელხილვის და ნათელსმენის ფენომენებით.

დიდი ბერძენი კლასიკოსი ნიკო კაზანცაკისი ქართველი მწერლის შესახებ წერდა: „ნათელმხილველი, რომლის თანამედროვენი ჯერ არ დაბადებლან“ (1, 528).

გრიგოლ რობაქიძეს გათავისებული ჰქონდა უმაღლესი სიბრძნე, უზენაესი ჭეშმარიტებები.

კაცობრიობა დასაბამიდან ესწრაფოდა სიბრძნეს, ცოდნას, რწმენას.

ნიგნთა ნიგნში სიბრძნის მომნიჭებლად ღმერთს იგულვებდნენ: „ყოველი სიბრძნე უფლისგან არის და მასთანაა საუკუნოდ (სიბრძნე ზირაქისა, თ.1, 30).

„უფალმა თავად შექმნა სიბრძნე, იხილა და აღრიცხა იგი, მოასხურა იგი თავის ყველა საქმეს“ (სიბრძნე ზირაქისა, 1, 9) (4, 35).

მხოლოდ ღვთისმოსავთა ხვედრია უზენაესი სიბრძნის ნვდომა: „მყოფობს ყველა ხორციელში, მისი ნიჭის მიხედვით, მიმადლის იგი მის მოყვარეებს“ (სიბრძნე ზირაქისა, 1, 35).

ბიბლიაში განსხვავებულია ბოროტის ცოდნა და ჭეშმარიტი გონიერება: „ბოროტის ცოდნა არ არის სიბრძნე და არც გონიერებაა იქ, სადაც ცოდვილნი ბჭობენ“ (სიბრძნე ზირაქისა, 9, 2) (4, 47).

ჭეშმარიტი სიბრძნის ნიმუშია ღვთის აღთქმის ნიგნი, რომელიც მოსემ მემკვიდრეებს უანდერძა: „ის ავსებს გონებით, როგორც ეფვრატი და როგორც იორდანე მკის დღეებში.

„ის ასხივებს მოძღვრებას, როგორც ნათელი“ (ისო ზირაქი 1, 24, 25, 27) (4, 51).

მხოლოდ მორწმუნეთ ხელენიფებათ წინაპართა სიბრძნის ნედომა, „ანდაზების დაფარული აზრის“ და „იგავთა გამოცანების გამოცნობა“ (სიბრძნე ზირაქისა, 39, 1, 3) (4, 62).

„სიბრძნემ გამოიკვლია უფსკრულები და კაცთა გულები, ის გარდასულისა და მომავლის მაუნწყებელია და დაფარულთა კვალის გამომაცხადებელი“ (სიბრძნე ზირაქისა, 42, 9) (4, 65).

ბარუქ წინასწარმეტყველის მიხედვით, „წყარო სიბრძნისა“ ღმერთა, ხოლო სიბრძნე ორგვარია: მინიური და ჭეშმარიტი.

აგარის შვილები, ვაჭრები „მინიერ ცოდნას“ ეძებდნენ, ისინი ვერ იგებდნენ სიბრძნის გზას და ბილიკებს, „ცოდნის ყველა გზა“ მხოლოდ ღმერთმა იპოვა და მისცა იგი თავის მორჩილ იაკობს და ღვთის მოყვარე ისრაელს“ (ბარუქ წინასწარმეტყველი, 3, 23, 31,) (4, 90).

შურით, შფოთვით, ბოროტებით დაღდასმულნი „მხოლოდ მინიერ, მშვინივიერ, ეშმაკეულ“ ცოდნას ეზიარებიან, ხოლო „მადლიდან გარდმოვლენილი სიბრძნე პირველქმნილია, წმიდა, ... მშვიდობანი, ღმობიერი, წესიერი, წყალობითა და კეთილი ნაყოფით სავსე, მიუკერძოებელი და უთვალთმაქცო“ (იაკობ მოციქულის წერილი, 4, 13, 14, 15, 16, 17) (5, 293).

ღმერთი მხოლოდ „უბინო სულებს“ „განამზადებს“ „ღვთის მოყვრებად და წინასწარმეტყველებად“ (სიბრძნე სოლომონისა) (7, 26, 28)(4, 24).

სულიწმიდის ქნარად ნოდებული წმიდა მოციქულის მიხედვით, სულიწმიდის მადლია სიბრძნის სიტყვა, ცოდნის სიტყვა, რწმენა, განკურნებათა ნიჭი, სასწაულმოქმედება, წინასწარმეტყველება, სულების გადარჩევა, ენების ცოდნა, ენების განმარტება (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 12, 9, 10, 11) (5, 374).

ერთმანეთს უპირისპირდება „სულიერი გონება“ (პავლე მოციქული, კოლასელთა, 1, 9) (5, 431) და „ფუჭი ამპარტავნობა... ხორციელი გონებით“ (კოლასელთა, 2, 18). (5, 333).

ასევე განსხვავებულია ცოდნა და სიყვარული, რადგან „ცოდნა აამპარტავნებს, სიყვარული კი აშენებს“ (პავლე მოციქული, II კორინთელმა, 8, 1) (5, 367).

ქრისტეს „დაულამებელ ნათელთან ზიარება, სულიერი ხედვა“ მხოლოდ სიმდაბლით გამორჩეულთა ხვედრია“ (წმ. ისაკ ასური) (6, 5, 240, 589).

მხოლოდ „ღვთაებრივი ნათლის შუქით გაცისკროვნებულთ მიემადლებათ „აღურევნელი გონება... ნათელმხილველის მზერა“ (წმ. ნიკიტა სტიფატე) (7, 406-413).

ნეტარი ავგუსტინე სიახლოს მაძიებელთა სწავლას განასხვავებს შემეცნებისგან და ამბობს, რომ „ყოველგვარი სწავლის საბოლოო მიზანი შემეცნებაა“. (7, 47-48).

სამეუფო გზაზე სვლა, ეკლესიური სწავლება უარყოფს დაპირისპირებას ცოდნასა და რწმენას შორის. ჭეშმარიტი ცოდნა დაშენებულია რწმენაზე, რომელზედაც გრიგოლ ნოსელი ამბობს. „ცოდნა სიყვარულია“ (8, 18)

„სიკეთე გონისეული სინათლეა, ბოროტება-გონისმიერი სიბნელე“ (8, 346).

ასევე მიუღებელია შეუვალი დაპირისპირება ფილოსოფიასა და თეოლოგიას შორის. ეკლესია ჭეშმარიტების მარცვლებს ეძებდა ანტიკურ ფილოსოფიაში, ანტიკურ კულტურაში, არაქრისტიანთა ნააზრევში (8, 5).

ერეტიკოსთა შრომებშიც (ტერტულიანე, ორიგენე, დიდამე ალექსანდრიელი, ევაგრე პინტოელი) ეძებდნენ სულიერი მამები კეთილ სწავლებას, როგორც სულიწმიდის მადლს (8, 12). წმინდა მცნებებზე დაფუძნებული „ცოდნა სიყვარულია“ (წმ. გრიგოლ ნოსელი) (8, 15).

გრიგოლ რობაქიძემ მოახერხა, ერთი მხრივ, მსოფლიოს კლასიკური მწერლობის სიბრძნის გათავისება (ანტიკური ეპოქიდან მეოცე საუკუნემდე). მის წიგნებში ხშირად იხსენებიან პლატონი, არისტოტელე, გოეთე, ნიცშე.

დიდი პროზაიკოსის შემოქმედება ნილნაყარია ხალხის უძველეს სიბრძნესთან, მითებში, ლეგენდებში, თქმულებებში დაუნჯებულ სიბრძნესთან, აღმოსავლურ თუ დასავლურ სიბრძნესთან. ანტიკური ეპოქის ფილოსოფია, — დიონისური და აპოლონური სახეები მახლობელია მწერლისთვის.

შესაქმისეული სიბრძნე ხმიანებს, გრიგოლ რობაქიძის აზრით, ქართულ ენაში.

ღვთიური სიბრძნის შუქი, პირველქმნილი ნათელი გამოარჩევთ ავტორის პერსონაჟებს, მწერლის იდეალია მარადიულ საღვთო სიბრძნესთან, საზენაო ჭეშმარიტებებთან ნილნაყარი ადამიანები.

ცნობილია, რომ წმიდა მამები- ნეტარი ავგუსტინე, ნეტარი იერონიმე, წმიდა ბასილ დიდი, წმიდა გრიგოლ ნოსელი, წმიდა იოანე ოქროპირი, წმიდა ეფრემ ასური, წმიდა კლიმენტი ალექსანდრიელი, წმიდა იოანე დამასკელი საფუძლიანად ერკვეოდნენ ანტიკურ ლიტერატურაში, ფილოსოფიაში, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებაში, გრამატიკაში, საღვთო წერილში, მათემატიკაში, ასტრონომიაში.

კლიმენტი ალექსანდრიელს მაქსიმე აღმსარებელმა „ფილოსოფოსთა ფილოსოფოსი“ უწოდა.

ამერიკელი მართლმადიდებელი მღვდელ-მონაზონი სერაფიმე როუზი იყო ხელოვნების დოქტორი, ორიგინალში ჰქონდა ნასწავლი ჩინური და ინდური ფილოსოფია, იუდაიზმი, იცნობდა მეცნიერების მრავალი დარგის მიღწევებს. საგანგებოდ სრულყოფილად აითვისა ძველი სლავური და რუსული.

ნეტარი იერონიმე ბრძანებს წმიდა მამების შესახებ: „არც კი იცი კაცმა, რა უფრო გაგიკვირდეს მათი, საუფლო სიცივის ნვდომა, თუ საერო განსწავლულობა“ (ზურაბ ცხოვრებაძე, ღვთაებრივი და ამსოფლური სიბრძნის შესახებ)(9, 13).

წმიდა მამები „გარეშე ცოდნას“ მაინც სიფრთხილით ეკიდებოდნენ.

წმიდა ბასილ დიდი მიიჩნევდა, რომ საერო ცოდნის მიღება იყო მხოლოდ მოსამზადებელი ეტაპი, რომლის შემდეგ ქრისტიანის გონება ზეციური ცოდნისკენ უნდა ყოფილიყო მიმართული.

„ქრისტიანებს ჯერ ბუნებაში, მის ჰარმონიაში, მინიერ საგნებში უნდა დაენახათ ღვთაებრივი კანონზომიერება და შემდეგ ამქვეყნიურიდან ამაღლებინათ თავიანთი გონება ზეციურისკენ, გადასულიყვნენ უშუალოდ ღვთისმეტყველების შესწავლაზე“.

„საღვთო მადლის მიღებით გონების განბრძნობა“ მამები-სათვის შემეცნების გზა იყო. კლიმენტი ალექსანდრიელი ბრძანებს, რომ „მაცხოვარი მისიანებს საღვთო, მისტიკური სიბრძნით ასწავლის ყველაფერს და არა კაცობრივად“ (9, 13)

ნეტარი ავგუსტინეს ღვთისმეტყველების ამოცანად ესახებოდა „გონების თვალთ შეცნობა იმისა, რაც უკვე მივიღეთ რწმენით“ (9, 14).

წმიდა იოანე ოქროპირი გვამცნობს: „... სასარგებლოა სწავლების მიღება სულიწმიდისგან... ხოლო ჩვენ გონებაი ქრისტესი გვაქუს“ (I კორ, 20, 16), ანუ სულიერი, ღვთაებრივი... არა პლატონისა, არა პითაგორასი, არამედ თავისი ამცნო ქრისტემ ჩვენს გონებას“ (9, 15).

რწმენის სფეროშიც ფილოსოფიაა... სარწმუნოებრივ ჭეშმარიტებათა ერთობლიობა არის ყველაზე უფრო... ამაღლებული, ნუგეშისმცემელი და განმასულიერებელი ფილოსოფია... ესაა სიბრძნე საუკუნითგან დაფარული“ (წმ. თეოფანე დაყუდებული) (9, 15).

ხოლო შთაგონების მომნიჭებელი „მამისაგან გამომავალი სულიწმიდა არის ფალავანი მწიგნობარი“ (ბასილ დიდი) (10, 146).

„სულიწმიდა... ითქმის სულად ჭეშმარიტებისა და სიბრძნისა“ (11, 341).

ნმიდა ბასილ დიდი მოგვინოდებს: „დავამხოთ ღვთის მტერი ხორციელი სიბრძნე, რადგან იგი ფუჭი ტვირთია“ (10, 26).

უცხოელები გაოცებულნი იყვნენ გრიგოლ რობაქიძის ფართო თვალსაზრისით, მისი „კოსმიური მსოფლხედვით“: „გილგამეშის ეპოსი, ისიდას კულტის მისტერიები, კიბილას საიდუმლო მოძღვრებანი უშრეტი წყარო იყო მისი კოსმიური მსოფლხედვისა, რომლის გამოხატვასაც იგი ახერხებდა არა ცნებითი მეტყველების დისკურსის მეოხებით, არამედ ძიებით დაყურსული ხატების ენით. თუ მე თუნდაც ერთი პოეტი მცნობია, ვინც ამ სახელს იმსახურებდა, ასეთი ის გახლდათ, ის უცხოელი“ (ნიკოლაუს ზომბართი) (12, 256).

ქართველი სიტყვის დიდოსტატის მიზანია, განჭვრიტოს ქართულ-კავკასიური გონის ადგილი მსოფლიოს ასპარეზზე, გადაიხედოს მომავალში და კაცობრიობას ამცნოს ამ რჩეული რასის სულიერ-ზნეობრივი ჰაბიტუსი, მიანიშნოს მის არსებაში დაფარულ, ჯერაც გაუმჟღავნებელ პოტენციაზე. რომან „გრალის მცველნი“ მთავარი პერსონაჟია გიორგი, რომელსაც განათლება ევროპაში მიუღია, ზედმინვენით კარგად ფლობს ინგლისურს, ფრანგულს, გერმანულს, არაბულს, რუსულს. მისი ბიბლიოთეკა მსოფლიოს მრავალ ენაზე შექმნილი კლასიკური შედევრების საგანძურია. უმოგზაურია ინდოეთში, ეგვიპტეში, ირანში, ევროპაში, განუჭვრეტია როგორც ევროპული, ისე აღმოსავლური სამყაროს სიბრძნე.

ქართულ მატრიანებში, ხელნაწერებში იხედებოდა სულის თვალთ და სჯეროდა, რომ ისინი „მსოფლიო საიდუმლოს ამოსახსნელ გასაღებს იტყვენენ“.

თავადი გიორგი გულმოდგინედ იკვლევდა აღმოსავლურ სიბრძნეს და დარწმუნებული იყო, რომ „ამ სიბრძნის მრავალი მარგალიტი ჩვენშიაც ყოფილა მიმოფანტული“.

ფიქრობდა თავისი ხალხის მითებზე, თქმულებებზე, რელიგიურ ადათებზე თუ ეპოსის ნამსხვრევებზე, ადამიანთა ხასიათებზე და რწმუნდებოდა, რომ „ყოველივე უძველეს სიბ-

რძნეზე მიანიშნებდა, რომელიც მშობლიურ ფესვებს ამოართვა და ლამის საკუთარ გამოცდილებად აქცია“ (13, 38).

ნიგნთა ნიგნის მარადიულ ჭეშმარიტებებს ნაზიარებმა გიორგიმ იცოდა, რომ „სიბრძნე ცოდნის გამო არ ეძლევა კაცს, მის არსებაში უნდა ჩაისახოს, მისგან ამოიზარდოს და ყოფიერებად იქცეს. თუ სიბრძნეს ცხოვრების ნაწილად არ ვაქცევთ, ამით ცხოვრებას ვუქმნით საფრთხეს“ (13, 38).

ლევან ორბელის თვალსაწიერში დიდი ადგილი უჭირავს „ხალხის უძველეს სიბრძნეს: „ყოველ ალაგს საკუთარი კეთილი თუ უკეთური ძალა ჰყავსო“ (13, 16).

გრიგოლ რობაქიძის პერსონაჟები გაბრძნობილნი არიან სულიწმიდისაგან და `შინაგანი სიმწიფის ისეთ ზღვარს მიახლოებიან, რომლის მიღმაც ადამიანი ნებისმიერ ქმედებას უკადრისობს“ (13, 38).

ჭეშმარიტი სრულყოფილების საფუძვლად მიჩნეულია განსწავლულობა, როგორც დასავლურ, ისე აღმოსავლურ კულტურაში.

ამ სამყაროში ლოგიკურად იხსენებიან მსოფლიოს აზრთა საჭეთმპყრობელები: „თავადი გამოცდილი პითაგორელივით საუბრობდა. ლევანს კი არ შეაგონებდა, არამედ მის გონებაში დავანებულ დასაბამისმიერ სიბრძნეს აღვიძებდა“ (13, 100).

გიორგის სახლში „საუბარი ისე წარმართა, როგორც რომელიმე პითაგორელთა ბინაში“ (13, 108).

ყურადღების ცენტრშია მოგვების, ქურუმების, მზის შესახებ უძველესი სიბრძნე, რომელიც კი არ უარყო ქრისტიანობამ, პირიქით, სწორედ მზეში გაბრწყინდა ქრისტიანობის უღრმესი არსი. ამის საუკეთესო სიმბოლოა ვაზის ჯვარი.

რომანში ერთმანეთს უპირისპირდება რაციო და „სულის მისტიური ნაპერწკალი“ (13, 117).

აღნიშნულია, რომ „რაციოს არ შესწევს ძალა, რწმენის შემოქმედებითი აქტი განახორციელოს“ (13, 117).

მიზანი უნდა იყოს ადამიანის მიერ საკუთარი თავისა და სამყაროს შეცნობა.

თავადი გიორგი თვითკრიტიკულია, ღრმად იცქირება საკუთარ სულში და აღიარებს: „ჩემმა ჭვრეტამ თანდათან დასავლური სახე მიიღო, მშრალ, ცარიელ ცოდნად იქცა“ (13, 120).

რომანში ხაზგასმულია, რომ „ქართული ენის სიტყვები ქმედითი სტიქიებია, რომლებშიც შესაქმისეული სიბრძნე ხშიანებს“ (13, 58).

სიბრძნე თვით ბუნებასა და სამყაროშია, კლდეებზე უცნაური ასო-ნიშნები თვით ბუნების ნაწერია, „... ნატიფი და მრავალფეროვანი დამწერლობით გვამცნობს თავის სიბრძნეს სამყარო“ (13, 137).

რომანის ერთ-ერთი მთავარი პერსონაჟის - ლევან ორბელის სახეში „აღმოსავლეთის შეიხის პირქუში იერია აღბეჭდილი“ (13, 141).

გრიგოლ რობაქიძის სამყაროში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ძველ ჩინელთა, ინდოელთა სიბრძნეს.

„ატჰარვავედას“ სიტყვებს შვილივით ვიკრავ გულში“, ამბობს ლევანი (13, 148).

გრაალის მცველი გიორგი - „ბრძენი თავადი“, რომელიც საპატიმროში მოხვდა სინმინდის, სიკეთის, ეროვნული იდეალების ხელმყოფელთაგან, სძლევს წამების, სიკვდილის შიშს, იგი მზად არის, რაინდულად გაუძლოს ყოველგვარ განსაცდელს, რადგან „აღმოსავლეთის საბრძოლო სიბრძნეში განაფულს, ტკივილის გრძნობის მოთოკვა შეეძლო“ (13, 185).

რომანში სამაგალითოდ მიჩნეულია სულიერი ხედვის უნარი, სხვათა დაფარული გულისნადების გამოცნობა, რაც ერთეულთა, საღვთო სიბრძნით გასხვიოსნებულთა ხვედრია.

მთელი წიგნი გრაალის მცველთა და მის მტერთა დაპირისპირებას ეძღვნება და, ბუნებრივია, მოწინებით იხსენებიან ფრანცისკო ასიზელი, მისი მონაფე ეგიდიუსი, რომელსაც თავადი

ვისი სურვილით ეახლება წმინდა მეფე ლუდოვიკო. სტუმარ-მასპინძელი დუმილით, უსიტყვოდ ხვდებიან ერთმანეთს და ასევე უხმოდ შორდებიან, რაც ამ მომენტის მაყურებელთა გაოცებას და შეკითხვებს იწვევს, პასუხი კი ასეთია: „ვერც ერთმა ჩვენგანმა ერთი სიტყვაც კი ვერ ამოთქვა, რადგან ღვთიური სიბრძნის შუქმა წამსვე ისე გამინათა გული, როგორც კი ის ჩემთან მოვიდა, მან კი ჩემი გულისნადები იხილა. ამგვარად, ღმერთმა უშუალოდ ერთმანეთის სულში ჩაგვახედა და თითოეულმა უკვე ყოველივე იცოდა, რაც კი მეორეს უნდა ეთქვა მისთვის. ამაზე უკეთ სიტყვებითაც კი ვერ ვისაუბრებდით“ (13, 157).

ბიბლიაში არაერთგზის მახვილდება ყურადღება სულიერ თვალზე, სულის ჭვრეტაზე: „...სული ჭვრეტს ყოველივეს, ღვთის სიღრმეებსაც“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 2, 10) , მაგრამ ამისთვის საჭიროა არა „წუთისოფლის სული“, არამედ „სული ღვთისგან“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 2, 12) (5, 359).

რომანში „მცველნი გრაალისა“ დასმულია კითხვა: „რას გვასწავლის უძველესი სიბრძნე?... რაც უფრო ღრმად გადმოაბიჯებს ადამიანი საკუთარი თავიდან, მით უფრო შემჭიდროვებულ-გამჭირვალეა მისი შინაგანი ხატი“ (13, 200).

ჭეშმარიტი არსებობის მიზანია ადამიანურ შესაძლებლობათა შორს განევა.

მწერლის პერსონაჟები მზიური ბუნების ადამიანები არიან, ისინი წილნაყარი არიან დიონისოსტენ, რომელიც „მსოფლიო გონება, მსოფლიო სულია „ (დიონისას კულტი და საქართველო“).

მათთვის უცხო არც აპოლონური მსოფლგანცდაა, რაც სულური ნონასწორობის, შინაგანი ჰარმონიის მიღწევის პირობაა.

მწერალი ყურადღებას მიგვიქცევინებს ტოტემიზმზე, ცხოველთნ ძმადნაფიცობაზე, ადამიანის იდუმალი ძალების გაასმაგებაზე, მისნობის უნარის განვითარებაზე წმინდა ცხოველთნ მაგიური კავშირით (ფრეზერის „ოქროს რტო“) (13, 90-91).

„ხე ცნობადისა“ მიჩნეულია, როგორც „ხე გაორებისა“.

ღვთისმეტყველების მიხედვით, სამოთხის ცოდნის ხე იყო ადამიანის მორჩილებისა და ურჩობის გამოსაცდელი, შესამონწმებელი და სანვრთნელი რამ, კეთილისა და ბოროტის ცოდნის ხე- ესაა მრავალსახოვანი მჭვრეტელობითი შემმეცნებლობა“ (10, 359).

„ბუნებაც ორგვარია: საღვთო და ადამიანური“ (10, 389).

იოანე დამასკელი ბრძანებს: „ვინც რჯულს ხორციელად კი არ აღიქვამს, არამედ მის სულიერ შინაარსს შეიმეცნებს, ის ახალ გალობას იგალობებს“ (11, 106).

ასეთი წმინდა სულით შექმნა ლევან ორბელმა წმინდა ნინოს საგალობელი, ნორინასადმი მიძღვნილი ჰიმნი. მის „ლექსებში საღვთო საგალობლის კდემა იგრძნობოდა“ (13, 58).

გრიგოლ რობაქიძის პერსონაჟები ცნობენ და ითავისებენ არა მხოლოდ ბიბლიურ, საეკლესიო, ქრისტიანულ სწავლებას, არამედ ცდილობენ თვალი გაანვდინონ კაცობრიული გონის ნათელ გამოსხივებებს ყოველ ეპოქაში, ყოველ დროში. „ქრისტეს რჯულს ჩვენში არ შეუმუსრავს უძველესი სიბრძნე, პირიქით, სწორედ მზეში გამობრწყინდა ქრისტიანობის უღრმესი არსი“ (13, 115).

„პლატონის შემდეგ ვიცით, რომ თვალი მზისებურია. გოეთეც ხომ ამბობს: „თვალი რომ მზის დარი არ იყოს, მაშინ მზეს ვერ იხილავდაო“.

გრიგოლ რობაქიძის პერსონაჟები წილნაყარი არიან ბიბლიურ სიბრძნესთან, ხალხთა უძველეს სიბრძნესთან, აღმოსავლურ თუ დასავლურ სიბრძნესთან, მითების, თქმულებე-

ბის, რელიგიური ადათების თუ ეპოსის ნამსხვრევების სიბრძნესთან.

მის წიგნში იხსენება მაისტერ ეკჰარტი, პლატონი, გოტიე, ნიცშე, დიონისე, აპოლონი, ფრეზერი, პითაგორელები, მოგვები, ქურუმები, პარსიფალი, ეგიდიუსი, ინდოელთა აკაშა, „ატჰარვავედა“, რილკე, ფრანჩესკო ასიზელი, პოლ კლოდელი, რენე გენონი, ლეო ფრობენიუსი, ჰერმან კაიზერლინგი, პოლ ვალერი, ლეოპოლდ ციგლერი.

სულიწმინდის მადლით გაგრძობილი პერსონაჟები გამოირჩევიან საღმრთო ცეცხლით, საღმრთო ნათლით, ნათელმხილველის მზერით და ხელენიფებათ უგალობონ დიადს, ამაღლებულს.

მათ გულს ანათებს „ღვთიური სიბრძნის შუქი“.

მწერალი წერდა: „მე მოვინახე „წყაროს -თვალი“ ეგვიპტელთა მისტერიებისა დიდი პინდარის გზით. მოსემ იქ მიიღო „მეორე დაბადება“, პლატონმა იქ მიიღო სიბრძნე, ავგუსტინი სწვდა ქრისტეს მისტერიას ასე ღრმად, რადგან ძველნი მისტერიანი ცნობილნი იყვნენ მისთვის“ (გულნადები) (14, 331-332).

ოდითგან მზესთან სიღრმისეული კავშირის მაუწყებელია საქართველოს უძველეს დედაქალაქ მცხეთაში მცხოვრები ცეცხლთაყვანისმცემელი მოგვები, გრძნეული ქურუმები, რომლებიც მზის შესახებ უძველეს ცოდნას ფლობდნენ.

გრიგოლ რობაქიძის მიხედვით, ადამიანის მთავარი მისიაა როგორც საკუთარი თავის, ისე ერის მისიის შეცნობა-გაგება.

დავით წინასწარმეტყველი ამბობს: „საკვირველ იქნა ცნობაი შენი ჩემგან“ (ფს. 138, 6). ე.ი. ჩემი თავი შევისწავლე და ამ გზით შევიცანი გარდამეტებულება შენი სიბრძნისაო“ (11, 316).

„ბრძნისა თვალნი თავსა მისსა“ (ეკლესიასტე, 2, 14) ანუ შინაგანი კაცი ბრძნისა შორსმჭვრეტელია, წინდახედული.

„მცნებაი უფლისა ბრწყინვალე არს, განმანათლებელ თუალთა“ (ფს. 18, 8)

მორწმუნენი „მნიგნობარი ფალავნის“ - სულიწმიდის მაღლით აღწევენ გაბრძნობას (10, 140).

გრიგოლ რობაქიძეს ახასიათებდა მისტიური ჭკრეცა.

ის ხედავდა ფიქრის სხეულს, სიტყვის ტანს, ჯერ კიდევ პოტენციაში არსებულ, გაუმჟღავნებელ მოვლენებს.

იოგების აზრით, აზრი სხეულებრივია, სამყაროში არამატერიალური არაფერი არსებობს. აზრი ისეთივე მოვლენაა, როგორც ელექტრობა. აზრი გამოსხივებას ახდენს (მდრ. გალაკტიონი: „ფიქრნი ისვრიან უნელებელ ელვათ ტბორებას“).

გრიგოლ რობაქიძე ხედავდა ყოველი საგნის, ყოველი მოვლენის სულს, აურას, ჯერ კიდევ გაუფორმებელ აზრებს.

„რაც ხდებოდა, ყველაფერი იწერებოდა. ოღონდ არა ღიად, არამედ საიდუმლოდ, როგორც ინდოელთა აკაშა. იწერებოდა ხეზე, ქვაზე, ძაღლის დინგზე, ადამიანის შუბლზე, მთის ფერთობებზე, ტალღებზე, ხავსზე, მძორზე. საიდუმლოდ ყველაფერი იწერებოდა ყველგან, მაგრამ ვინმეს რომ გაეშიფრა და ნაეკითხა ეს იდუმალი ნაწერები, პროტესტის ქარბორბალა ავარდებოდა: დარწმუნებით იტყოდნენ, რომ მსგავსი არაფერი მომხდარა, და, რაც უფრო უცნაურია, თვით აღმომჩენი დაუნყებდა თავს დარწმუნებას, რომ ეს ყოველივე მისი გზააბნეული ფანტაზიის წარმოსახვაა“. ასე კითხულობდა თამაზი იდუმალ, დაუნერელ ქრონიკას. (აკაშას ქრონიკა, ჩაკლულ სული) (14, 147-148).

გრიგოლ რობაქიძე ხედავდა „სიტყვის სხეულს“ (მდრ. გალაკტიონი: ღამით ფერდობებს ფიქრის ესხა ღვარი და თქეში“, „დედამინას გარინდებულს მოხვია ფიქრთ სამოსი“...)

„გველის პერანგის“ ავტორი ცხადდებოდა „აღლისფერი მოსასხამით“, ის იყო „აღლისფერი ლეგენდა“ (იოსებ გრიშაშვილისადმი) (1, 384), „ცეცხლის რაშის“ მხედარი (თეთრი რაში) (15, 37-38).

ალი, ცეცხლი საღმრთო სახელია, „ალისფერი მოსასხამით“ მოვლინება ღმერთშემოსილის მნიშვნელობით უნდა გავიგოთ.

ლიტერატურა

1. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ. IV, თბ. 2012
2. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ.II, თბ. 2012
3. გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ. 1996
4. ბიბლია ორ წინად, წიგნი II, თბ. 1990
5. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
6. სიტყვა მართლისა სარწმუნეობისა, წ. III, თბ. 1991
7. სიტყვა მართლისა სარწმუნეობისა, წ. IV, თბ. 1992
8. ჟ. „გზა სამეუფო, თბ. 1990, №1
9. ჟ. „კრიალოსანი“, თბ. 2008, №5 (39)
10. წმ. ბასილ დიდი, თხზულებანი, ფსალმუნთა განმარტებანი, ჰომილიები ექვსი დღისთვის, თბ. 2002
11. წმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, თბ. 2000
12. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003
13. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თარგმანი თ. კოტრიკაძის, თბ. 2012
14. შერისხულნი 15 ტომად, ტ. II, თბ. 1994
15. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ.V, თბ. 2012

**გამოჩენილ შემოქმედთა და
ქალაუფლავისმაცხოვრებელთა ღვთისმეტყველების
რობაქმის შემოქმედებაში**

სატანურ-ღვთისმეტყველებით სარგებლობის სახეები ყურადღებას იქცევს ბიბლიაში, ღვთისმეტყველებაში, მითოლოგიაში, კლასიკურ მწერლობაში. ეს ცნებები მოიაზრება როგორც პოზიტიურ, ისე ნეგატიურ ქრისტიანობაში.

დაბადების წიგნში ეშმაკი, მაცდური გველის სახით ეცხადება პირველ ადამიანებს - ადამს და ევას, აქეზებს ქალს აკრძალული ცნობადის ხის ნაყოფის მისაღებად მიზანს აღწევს ბოროტი სული, მერე ადამიც ცდუნდება და ამის გამო ღმერთისგან შერისხულნი განიდევნებიან სამოთხიდან, კარგავენ უკვდავებას (დაბადება, 1-20) (1, 8-9)

სახარებაში იესო იცდება ეშმაკისგან, მაგრამ ღვთის ძე შეუტევს უკეთურ სულს: „განვედ, სატანავ, ვინაიდან დაწერილია: უფალს, შენს ღმერთს ეცი თაყვანი და მხოლოდ მას ემსახურე“ (მათე, 4, 1-17) (2, 5-6).

ქრისტიანობაში ორ ეშმაკულს (მათე, 4, 1-17) (2, 16).

იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადებაში მიქაელი და ანგელოზი ზეციდან ჩამოვარდნის გველეშაპს, ძველს გველს, რომელსაც ეშმაკი და სატანა ჰქვია, ის კი ძალას და მეუფეობას გადასცემს ზღვის მხეცს. მხეცი და მისი თანამოაზრეები დევნიდნენ, ხოცავდნენ მორწმუნეებს და „ყიდვა-გაყიდვის“ ანუ არსებობის უფლებას მხოლოდ მხეცის ნიშნით აღბეჭდილებს აძლევდნენ (იოანეს გამოცხადება, 13, 1-8) (2, 507).

მინაზე გადმოვარდნის გველეშაპს თაყვანს სცემენ ზღვიდან ამომავალი მხეცი და მინის მხეცი, რომლებიც არიან ღვთის მტრები.

თეოლოგები ჯერ კიდევ II საუკუნიდან ეძებდნენ ბიბლიური ანტიქრისტიანული ისტორიული პროტოტიპს. ასახელებდნენ ნერონს, დიოკლეტიანეს, ნაპოლეონს, პატრიარქ ნიკონს,

მაგრამ არავის უცდია გაეხსნა ეს შიფრი ლენინისა და სტალინის მიმართ (ვახტანგ გოგუაძე, ორი მხეცი (3, 249).

მიუთითებენ, რომ ზღვიდან ამომავალ მხეცში იგულისხმება ხალხის მასებიდან მოსული ლენინი, ხოლო მინის მხეცში იატაკქვეშელი სტალინი (აპოკალიფსი და დღევანდელი) (4, 441).

გველი, ვეშაპი, მაცდური დემონი და ეშმაკი როგორც სულის, ისე ხორცის დამლუპველები არიან ღვთისმეტყველთა მოსაზრებით (ათანას დიდი, ეპისტოლე) (5, 104).

დემონთა განდევნის საშუალებაა ფსალმუნების გალობა: „ფსალმუნთგალობას ნუ დაცხრებიან ბაგენი შენი: რამეთუ ღვთის სახელის ხმობა განასხავს დემონთ“ (წმინდა ნილოს სინელი) (6, 106).

წმინდა ეფრემ ასური გვიჩვენებს ქრისტიანული საჭურველით - ჯვრით აღვიჭურვით სიკვდილის მომტანი დემონების წინააღმდეგ (7, 138).

ახალ აღთქმაში დაგმობილია მინიერი, მშვნეიერი, ეშმაკეული სიბრძნე, რომელსაც უპირისპირდება „მაღლიდან გარდმომავალი, ... მშვიდობიანი, ... ნყალობითა და კეთილი ნაყოფით სავსე, მიუკერძოებელი და უთვალთმაქცო სიბრძნე“ (იაკობ მოციქული, 4, 15, 17) (2, 298).

მსოფლიოს კლასიკურ მწერლობაში დემონისადამი განსაკუთრებული ინტერესი ვლინდება. დიდი ბერძენი ფილოსოფოსი პლატონი დემონს აღმატებული გონის სიმბოლოდ მიიჩნევდა: „მას, ვინც ყველაფერი შეიცნო, დემონურს ვუნოდებთ“ (8, 52).

სატანა, „მშვენიერი ეშმაკი“ აღმატებული ნიჭის სინონიმი იყო ბოდლერისთვის, ამიტომაც საუბრობდა მასთან წინაყარობაზე: „თუ არ დაგმოძღვრა შენ თვით სატანამ, ვინც სივერაგეს ასწავლის ყველას, მოეშვი! მაინც გაიგებ ვერას, ან ტვინაშლილად შემრაცხავ მანამ“ (ეპიგრაფი მსჯავრდადებული წიგნისათვის (9, 145).

ბოდლერს უყვარდა სატანა, რომელსაც ბოროტების გზით სიკეთისკენ-ცოდნისკენ მიჰყავდა ადამიანი. მისი დევიზი იყო: „Обожать диавол прекрасный“ (9, 241).

ზოგჯერ ანევილებენ დემონს და შეშლილს.

გოეთე გენიალობასთან აკავშირებდა შეშლილის ცნებას და შეშლილ დემონს უწოდებდა ბეთხოვენს: „საჭიროა მოკრძალება იმის წინაშე, რასაც გამოთქვამს ასეთი შეშლილი დემონი, რადგან მას გენია უნათებს გზას და ხშირად იქ უსხივოსნებს, სადაც ჩვენ უკუნეთით ვართ მოცული და ვერც კი მივმხვდარვართ, საიდან ამობრწყინდება მზე“ (10, 102).

გოეთე აიგივებდა დემონს და მფარველ ანგელოზს (11, 159). ამასთან საუბრობდა „შემყოვნებელ, შემფერხებელ, ხელისშემშლელ დემონებზე“ (11, 173).

„ფაუსტის“ ავტორი აცხადებდა: „ამაღლებულ ადამიანთა მმართველ ძალას დემონი წარმოადგენს და მუდმივად საჭიროა სიფხიზლე, რათა სწორი მიმართულება მიეცეს მის ზემოქმედებას.

„რაც უფრო მაღლა დგას ადამიანი, მით უფრო ექვემდებარება ის დემონთა ზეგავლენას და მუდამ ყურადღებით უნდა იყოს, რომ მისი ნებისყოფა გზას არ ააცდინონ“ (11, 185).

დემონურ ძალას ადამიანურ ურთიერთობებში ხედავდა გოეთე: „ასევე განაგებდა ჩემი და შილერის ურთიერთობას დემონური ძალა, რაც ორივესთვის ღირსშესანიშნავი იყო“ (11, 185).

დემონური შემოქმედებითი ძალით იყვნენ ხელდასხმული მუსიკისა და მწერლობის გიგანტები: „...დემონები დროდადრო კაცობრიობის გამოსაჯავრებლად ნებას აძლევენ ამა თუ იმ პიროვნებას, იყოს იმდენად მომხიბლავი და დიდი, რომ ყველას სურს მას დაემსგავსოს, მაგრამ მის სიმაღლეზე ვერავინ ადის. მათი ნებით იშვა რაფაელი, რომლის აზრი და ნამოქმედარი ერთნაირად სრულყოფილია... დემონებმა ინე-

ბეს გაჩენილიყო მოცარტი, მიუნხდომელი სიმაღლე მუსიკაში, ხოლო პოეზიაში - შექსპირი“ (11, 198).

ერთ შემთხვევაში, გოეთე... ჰომუნკულუსის მსგავს სულიერ არსებებს დემონებს მიაკუთვნებდა, ნეგატიურ ქრილში, რა თქმა უნდა (11, 199).

ჰომუნკულუსი ლათინურად კაცუნას ნიშნავს. იგი შუა საუკუნეების ალქიმიკოსების მიერ წარმოდგენილი ადამიანის მსგავსი რაღაც არსებაა, რომელიც ხელოვნურად არის მიღებული (12, 466).

გოეთე დემონურს უმეტესად შემოქმედი ადამიანების, გენიალური მხედართმთავრების, ბუნების უჩვეულო მოვლენების დასახასიათებლად მიმართავდა.

გოეთეს იტაცებდა დემონური, ბოლომდე ამოუხსნელი ბუნების ადამიანები, მათ ნახევრად ღმერთებთან ახსენებდა და ასეთებად მიაჩნდა ნაპოლეონი, ჰერცოგი.

გამოჩენილ, ძალაუფლებისმპყრობელ პიროვნებებშიც ხედავდა გოეთე დემონურს: „დემონური ხალისით ისადგურებს გამოჩენილ პიროვნებებში, მით უმეტეს, თუ მათ ძალაუფლებაც უჭირავთ ხელში, მაგალითად, ფრიდრიხ დიდი და პეტრე დიდი“ (11, 221).

აიგივებდა რა ამოუხსნელთან, გოეთე დემონურს საკუთარ არსებაშიც შეიგრძნობდა: „დემონური ისაა, რაც გონით, საზრისით და გონებით ამოუხსნელია... ჩემს ბუნებაში ის არ არის, მაგრამ მას ვემორჩილები“ (11, 219-220).

დემონურს, ამოუხსნელს, მთლიანად დემონურს და ნაწილობრივ დემონურს ჭვრეტდა გოეთე ხილულსა და უხილავში. რომელთაც გონი, საზრისი ვერ გვიხსნის... საყოველთაოდ გვევლინება ის... ხილულშიც და უხილავშიც. ზოგი ქმნილება მთლიანად დემონურია, ზოგშიც ნაწილია დემონური“.

განასხვავებდა რა მეფისტოფელს და დემონურს, დემონურს ჭვრეტდა მუსიკოსებთან, „მაღალი რანგის დემონურ ძალას“ შეიგრძნობდა პაგანიის მუსიკაში: „მეფისტოფელი

მეტისმეტად უარყოფითი სახეა, დემონური კი გამოვლინდება მხოლოდ დადებითი, პოზიტიური მოქმედებით.

„ხელოვანთა შორის... უფრო მუსიკოსებთან იელვებს, ნაკლებად მხატვრებში. პაგანინის სახით მაღალი რანგის დემონურ ძალასთან გვაქვს საქმე, რითაც დიდ ზემოქმედებას ახდენს“ (11, 220).

ძალზე ლოგიკური აზროვნების, კლასიკური, რეალისტური ხელოვნების მოთაყვანე გოეთე მაღალ პოეზიას აღიქვამდა, როგორც დემონურს, შეუცნობელს, „განსჯის, გონების, საზრისის მიღმა მდგომს და მომაჯადოებელს“, ამავ დროს: „პოეზიაში... უკვე თავისთავად არის რაღაც დემონური, უფრო კი შეუცნობელში, სადაც ყოველგვარი განსჯა, გონება, საზრისი უძღურია, რის გამოც ასე გვაჯადოებს“.

გოეთე მრავალგზის უსვამდა ხაზს ბაირონის განსაკუთრებულობას, მის გენიალობას და ამბობდა: „ბაირონშიც მაღალი ხარისხით იყო დემონური სული“ (11, 221).

ეკერმანი, რომელმაც ჩაიწერა გოეთეს გამონათქვამები, ასკვნის: „...თვით გოეთეს გამოჩენაც განსაზღვრეს დემონებმა“ (11, 198).

პუშკინის დემონი ერთსახოვანი ბოროტება იყო, უსიყვარულო, უგულო, დამცინავი, შთაგონების მტერი.

ლერმონტოვი დემონს, ერთი მხრივ, ნეგატიურ ჭრილში გაიაზრებდა, ამასთან, თავის თავს „ბოროტების რჩეულად“ თვლიდა. დემონს აღიქვამდა გონების გამასხივოსნებელ, სრულყოფილების მომნიჭებელ ძალად, შფოთვისა და მოუსვენრობის სათავედ... (13, 316-417).

ბაირონს დემონად მიიჩნევდნენ რომში, გოეთეს დემონს უწოდებდნენ ვაიმარში (14, 19, 42).

სტიფან ცვაიგი არაერთხელ მიუთითებს თ. დოსტოევის არსების „დემონურ სანყისებზე, რომელიც ასე ახლოა ღვთიურთან“ (15, 216).

გალაკტიონი გოეთეს სატანასთან აიგივებდა და პოეტობას დემონური, გენიალური ნიჭის გამოვლინებად აცხადებდა (მაგიდა ალემბიკებით) (16, 186).

ამასთან, დემონს, სატანას, ბელზებელს, მეფისტოფელს, ლუციფერს ბოროტი ძალის სიმბოლოდ წარმოაჩენდა, ხოლო თავისი თანამედროვე საუკუნე მეფისტოფელის სახელით მონათლა (17, 217-229).

აღმატებულ, საზღვრებს მიღმა არსებულ მოვლენად ესახებოდა გრიგოლ რობაქიძეს დემონური.

დემონურს იყენებდა ქართველი მწერალი პოეზიის, იდეის, პოლიტიკოსთა, წინასწარმეტყველთა, სარდლების, ძალაუფლებისმპყრობელთა მახასიათებლად, როგორც პოზიტიურ, ისე ნეგატიურ ქრილში.

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, „დემონურ თრობას“ განიცდიან პოეტები, წინასწარმეტყველები. სარდლები, ტომის ბელადები (დემონი და მითოსი) (18, 60).

„ნეტარია ის, ვინაც შეძლო, ამ ცდუნებას წინ აღდგომოდა. სამყაროსა და მას შორის წმინდა კონფლიქტი შემდეგაც შეურყვნელი დარჩება. ვინ შეძლო ეს? მხოლოდ მან, ვინც თავის შიგნით თაურსაწყისის მუდმივად და მოკრძალებით შენახვა იცოდა“ (სიცოცხლის განცდა დასავლეთსა და აღმოსავლეთში) (18, 60).

ბრძოლის წინ ნაპოლეონს კატალეპტიკური ძილი ეუფლებოდა, გამოღვიძებისას კი საკუთარ თავში დემონურ ძალას შეიგრძნობდა“ (19, 200).

ხელოვანთა, შემოქმედთა დასახასიათებლად „გველის პერანგის“ ავტორი მრავალგზის მიმართავს ცნებას დემონური: „ხელოვანი დემონურადაა ჭირვეული უსხეულო „იდეა“. იგი შეპყრობილია უფორმო „სახით“ და ტანჯვით-მდენმშობიერებას განიცდის იგი „იდეა“, იგი „სახე“ (ერის სული და შემოქმედება) (20, 312).

მწერალი ხაზს უსვამდა, რომ „ბოდლერში, რემბოში, ლა-ფორგში არის არა მარტო დემონური მომენტი, არამედ მომენტი ასკეტურისაც. დემონური მომენტებია პიკასოს მხატვრობაში, სკრიაბინის მუსიკაში, ანდრეი ბელის სიტყვაში. ფუტურისტები გადაყვნენ მარტო დემონურს“ (21, 529).

ასევე „ძლიერ დემონურ ელემენტებს“ ხედავდა გრიგოლ რობაქიძე ტიციან ტაბიძის შემოქმედებაში (დაბრუნება მიწასთან) (22, 523).

ლევ ნურიშაუმი, იგივე ესად ბეი, იგივე ყურმან საიდი გრიგოლ რობაქიძის დახასიათებისას დემონურის ცნებას მიმართავდა: „ცოცხალი დემონურობა აისახება გრ. რობაქიძის ნაკვთებში... იგი სულიერების სუვერენია“ (23, 251).

ბერძენი მწერალი ნობელიანტი ნიკოს კაზანცაკის რომანში „ტოდარაბა“ იხსენებს გრიგოლ რობაქიძის საუბარს დემონურზე, მის კომენტარს ნიცშეს განაცხადზე: „ერთხელ ნიცშემ თქვა, ნაპოლეონი არისო სინთეზი პირუტყვისა და ზეკაცის. დემონურ კაცში ჭეშმარიტად არის ყოველთვის სინთეზი ველური პირუტყვისა და ღმერთის. კაცში რომ მხოლოდ პირუტყვი იყოს, იგი იქნებოდა უხეში ქმნილება, რომელიც თავის გარშემო მხოლოდ შიშს ავრცელებს. არიან ასეთები. კაცში რომ მხოლოდ ღვთაებრივი ყოფილიყო, მაშინ იგი იქნებოდა წმინდანი, რომელიც წყალობითა და ღმობით აგვავესებდა. არიან ასეთები, მაგრამ პირუტყვებსა და წმინდანებს არ შეუძლიათ შეგვბოჭონ გრძნებით და აღგვაგზნონ. მხოლოდ დემონური არის მომჯადოებელი“ (რომანი „ტოდარაბა“, პარიზი, 1969წ. გვ. 316).

დემონი, დემონური საფრთხე მუდმივად აშფოთებდა გრიგოლ რობაქიძეს საბჭოთა სინამდვილეში.

როცა ბოლშევიკების XI არმია შემოვიდა თბილისში, მწერალს უსასოება დაეუფლა, ზმანებამ შეიპყრო და გაიფიქრა: „აღბათ ამ ქალაქს გამუდმებით რაღაც დემონი სდარაჯობს. იმ ღამით ეს დემონური საფრთხე მომაკვდინებელ სახეებად

ნარმომიდგა თვალნინ. უეცრად საქართველოს მთელი ხატე-
ბა თითქოს ჩაიმსხვრა ჩემს სულში და მას შემდეგ თავადაც
ფუძეგეტეხილი ვარ“ (19, 110).

ალიკვამდა რა თავისი დროის სინამდვილეს ადეკვატუ-
რად, ხშირად ეუფლებოდა „დემონურად ნარბშეუხრელი
ბოლშევიკების“ შიში (19, 132).

ძილს უფრთხოვდა „დემონური ძალები“, „ბოლშევიზმის
სენი“ (19, 14) და ამბობდა: „ვისაც ეს სენი შეეყრება, საკუ-
თარ ადამიანობაზე უარს ამბობს. ცივი და უკეთური დემონი
ხელებს იფშენეტს და გამარჯვებას ზეიმობს. ადამიანში
ღვთის ხატი და მსგავსება ამოშალა“ (19, 180).

ლევან ორბელმა ძილში წინასწარმეტყველური სიზმარი
ნახა, მას მოველინა „წითური“, რომელსაც „სულის დემონუ-
რი უფსკრულის ალი უკროთდა სახეზე“ (19, 13) „ასპიტისთა-
ვიანი ჯადოქარივით“ იყურებოდა, მომნუსხველი ხმა ჰქონდა
და ეს ურჩხული ყელის გამოჭრას უპირებდა.

გამოღვიძებულს ცხადში ჩაესმა ამაზრზენი წითურის ძა-
ხილი: „საქართველოს გაუმარჯოს საბჭოთას“. ლევანმა შეა-
გება: „გაუმარჯოს საქართველოს“.

ლევანს „ეს წითური აჩრდილი საბჭოეთის ყოვლად შემ-
ზარავ განსხეულებად გამოეცხადა“ (19, 9).

ეს იყო ჩეკისტი ველსკი, რომელსაც „სახე ველურთა
კერპს მიუგავდა, გაქვავებულს“ (მცველნი გრაალისა) (19, 209).

ბოლშევიკი ველსკი შედარებულია ჯადოქართან, ასპიტ-
თან, ურჩხულთან, ობობასთან, წითურ დემონთან, ახალ
აგასფერთან.

აგასფერი (მეფე, მეუფე - ქსერქსეს ებრაული სახელწო-
დებაა) ქრისტეს ჯვარცმის მისტერიის მაცურებელია. შუა
საუკუნეებში შექმნილი ლეგენდის მიხედვით, აგასფერი არ
დაეხმარა ქრისტეს გოლგოთის გზაზე ჯვრის ზიდვაში და
ამიტომ განწირულია, რომ მარად იხეციალოს დედამიწაზე.
(25, 617).

გალაკტიონის ლექსში „მეოცნებე აფრებით“ (16, 185) გვხვდება „აგასფერის ხომალდის“ სახე, პოეტს აინტერესებდა აგასფერი, როგორც მარადიული მოხეტე, რადგან მისთვის პოეტი მოგზაური იყო, დედამიწის ყველა კიდეზე სულით მოარული.

გრიგოლ რობაქიძის რომანში შემზარავია „ნითურის ქუთუთოებქვეშიდან გამოსხივებული ბნელი ნათება“ (19, 132).

ლევანს ერგენება, რომ ველსკი - ეს „ამაზრზენი ობობა ტარანტული გრაალის თასს ეპარება“ (19, 101).

ველსკის მიზანია რწმენის წინააღმდეგ ბრძოლა, მას ადამიანის თავისუფლების პირობად ღმერთის უარყოფა მიაჩნია, მაგრამ ბოროტი ზრახვით შეპყრობილს, ავინყდება, რომ მხოლოდ ღმერთის მონა შეიძლება იყოს თავისუფალი: „უფალში მონოდებული მონა უფლის თავისუფალია. ასევე, მონოდებული თავისუფალიც ქრისტეს მონაა“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 7, 22) (2, 366).

1924 წლის აჯანყების დამარცხებით, ქართველთა ყოფიერება დემონურ ძალთა ხელში აღმოჩნდა, ეს ძალა ხალხის სულიერ ფესვებს მონამვლას და განადგურებას უქადდა: „...თვით ხალხის სულიერ ფესვებს ემუქრებოდა განადგურება. ისტორიის მანძილზე მათი ნაწილი მუდამ რჩებოდა ხელუხლებელი, მაგრამ თუკი ყველა ფესვი მოინამლა, საშველი აღარაა: მაშინ ყოფიერება იქცევა იარაღად დემონურ ძალთა ხელში“, შფოთავდა მწერალი (19, 180).

იღუპებიან 1924 წლის აჯანყების მონაწილენი, კვდება ლევანი, მაგრამ ნუგეში ის არის, რომ გრაალი გადარჩება, იგი მუხის ტანში ინახება, მუხა კი ერის სულის სიმბოლოა. მთავარია იდეალი გადარჩეს, რადგან თუ ხალხმა ეროვნული იდეა შეინარჩუნა, იგი ისევ აღორძინდება.

ნეგატიურ ჭრილში მოიხსენება მარქსისტული იდეის დემონურობა: „საბჭოეთი დავტოვე იდეოლოგიური მოსაწრებით. ჩემთვის არათუ მარქსის მატერიალისტური დოგმა,

თვით მაგისტრალიც კი დასავლეთის ფილოსოფიისა მიუღებელია“ (გულნადები) (20, 323).

ბოლშევიკებზე, მიწის კოლექტივიზაციაზე ნათქვამია: „ბოლშევიკი... მიწის კოლექტივიზაციაში თავის დემონურ ყოვლისშემძლეობას ზეიმობს“ (20, 81).

მწერალი მრავალგზის ამახვილებდა ყურადღებას „ბოლშევიზმის დემონურ ძალებზე“ (24, 493).

მსოფლიოში აღიარებული კლასიკოსი რევოლუციის, ბოლშევიზმის იდეოლოგებში ლუციფერულს, არიმანულს ანუ უარყოფით ენერგიას ხედავდა: „ჩაკლულ სულში“ ბოლშევიკური დემონია თავისი ატმოსფეროთი აღწერილი“ (ნიკოს და ელენა კაზანძაკისებისადმი) (24, 178).

დემონურად მიიჩნევდა მწერალი მარქსისტულ იდეოლოგიას, მის მოთაყვანე სტალინს: „სტალინი ბრმა ინსტინქტით გრძნობდა მარქსისტული იდეის დემონურობას, რაც დასავლეთში სიტყვა იყო, რუსეთში საქმე უნდა გამხდარიყო“ (დემონი და მითოსი) (18, 71-73).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, ლენინში „ცეცხლოვან-ლუციფერული“ გამოვლინდა, სტალინში - „ცივ -არიმანული“ (18, 67).

სტალინისა და ტროცკის დაპირისპირებას მწერალი აღიქვამდა, როგორც ორი დემონის, ორი ბოროტი ძალის დაპირისპირებას, მაგრამ მაინც განსაკუთრებულად წინ წამოსწევდა სტალინის ძალმომრეობას, „არიმანული ძალის, სიძულვილის ნაშიერს“ უწოდებდა მას, ხოლო ტროცკის „ნახევრად ლუციფერად“ მოიხსენებდა: „ორი დემონის (სტალინისა და ტროცკის-ლ.ს.) ბრძოლაში არიმანმა, სიძულვილის ნაშიერმა, როგორც ყოველთვის, დაამარცხა ნახევრად ლუციფერი“, ასკვნიდა გრიგოლ რობაქიძე (18, 93).

ასევე ცინიკურად ესახებოდა მწერალს კომუნიზმის ლენინისეული განსაზღვრება: „...კომუნიზმი, როგორც ელექტროფიკაცია პლუს საბჭოთა ხელისუფლება“. ეს ნიშნავს

ამერიკანიზმი პლუს დემონია. ტექნიკური ადამიანი აქ სატანად იქცევა“ (18, 81).

„ბოლშევიკური ავადობის“ შედეგია ადამიანის გაორება, შინაგანი წინააღმდეგობები, მთლიანობის რღვევა, „უნდობლობა, შიშის სინდრომი“.

ბევრი ტოვებდა საბჭოეთს მანამდე, ვიდრე დაიწყებოდა „დემონური ფაზა ბოლშევიზმისა“.

მწერალი აზუსტებს: „მე იქ წლების მანძილზე იმ დემონურ ფაზაში ვცხოვრობდი. ეს იყო, ამავე დროს, ჩაძიება და ჩაღრმავება საბჭოთა კოლექტივის მოლეკულური ჩამოყალიბების პროცესში“ (ინტერვიუ გრიგოლ რობაქიძესთან) (20, 237).

რომანში „მცველნი გრაალისა“ საუბარია „დემონურად წარბშეუხრელ ბოლშევიზმზე“.

შემთხვევითი როდია, რომ ჩეკისტი, ბოლშევიკი ველსკი იბრძვის ქართველ ერში ქრისტიანული რწმენის ამოსაძიკვად იმ მოტივით, რომ ღმერთის რწმენა ადამიანის მონობაა, მისი უარყოფა-თავისუფლება. ამ მიზნით ეძებს იგი გრაალს, რათა ხალხს სარწმუნოებრივი იდეალი წაართვას და დაიმორჩილოს.

რომანში ერთმანეთს უპირისპირდებიან გრაალის რაინდები (მწერლობის, ხელოვნების წარმომადგენლები) და ჩეკისტები - ველსკი და შავდია (ლავრენტი ბერია).

გრიგოლ რობაქიძე წერდა: „ბოლშევიზმი გავაკრიტიკე ჩემს წიგნში „ნესეს პერანგი“, სტალინის გარდაცვალებაზე დიდი ხნით ადრე. გამოქვეყნდა ჩემი წიგნის ორი ნაკვეთი.

ნესუს-კენტავრი, „ნესუსის პერანგი“, კენტავრ ნესუსის სისხლში მოსვრილი პერანგი (გრ. რობაქიძე, ტ. 4, გვ. 568).

სტალინს აღმერთებდნენ, არსებითად ეს გაღმერთება შეიძლებოდა მიკუთვნოდა იმ ურჩხულს, რომელშიც შენიღბული იყო სტალინი: მალმერთებლები ვერც კი ამჩნევდნენ მის ზურგს უკან ურჩხულს“ (24, 382).

მწერალი ბოლშევიზმს მოიხსენებდა სიმსივნედ, სულიერ კიმოდ: „ბოლშევიზმი მსოფლიო მოვლენაა, ... ის სიმსივნეა მსოფლიო სხეულის ერთ ნაწილზე, დასწეულებულზე სულიერი კიბოთი.

„ბოლშევიზმი არ ცნობს ერს, როგორც ფენომენს, იქ ხალხი მხოლოდ სტატისტიკით მოცემული ადამიანების ოდენობაა, არადა ერი არის ზეგრძნობადი წესრიგის ცოცხალი მთლიანობა“ (24, 384).

„ბოლშევიზმი ხრწნის შინაგან ხალხს და ამყარებს ფსევდოკულტურას“ (მიმართვა ქართველ ხალხს) (24, 390).

მწერალი ასკვნიდა: „დიადი გარდატეხის პროცესში თვითონ „ტეხას“ გაცილებით მეტი ადგილი აქვს, ვიდრე ქმნას“ (პოეტები ბოლშევიზიაში) (22, 405-406).

1915 წელს შავი დემონი ელანდებოდა საქართველოს თავზე: „იმ თავითვე სასტიკად ალესილა ბედისწერა ქართველთათვის. საქართველო ყვავილთა, ან შენ რო ლამაზად იტყოდი, „ყოილთა“ ქვეყანაა. მაგრამ შავი დემონი, შეშლილს მერანზე მჯდომარე, სისხლის ღამით ახრჩობს მის სურნელოვან ყვავილს“.

„მკაცრი თანდათანობით გვმუსრავს ბედისწერა.

„საქართველო მსხვერპლი იყო მუდამ და როგორ იქნება, რომ მსხვერპლმა გარდაქმნა არ გამოიწვიოს?“, მაინც არ კარგავდა იმედებს დიდი მწერალი (ვაჟას) (22, 120).

ემიგრანტი მწერლის მიმართვა ქართველი ახალგაზრდობისადმი გვამცნობს, თუ რა მიზეზებით მოხდა მისი გადახვევნა სამშობლოდან.

„...რატომ დავტოვე მამული და დედული, ეგზომ ტკბილი და მშვენიერი“?

მოგითხრობთ:

„ბოლშევიკები გაჰყვირიან: „ხალხურ დემოკრატიას ვამყარებთა!“ სიყალბე მათი ამ სახელდებაშიაც სჩანს. „დემოს“

ნიშნავს ბერძნულად ხალხს, მაშასადამე, ხალხური დემოკრატი ანუ უნდა იკითხებოდეს - „ხალხური ხალხოკრატია“

„ვამყარებთ დემოკრატიასო... უფრო მართალი იქნებოდა, ეთქვათ, ვამყარებთ დემონოკრატიას. ეს არაა ხუმრობა.

„ადამიანისათვის უკანასკნელი საყრდენი უზენაესია, - ღმერთი. საბჭოეთში კი ყოველი რწმენა ზებუნებრივისა დაკარგულია ლენინის ქედაფი სიტყვით - „ტრუპოლოჟესტვო! (მიმართვა ქართველი ახალგაზრდობისადმი) (20, 5).

„... ადამიანი მხოლოდ ...მაშინაა ადამიანი, როცა იგი თავისუფალია. თავისუფლებაა ღვთიური ელემენტი ადამიანში. ვინაა თავისუფალი საბჭოეთში? არავინ! აქ ყველაფერი აკრძალულია, რაიც არაა ბრძანებული... დღეს რომ ერთი მბრძანებლობს, ხვალ იგი დასახვრეტად მიჰყავთ. ბერიას ხვედრი საბჭოეთში გამონაკლისი არაა, იქ იგი ყოველდღიური მოვლენაა. დამხვრეტთ გუშინდელი მბრძანებლისა, შიშის ქარი ურბნეთ სახსრებში, ფიქრობენ რა, მათაც არ ხვდეს ეს ბედი. არ არის ეს დემონოკრატია?“ (20, 6-7).

ირონიით, თან გულსტკივილით საუბრობს მწერალი საბჭოთა სამოთხეზე: „...საბჭოეთში კაცს შიშის გამო მოსვენებით ვერცკი დაუძინია, ეშინია, სიზმარში ბოღვით არ წამოცდეს გულნადები აზრი რაიმე. ასეთია საბჭოეთის „სამოთხე“. ეს „სამოთხე“ მივატოვე და არა ნამდვილი სამოთხე, შეუდარებელი სამშობლო ჩვენი“ (20, 7).

გალაკტიონი „ჯოჯოხეთურ სამოთხეზე“ საუბრობდა პოემა „ჯონ-რიდში“.

გრიგოლ რობაქიძეს მაინც სამშობლოს „შორეული ფესვები“ აცოცხლებდა უცხოეთშიც.

მწერალი ახალგაზრდებს გულწრფელად ურჩევდა, განრიდებოდნენ „ბოლშევიზმის „გამხრწნელ ძალას“, ამასთან, სწამდა, რომ მისი მომაკვდინებელი შხამი მათი სულის ძირა ფენებამდე ბოლომდე არ იყო მიღწეული.

გრიგოლ რობაქიძეს „ამ ძირა ფენებში“ ეგულებოდა „ხმა იდუმალი“, „გულისძგერა და მაჯისცემა“, „გონმეტყველება საქართველოსი“ (20, 8).

ბოლშევიზმს ახასიათებდა მწერალი ასევე ინტერვიუში კალისტრატე სალიასთან და აღნიშნავდა, რომ „ჩაკლულ სულში“ მოლექულურად არის განსხილული, თუ რა ემართება ადამიანს ბოლშევისტურ არეში, სულ ერთია, არის იგი ბოლშევიკი თუ არა ბოლშევიკი... ამ რომანში წინასწარ ხილულია ჩანასახი ე.წ. საჩვენებელი პროცესთა“ (ინტერვიუ გრიგოლ რობაქიძესთან) (20, 229-244).

მწერალს მიაჩნია, რომ ბოლშევიზმის ატმოსფეროს გაგებისათვის საჭიროა გქონდეს „მექვეს გრძობა“ (20, 236).

გრიგოლ რობაქიძეს არ ასვენებდა „ჭინკების ფერხული“ და „კუდიანების არული“ (საქანელა და სახრჩობელა).

მწერალი წუხდა, რომ მას საქართველოში არ ახსენებდნენ მაშინ, როცა „ანტი“ ბუნინის ნაწერები ათი -ათასობით ქვეყნდებოდა რუსეთში: „აქ შესაძლოა ვინმემ თქვას: „ბუნინი ბუნინია და“... ჭინკამ წამოყოს თავი (ეს ჯიში კაცუნათა ალბათ ჯერ არ გადაშენებულა“ (წერილი ირაკლი აბაშიძეს) (24, 763).

„...ჭინკა უარყოფითი ზოლია ქართული ყოფისა... ჭინკას არ ახარებს რა, საკუთარი ყოფაც არ ახარებს. სხვის მარჯი მისთვის უბედურებაა. იგი ჟამყოველ მარცხს უცდის სხვისას. მხოლოდ მაშინ იხეირებს, თუ რაიმე მარცხი დაგემართა... გულში გახარებული, მოდის და დამარცხებულს მოგისამძიმრებს... ჭინკა ... გამჭრიახია... ვირეშმაკაა... ახლა მოვისმინოთ გაელვებული ჭინკის პასუხი კითხვაზე: რატომ ბუნინი რუსეთში და არა რობაქიძე საქართველოში ასე? მესმის მისი სიტყვა, დიდრაჯული: „ბუნინი, ბატონო, ბუნინია და ... აქ პაუზა. იცის, უფრო მეტყველია. მარცხენა წარბი ოდნავ აუქნევია - ეს გაკვირვებისთვის. ბაგის მარჯვენა კუთხე ოდნავ შეუკუმშავს-ეს ირონიისთვის. ჭინკის ბუნება რომ ვიცი,

ვხვდები მყისვე: რომ ბუნინი მას ისე, აინტერესებს, როგორც „შარშანდელი თოვლი“. ბუნინით მას მხოლოდ ეს ჰსურს: მე „ნამკრას“, გარნა ჩემი „ნაკვრა“ არც ისე იოლია და აი რატომ: როცა ბუნინს ნობელის პრემია მიენიჭა ნიგნისთვის „არსენიევის ცხოვრება“, დაინერა, რომ ის, ვინც შეძლებდა მარადიული რუსეთის გადმოცემას, არის ავტორი რომანისა „ჩაკლული სული“ (ნერილი ირაკლი აბაშიძეს) (24, 765).

გრიგოლ რობაქიძეს გაგონილი ჰქონდა ჯადოქრად გამოცხადებული გიორგი გურჯიევის სახელი, მაგრამ სურვილი არ ჰქონდა გაცნობოდა მის წიგნს „ბელზებელის დღიური“, თუმცა კარგად იცოდა გურჯიევის მოსწავლის-უსპენსკის განმარტებებით სავსე წიგნი მის მეთოდზე სწავლების შესახებ და ასკვნიდა: „გურჯიევის „უცნობი მოძღვრების ფრაგმენტები“ საინტერესოა, თუმცა „ბნელია“, სიტყვის ორივე მნიშვნელობით“ (24, 684).

„ჩაკლული სულის“ ავტორი უკომპრომისო იყო საკუთარი ქმედებების შეფასებაში და კიცხავდა თავის არსებაში აღმოჩენილ „პატივმოყვარეობის დემონს“. „1927 და 1931 წლებში ჩემს საზღვარგარეთულ პასპორტში ოთხი წლით ახალგაზრდად ჩავანერინე თავი (სინამდვილეში 1980 წელს დავიბადე). დაბადების ცნობა არ მოუთხოვიათ. ყველა ლექსიკონში ასეა. დღეს ვხედავ, პატივმოყვარეობის დემონს ადვილად გავეგე ფეხქვეშ“ (24, 674).

ამავე დროს, მწერლის დემონი ჩვეულებრივ ადამიანურ შესაძლებლობებზე ამალღების მაუნყებელია: „...ჩემში მყოფი დემონი, - „დემონი“ ანტიკური გაგებით - მეუბნება: „გრიგოლ, ხომ ხარ არაადამიანურად ძლიერი?“ (გიტა ფონ შტრახვიციის) (24, 739).

ლიტერატურა

1. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი I., 1990

2. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
3. ვახტანგ გოგუაძე, ორი მხეცი. სტალინი და საშინელი სამსჯავრო, თბ., 2006
4. იოანე-იონა, რა უნდა ვაკეთოთ, თბ., 1994
5. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, ნ. II, თბ.1991
6. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, ნ. IV, თბ.1992
7. პლატონი, „ნადიმი“, თარგმანი ბაჩანა ბრეგვაძის, თბ., 1964
8. შარლ ბოდლერი, შოროტების ყვავილები, ფრანგულიდან თარგმნა დავით აკრიანმა, თბ. 1992
9. ალ. ალშვანგი, ბეთხოვენი. ა. გელოვანის თარგმანი, თბ. 1958
10. გოეთეს საუბრები ეკერმანთან, გერმანულიდან თარგმნა, წინასიტყვაობა და კომენტარები დაურთო აკაკი გელოვანმა, ბათუმი, 1988.
11. მიხეილ ჭაბაშვილი, უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბ. 1973
12. მ. ლერმონტოვი ოთხ ტომად, ტ. I, მოსკოვი, 1964, (რუსულ ენაზე).
13. კ. გამსახურდია, ტ. III, თბ. 1959
14. სტეფან ცვაიგი, ფანტასტიკური ლამე, თბ. 1966. I, თბ. 1988
15. გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი ორ წიგნად, წიგნი, I, თბ., 1988
16. ლუარა სორდია, მეფისტოფელის საუკუნე და გალაკტიონი, თბ, 2011
17. გრიგოლ რობაქიძე, დემონი და მითოსი, გერმანულიდან თარგმნა მანანა კვატაიამ, თბ. 2012
18. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, გერმანულიდან თარგმნა თამარ კოტრიკიძემ, თბ. 2012

19. შერისხულნი, ტ. II, თბ. 1994
20. გრიგოლ რობაქიძის ნაწერები ხუთ წიგნად, წიგნი II, თბ. 2012
21. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ნ. III, თბ. 2012
22. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003
23. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ნ. IV, თბ. 2012
24. ლეო ტაქსილი, სახალისო სახარება, ა. გელოვანის შენიშვნები, თბ. 1974

ბარდასხეულების და მოგონების თეორია ბრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში ვლინდება სიცოცხლის მარადიულობის, სულის უკვდავების რწმენა.

მწერალი იზიარებდა გარდასხეულების თეორიას.

ეს მოძღვრება სათავეს ინდური სამყაროდან იღებს, საერთოა წარმართული თუ ქრისტიანული მსოფლიოს მრავალი ფილოსოფიური და რელიგიური მოძღვრებისთვის.

იოგების ფილოსოფიის მიხედვით, სიკვდილი არის ძილი, რომელიც მთავრდება გამოღვიძებით. ნამდვილი ადამიანი - ეს არის მისი სული, რომელიც არის რეალური არსება და შეიძლება არსებობდეს სხეულის გარეშე. რეალური ცხოვრება არის მთელი თანმიმდევრული რგოლი გარდასხეულებებისა, ხოლო ჩვენი ნამდვილი მე არის შედეგი ყველა წინანდელი გამოცდილების, რომელიც მიიღება წინამორბედი არსებობიდან.

ვიდრე ადამიანი მატერიალური სურვილების მონაა, ვერ გაექცევა მიწაზე დაბრუნებას.

როცა სული შეიგნებს, რომ მატერიალური სამყარო წარმოადგენს მხოლოდ რეალური ყოფიერების ილუზორულ ნაწილს, როცა უხეში მატერიალური ინსტინქტები შეიცვლება ჭეშმარიტების ძიებით, მაშინ სული დამკვიდრდება წმინდა სავანეში და აღარ დასჭირდება ახალი დაბადება.

მსოფლიო ითვლის უთვალავ სფეროებს და ჩვენ მიწასთან მხოლოდ მაშინ არ ვიქნებით დაკავშირებულნი, როცა მზად ვიქნებით მაღალ სფეროებში გადასვლისათვის.

არის საფეხურები უმაღლესი არსებობისა, რომელსაც მივყავართ ზევით. იქ დამკვიდრებული სულები ოდესღაც იყვნენ ადამიანები, მაგრამ წავიდნენ აქედან თავიანთი მაღალი სულის გამო. ყოველი ადამიანი ცხოვრობდა მრავალჯერ.

ტოვებს რა სხეულს, სული იძენს ახალ სამოსელს. ყოველ ადამიანს გააჩნია სამი სხეული: ფიზიკური, ასტრალური, ეთერული. ფიზიკური სხეულის სიკვდილის შემდეგ „მე“ ეთერულ სხეულშია, შემდეგ კი ასტრალურ სამყაროში გადადის.

ადამიანი მრავალჯერ იბადება დედამიწაზე, ახალი სხეულებრივი სახითა და ახალი ამოცანით. ბედის ბორბალი აიძულებს მას ყოველი ახალი გარდასხეულების ტვირთი ატაროს მანამ, სანამ მისი სული ბოლომდე არ განიწმინდება და სრულყოფილი არ გახდება.

სიკვდილი „დიადი გადასასვლელია“, ის არის ნაბიჯი უფრო სრულყოფილი სულიერი არსებობისკენ.

ბიოლოგიური არსებობა ტანჯვაა. სულის მიზანი და გამარჯვება ის არის, რომ ჩავაქროთ სიცოცხლის ცეცხლი და შევაჩეროთ ყოფნის ბორბალი, განმეორებითი დაბრუნების ჯაჭვი. სიკვდილი უფრო სერიოზული მდგომარეობაა, ვიდრე სიცოცხლე (შდრ.ტ. გრანელი: „სიკვდილია სიცოცხლეზე მეტი“).

ბჰაგვან შრი რაჯნეში შეგვაგონებს: „თქვენ გაიარეთ მრავალი დაბადება და სიკვდილი, მაგრამ თქვენი შობა სინამდვილეში ჯერაც არ მომხდარა და იგი მოხდება თქვენი შინაგანი ტრანსფორმაციის გზით“ (ტანტრა“) (1, 283).

დასავლეთის ფილოსოფიაში რეინკარნაციის იდეას იზიარებდნენ ორფეოსელები, პითაგორელები, პლატონი, უფრო გვიანდელ ეპოქაში-იუმი, კანტი, შოპენჰაუერი, იუნგი.

ცხოვრებაში მარადიული განახლებაა. ყოველი კვდება ხვალისდელი დღისათვის და განახლება ხვალისთვის. ყველა სიბრტყეში, ყოველ საათს ადამიანი უახლოვდება ან შორდება უმაღლეს სფეროს“ (ე.და ნ. რერიხები, „აუმ“).

სულიერ სამყაროში ადამიანს ცნობიერება გააჩნია. სიკვდილი არც იმათთვის არსებობს, რომლებიც მაღალ იერარქიებს განეკუთვნებიან (რუდოლფ შტიინერი) (2, 78).

მანუს კანონებში (ძვ. წ. აღ. II ს.) ლაპარაკია გარდასხეულებაზე ათი ათას მილიონობით სხეულში. გარდასხეულება ითვლება „ცოდვიან საქმეთა საზღაურად“ (3, 222).

ლეგენდების მიხედვით, ლაო-ძი იყო დაოს გარდასხეულება, ვივეკანანდა თავის თავს შანკარნას გარდასხეულებად მიიჩნევდა.

მოგონების თეორია პოპულარული იყო როგორც აღმოსავლეთში, ისე დასავლეთში.

„ბჰაგავად -გიტაში“ განღმრთობის ერთ-ერთ პირობად მიიჩნევა უზენაესის მოგონება: „ის, ვინც სიკვდილის ჟამს ... სრული ერთგულებით იწყებს უზენაესის მოგონებას, აუცილებლად მიაღწევს ღმერთების უზენაეს პიროვნებას“ (4, ...8, 10).

იოგების ფილოსოფიაში ლაპარაკია „გამუდმებით ხსოვნაზე, იმათზე, ვისაც კრიშნა გამუდმებით ახსოვს“.

ადამიანის ტვინში მილიონი უჯრედია და ეს უჯრედები შეიცავენ მოგონებას ნარსულის მოვლენებზე, აზრებზე, მოქმედებებზე.

დიადი ადამიანების ტვინის უჯრედებში რეგისტრირებულია და ინახება მოგონებები ყველაფრისა, რომელთაც მთლიანად ახსოვთ თავიანთი წინანდელი ცხოვრება და ეს იციან ბავშვობიდან, თუმცა შეუცნობლად, ბუნდოვნად (5, 80, 89).

ადამიანებს მემკვიდრეობით აქვთ ნარსული ცხოვრების, წინაპრების კვალი, რომელთა მეხსიერება კოდირებულია მათ გენებში... მეხსიერება ნარსულს ინახავს ისეთ ადამიანებზეც, რომლებთანაც არა აქვთ გენეტიკური კავშირი. აზრი, რომ ჩვენ ვღებულობთ სხვათა მეხსიერებას მემკვიდრეობით და ამის გამო ვიცით ბევრი რამ, მათ შორის ენები, ეს კარგია და ბევრს გვპირდება (6, 240).

პლატონი ავითარებდა თანდაყოლილი ცოდნის თეორიას, რომელსაც „ნარსულის მოგონებას“ უწოდებდა („მენონი, ფედონი, ფედროსი“).

პლატონი გამოყოფდა მრავალწახნაგოვანი აზრის განვითარების ათ საეტაპო საფეხურს, ძირითად მომენტს, რომელთაგან ერთ-ერთია მეექვსე-მოგონების თეორია (მენონი).

„მენონში“ გაზიარებულია სულის უკვდავების ორფიკულ-პითაგორული პრინციპი, რომლის მიხედვითაც, „რაკი ადამიანის სული უკვდავია, ამიტომ მრავალგზის იბადება, მას ყველაფერი უნახავს და ყველაფერი იცის. სული ყოვლისმცოდნეა... ძიება, ცოდნა და შემეცნება სხვა არა არის რა, თუ არა მოგონება“ (7, 100).

ცნებებით გამოხატული ყოველგვარი ცოდნა „ანამნესი-აა- მოგონება, როგორც დასაბამიერი, ყოველგვარ აღქმამდე შეძენილი კუთვნილება სულის“ („ფედონი“).

„მენონის“ მიხედვით, ცოდნის შეძენა ახლის შეცნობა კი არ არის, არმედ უკვე ცნობილის ხელახლა შემეცნებაა, ცოდნის შეძენა მხოლოდ წინასწარ მოცემული ცოდნის საფუძველზე ხორციელდება“ (7, 112).

პლატონის აზრით, ადამიანის სული წინასწარ ფლობს აზროვნების აპრიორულ ფორმებს, ცოდნის გარკვეულ ზოგად საწყისთ, რომელთაც ის მხოლოდ „იგონებს“ და, ამრიგად, თავისსავე თავში პოულობს მათ“ (მენონი)(7, 112).

„მენონსა“ და „ფედონში“ მოგონება შემეცნებასთან არის იდენტიფიცირებული, შთაგონებას კი „ღვთიური ნიჭი“ ეწოდება.

ცოდნის წდომა „იმის მოგონებაა, რაც ოდესღაც უხილავს ჩვენს სულს, როცა ღმერთის თანამდევნი და თანამავალი, ზიზლით არიდებდა თვალს ყველაფერს, რასაც ამქვეყნიურ არსთა სახელს ვუნოდებთ და ნეტარებით აღვსილი ჭვრეტდა ჭეშმარიტ არსს... სრულყოფილების მიღწევა ხელენიფება მხოლოდ იმას, ვინც მართებულად იყენებს მოგონების მისეულ უნარს და, ამრიგად, გამუდმებით ეზიარება უზენაესი სრულქმნილების წმიდათანმიდა მისტერიებს.

კაცთა ფუჭ ფუსფუსს განშორებულს და მხოლოდ ღმერთის მიმართ მზირალს, მას შლეგად თვლიან უმეცარნი და დასცი-
ნიან. რა იციან სანყალობლებმა, რომ ის შლეგი კი არ არის,
არამედ-ზეშთაგონებული“ (მენონი) (7, 193)

„სული ყოვლისმცოდნეა... ძიება და შემეცნება სხვა არა
არის რა, თუ არა მოგონება“ (7, 135).

პლატონი აღიარებს, რომ ადამიანში რჩება იმ ცოდნის
კვალი, რომელიც სულს შემოუნახავს თავის მარადიულ მოგ-
ზაურობაში.

ნეტარი ავეუსტინე საბრობს თავისი მეხსიერების „ველე-
ბისა და დარბაზების“ „განძთსაცავზე“, როგორც „განუზო-
მელი სიდიადის საკურთხეველზე“: „... ველებსა და დარბა-
ზებში ჩემი მეხსიერებისა... აღსავსეთ უამრავი განძთსაცა-
ვით... იქ ვხვდები ხოლმე საკუთარ თავსაც...“

„დიდია უფალო, ეს ძალი მეხსიერებისა, მეტისმეტად დი-
დია, განუზომელი სიდიადის საკურთხეველია ეს... მე აღარ
ძალმიძს გავიგო ძალნი ჩემნი მეხსიერებისა“ (აღსარება) (8,
310, 319).

დანტე ალიგიერს ანგელოსური ბუნების დამახასიათებ-
ლად მიაჩნდა წარსულის მოგონების უნარი: „თითქოს ბუნე-
ბას ანგელოსურს მოსდევდეს ნიჭი ჭვრეტის, ნდომისა და
წარსულის მოგონებისა“ (9, 141).

ისტორიული რომანების ავტორი, ინგლისელი მწერალი
ჯონ გრანტი შემოქმედებით პროცესში ტრანსში იძირებოდა,
მას უწოდებდა თავის შორეულ მეხსიერებას და ასე აცოც-
ხლებდა წარსულს (6, 217).

დანტეს „ღვთაებრივ კომედიაში“ მრავალგზის არის ნახ-
სენები „მკვდრეთით აღდგომა იმ სოფელში მზეგადასულ-
თა“, „ხელახლა განსხეულება, სულის ახალ ფორმებში გაბ-
რწყინება“, „სულთა გარდაქმნა, მიგრაცია ნაირნაირი“ (9,
325, 331, 238, 143).

მთელი ინდური ფილოსოფია და რელიგია არის სწრაფვა კარმის (ბედის, ცხოვრების) ბორკილებისათვის თავის დაღწევისკენ, სულიერი თავისუფლების მოსაპოვებლად.

„ვით კაცთაგანი განიგდებს ხოლმე ძველ სამოსს და ახალს შეიმოსს, ეგრევე განიგდებს გაცვეთილ ხორცს და ახალს შეიმოსს უკვდავი სული“, ასე ვლინდება გარდასხეულების რწმენა „ბჰაგავად-გიტას“ მიხედვით.

ინდოელთა რწმენით, „ანინდელი ცხოვრების უკუღმართობა მხოლოდღა წინანდელი გარდასხეულების შედეგია. წინანდელ ცხოვრებაში ვინც არ გასცემდა, ამ ცხოვრებაში ღრმა ოკეანით გარემოცულ დედამიწაზე მათი სახლი ცარიელია“ (ნალადიიარი) (10, 52, 73).

გარდაცვალება ახალი სიცოცხლის დასაწყისად მიიჩნევა სპარსულ პოეზიაში: „ჩემთვის შერთვა და კავშირია გარდაცვალება, დამფალ სამარეს და ნუ ეტყვი: გზა მშვიდობისა რადგან სამარე სულთა ბინის კრეტსაბმელია“ (ჯალალ-ედდინ რუმი, სიკვდილის შემდეგ)(10, 321).

პოეტს სჯერა, რომ გარდაცვალების შემდეგ უფრო მაღალ საფეხურს მიაღწევს: „მოვა ჟამი და მომერღვევა კაცური სახე და ანგელოზთა არსებობით შევიმოსები“ (იქვე).

პავლე მოციქულის ეპისტოლეში გარჩეულია „სხეული ზეციური“ და „სხეული მიწიერი“, „ციურის დიდება“ და „მიწიერის დიდება“ (I კორინთელთა, 15, 40) (11, 380)

„ხორცში მთესველი ხორცისგან მოიმკის ხრწნილებას, ხოლო სულში მთესველი სულისგან მოიმკის საუკუნო სიცოცხლეს.

„ითესება სხეული მშვინვიერი, აღდგება სულიერი სხეული. არის მშვინვიერი სხეული და არის სულიერი სხეული“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 15, 44) (11, 381).

„ხრწნადმა უნდა შეიმოსოს უხრწნელობა და ამ მოკვდავმა უნდა შეიმოსოს უკვდავება.

მაშინ აღსრულდება სიტყვა დაწერილი: დაინთქა სიკვდილი ძღვევით.

აჰა, გეტყვით თქვენ საიდუმლოს: ყველანი როდი მოვკვდებით, მაგრამ ყველანი შევიცვლებით“ (I კორინთელთა, 35, 51) (11, 381).

რეინკარნაციის თეორიას იზიარებდნენ მართლმადიდებლები (დიდი კაბადოკიელი მამის გრიგოლ ნოსელის მოძღვრება).

გარდასხეულების იდეას ვიპოვით დიდი ამერიკელი პოეტის უოტ უიტმენის შემოქმედებაში.

ასეთი რწმენაა ფრანგულ პოეზიაში: „მე ვარ ურიცხვი სახესხვაობა ჟამისა, დღისა, წელიწადისა, მე ვარ ურიცხვი სახესხვაობა ამ სიცოცხლისა, სიტყვის და ფორმის“ (პოლ ელუარი, მეხუთე ლექსი ცხადზე) (12, 223).

მსგავსი მოსაზრებები ვლინდება ვლ. სოლოვიოსკის, ალ. ბლოკის პოეზიაში.

„გარდაცვალების ხელოვნება“, „გარდაცვალებისთვის მზადება“ - ასე ეწოდება ამ თემაზე შექმნილ შრომებს. სიმბოლური სიკვდილი შეგვაგრძნობინებს ამქვეყნიური არსებობის წამიერებას და ტრანსცენდენტური ყოფის მშვენიერებას. ეს მოახლოება მთავრდება სულიერი განახლებით.

გრიგოლ რობაქიძის მიერ „ხელოვნური სინამდვილის“ განმარტება უკავშირდება ზლაპარს, ლეგენდას, მითს, არანამდვილ, მაგრამ შესაძლო სინამდვილეს, „კოსმიურ საიდუმლოს“, გარდასხეულების თეორიას. ხელოვნება შესაძლო, მაგრამ არანამდვილი სინამდვილეა: „ხელოვნური სინამდვილე უფრო მითომქნელი სინამდვილეა, ვიდრე ნამდვილი სინამდვილე. იგი ზლაპარია, ლეგენდა, მითი... იგი არანამდვილია, მაგრამ შესაძლო, იგი არარსებულა, მაგრამ საარსებო. და ღრმა აზრს აცხადებდა შელლინგი, როცა იგი მითომქმნელ სინამდვილეს მეტაფიზიკურ მყოფადს უწოდებდა... და ბრძნულად იტყვის ვიაჩესლავ ივანოვი, როცა იგი

მითს „კოსმიურ საიდუმლოს“ უწოდებს. მითი არ არის ნამდვილ ყოფილი, იგი იდუმალყოფილია: თითქო ოდესმე, სადღაც, ზმანებულ სინამდვილეში კიდეც მომხდარიყოს მითიურ განცდილი და ახლა მხოლოდ ვიგონებთ მას განცვიფრებულნი. დიახ, მითი-ეს მსოფლიოს წყვდიადით გამოხმაურებული მელოდიაა, რომელსაც ჩვენ პირველად ვისმენთ, მაგრამ გრძნობის უძირო კუნჭულში ვსცნობთ, რომ იგი მელოდია ჩვენ ოდესღაც უკვე მოგვისმენია და აი, ხელოვნებაში მთელი მსოფლიო უზარმაზარ ტყედ იშლება, უღრან, შავ ტყედ მსოფლიო მოგონებისა“ (ერის სული და შემოქმედება) (13, 310).

გრიგოლ რობაქიძის სამყაროს მსჭვალავს ექსტაზური ინტუიცია, დიდი ინტელექტი, გამომგონებლობა, მათემატიკური გაანგარიშება გრძნობისა და გონების სფეროში, ცნობიერისა და ქვეცნობიერის ჯერაც მიუღწეველი სიღრმეების მიგნების ნიჭი, ანტიციპაციის უნარი, როგორც ბიბლიურ წინასწარმეტყველებს.

მწერალი იზიარებდა ისტორიკოსების მოსაზრებას, რომ ქართველთა უძველესი, პირველსამშობლო ქალდეა იყო და თავის პოეტურ ფესვებს იქ ეძებდა.

განსაკუთრებული იყო მწერალზე ირანისა და გილგამეშის ზეგავლენა 1916წ., როცა სპარსეთში იმყოფებოდა, როგორც სამხედრო მოხელე. აქედან დაინყო მისი „შემობრუნება“: „მესოპოტამიის ზღურბლამდე მივალწიე და მქონდა შეგრძნება, რომ საუკუნეთა სვლაში დაკარგული სამშობლო ვიპოვნე... მინის შეგრძნება ჩემში ირანის ზეგანზე რაღაც კოსმიურად იქცა“.

ნიცშეს „ზარატუსტრა“, გოეთეს „დივანი“, „გილგამეშის“ ნაწყვეტები მაგრძნობინებდენ, რომ ჩემი პოეტური ფესვები აქ იყო (ჩემი ცხოვრება) (13, 227).

და მთავარი განაცხადი: „... უეცრად დამეუფლა აზრი, რომ ყველაფერი, რაც ხდება, გვეჩვენება, თითქოს ერთხელ უკვე მოხდა“ (13, 229).

„იქნებ ჩემი ნატვრაა ბუნდოვანი მოგონება იმისა, რაც უკვე იყო სადღაც, ოდესღაც“. (13, 174).

„მსოფლიო ხსოვნის“, მნემოსინის, „მსოფლიო სხეულის გრძნობას“ ირჩევს და პოულობს გრიგოლ რობაქიძე დიდი ბერძენი ფილოსოფოსის პლატონის ნააზრევში: „... მართალს იტყოდა პლატონი, რომ ყოველი ღრმა ცოდნა ბოლოს და ბოლოს მოგონებაა უკვე ყოფილისაო და შეჰქმნა გენიოსმა ერმა ელინისამ ფრიად გულისხმიერი ცნება მსოფლიო ხსოვნისა, მნემოსინისა. მნემოსინა ორგანული გრძნობაა, მსოფლიო სხეულის გრძნობა“ (ერის სული და შემოქმედება) (13, 310).

„მსოფლიო ქსოვილთან“, მსოფლიოს სულთან მისვლის გზა მოგონებაა და აქაც პლატონია გრ. რობაქიძის წინამძღვარი: „ჭეშმარიტად მომგონებელია ნამდვილი ხელოვანი... ხელოვანი სცილდება შემოქმედების ჟამს ემპირიულ-პიროვნულ საზღვრებს და ფანტაზიის (ანუ მნემოსინის) გაშლით ერთვის ნარნარ ძაფთ მსოფლიოს ქსოვილისას.

„მნემოსანა ორგანული გრძნობაა, მსოფლიო სხეულის გრძნობა. იგი ერთსხეულია მსოფლიო სხეულისა, იგი თანაარსია მისი სულისა“ (ერის სული და შემოქმედება) (13, 311).

„ფხიზელ ყოველდღიურობას“ განრიდებული ხელოვანი „თვალღია სიზმარში“ ჭვრეტს „სახეთა წარმოშობას“. აპოლოლო „სიზმრის მჭვრეტელი ღმერთია, მუზანი კი მშვენიერნი ასულნი არიან მსოფლიო ხსოვნის, მნემოსინის. მათი დედანყარო მსოფლიო ხსოვნაა, ჩურჩულით უყვებიან ნაკადულნი მგოსანს ზღაპარს, მითს, ლეგენდას“ (13, 212-213).

გრიგოლ რობაქიძე ხაზს უსვამდა, რომ ჭეშმარიტი შემოქმედი გადის ინდივიდუალობის საზღვრებიდან და გადადის ერის სულში, რადგან „ყოველი ხელოვანი ორგანული ნაწილია ერის სულისა, სული მისი კი (ხელოვანის ლ.ს.). „ინდივიდუა-

ლური სახეა ერის სულისა... ერის სული წინ უსწრებს (იდეა-ლურად) ყოველი მისი წევრის ყოფას... ხელოვანი შემოქმედებითს აქტში სრულიად ერის სულში გადადის“) (13, 334).

„... როცა ხელოვანის სულში აღარ არსებობს სული, როგორც ცოცხალი არსი, მაშინ იგი მოწყვეტილია ორგანულ წიაღს, მაშინ აღარ მოქმედებს მასში კოლექტური ფანტაზია... მაშინ მისი ძალა უნაყოფოა“ (13, 316).

მწერალი სიყვარულს, სულთა ერთობასაც გარდასხეულების იდეით ხსნიდა: „იქნებ ჩემი ნატვრაა ბუნდოვანი მოგონება იმისა, რაც უკვე იყო სადღაც, ოდესღაც. ალბათ ეს ასეა, თორემ სხვაგვარად როგორ მივაგნებდით ერთმანეთს?“ ეუბნება ლევან ორბელი თავის მიჯნურს რომანში „მცველნი გრაალისა“ (14, 174).

სიყვარული ერთმანეთს ახვედრებს ადამიანებს, სიკვდილი კი აშორებს, მაგრამ სადღაც, მომავალ ცხოვრებაში ისინი ისევ შეხვდებიან ერთმანეთს, ესაა დიდი ნუგეში: „სიყვარული ღვთაებრივია. ადრე თუ გვიან მიჯნურებს ურთიერთს სიყვარული ართმევს. ის მონატრება, განშორებულთ რომ ტანჯავთ, ასევე ღვთაებრივი ბუნებისაა. სადღაც, ოდესღაც კვლავ შეხვდებიან ერთმანეთს“ (14, 241)

თაობათა კავშირიც, ამ თეორიის თანახმად, უწყვეტად წარმოიდგინება: „ჩვენ გადავალთ და სხვები მოვლენ. მაგრამ გარდაცვლილნი და მოსულნი ერთნი არიან. მამა შვილში არის, შვილი მამას აგრძელებს“ (14, 157).

საინტერესოა, როგორ გამოვლინდა მოგონების თეორია გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში.

1921 წლის 25 თებერვალს XI ბოლშევიკური არმიის თბილისში შემოჭრამ და დამოუკიდებლობის დაკარგვამ გააძლიერა „დემონური საფრთხე“. „საქართველოს მთელი ხატება“ თითქოს „ჩაიმსხვრა სულში“ და „ფუძეგატეხილი“ მწერლის გონებიდან ამოფრქვეული შუქი „სულის ფარად“, მახვილად იქცა, რათა გამანადგურებელ დარტყმას სასწაულებრივი

ხილვით გამკლავებოდა. მწერლის წარმოსახვამ წარსულიდან გამოიხმო მონგოლების შემოჭრის, ქართველთა საბედისწერო დამარცხების, მტრისთვის არდანიების და სიკვდილის გადაწყვეტილების მიღების პროცესი. ქართველი რაინდები ჯვრის წინაშე იჩოქებენ და ლოცვით შესთხოვენ უზუნაესს სამშობლოს ხსნას. ამ დროს საიდანლაც მოვლენილი პატარა გოგონა თავისი უმნიკვლო ხელით შეეხება ჯვარს, ჯვარი სამოქროს მტევანს გამოიხსამს და ეს ციური მაღლი შეფიცულთა სიცოცხლისკენ შემობრუნების სტიმული ხდება. რაინდები მტევნებისგან ღვინოს დანურავენ და მოწინებით ინახავენ, ვითარც სინმინდეს, რადგან თასში გული იყო დაცული: საქარველოს მზე. თასის გარშემო წმინდა გრაალის ორდენის მსგავსად, საიდუმლო საძმო შეიკრა. მხველნი გრაალისა მშობლიურ მიწას მტრისგან იცავდნენ (14, 33).

ამ ლეგენდის ავტორი ლევან ორბელი (იგივე გრიგოლ რობაქიძე), რომელმაც ასევე შექმნა წმინდა წინოს ჯვრის საგალობელი, განმარტავს: „... როდესაც ეს ხილვა მენვია, ისეთი განცდა დამეუფლა, თითქოს მანამდე უკვე ვიცოდი ეს ყოველივე, თვით უმცირეს წვრილმანებშიც კი. ასე მეჩვენება, თითქოს ვილაცას მსგავსი რამ დიდი ხნის წინათ ეამბნოს ჩემთვის. ოღონდ არ ვიცი, ვინ იყო ის. სიზმრად თუ ჩამჩურჩულა? არც ეგ ვიცი. ან იქნებ წინა ცხოვრებაში შევიტყვე ამის შესახებ? ზოგჯერ მგონია, რომ სწორედ ასე უნდა იყოს“ (14, 113).

თავადი გიორგი აზუსტებს: „ჭეშმარიტი ხილვა მუდამ სინამდვილეს შეესაბამება“ (14, 113). ეს მოვლენა მხოლოდ ხილვა როდია... ეს ისტორიული ფაქტია... დიახ, ვაზის ჯვარი იმხანად მართლაც მესხეთის ერთ-ერთ სამთავროში ინახებოდა.

„მტევნების სასწაული რამდენიმე საუკუნით ადრე მოხდა, არაბთა შემოსევების დროს. არგვეთის მთავრებს გადახდათ ეს ამბავი.

„... განა ეს საიდუმლო, სხვა სახით ხორცშესხმული, თაობიდან თაობამდე არ უნდა გადმოცემულიყო?“ (14, 111).

აი, ასეთი ღრმააზროვანი, ერის მომავლის მაუწყებელი ჩანაფიქრით იტვირთება მოგონების ფენომენი გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში.

გარდასხეულების თეორიაში მწერალი იაზრებდა არა ერთეულის მარადიულ დაბრუნებას თავის თავისკენ, არამედ ერთეულში მარადიულის დაბრუნებას თავის თავისკენ“ (ჩემი ცხოვრება)(13, 229).

ამის კვალობაზე ეძებდა მწერალი ქართველთა მსოფლხატს.

„გრიგოლმა დიდი შრომა შეაღია თავისთავის, ანუ ქართველთა მსოფლხატის მოძებნას. მისმა ძიებამ ორი მიმართულებით ჰპოვა გამოხატულება: წმინდა გრაალის ახალი ლეგენდის შექმნით და კარდუს კერპის ჩამოალიბებით“ (14, 76).

მწერალი ხაზს უსვამდა ამ ფაქტს: „საუკუნეთა მანძილზე ერთადერთი ავტორი მე ვარ, რომელიც აცნაურებს ქართველების მსოფლხატს“ (წერილი გიორგი გამყრელიძეს).

„ქართული ენის ავტორი კარდჰუ არის ქართველთა მზიური თაურმდგენი, არა ცალკეული რომელიმე ქართველი“ (გულნადები), წერდა გრიგოლ რობაქიძე.

„ქართველთა მსოფლხატის შუაგულში გრიგოლ რობაქიძე აყენებს კარდუს... იგი გრიგოლის გამონაგონია. აუღია ქართველთა ეთნარქის სახელ ქართველიდან.

„კარდუ არის ჩვენი მისტიური თაურმდგენი. იგი არის პიროვნება და, ამასთანავე, არ არის პიროვნება“ (მცველნი გრაალისა).

კარდუს ორი ჰიპოსტასი აქვს: ქულური-წმინდა ნინო, ვაჟური-ლაშარი, თეთრი გიორგი (13, 40).

„ის არასდროს ყოფილა, ოღონდ ყოველთვის არის. იგულისხმება, რომ არ ყოფილა ისტორიულად, არის ზეისტორიულად (ვაჟას ენგადი).

„გრიგოლის კარდუს სასარგებლოდ მეტყველებდა იმჟამად საისტორიო მეცნიერებაში გავრცელებული აზრი, რომ უძველესი სამშობლო ქართველთა იყო ქალდეა.

კარდუს შინაარსის გამოძერწვაში გრიგოლს დაეხმარა გოეთეს თაურფენომენის იდეა (თაურხილვა-პირველხილვა). თავად ამბობდა: „გოეთეს მოძღვრება თაურფენომენის შესახებ ჩემთვის შემეცნების საფუძვლად იქცა“ (ჩემი ცხოვრება).

ამასთავე, გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში გვხვდება მაიას მოტივი: „მსოფლიო იშლება, ვით საშინელი მოჩვენება, ძველ ინდოელთა მაიას საიდუმლო ზენარში გახვეული“ (ერის სული და შემოქმედება) (13, 308).

ვედურ მითოლოგიაში მაია აღნიშნავს ღვთაებრივ არსებათა თავისებურებას - ფერისცვალებას, მეტამორფაზას, ილუზიას, მოჩვენებას.

მარადიული დაბრუნების იდეა და მაია „ერთი და იგივე, მედლის ორი მხარეა“, ანუ რწმენა და იჭვია ერთდროულად. დამაფიქრებელია გრიგოლის შემოქმედებაში ორივეს არსებობა. მწერალს „იქნებ ბოლომდე არ სჯეროდა მარადიული დაბრუნების იდეა?“ - აცხადებს აკაკი ბაქრაძე (15, 106).

გრიგოლ რობაქიძის მიერ მიგნებული ქართველთა მსოფლხატი იყო მითიური საქართველოს თაურარსი და არა ისტორიული, რაკი მიაჩნდა, რომ მითიური უფრო ნამდვილია, ვიდრე ისტორიული, მის მხატვრულ ცნობიერებაში არსებობდა გამოგონილი საქართველო, როგორც გამოგონილი კერპი კარდუ. გამომჟღავნდებოდა, გამოვლინდებოდა თუ არა მითიური საქართველო ისტორიულში? ეს არავინ უწყობდა, მაგრამ გრიგოლ რობაქიძეს ამის დიდი სურვილი და ნყურვილი ჰქონდა“ (15, 96).

ცნობილია: „თუ სახელმწიფოს არა აქვს ეროვნული ბირთვი და ეროვნული იდეა, ვერ გასწევს შემოქმედებით ცხოვრებას (16, 13).

გრიგოლ რობაქიძე ცდილობდა აემალეებინა მშობელი ხალხის ეროვნული თვითშეგნება, დაესახა მისთვის მაღალი იდეალები. მთელ მის შემოქმედებას მჭვალავს ეროვნული იდეოლოგია, მომავლის ორიენტირების, გადარჩენის გზების ძიება.

ლიტერატურა

1. ბჰაგვან შრი რაჯნეში, ტანტრა. უდიდესი შეცნობა (საუბრები ტილოპას მაჰამუდრას სიმღერაზე, თარგმნა მერაბ ხერგიანმა, „საუნჯე“, 1991, №3.
2. რუდოლფ შტიინერი, ქრისტე გოლგოთის მისტერიის დროს და ქრისტე XX საუკუნეში, თბ. 1994
3. ძველი აღმოსავლეთის ხალხთა ისტორიის ქრესტომათია, თბ. 1990
4. ბჰაგავად-გიტა, თბ. 1983
5. Рамачарака, Основы мирозерцания Индийских игогов, Петербург, 1913
6. Жизнь после смерти, М. 1990
7. პლატონი, იონი, დიდი ჰიპია, მენონი, თარგმანი ძველი ბერძნულიდან ბაჩანა ბრეგვაძის, თბ. 1974
8. ნეტარი ავგუსტინე, „აღსარება“, საქართველოს ეკლესიის კალენდარი, თბ. 1985
9. დანტე, ღვთაებრივი კომედია, თარგმანი კ. გამსახურდიასი, თბ. 1941
10. აღმოსავლური პოეზია, თარგმანი თ. ჩხენკელის, თბ. 1981

11. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
12. ფრანგი პოეტები, თარგმანი ფრანგულიდან გივი გეგეჭკორის, თბ. 1984
13. შერისხულნი 15 ტომად, ტ. II, თბ. 1994
14. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თარგმანი თამარ კოტრიკაძის, თბ. 2012
15. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვანლი, თბ. 2003
16. ნიკოლოზ ბერდიაევი, ერი და კაცობრიობა, თარგმანი ზ. კიკნაძის, თბ. 1993

ბიბლიურ-ქრისტიანული პარადიგმები

გრიგოლ რობაქიძის პროზა და პოეზია გამორჩეულია რელიგიურობით. რელიგიური აზროვნება ბიბლიურ-ქრისტიანულ პარადიგმებს, სიმბოლო - ალეგორიებს მოითხოვდა, რითაც მდიდარია მწერლის შემოქმედება. მისი უმთავრესი მიზანი იყო ზრუნვა რწმენის განმტკიცებისათვის, „ქართული სულის და არსის წმინდად და საიდუმლოდ შენარჩუნება“ (1, 192).

„გველის პერანგის“ ავტორი მხატვრული სიტყვის „შემზარავ მტერს“ უწოდებდა რიტორიკას (2, 624), მას ემშობლიურებოდა ქრისტიანობისთვის ორგანული სახე-სიმბოლოები, რომელთაც ორიგინალური ეპითეტებით მოიაზრებდა ხოლმე.

გრიგოლ რობაქიძის ქრისტიანული სახიმეტყველების ნიმუშებია: ნათელი, მზე, შუქი, სხივი, ცეცხლი, იდუმალი სული, სიცოცხლის წმინდა წყარო, უხილავი თვალი, ზეციური თვალი პატიოსანი, სიხარული, სიყვარული, უხილავი, ვარსკვლავი, ორიონი, ხე სიცოცხლისა, ხე ცნობადისა, ღვინის ხე, ღვინო, მარადისობა, ყვავილი, ცხოველი სვეტი, შეუცნობელი, მიუწვდომელი, შევარდენი, (გავაზი).

ამ სახეთა წყაროა ძველი და ახალი აღთქმა, სასულიერო პროზა და პოეზია.

ბიბლიაში, სასულიერო პოეზიაში, არეოპაგტიკაში, სახარებაში ღმერთი არის ნათელი, „ნათელი ნუთისოფლისა“ (იოანე, 8, 12) (3, 195).

რომანში „მცველნი გრაალისა“ გრაალის მცველი რაინდები ზეციურ ნათელთან არიან წილნაყარნი. ლევან ორბელს არაამქვეყნიური ნათელი“ მოსავს: „ბოლოს ლევანი მხოლოდ ნათელი იყო ... წმინდა, წმინდა ნათელი... უცხო, არაამქვეყნიური ნათელი“... (1, 229), ის „ყველაფერში ხედავდა ღვთა-

ებრივი ნათლის გამობრწყინებას... გამუდმებით ნათელი ადგა სახეზე“ (1, 22).

რჩეულები საკუთარ სულში შეიგრძნობენ ზეციურ ნათელს: „... უეცრად, თითქოს სინათლის სხივი ჩამწვდაო სულში: ვიგრძენი, საკუთარი თავი როგორ გადავლახე და სინათლეში შევაბიჯე“ ამბობს რომანის პერსონაჟი ნორინა (1, 151).

წმინდა გიორგის „თეთრ გიორგიდ“ მოიხსენიება მის ღვთაებრიობას უსვამს ხაზს. „მთაში კი ლაშარის სახელს ატარებს - ეს ნათელს ნიშნავს“ (1, 61).

რომანში თავად გიორგის „ზებუნებრივი ნათელი“, „სინათლის რკალი“ ეხვევა.

„რჩეულის ამოცნობა“ ხდება „მზით გასხივოსნებული ცხოვრებით“ (1, 115).

ლევან ორბელის დევიზია: „მზესთან პირადი ურთიერთობა უნდა დავამყაროთ“ (1, 152). „ჯერ მზე უნდა გავითავისოთ“ (1, 168). „მზის ნიშნით აღბეჭდილი სიცოცხლე ისეთ არსებობას ნიშნავს, როცა ყოველ წუთს მზად, ხარ, საკუთარი თავი გასწირო და გააჩუქო მზესავით. ვისაც ეს გამბედაობა აქვს, ის ბედისწერასაც დაიმორჩილებს“ (1, 213).

ლევან ორბელის წმინდა ნინოსადმი მიძღვნილ საგალობელში „მზის სისხლი დიოდა“, მისი ავტორის სული „მისტიურ განზომილებაში“ იყო გადასული, „ნათელმჭვრეტი სიბრმავე“ დაუფლებოდა, „ზებუნებრივ ძალას“ შეიგრძნობდა.

ნორინას სახეზე „მზის ამბორია“ აღბეჭდილი, მაგრამ ეს არის არა ფიზიკური, არამედ სულიერი მზე, ღმერთი.

მზითმემოსილობა ღმერთმემოსილობაა, რადგან მზე საღმრთო სახელია: „მზე და ფარია უფალი ღმერთი“ (ფს. 83/84, 12)(3, 614).

ღმერთს ენოდება ასევე „მზე სიმართლისა“: „ამოგიბრწყინდებათ, ჩემი სახელის მოშიშნო, მზე სიმართლისა და

კურნება იქნება მის ფრთებზე“ (მალაქია წინასწარმეტყველი 3, 20) (4, 307).

მზე, უზენაესი ჩაუსახლებიათ სულში გრაალის მცველებს.

თავად გიორგის „გამოუცნობი შუქი“ ასხივოსნებს, ლევან ორბელი „ლაშარის სხივოსან ნაპერწკლად“ ქცეულა, ლევანს და ნორინას სახე „უხილავი სხივებით“ გაუმჭვირვალდათ“ (1, 108), სხივშემოსილნი და ღმერთშემოსილნი არიან ნანარმოების სხვა პერსონაჟებიც.

შუქი ღმერთის სიმბოლური სახელია: „უფალი ჩემი შუქი არის და ხსნაა ჩემი, ვის შეეუშინდე?“ (ფს. 26/27, 1) (3, 547).

სხივი, შუქი, ნათელი ზებუნებრივი, საღმრთო ძალების მნიშვნელობისაა ბიბლიაში: „ხალხები მოვლენ შენს ნათელზე და შენი სხივის ელვარებაზე“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 60, 3) (4, 118).

ცეცხლი საღმრთო სიმბოლოა.

ბიბლიაში მოსეს ქრისტე ცეცხლის, მარიამ ღვთისმშობელი მაყვლის სახით გამოეცხადა (გამოსვლა, 3, 1, 2, 3)(5, 59).

„მაყვლოვანი ღვთისმშობლის სიმბოლოა, ცეცხლი-ქრისტესი (6, 58).

ქრისტე წარმოიდგინება, „ვითარცა ცეცხლი უვნებლად განმანათლებელი“ (7, 144).

„სახე უფლისა, ვითარცა ცეცხლი მონყინარე“, ნათქვამია ბიბლაში (გამოსვლა, 18, 6). მოსეს ღმერთი „ცეცხლის სვეტისა“ და „ღრუბლის სვეტის“ სახით ევლინებოდა (გამოსვლა, 13, 21)(5, 71).

გრიგოლ რობაქიძე მიმართავდა ქართველ მწერლებს: „...ნამება და ცეცხლი: ამ ორ სიტყვაში მოქცეულია ჩვენი სიცოცხლე. მაშ რა გვიშავს: პირველი გაგვწმენდს ღვთიური ცეცხლისთვის, მეორე მოგვასხამს ალისფერ მოსასხამს“(ქართველ მწერლებს) (8, 205-206).

„გველის პერანგის“ ავტორი გვეცხადებოდა „ალისფერი მოსასხამით, “ როგორც „ალისფერი ლეგენდა, “ „ცეცხლეული“ (იოსებ გრიშაშვილისადმი) (2, 384).

გრიგოლ რობაქიძის იდეალია „ცეცხლის“ (ღმერთის) სიყვარულით ანთებული შემოქმედი, „ცეცხლეული წინასწარმეტყველი“: „...ველით შემოქმედს. იგი წინასწარმეტყველია თვითონ ცეცხლეული, ცეცხლის სიყვარულით ქმნის იგი ახალ სიცოცხლეს, ახალ სინამდვილეს“ („ოქროს ვერძს“, წ. II, გვ. 517).

ნამდვილი ხელოვანი „მარადჟამული ცეცხლის“ (ღმერთის) მსახური უნდა იყოს, უნდა იწვოდეს „ღვთიური ცეცხლის ალით“ („ოქროს ვერძს“, წ. II, გვ. 495).

ალი, ცეცხლი საღმრთო სახელებია, ხოლო მასთან წილნაყარობა მორწმუნეობაზე მიგვანიშნებს.

რომანში „მცველნი გრაალისა“ გრაალის გადამრჩენი ლევან ორბელი „ადამიანი კი არა, ცეცხლი იყო, სიყვარულით ანთებული“ (1, 224), რითაც ხაზგასმულია ამ პერსონაჟის ღვთისნიერობა.

სიყვარულიც ღმერთის სახელია: „ღმერთი სიყვარულია“ (იოანე, I, 4, 8) (3, 320).

პავლე მოციქული გვაუწყებს: „ხოლო უფალი სულ არს“ (კორინთელთა მიმართ, I, 3, 4) (3, 521).

„ღმერთი არის სული და მისი თაყვანისმცემელნი თაყვანს უნდა სცემდნენ სულითა და ჭეშმარიტებით“, შეგვაგონებს იოანე მოციქული (იოანე (იოანე 4, 24)(3, 80).

ქრისტეს ეწოდება „სული სახიერი, სული ჭეშმარიტებისა, რომელიც მამისაგან გამოვალს“ (7, 145).

მორწმუნეს ლოცვით მიემადლება „ყოველნაირი სიბრძნე და სულიერი გონება“ (პავლე მოციქული, კოლასელთა, 1, 9) (3, 431).

სულიერი სიბრძნის მქონე ადამიანი უხილავის მხილველია: „სული ჭვრეტს ყოველივეს, ღვთის სიღრმეებსაც“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 2, 10) (3, 359).

მაგრამ ამისათვის საჭიროა „არა ნუთისოფლის სული, არამედ სული ღვთისგან“ (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 2 12) (3, 359).

გრაალის მცველ ლევან ორბელს „რალაც მძლავრი და იდუმალი სული“ ანუ ღმერთი ეცხადება (1, 47).

რომანის პერსონაჟები გრძნობენ „სიცოცხლის წმინდა წყაროს დინებას“ (1, 213), ანუ უზენაესს, რადგან წყარო ქრისტიანული სიმბოლოა.

ფსალმუნში ღმერთი არის „წყარო ცხოვრებისა“ (ფს. 35, 10) (3, 558).

ღმერთის სახელია „სიმართლის წყალი“, „სიმართლის დაუნყვეტელი ნაკადული“: „წყალივით იდინოს სამართალმა და იყოს სიმართლე დაუნყვეტელ ნაკადულივით“ (ამოს წინასწარმეტყველი, 5, 24) (4, 279).

ღმერთს ეწოდება „ცხოველმყოფელი წყაროსთვალი“ (იერემია წინასწარმეტყველი, 17, 13) (4, 141).

ლევან ორბელის სულში გამჩენისგან იყო ჩადებული „შინაგანი ღერძი და დვრიტა, ზეციური თვალი პატიოსანი“, რაც 1924წლის აჯანყების შემდეგ დამსხვრეულიყო.

თვალი უფლის სახელია: „ყველგან უფლის თვალეზია, ხედავენ უკეთურებს და კეთილებს“ (იგავნი სოლომონისა, 15, 3) (5, 627).

ღმერთი არის ღია თვალი: „დიდგანმზრახველო და მარადმოქმედო, რომელსაც ღია გაქვს თვალეზი ადამის ძეთა საქციელის მიმართ, რათა მიაგო თითოეულს თავისი საქციელისა და თავისი ნამოქმედარის მიხედვით“ (იერემია წინასწარმეტყველი, 32, 19) (4, 156).

ღმერთი მოიხსენება, როგორც „ცხოვრების თვალი“: მარიამ ღვთისმშობელი არის „ცხოვრების თვალის მშობელი“ (ძლისპირნი) (9, 535).

გრიგოლ რობაქიძის „ზეციური თვალი პატიოსანი“ წინარე ტრადიციების გამრავალფეროვნების მომასწავებელია და მისი პერსონაჟის მორწმუნეობას უკეთებს აქცენტს.

რომანში „მცველნი გრაალისა“ არის ასეთი შთამბეჭდავი სურათი: „ღრუბელი დიდრონ თვალივით ასხივებდა ნათელს: თითქოს მზე მოექცია საკუთარ თავში“.

ღრუბელი, „სულმცირე ღრუბელი“. მარიამ ღვთისმშობლის სახელია (10, 222).

ამ კონტექსტის ღრუბლის ნათელში, თვალსა და მზეში, ვფიქრობთ, ქრისტე იგულისხმება.

ქრისტე, სახარების მიხედვით, არის „დიდი სიხარული“: ლუკა, 2, 10) (3, 113).

გრაალის მცველთათვის მთავარია „სიხარული უპირველეს ყოვლისა“.

მაგრამ ეს არ არის მიწიერ სიამეთაგან, წარმავალი მოვლენებისგან მოგვრილი სიხარული, ეს ღმერთთან თანაზიარობის სიხარულია...

ღმერთის სიმბოლოა „უხილავი“ (პავლე მოციქული, I ტომათე, 6, 16) (3, 455).

გრიგოლ რობაქიძის გმირები მანგლისში დიდ სულიერ ენერჯიას, კოსმოსის მაჯისცემას, ყოველი საგნის მიღმა მყოფ „უხილავს“ შეიგრძნობენ (1, 137).

გარდასული დროის სალოცავებიდანაც „ღვთაებათა ძალა და მაღლი გადმოდის და მიდამოს მსჭვალავს“ (1, 137-138).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, „ნებისმიერ სახეზე შენიღბულ-წამიერად უზენაესის სახება“ იხილვება.

გრაალის იდეალზე შეფიცული რაინდების „იდუმალი მოწმეა „ორიონი“ (1, 120) რასაც ეწოდება „გაცისკრება“ (11, 606).

რომანის ავტორი სხვაგან აქცენტს აკეთებს „ვარსკვლავთა შუქზე“ „უცხო ნათებაზე“, რომლითაც გაცისკროვნებულია ნორინა, მის სახეზე „ღვთიური სულის სრული გამობრწყინებაა, მზის ამბორი, „უხილავი სხივების“ კრთომაა.

ლევანის დედას დაესიზმრა, რომ მისი შვილი წყალს სვამდა ვარსკვლავით მბრწყინავი თასიდან, ცხადში კი ზეცაში ერთი ვარსკვლავი დაინახა, სინათლით სავსე თასივით. თითქოს ეს ვარსკვლავი გრაალი იყო (1, 235).

ე. ი. რომანში ვარსკვლავის იდენტიურია გრაალი, რომელიც არის სიმბოლო ღვთისმშობლის, სულიწმინდისა და გრაალის მფლობელი არის სულიწმინდით განმსჭვალული და სულიწმინდა მიღებული ადამიანი“ (ზვიად გამსახურდია, საქართველოს სულიერი მისია) (12, 223).

ცისკარი, ვარსკვლავი საღვთო სახელებია: „...მე ვარ დავითის ფესვი და შთამომავალი, ცისკრის კაშკაშა ვარსკვლავი“, ამბობს იესო ქრისტე იოანეს გამოცხადებაში (იოანეს გამოცხადება, 22, 16) (3, 521).

„დაუფდომელში“ მარიამის სახელია „ცისკარი საიდუმლოსა დღისა“(16, 11).

გრაალის მცველებისადმი მიძღვნილ რომანში „ყოფიერება სიცოცხლის ხეა, როდესაც მის წვდომას ვცდილობთ, გარდუვალად ვენაფებით მეორე ხის ნაყოფს, ანუ ცნობადის ხეს. ხე ცნობადისა სხვა არაფერია, თუ არა ხე გაორებისა“ (1, 99).

„სიცოცხლის ხე“ არსებობას ბიბლიაში, კერძოდ, შესაქმემი იწყებს და ღვთაების სიმბოლოა (ნიგნი დაბადებისა, 2, 16-17) (4, 8).

ღვთისმეტყველებაში ასეა კომენტირებული სიცოცხლის ხე: „ხე ცხოვრებისაი, ვითარცა ხატებაი ღმრთისაი“ (გრიგოლ ნოსელი).

იონეს გამოცხადების ხე ცხოვრებისა, ნაყოფისა გამომ-
ლებელი ათორმეტა ნაყოფთა“ (თ. 22, 1-2) ქრისტესა და მის
თორმეტ მოციქულს გულისხმობს.

ახალ აღთქმაში გვხვდება ამ სახის ახლებური ვარიაცია:
„შეინყნარეთ ნერგი სიტყვისაი, რომელიც შემძლებელ არს
ცხოვრებად სულთა თქვენთა“ (კათოლიკე ეპისტოლე იაკო-
ბისა, 1, 2)

„ხე ცნობადისა“ მიჩნეულია, როგორც „ხე გაორებისა“.

ღვთიმეტყველების მიხედვით, სამოთხის ცოდნის ხე იყო
ადამიანის მორჩილებისა და ურჩობის გამოსაცდელი, შესა-
მონმებელი და სანვრთნელი რამ, კეთილისა და ბოროტის
ცოდნის ხე-ესაა მრავალსახოვანი მჭვრეტელობითი შემმეც-
ნებლობა“ (13, 359).

„ბუნებაც ორგვარია: საღვთო და ადამიანური“ (13, 389).

სიცოცხლის ხის სახეებია ლიბანის ნაძვი (ა. ბაქრაძე),
აღვა, პალმა, კიპარისი (ზ. გამსახურდია), ვაზი (ვ. ბარდავე-
ლიძე, რ. სირაძე, გ. მურღულია).

გრიგოლ რობაქიძე გამოარჩევდა მუხას, რადგან გრაა-
ლი, სანმისი, ლეგენდის მიხედვით, წმინდა მუხის ტოტებზე
იყო ჩამოკიდებული. მუხის ტანში ინახავენ გრაალს ლევანი
და მის თანამოაზრენი. მუხის ჩრდილში შეფარებულ გრაა-
ლის მცველ ორბელს მხარზე თოვლივით სპეტაკი შევარდენი
აზის, ზებუნებრივი ძალა აქვს და ღვთაებრივი ნათელი მო-
სავს.

სახარებაში ქრისტეს ნათლისღების შემდეგ ცა იხსნება
და ღვთის სული მტრედის სახით ეშვება ძე ღმერთზე (მათე,
4, 16) (3, 5).

გრაალის მცველ ლევან ორბელს შევარდნის (გავაზის)
სახით დასტრიალებს უზენაესის სული.

დანტეს „ღვთაებრივ კომედიაში“ ღმერთის სიმბოლოა
„დიადი ხე“, „ხე ტკბილი“: „ამასობაში მივეახლეთ ჩვენ ხეს
დიადსა“, „... ხე, ესდენ ტკბილი“ (14, 234).

ქართული ჰიმნოგრაფიაში გაიგივებულია „სიცოცხლის ხე“ და „ცნობადის ხე“. ამ სახეში ხან მარიამ ღვთისმშობელი არის ნაგულისხმევი, ხან-ქრისტე.

გრიგოლ რობაქიძის ლექსში „წმინდა ნინო“ საღვთო სახელად გვხვდება ძალზე ორიგინალური სახე „ღვინის ხე“: „... ძალზე შეიყვარე შენ მხოლოდ ღვინის ხე და ისიც ვნებული სამსხვერპლოდ დაჰკალი“ (8, 83).

ლექსის ავტორი ხაზს უსვამს, რომ წმინდა ნინოს ჯვარი ვაზის ნასხლევისგან იყო საკუთარი თმით შეკრული.

რელიგიური მნიშვნელობის ღვინო ყურადღებას იქცევს ბიბლიაში.

ესაიას წინასწარმეტყველებაში ქრისტეს მოვლინება იგავურად მიჩნეულია, როგორც ნადიმი „ძველი, დანმენდილი ღვინით“: „გაუმართავს ცაბაოთ უფალი ყველა ხალხს ამ მთაზე ნადიმს კერძებით, ნადიმს ძველი... დანმენდილი ღვინით“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 25, 6)(5, 91).

გრიგოლ რობაქიძის „ღვინის ხე“ იგივე სიცოცხლის ხეა, ანუ ქრისტე, ასევე ღვინო, წინასწარმეტყველის კვალობაზე, მხოლოდ ქრისტეს სახელი შეიძლება იყოს.

ღმერთის სახელია „მარადისობა“ (15, 338).

გრიგოლ რობაქიძის რომანში „მცველნი გრაალისა“ გრაალის რაინდი, თავადი გიორგი გრაალის თასის წინ სანთელს ანთებს და წარმოსახვით „უძირო მარადისობას“ ჩანვდება (1, 112).

ყვავილი რელიგიური მნიშვნელობით გვხვდება სოლომონის „ქებათა ქებაში“: „ყვავილები დაჩნდნენ მიწის პირზე, ჟამი გალობისა მოიწია და ხმა გვრიტისა ისმის ჩვანს მხარებაში (ქებათა ქება, 2, 12)(4, 15).

ქრისტიანულ სახისმეტყველებაში ყვავილი, ვარდი ხან ქრისტეს, ხან მარიამ ღვთისმშობლის პარადიგმებია.

„დაუჯდომელში“ მარიამ ღვთისმშობლის წოდებაა „ყუავილი უხრწნელებისა“ (16, 11).

გრიგოლ რობაქიძის „მცხეთის ტაძარში“ (8, 635) ქრისტეს სახელად გვევლინება სვეტი უფლისა, ცხოველი სვეტი, ყვავილი: „სვეტი უფლისა ნათელ ბუდეში როგორც ყვავილი გადაიშლება და ეს სიზმარი ხომ შენ თავად ხარ, ცხოველო სვეტო, მარადისობის მდინარებით გარდმოვლენილი, ცისკენ ისწრაფვი, ნეტარ უქრობო, ეკედერსა შინა ყვავილი იგი, ან უკვე ბარტყი მიმოფრენს წყნარად“.

„ჭემმარიტების სვეტი“ საღვთო სახელია ახალ აღთქმაში (პავლე მოციქული, I ტიმოთე, 4, 15) (3, 451).

ღმერთი მოიაზრება, როგორც „მიუწვდომელი, შეუცნობელი“ (13, 362).

ლევან ორბელი „მიუწვდომელს გზნებით უახლოვდება და ... სუნთქვით თითქოს სწვდება კიდეც“ (1, 20), მაგრამ იმასაც აღიარებს, რომ ადამიანს ბოლომდე მაინც არ შეუძლია უზენაესთან „განზავება“: „შეუცნობელთან მიახლოება ჭემმარიტი ბედნიერებაა, ჩვენი არსება მის ზღურბლს სუნთქვა-შეკრული გადალახავს, მაგრამ მასთან სრულ განზავებას ვერასოდეს ახერხებს“ (1, 146).

„გადამწყვეტ წუთს, როცა გამოუცნობი გვიახლოვდება, მზად უნდა ვიყოთ ისეთი ნახტომისთვის, რომელიც ჩვეულებრივ სიმამაცეზე განუზომლად მეტია. ესაა ზღვარის გადალახვა“ (1, 153).

გრიგოლ რობაქიძე მრავალგზის ახსენებს წმინდა ნინოს, მარიამ ღვთისმშობელს და ძე ღმერთის დედის ხატოვან სახესაც ქმნის.

„გრაალი არის სიმბოლო ღვთისმშობლისა სულიწმინდისა“, (12, 38).

გრიგოლ რობაქიძის გრაალის მნიშვნელობა ამბივალენტურია, ამ სახეში შეიძლება ვიგულისხმოთ სულიწმინდაც და ღვთისმშობელიც.

მწერალმა შექმნა ასეთი შთამბეჭდავი სახე: „შარავანდედის დარად ეკიდა ღრუბელი... ღრუბელი დიდრონ თვალივით

ასხივებდა ნათელს: თითქოს მზე მოექცია საკუთარ თავში“ (1, 69).

„შარავანდედი“ საღვთისმშობლო სახელია: „გიხაროდენ, შარავანდედო საცნაურისა მზისაო“ (დაუფდომელი ყოვლადნმინდა ღვთიმშობელისა) (16, 12).

„ნათლის ღრუბელი“ (უძველესი იადგარი, გვ. 96) „ღრუბელი ნათლისა“ (მათე, 17, 5), „სულმცირე ღრუბელი“ (ნევმირებული ძლისპირნი, გვ. 500) მარიამ ღვთისმშობლის სახელებია (17, 114-115).

ზემოხსენებულ ცოტატაში გრიგოლ რობაქიძის რომანიდან „დიდრონ თვალივით“ გამოსხივებული „ნათელი“ და „მზე“ ქრისტეს უნდა გულისხმობდეს, „შარავანდედი“ და „ღრუბელი“ მარიამ ღვთისმშობელს.

მწერლის ხატოვან ფრაზაში ერთდროულად მოაზრებულია მარიამ ღვთისმშობელი და ქრისტე.

ლიტერატურა

1. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თარგმანი თამარ კოტრიკიძის, თბ. 2012
2. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ. IV, თბ. 2012
3. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
4. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი II, თბ. 1990
5. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი I, თბ. 1990
6. აკაკი ბაქრაძე, სასულიერო პოეზიის სახეები, კრ. „პოეზია“, თბ. 1981
7. პეტრე იბერი (ფსევდო დიონისე არეოპაგელი), შრომები, ს. ენუქაშვილის რედაქციით, თბ. 1961
8. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, ტ. I, თბ. 2012

9. ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი, თბ. 1971
10. ზვიად გამსახურდია, „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება, თბ. 1991
11. სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, ტ. I, თ. 1991
12. ზვიად გამსახურდია, წერილები, ესეები, თბ. 1991
13. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმინეენითი გადმოცემა, თბ. 2000
14. დანტე, ღვთაებრივი კომედია, თარგმანი კ. გამსახურდიასი, თბ. 1941
15. ძველი ქართული მწერლობის საკითხები, ტ. III, თბ. 1968
16. საპატრიარქოს უწყებანი, 3-9 აპრილი, 2009, №12
17. ტიტე მოსია, საღვთისმშობლო სახისმეტყველება, ზუგდიდი, 1996.

მიწის კონცეფცია ბრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში

გრიგოლ რობაქიძის თვალსაწიერში მოქცეული იყო ხილული და უხილავი, მიწა და ზეცა, ლოკალური და გლობალური, მთელი სამყარო, უკიდვეგანო კოსმოსი.

მწერლის თხზულებებში ერთ-ერთი უპირველესი ადგილი ეჭირა მიწას, როგორც ერის საცხოვრისს-მამულს. მიწა მისთვის იყო არა უსულო მატერია, არამედ ლოგოსის წიაღი, ცოცხალი ხსოვნა, ანამნეზისი, რწმენის სათავე, სიბრძნის დედა, შემოქმედების იმპულსი. მზეოსანი გონის პატრონმა მიწა განიცადა, როგორც სისხლი და ხორცი, როგორც სული, ირაციონალურთან თანხმიერი, გრაალის სავანე.

„გველის პერანგის“ ავტორი შეიგრძნობდა „მიწის პლაზმას“, „მიწის აურას“, მიწის მკურნავ ძალას, საუბრობდა სხეულის მიწასთან ქორწინებაზე, მიწის მზესთან ქორწინებაზე, ჭვრეტდა „ახალ მიწას და ახალ ზეცას“.

შემოქმედებაც მიწასთან კავშირში გაიაზრა სიტყვის დიდოსტატმა: „სული შემოქმედად მას შემდეგ იქცევა, რაც მიწით განიმსჭვალება, ამას გვასწავლის ვაზის ჯვარი“ (1, 64-65).

„ხელოვანი სამყაროს ხელდასხმულია, მიწით და ზეცით ხელდასხმული“ (1, 80).

საქართველოს მიწის მადლს, მის ცოცხალ ხსოვნას და არსის წვდომას სახავდა მწერალი თავისი წარმატების საწინდარად: „თუ რამ კარგი გამოდის ჩემგან, ეს მადლი არის მხოლოდ და მხოლოდ საქართველოს მიწისა, სადაც მიწა დედაა, რომელიც თავის ათასწლეულების სიგრძეზე აგროვებს ქმედით, ცოცხალ ხსოვნას (ანამნეზია). აქაა საქართველოს არსი და აი ამ „დედის“, ამ „მიწის“ ტრაგიკული ხილვა ძნელია“. (ბართათი აკაკი პაპავას) (2, 415).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, „ლოგოსი-ცოცხალი თაური ციურისა და მიწიერისა, არც ერთ ენაში ისე ღრმად არ ვლინდება, როგორც ქართულ ენაში“ (2, 130).

„მიწა აქ სულია სამყაროსი, ინსტინქტი, განუკვეთელობა, რასიული ხსოვნა, ცოცხალი ანამნეზის: „ფატუმი“ აქ არ არის უბრალო „წერა“, იგი შინაგანი აუცილებლობაა ყოფის“ (2, 269).

მიწა განიცადა, როგორც სული, როგორც მასაზრდოებელი წყარო, ბედი: „მიწა სული. მიწა ინსტინქტი. მიწა მკერდები... მიწა ძირი. მიწა წყარო. მიწა სიპი. მიწა ხავსი. აქ არის სუნთქვა. აქ არის საიდუმლო. აქ არის მადლი. აქ არის ნაყოფი. აქ არის ბედი. აქ არის წერა“ (3, 85).

მიწა და ზეკაცური ერთდროულად ესახებოდა რენესანსის ხერხემლად.

„მალმტრემისათვის“ გაკეთებულ განცხადებაში წერდა: „ქალში ვიხილე ნამდვილი მიწა ატეხილი მკერდებით და თავისგამეტების ნებით. კაცში ვიხილე ნამდვილი ზეკაცური არსი, რომელიც ცოცხლობს ბედის სიყვარულით. აქ არის რენესანსის ხერხემალი და ნიცშეს სხეული ფატუმისა“ (4, 137).

მაგრამ ქართველი მწერლისთვის მიუღებელი იყო „ღმერთის განდევნა სამყაროდან, რაც რენესანსში იღებს სათავეს“. გრიგოლ რობაქიძე ვერ ურიგდებოდა უღმერთობას, ღმერთის ამოძიკვას ყოფიერებიდან“ (4, 214).

„გრიგოლს თანაბრად ხიბლავდა წარმართობის ხორციელება და ქრისტიანობის სულიერება, ქართული კულტურის აღორძინება ამ ერთიანობას უნდა დაყრდნობოდა“ (4, 138).

მწერალი ძალზე ხშირად აკეთებდა აქცენტს საქართველოს ჰავის, მიწის, არომატის მაგიურ ზემოქმედებაზე“ (ვ. ჯაფარიძე) (2, 428).

მწერლის შემოქმედების ყოველი პერიოდი ნასაზრდოები იყო საქართველოს ისტორიით, პრეისტორიით, მისი წარსულით, აწმყოთი და უკეთესი მომავლის იმედით, რითაც მისი

დასავლურ-აღმოსავლური შემეცნება ცნობილ ევროპელ მოაზროვნეთა განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევდა: „თავისი დასავლურ-აღმოსავლური შემეცნება მას (გრიგოლ რობაქიძეს-ლ.ს) მოაქვს დასავლურ ევროპაში საკუთარი სამშობლოდან, კავკასიის მიუვალი ბუნებიდან და ძველი კოლხეთიდან, სადაც ჰაერსა და ადამიანში, თვით მინაშიც კვლავ ცოცხლობს სული შუმერებისა, პრომეთესი და მედეასი... მსოფლიოს გულისცემა, სხეულისა და სულის ერთობა, რაც დასავლეთში არ არის... საგანთა დაფარული არსის ძიება, წინათგრძნობა, ნათელხილვა“, (რუდოლფ კარმანი, რობაქიძე და მითის აღორძინება“ (5, 388).

გოეთე „ფაუსტში“ „მინის სულზე“ საუბრობდა, მინასთან ყოველთვის სულს მოიაზრებდა გალაკტიონი და ირონიულად მოიხსენებდა იმ პოეტებს, რომელთაც ეს არ სჯეროდათ: „...მათთვის მინას ჯერ სული არ ჰქონია“ (საიდუმლო მყვირალა ფრაზებისა“).

სული ღმერთის სახელია: „ხოლო უფალი სულია და სადაც უფლის სულია, აქ თავისუფლებაა“ (პავლე მოციქული, II კორინთელთა, 4, 17) (6, 388).

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში მინა ირაციონალურს, ინტუიციურს ითავსებდა: „ჩემი ლონდა“ თავიდან ბოლომდე ერთგულებაა მინის, რომლის წიაღში მზის გახელეობით ირაციონალია გავარდნილი“ (მინასთან დაბრუნება) (7, 530).

საგულისხმოა მწერლის აზრი, რომ „ადამიანი ნახევრად ნივთიერ სამყაროს ეკუთვნის, ნახევრად შემოქმედის თანაზიარია“ (2, 84).

„მის ბუნებაში არის მზიურიც, მუხურიც, ქვაურიც. და აი რომელსამე სახსარში თავის ყოფისა იგი ედრება მზეს, მუხას, ქვას“ (2, 89).

გრიგოლ რობაქიძის დაკვირვებით, დედამინა განიხილება, როგორც „გეოლოგიური სინამდვილე“ და როგორც კოსმიუ-

რი არსი“... პირველი მიმართულების მიხედვით, დედამინა წმინდა „მატერიაა“, ჩამოცილებული ჯადოსნურს, ღვთაებრივს, რაც დედამინაზე ხდება, ფაქტია საგნობრივი სამყაროსი. მეორე მხრივ, დედამინა არის მაგნა მატერ, დიდი დედა, რაციის სამაგიეროდ, აქ მანიფესტაციაა ინტუიციურის. ყოველი მოვლენა განიხილება კოსმიური კავშირის სამყაროდან და ამასთანავე მიწიურად. ეს ორი მიმართულება არის მაგისტრალი ანმეოსი“ (5, 48).

მწერლის „მეტაფიზიკა მეტაფიზიკაში კი არ არსებობს, მიწის სიღრმეებშია ფესვგამდგარი“ (გიორგი ჯიბლაძე, „მოგონება-მემორიალი“ (5, 394).

გრიგოლ რობაქიძე ასახელებდა იმ შემოქმედთ, რომელთაც მიწის დედობა გაითავისეს: პაოლო იაშვილი, ტიციან ტაბიძე, გიორგი ლეონიძე, შალვა აფხაიძე, ვაჟა-ფშაველა, ფიროსმანი. გიორგი მერჩულეს „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაზე“ წერდა: „აქ პიროვნულ იფინება ზემინიერი ქართულ მიწაზე“ (5, 279).

„ჩაკლული სულის“ ავტორი მიწის აურას ხედავდა: „...მიწა ღრმა ძილშიგამოასხივებს გამოუცნობ აურას“ (1, 70).

ხოლო „მიწის პლაზმა“ სულს „სიმნიფესა და სიმყარეს ანიჭებს“ (1, 147).

„სხეულის მიწასთან წმინდა ქორწინების არსი“ გულისხმობს მიწის გულში არსებული ლოგოსური ძალების განსხეულებას, რადგან „ხორცადქცეული სიტყვა“ მიგვითითებს მიწაზე, როგორც „ლოგოსის დამბადებელ საშოზე“. მიწა მკვდარი მატერია როდია, ის სავსეა ლოგოსური ძალებით, ვისაც ეს არ სწამს, მისი სული მყიფე რაციოდ იქცევა, რაციო კი უძღურია რწმენის შემოქმედებითი აქტი განახორციელოს“ (1, 117).

მწერალი ხაზგასმით განასხვავებს მიწას, როგორც მატერიას და მიწას, როგორც სულის სავანეს: „საუკუნეების მანძილზე მიწას ან პატივს არ ვცემდით, ან ვებრძოდით... ნიშნავს კი მიწა აქ ლოგოსის დედის წიაღს? მიწის წიაღზე ისე ვმსჯე-

ლობთ, როგორც მატერიაზე“ (5, 115) მაშინ, როცა „მინა სულია“ (5, 58).

„მინა სისხლი და ხორცია, ქართული მინა, ქართული სამყარო სიცოცხლის წვენით სავსე სამსხვერპლო თასია. ...მინაზე შექმნილი საგალობელი მზისაკენ მალღდება.

„მინა მარადიული დედაა და რწმენას მაშინ ვკარგავთ, როცა მის ნაბიღწვას ვინყებთ“ (1, 116).

„მინა სისხლი და ხორცია“, ლოგოსური ძალების საშო, მისი ზესივრცული მეტაფიზიკური სფერო სულიერი სინამდვილის იდენტურია, ამიტომ განსაკუთრებულია ქართველების დამოკიდებულება მიწისადმი: „მინა სისხლი და ხორცია... მისი ყოველი ნაწილი იმ ზესივრცული არსით იმოსება, რაც მეტაფიზიკურ სფეროში გარკვეულ სულიერ სინამდვილეს შეესაბამება. ფშავ-ხევსურეთში „Magna Mater-ს „ადგილის დედის“ სახით განადიდებენ“ (1, 117).

მწერალს საგულისხმოდ მიაჩნდა ხევსურის დამოკიდებულება მიწასთან, მის მიერ მიწის მადლის მიღება, მიწის ცოცხალ არსებად შეგრძნება, წყაროს წყლით განბანა და განკურნება, მიწის კულტი (8, 22).

ქართულ მინაზე შეიგრძნობდა „ჩაკლული სულის“ ავტორი დიონისეს დამათრობელ სურნელს.

უცხოობაში დავაჟკაცებული და სამშობლოში დაბრუნებული არჩიბალდი კოცნის მიწას, ნიგვზის ფესვში თავს გაპყოფს და გაძვრება. `წარმოდგება ხერხემალგამაგრებული. არასოდეს ასეთი ძალა არ უგრძვნია. უცხო რიტმი, არავითარი ჯებირი, არავითარი დაბრკოლება. თუ იქნა ასეთი-გაარღვევს და გადალახავს“ (9, 58).

არჩიბალდი მერეც იმეორებს იგივეს, ნიგვზის ძირში გაძვრება, მიწას აიღებს, გაახვევს და უბეში იდებს. დამშრალი წყარო ივსება: მოგონებით, მიწის სუნთქვით, მამით, წინაპრებით... მამულით“. (9, 294).

ერთ-ერთი მოსაზრებით, „გრიგოლ რობაქიძისთვის ქრისტეს ხორცი დედამინაა და არა პური.

მწერლის შემოქმედებაში გვხვდება „მინის ზედაში“ ცნება - „მინამ ნახა თავისი შვილი. ნიშნად მისი ზედაში. ამრიგად, ზედაში გვევლინება არა როგორც წარმართული კულტის გადმონაშთი, არამედ როგორც ქრისტეს სისხლი (მანანა ხომერიკი, ჰიერატიული „გველის პერანგსა“ და „ფალესტრამი“) (10, 152).

გრიგოლ რობაქიძემ საკრალური გრაალიც ქართულ მინას დაუკავშირა: „ქართული გრაალი... მასში ზიარების ნმინდა წესი ამქვეყნიური მინიერი სურათითაა გაცოცხლებული. მტევანთა წვენი საკრალურ სისხლთან იგივდება“ (1, 114).

„სხეულის მინასთან ქორწინება“ მინის ლოგოსური ძალების წვდომას გულისხმობს.

მხოლოდ მინასთან დაკავშირებულ ერში ხედავდა მწერალი ხალას ბუნებას.

იმთავითვე განცდილი ჰქონდა მინის მკურნავი ძალა.

ფრიდრიხ ნიცშე მინას კურნების ადგილად მიაჩნევდა: „ჭეშმარიტად, მინა კვლავ განკურნების ადგილად იქმნება და უკვე ჰმოსიეს მას ახალი სურნელება, განკურნების მცემელი და ახალი იმედი!“ (11, 69).

ბავშვობაში ტიფის გამო საავადმყოფოში მოხვედრილი და მერე იქიდან მამის მიერ გამოპარებული გრიგოლ რობაქიძე მშობელი მინის სუნთქვამ გამოაცოცხლა და მინა სიჯანსაღის მომნიჭებლად დასახა: „მას შემდეგ მინის გორახი ჩემთვის სიჯანსაღის ნიშანია“ (ჩემი ცხოვრება) (12, 226).

ევროპის სარბიელზე გასული, ისევ მშობელი მინიდან მოელოდა თავისი შემოქმედების მასაზრდოებელ წყაროს: „ნურავინ იფიქრებს, რომ ევროპის სარბიელზე გასვლა (ამჟამად) მწერლისთვის მაინც და მაინც სახარბიელო იყოს. მშობელი მინა და მისი თბილი წიაღი ყველაფერია. ჩვენში მინას ჯერ კიდევ აქვს ფიქანი, ჩვენში წიაღი უშრეტია“ (5, 98).

ქართულ ჯვარს, რომელიც წმინდა ნინომ ვაზის ნასხლევისგან გამოჭრა, მწერალი მიწას უკავშირებდა, რადგან ვაზი... „სახეა მიწის წიაღის სიცოცხლის. სხვაგან ჯვარი წამების და დასჯის ნიშანია. ჩვენში ჯვარი ლხინია თვითონ“ (გველის პერანგი) (9, 79).

ლამარას ეიმედებოდა არა სხვა, არამედ საკუთარი ადგილის დედა, საკუთარი მიწა (3, 188-189).

ჰიტლერმა რასას ანუ ჯიშის იდეას ახალი ძალა მიანიჭა, რაც ხალხადხდომას, ხალხად ჩამოყალიბებას უწყობდა ხელს. ამით გახდა ჰიტლერი მიწის ძალთა გამომღვიძებელი“ (13, 200).

ტოლსტოი იყო რუსული მიწის ძალის განსახიერება, რომელმაც შეიცნო რუსული სული (ლევ ტოლსტოი) (14, 71).

ცნობილია, რომ ძველ დროს ქართველი თაყვანს სცემდა დედამიწას, ვითარცა ღვთაებას და შეჰღალაღებდა (15, 92).

პროფესორი მიხეილ წერეთელი „გველის პერანგს“, „ჩაკლულ სულს“, „ქალღმერთის მახილს“, „მცველნი გრაალისას“ აღიქვამდა, როგორც „სიტყვათა მუსიკას, სიმფონიას, რომელიც ქართულ მიწაზე აღესრულება“ (16, 184).

ესაღ ბეი (ლევ ნუსიმბაუმი, იგივე ყურბან საიდი), ადარებდა რა ერთმანეთს რაბინდრანატ თაგორს და გრიგოლ რობაქიძეს, ასკვნიდა: „...რობაქიძე უფრო პირველადია და მიწასთან დაკავშირებული, ვიდრე ინდოელი ნობელის პრემიის ლაურეატი“ (4, 88).

გერმანელი კრიტიკოსი რუდოლფ კარმანი წერდა: „ჩვენ, დასავლეთ ევროპელებს, გრიგოლ რობაქიძემ გადაგვიშალა ქართული მიწა, მისი მადლი, მისი სისხლი, სუნთქვა ქართული მიწისა, მისი შორეთიდან მომდინარე ზღაპრული ფერები“ (გერმანული ჟურნალი „ეხო დერ ცაიტ“, 1933, თებერვალი, გვ. 18) (5, 184). ქართული მიწის პრობლემას ხედავდა კრიტიკოსი გრიგოლ რობაქიძის პოეზიაში: „მისი ლექსების ლირიკული გმირი ტრაგიკულად განიცდის მიწის წიაღის მასაზრდოებე-

ლი ფესვებიდან მოწყვეტას. ამ სისხლხორცეული კავშირის განყვეტას პოეტი მიიჩნევს სულიერი ჰარმონიის დარღვევის მიუტევებელ ფაქტად, რის შედეგადაც იკარგება პირველქმნილი სინრფელე და უშუალობა...

„... ჩვენს მწერლობაში მან ერთერთმა პირველთაგანმა შეიგრძნო და მძაფრად გამოხატა „მინის საშოდან“ მოწყვეტის შედეგად გაჩენილი ტკივილი. მწერლის აზრით, ევროპაში თითქო გაქრა მინის საშო. შვილი მოწყვეტილია მშობელს და თვითონ უშვილოა. მინის სიკვდილს თან სდევს მარტოობა უკანასკნელი და ევროპის ბუნება უმთავრესად მელანქოლია არის“ (გაზ. „ბახტრიონი, 1927, 23 აგვისტო).

„მინის სიკვდილი და ბუნების მასაზრდოებელი ფესვებისგან მოწყვეტა-ეს ფილოსოფიური საფიქრალი, რომელიც ჩვენი საუკუნის ევროპული ლიტერატურის ერთ-ერთი უმთავრეს პრობლემათაგანია, ასევე დიდ ადგილს იჭერს გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაშიც... ნიკო ფიროსმანის ფერწერული ტილოების რობაქიძისეული შეფასებით, აქ მთავარი მოტივი არის ქართული „მინა“. მე არ შემიძლია მეორე სახელი დავასახელო, გარდა ვაჟა-ფშაველასი, რომელსაც ასე ეგრძნოს მინის „დედობა“... (გაზ. „ბახტრიონი“, 1927, 28 აგვისტო).

რომანი „გველის პერანგი“ ქართულმა კრიტიკამ აღიქვა, როგორც „ადამიანის ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური კავშირი თავის „მინასთან“ და ამ „ძირებისაკენ“ სწრაფვა. გერმანულ ექსპრესიონიზმთან დაახლოებით, გრიგოლ რობაქიძემ შეიმუშავა თვალსაზრისი, რომ თანამედროვე ცივილიზაცია ადამიანს აშორებს მინას, სწყვეტს მას ამ „ძირებისგან“, გადაჰყავს იგი ავტომატიზაციის და მექანიზაციის სამყაროში. აქ იკარგება სული, იკარგება ადამიანი. ამიტომ „დაბრუნება მინასთან, დაბრუნება „ძირებთან“, პრიმიტივთან, ბუნებასთან, - აი, მოკლედ ის ფილოსოფიური კონცეფცია, რაზედაც აგებულია „გველის პერანგი“ (ბ. ჟღენტი) (16, 187)..

რომანში „მცველნი გრაალისა“ საუბარია „მზის გათავისებაზე“, მზესთან პირადი ურთიერთობის დამყარებაზე“ (1, 152), „მზის ძალით ცხოვრებაზე“, რადგან „მზე სულიერ ძალთა დამბადებელი და მასაზრდოებელია“ (1, 141).

მინასთან ერთად, მზეც შემოქმედების დედაა: „ლევანის საგალობლის ძარღვებში მზის სისხლი სდიოდა“ (1, 109).

ავალას (მისი ადრესატია ტიციან ტაბიძე) „ხელისგულზე მზის ნიშანი ჰქონდა“ (1, 140), ნორინას სახეზე „მზის კურთხევა, მზის ამბორია“ (1, 56), ოდილიანი (პაოლო იაშვილი) „ღმერთების საყვარელი“, „მზის შვილია“ (1, 123), „თამაზი ნაწილი იყო მზისა“ (ჩაკლული სული) (8, 40).

„მრავალჟამიერის ...საგალობლის ჰანგები. მზის სხივებად ინვერებოდნენ“ (1, 55).

„ქართლოსი ჩვენი წინაპარია და მზის ნიშნითაა აღბეჭდილი“ (1, 66).

„მზის ნიშნულია საქართველო. ეს ჩვენს ენაში ძევს, რომლის სიტყვებიც ქმედითი სტიქიებია, რომლებშიც შესაქმისეული სიბრძნე ხმიანებს“ (1, 60).

საუბარში ღვთის მაგიერ ქართველები მზეს ახსენებენ: „ჩემმა მზემ“, ანდა „შენს მზეს ვფიცავ“ (1, 61).

„ცეცხლი და მზე ქართველისათვის ყოფიერების არსი და სიმბოლოა. როგორ ანთია ჩვენს სულებში ეს ცეცხლი?“ (1, 62).

მზე და ცეცხლი საღვთო სახელებია.

„მზე და ფარია უფალი ღმერთი“ (ფს. 84, 12) (6, 614).

გრიგოლ რობაქიძის თქმით, „ქრისტე მითოსურად არის მზე“ (5, 302).

განმანათლებელი ცეცხლი ღმერთს გულისხმობს, ქრისტე არის „ვითარცა ცეცხლი უვნებლად განმანათლებელი“ (17, 104).

„ქრისტეს სჯულს ჩვენში არ შეუმუსრავს უძველესი სიბრძნე, პირიქის, სწორედ მზეში გამობრწყინდა ქრისტიანობის უძველესი არსი“ (1, 15).

ლევან ორბელის აზრით, „ადამიანი მზის ძალით უნდა ცხოვრობდეს“, მაგრამ „ჯერ მზე უნდა გავითავისოთ“, რადგან „მზე სულიერ ძალთა დამბადებელი და მასაზრდოებელია“ (1, 83).

გრიგოლ რობაქიძის მიხედვით, „ყოველი ადამიანი სამყაროსთან კოსმიურ კავშირშია ჩაბმული. ადამიანს თუ კოსმოსად დავინახავთ, მაშინ მზეს საოცრებათა საოცრება-გული შეესაბამება და ქართველთა მთელი არსებობაც მზითაა გაცისკროვნებული“ (1, 64).

გიორგი გურჯიევი წერდა: „ჩვენშიც არსებობს მთვარე, მზე და ა.შ. ჩვენ მთელ სისტემას წარმოვადგენთ. თუ იცით, რა არის თქვენი მთვარე და როგორ ზემოქმედებას ახდენს იგი, მაშინ შეგიძლიათ ჩანვდეთ კოსმოსს.“

„დედამინა, პლანეტათა სამყარო და მზე, მსგავსად ყოველი ცოცხალი არსებისა, ავრცელებს ემანაციებს.“

„ემანაცია არის, ერთი მხრივ, პლანეტურ ემანაციებსა და დედამინის ატმოსფეროს შორის და, მეორე მხრივ, დედამინის ნივთიერებებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების შედეგი (18, 177).“

„ყოველივეს ემანაცია აქვს, რადგან ყოველი არსებული რალაცით საზრდოობს და, თავის მხრივ, თვითონაც რალაცის საზრდოა. დედამინას აქვს ემანაციები, ასევე მზესაც და ეს ემანაციები ნივთიერნი არიან“ (18, 149).

მზეს საკუთარ არსებაში შეიგრძნობენ მზესთან წილნაყარნი: „...მეგონა, თითქოს ჩემში მზის ნამსხვრევი იძროდა და შემზარავი სიტკბოება ვიგრძენი. ჩემი არსება ღვთაებრივი რიტმით ატაცებულ ტალღასავით როკავდა ... ასე მგონია, საგანთა და ელემენტთა სატრფო ვარ და ისინი, უძრავნი, მუაღერსებიან“, ამბობდა ნორინა (1, 156).

ცეცხლს, მზეს, ღრუბელს რელიგიური შინაარსიც აქვს.

სიმბოლური აზროვნების დიდოსტატი გრიგოლ რობაქიძე ასეთ მრავლისმეტყველ სურათს ქმნის: „შარავანდედის და-რად ეკიდა ღრუბელი... ღრუბელი დიდრონ თვალივით ასხი-ვებდა ნათელს: თითქოს მზე მიექცია საკუთარ თავში“ (1, 69)

შარავანდედიანი ღრუბელი ღვთისმშობლის სიმბოლოა, რადგან სასულიერო პოეზიაში მარიამს ეწოდება „სულ მცირე ღრუბელი“ (19, 227).

ნათელი საღვთო სახელია. სახარებაში ქრისტე არის „ნათელი დიდი“ (მათე, 4, 16), „ნათელი სოფლისაი“ (იოანე, 576, 12).

ამასთან, ღმერთის სახელი არის თვალი: „ყველგან უფლის თვალებია, ხედავენ უკეთურებს და კეთილებს“ (იგავნი სო-ლომონისა, 15, 3).

„დიდგანმზრახველ და მარადმოქმედო, რომელსაც ღია გაქვს თვალები ადამიანის ძეთა საქციელის მიმართ, რათა მი-აგო თითოეულს თავისი საქციელისა და თავისი ნამოქმედა-რის მიხედვით“ (იერემია წინასწარმეტყველი, 32, 19) (20, 156).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, „ყოველი ჩვენგანი სამყაროს-თან კოსმიურ კავშირშია ჩაბმული“ (1, 49).

ღვთისმეტყველთა აზრით, „ადამიანი არის მცირე ქვეყნი-ერება (21, 365).

კოსმიურთან დაკავშირებული ადამიანისთვის ცხოვრება მხოლოდ საჩუქარი როდია, ის დავალებაც არის და მრავალი ხიფათის შემცველი: „რაც უფრო დიდია პიროვნება, მით უფ-რო ღრმაა ამ საფრთხის უფსკრული... მზიური ადამიანი შეიძ-ლება უნაშთოდ ჩაიფერფლოს, თუკი თავისი მზიური სუბ-სტანციის მართვა-მონესრიგებას ვერ გაუმკლავდა. საბოლო-ოდ, ყოველივეს ბედისწორის სასწორზე დადებული ჩვენი პი-როვნული თვითარსი გადასწყვეტს, ის კი ღვთაებრივი წარმო-შობისა“... ვინც მძაფრად განიცდის სამყაროს ელემენტებთან კავშირს, ის უსათუოდ იპოვის წონასწორობის შესანარჩუნებ-

ლად საჭირო ძალას... შეხედეთ თქვენს არსს, როგორც შემოქმედებით ამოცანას, განგებამ რამ დაგაკისრათ“ (1, 149).

მინის სუნთქვას, მინის ხმას მიყურადებელი გრიგოლ რობაქიძე ირანის ზეგანზე ეძებდა ჩვენს ისტორიულ ფესვებს: „1916 წელს, როგორც სამხედრო მოხელე, სპარსეთში მოვხვდი... მესოპოტამიის ზღურბლამდე მივალნიე და მქონდა შეგრძნება, რომ საუკუნეთა სვლაში დაკარგული სამშობლო ვიპოვე. ისტორიკოსები ვარაუდობენ - ქართველთა უძველესი, პირველსამშობლო ქალდეა იყო. მინის შეგრძნება ჩემში ყოველთვის განსაკუთრებით იყო გამოხატული - ის ირანის ზეგანზე რაღაც კოსმიურად იქცა... ირან -მესოპოტამიის მიწაზე წამოიმართნენ პირველსამყაროს გოლიათური ფიგურები და სურათები. მთელი არსებით ვიგრძენი, რომ ჩემი პოეტური ფესვები აქ იყო“ (ჩემი ცხოვრება) (12, 227-288).

აქვე ეზიარა მწერალი მარადიული დაბრუნების იდეას: „...არა ერთეულის მარადიული დაბრუნება თავის თავისაკენ, არამედ ერთეულში მარადიულის დაბრუნება თავის თავისაკენ“ (12, 228).

რჩეულის ამოცნობა მზით გასხვივოსნებული ცხოვრებით ხდება (1, 115).

„მზის ნიშნით აღბეჭდილი სიცოცხლე ისეთ არსებობას ნიშნავს, როცა ყოველთვის მზად ხარ, საკუთარი თავი გასწირო და გააჩუქო მზესავით. ვისაც ეს გამბედაობა აქვს, ბედისწერასაც დაიმორჩილებს“ (1, 61).

ქართულ მიწას კარდუს მიწას უწოდებს მწერალი და მასაც „მზის ნიშნით“ წარმოიდგენს, ხოლო საქართველო „დაჭრილ მზედ“ ესახება.

გრიგოლ რობაქიძის სიბრძნესთან, სინმინდესთან, უზენაესთან წილნაყარ პერსონაჟებს „ღვთიური სიბრძნის შუქი“ (1, 152), „ღვთიური სხივი“ (1, 48), „ზეცის სხივი“ (1, 83), „უზენაესი ნათელი“ გამოარჩევთ. მაღალი იდეალების მსახურთა სული „მზად სხივად“ აღიქმება (1, 83).

მინასთან ყოველთვის მზე მოიაზრება, „მინა ქალური სან-ყისი, მზე-ვაჟური. ისინი ანაყოფიერებენ ერთმანეთს. ნაყოფში მზის თვალი ტრიალებს“ (რთველი) (22, 142-143).

ქართული მინა და მზე საქართველოში „შენყვილებულ-შეულლებულნი“ არიან. ეს განსაკუთრებით იგრძნობა საქართველოს სამხედრო გზაზე.

„ჩვენ ვართ მზეთა შვილები და გვიყვარს მეტად მზეოსანი ლალებით მოთენთილობა“, წერდა მწერალი (გაზ. „საქართველო“, 1916წ. №6, გვ. 5).

ნიკოლაუს ზომბარტი ხაზს უსვამდა გრიგოლ რობაქიძის „კოსმიურ მსოფლხედვას“ (4, 256).

მშობლიურ მინაზე უცვლელი გრძნობით შეყვარებულ მწერალს, მის ჯვარზე მლოცველს, არ სურდა სხვა მინა და არც სხვა ჯვარი, სხვა ნასახლევი: „არ გვინდა, დედაო, სხვა ჯვარი ბერნების, არ გვინდა სხვა მინა და სხვა ნასახლევი“ (წმინდა ნინოს) (2, 614).

ამ მამულის მიწის, ამ დედად აღქმული მიწის გონს რომ შეიგრძნობდა, მისი მომავალი ტრაგედიის ნიშნებსაც ხედავდა და იტანჯებოდა: „აღმოსავლური საშო, სადაც მინა „დედაა“ წმინდა. ისტორია უძველესი... აქაა საქართველოს არსი. ეს ცხადდება: ქართულ ხასიათში, ქართულ სიტყვაში, ქართულ სულში, ქართულ ერქვანში, ქართულ ხმალში, ქართულ სიმღერაში (რომელიც ღმერთკაცობაა) და აი, ამ დედის“, ამ მიწის ტრაგიკული ხილვა ძნელია“ (ბარათი აკაკი პაპავას) (4, 88).

ლევან ორბელი სასიკვდილო საფრთხესაც არ შეუშინდა და საკუთარ მინაზე ქართველთა საკრალური სინმინდე -გრაალი გადაარჩინა.

აკაკი ბაქრაძე წერდა: „გრიგოლ რობაქიძე ეკუთვნოდა სიტყვაკაზმული მწერლობის იმ სახეობას, რომელსაც გერმანელები უწოდებდნენ მინისა და სისხლის ლიტერატურას. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ამ სახეობის ლიტერატურა საერ-

თოდ მიეცა დავინყებას. მიწა, სისხლი, რასა, ჯიში მკითხველს ნაციზმს და ფაშიზმს ახსენებდნენ. შეხედულებები ნელ-ნელა იცვლებოდნენ და კოსმოპოლიტურ ხასიათს იღებდნენ. გრიგოლს ეს პროცესი გამოეპარა“ (4, 227).

გრიგოლ რობაქიძეს სწამდა მარადიული დაბრუნების იდეა და ასევე ეიმედებოდა სამყაროს განახლება, რომ ადამიანი ისევ დაუბრუნდებოდა მიწას, ბუნებრიობას, როგორც დაუბრუნდა დაკარგულ ღმერთს.

გრიგოლ რობაქიძისთვის მხატვრული სიტყვის ამოცნობის საიდუმლოთა გასაღები იყო მიწისადმი დამოკიდებულება: „ჩანვდე პოეტის საიდუმლოს-ნიშნავს: იპოვო მისი შემოქმედებითი სულის ინდივიდუალური რიტმი. სულის რიტმი პოეტის მიწისადმი დამოკიდებულებით შეიძლება გამოვლინდეს: როგორცაა პოეტის მიერ მიწის შეგრძნება, ისეთივეა მისი პოეტური პიროვნების ცხოვრებისეული რიტმი“.

მწერალი სვამდა კითხვას: „რა იგულისხმება მიწის ხატის ქვეშ?“ და პასუხობდა: „საგნები, დრო, ქაოსი“ (ანდრეი ბელი) (23, 51).

„საგნები დროში და მათ ქვემოთ ქაოსი, -აი, რა იკვეთება მიწის ხატის მონახაზებში“ (23, 52)

ჰომეროსი დედოფალს უწოდებდა გეას-მიწას.

დემეტრეს კულტი-მიწის კულტია: დემეტრე დამნიფებული ყანის სულია.

გრიგოლ რობაქიძის დაკვირვებით, მიწაზე შეყვარებული პოეტები არიან ჰომეროსი, ტიციანი, გოეთე, პუშკინი, ტოლსტოი. „პუშკინი ... ქაოსის ბნელ ენას სწავლობს“.

არიან შემოქმედნი, რომელთაც სრულიად არ უყვართ მიწა... მათთვის ყველგან ხრწნა, ლპობა, სიკვდილი, წყლულებიანი გვამია, ... მიწის სახის შერყვნა. მათ ქაოსი ბნელ უფსკრულში იზიდავს. მათი შემოქმედებითი გამომსახველობის მეთოდიც გასაგებია: ხორცშესხმის მაგიერ-განსაგნობრიობა, ფორმირებული სხეულის ნაცვლად - გეომეტრიული ჩონჩხი,

მნიფე ნაყოფის მაგიერ - საძაგელი ურჩხულები. ასეთ შემოქმედთ მიეკუთვნებიან: გოგოლი, გოია, პიკასო, ნაწილობრივ ბოდლერი“ (23, 55-56).

მინის სხეულში შეყვარებული პოეტების ორი ჯგუფიდან, აპოკალიფსური მომენტის გათვალისწინებით, გრიგოლ რობაქიძე გამოყოფს მეორე ჯგუფს, რომლებიც საგნებს ხედავენ, მაგრამ საგნებს იქით სხვა საგნებს ჭვრეტენ: „ახალ ცას და ახალ მინას“: მათ უყვართ სახეშეცვლილი მინის სხეული.

„მათთვის მინა“- სამყაროს სულია, სოფია, მარადიული ქალღურობა: და ის ელის განაყოფიერებას მზისგან და დაბადებას მარადისობისაგან“ (ენგადი) (13, 56).

„აპოკალიფსური რიტმის სულის პოეტები განსაკუთრებით მრავლადაა რუსეთში, არსებითად, კატასტროფულ ქვეყანაში. ამ რიგის პოეტებია: ვლადიმერ სოლოვიოვი, დოსტოევსკი, მერეჟკოვსკი, ბლოკი. ეგვიპტის გადამწვარ უდაბნოებში ხედავდა სოლოვიოვი „მას“, უსახელოს (სამყაროს სულს: დედამინას)... დოსტოევსკი - აპოკალიფსის მძლავრი სტიქიაა..., მერეჟკოვსკი აპოკალიფსური კონველსიების მისტიკური არქიტექტორია. ბლოკმა ის (დედამინა) მშვენიერ ქალში გადანყვიტა: იგი-მისი რაინდია, ... მას ... ნატიფი სიყვარულით აღიქვამს, გრძნობიერ- კონკრეტულ შეხებამდეც კი...

ბრიუსოვის „ფერმკრთალი ცხენი“ მხოლოდ „თემაა“ (და არა რიტმი) მისი სულისა, თუმცა ოსტატურად გადანყვიტილი“ (23, 57-58).

აპოკალიფსური რიტმის სხვა პოეტებს, რომელთა სულის რიტმი გადის არა სამყაროს სხეულისადმი სიყვარულზე, არამედ მინის სხეულისადმი სიძულვილზე, განეკუთვნება ანდრეი ბელი. თუ სხვები „ახალ ცას და ახალ მინას“ ნატრობენ სამყაროს სხეულის სახეცვლილების გზით, ანდრეი ბელის სურს „ახალი ცა და ახალი მინა“ გაჩნდეს იმავე სამყაროს სხეულის მვიწვარე დაფერვლის მეშვეობით“. (23, 58).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით; „ბელი“ აპოკალიფსური ხატია, ახალი სახელი... იგი სულის თეთრ ქვაზეა“ ამოტვიფრული. „ანდრეი“ — უნებლიედ ჩნდება აზრი „პირველნოდებულზე“ (ანდრია პირველნოდებული)...

„ბელის მინისადმი გოგოლისებური სიძულვილი აქვს. მას დედამინის აპოკალიფსური მშობიარობა სწადია... მისი ბოლომდე დაფერფლვის საშინელი წყურვილით“.

ბელის აქვს „აპოკალიფსის ცეცხლოვანი მზერა“, „აპოკალიფსური ტემპერამენტი“ (23, 60).

„წერს ბელი, თუ საუბრობს ბელი, - ყოველთვის გრძნობ „წმინდა სიგიჟის“ იმ მადლს (სულიწმინდის გარდამოსვლის მადლს), ხან „უსამართლო სიგიჟის“ წყევლას (ბაბილონის გოდლის მშენებლობის საშინელება). ანდრეი ბელი-აპოკალიფსის ნამდვილი ეპილეპტიკია. ტყუილად კი არ გადმოსცა დოსტოევსკიმ ასე გენიალურად ეპილეფსია, ვითარცა წმინდა ავაღმყოფობა, რომელიც „სხვა სამყაროთა შეხების“ საშუალებას იძლევა.

... ის, აპოკალიფსური ეპილეპტიკი, გატაცებით ეძლევა ბნელსახიანი ქაოსის შემოილ სიტყვებს“... (23, 61).

„...ანდრეი ბელიმ ვერ დასძლია მინის ბნელი სტიქია. ის მისგან წავიდა, ... როგორც გოგოლი.

„...ბელი მიწას მოსწყდა და რუსეთი აჩრდილად გადააქცია. გოგოლი მინისადმი ზიზღს განიცდიდა და უსახურ ურჩხულებს ბადებდა: ყველგან - „ღორის დინგი“, ხან-„თაღამი“, ხან უბრალოდ „სამხეცეთი“ (23, 67).

„მინის სხეულისადმი სიძულვილით ანდრეი ბელი მშობლიურის, არსის ზიზღამდე მიდის. სხეულისადმი სიძულვილში ანდრეი ბელიმ... თვით გოგოლს გადააჭარბა. მას ფეხქვეშ მიწა კიდევ უფრო პირქუშად გამოეცალა“ (23, 70).

„...გოგოლი აწმყოში ხედავდა კაცობრიობის შორეულ წარსულს (მხეცობას) და კაცობრიობის შორეულ მომავალს (ანგელოზობას). მაგრამ თუ გოგოლმა ადამიანები დაშალა

„მხეცებად“ და „თალგამებად“ (ბელის სიტყვებია), ბელიმ სხეულისადმი სიძულვილით ყოფიერების ფიზიკური პლანი მთლად დაანგრია და ყოფიერება ასტრალურ სფეროებში გადაიყვანა“ (23, 70-71).

„...მინის შეგრძნებას უკავშირდება ბელისთან დროის შეგრძნებაც: მასთან დროის ერთეულში მოვლენათა უსასრულო და უზარმაზარი რიგი მიედინება... თუ დავუშვებთ, რომ ერთიან წამში მარადისობა მიჰქრის, მაშინ გამოდის, რომ დრო უკვე მეტად აღარაა: - კიდევ ერთი შტრიხი აპოკალიფსური მსოფლშეგრძნებისა“ (23, 73).

ანდრეი ბელიმ პეტერბურგის ხატში (რომანი „პეტერბურგი“) მინის აპოკალიფსური (და, ამასთან, დაფერფვლის გზით) უარყოფა მოგვცა“ (23, 77).

ფრანგ პოეტს ჟიულ ლაფორგს აძრწუნებდა გაყინული მიწა, ბნელი ტაძრები, საპყრობილენი, ჯალათები, კოცონი, საროსკიპონი, საგიჟეთი, ომი, კეთროვანება, ჭირი, მშვიერთა ურდო, ქაოსი, დიდი გონების დადუმება. მინის ბრწყინვალეობა სიკვდილმა, კუბომ შეცვალა, დადგა აღსასრულის მოლოდინი (ჟიულ ლაფორგი, სამგლოვიარო მარში დედამინის გარდაცვალებაზე, თარგმანი ვ. გაფრინდაშვილის (24, 417-419).

„მინის წყლულით“ იტანჯებოდა შარლ ბოდლერი (გრ. რობაქიძე, ფრანგ პოეტს) (22, 19).

„ვეფხისტყაოსანში“ ერთდროულად არის ცა და მიწა, რითაც მიღწეულია სამყაროს ჰარმონიასთან ზიარება.

„მინიერ-ზეციერი“ იყო ილია ჭავჭავაძე (პოეტი). (25, 200).

აკაკი წერეთელი ცის მახლობლად შეიგრძნობდა მიწას (აღმართ-აღმართ) (25, 224).

„მიწას მიწურად და ცას ციურად მივეთავაზი“, ამბობდა ვაჟა-ფშაველა (ნუგეში მგოსნისა) (26, 4).

გალაკტიონ ტაბიძე წუხდა „მსოფლიოს გამოუცნობ წყლულებზე (ეფემერა) (27, 771), აღაშფოთებდა „ზეცის ნგრევა, მინის გადაფერდება“ (მეოცნებე აფრებით) (27, 151), მაგ-

რამ მისთვის მაინც ორგანული იყო „ცის და მიწის შეზავება“ (შეხვედრა) (27, 46)

ტერენტი გრანელი გამოხდა ცოდვილ მიწას, სამარეს, გალიას, ყუთს უწოდებდა მას, მაგრამ, საბოლოოდ, ორივე სანყისს მიელტვოდა: „ზეცა მწყურია და მიწა მშია“ (28, 200).

ანა კალანდაძე სავსე იყო „მიწის, ზეცის სიყვარულით“ (ცათა მალალთა მადლი) (29, 236).

გალაკტიონი ხედავდა მიწის გულს, მიწის ცეცხლს, ესმოდა „მიწის ხმა საჯადოქრო“ (სტრიქონები) (30, 132), „დედამიწის ოხვრა (ორად გაიპო წითელი კლდე) (30, 253) მსოფლიობაგეთ გოდება“ (სატანა, დირიჟორი მსოფლიო ორკესტრის) (30, 780). მის ლექსებში „მიწა ამჩნევს“, მიწა „უცხოობს ცრემლს“ (სამარესთან) (30, 407).

პოეტების მეფესთან უარიყოფოდა არა საერთოდ მიწა, არამედ მიწაში ჩაფლული სული, მიწის წარმავალი მტვერი, ცის უარმყოფელი მიწა (ჰამლეტის ქნარით) (30, 24).

შემზარავია „მიწაში ... ჩათხრილი ადამიანი“, „ზემიწიერი ძალებისგან მოწყვეტა“.

„ადამიანი არ უნდა შეეზარდოს მიწას, არ უნდა დაიძიროს მიწაში“ (31, 269).

მიწას მიჩერებული, განუვითარებელი ბნელი სულები ყრუ არიან ციური ხმების მიმართ და ამიტომაც ისჯებიან: „ცა გიხმობთ ისევ და ტრიალებს იგი თქვენს თავზე, გიჩვენებთ თანაც მარადფაშულ მშვენებას თვისსა, მაგრამ თქვენ მაინც ისევ მიწას მისჩერებხართ და სასჯელს გიწვდით ამიტომაც ყოვლისმხილველი“, მიმართავს დანტე მიწას, მხოლოდ მატერიალურს მიჯაჭვულ ადამიანებს, რომელთაც, სიმაღლის უგულუბელყოფის გამო, საიქიოში მიესჯებათ მიწისთვის ცქერა: „რადგანაც თვალნი არასოდეს მიგვიტყევია სიმაღლეთადმი, რადგან ვჭვრეტდით მხოლოდ მიწიერს, მართლმსაჯულულებამ მოგვისაჯა მიწისთვის მზერა“ (32, 213).

ანა კალანდაძე წუხდა ცა და ციურის დამვიწყებელ ადამიანებზე: „დავიწყებოდათ მიუწვდომელი, კანდელი ხატთან ობლად კრთებოდა, ო, მინისაკენ მიქცეულ სულებს ცა და ციური დავიწყებოდათ“ (შემოიკრიბნენ ტაძრად გლეხკაცანი) (29, 322).

პავლე მოციქული საუბრობდა „ღვთისგან კურთხეულ, სასარგებლო, მოსავლის, მწვანილის მომყვან მინაზე“, ამასთანავე, ეკლისა და კუროსთავის აღმომცენებ, უვარგის, დაწყევლილ მინაზე, რომლის ბოლოა დაწვა“ (პავლე მოციქული, ებრაელთა, 6, 7, 8)(6, 474).

„ეკლები ცდომილების შემდეგ აღმოცენდა მინიდან, თანახმად უფლის განჩინებისა. ამის შემდეგ ვარდის საამურობას ეკალიც თანაშეწყვილა, რომ შეგვახსენოს ის ცდომილება, რის გამოც ეკლებისა და კუროსთავის აღმომცენება მიესაჯა ჩვენთვის მინას“ (33, 350).

წმინდა მამები განარჩევენ „ცვალებად, დასალუპავად განწირულ მინას“ და „მშვიდთა მინას“, „უკვდავთა მინას“, რომელშიც წმინდანები დამკვიდრდებიან: „მინაც განქარდება და შეიცვლება“. ხოლო ნეტარია ის, ვინც მშვიდთა მინას დაიმკვიდრებს, რადგან ის მინა, რომელმაც წმინდანები უნდა შეინყნაროს, უკვდავია“ (33, 357).

გრიგოლ რობაქიძისთვის „ქართული მინა მართლაც დედა მინაა, თბილსაგონი და ნაყოფმადლიანი, სადაც წინაქვეყნიური დაგქოლავს“ (ენგადი) (13, 3).

მინა მამულის სიმბოლოდ მოიანრებოდა ქართულ მწერლობაში (გალაკტიონის „მახაჯირი“, შიო არაგვისპირელის „მინაა“, მიხეილ ჯავახიშვილის „მინის ყივილი“, ნიკო ლორთქიფანიძის „შელოცვა რადიოთი“).

გრიგოლ რობაქიძის სონეტები, მოთხრობები, რომანები, პუბლიცისტიკა გაჯერებულია ქართული მინის მადლით, ის ქართული სულიერი კულტურის ორიგინალური, განუმეორებელი ნაწილია.

ლიტერატურა

1. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, გერმანულიდან თარგმნა თამარ კოტრიკაძემ, თბ. 2012
2. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, წიგნი IV, თბ. 2012.
3. გრიგოლ როქბაქიძე, დრამები, თბ. 2003.
4. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003.
5. გრიგოლ რობაქიძე, ჩემთვის სიმართლე ყველაფერია, თბ. 1996.
6. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
7. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთტომეული, წ. III, თბ.2012
8. გრიგოლ რობაქიძე, ჩაკლული სული, თბ. 1991
9. გრიგოლ რობაქიძე, გველის პერანგი, ფალესტრა , თბ. 1989
10. ჟ. „განთიადი, 1990, №2
11. ფრიდრიხ ნიცშე, ესე იტყოდა ზარატუსტრა, თარგმანი ერეკლე ტატიშვილის, თბ. 1991
12. შერისხულნი 15 ტომად, ტ. II, თბ. 1994
13. ათი საუკეთესო მოთხრობა, თბ. 1991
14. გრიგოლ რობაქიძე, ლევ ტოლსტოი, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატაიაძე, ჟ. ათინათი, 2013 №3
15. ივანე ჯავახიშვილი, ქართველი ერის ისტორია, თბ. 1960
16. ავთანდილ ნიკოლეიშვილი, XXს. ქართული ლიტერატურა, ქუთაისი, 2002
17. პეტრე იბერი (ფსევდო დიონისე არეოპაგელი), შრომები, ს. ენუქაშვილის რედაქციით, თბ. 1961
18. გიორგი გურჯიევი, ჭეშმარიტების სამყაროში, გერმანულიდან თარგმნა ლაშა დადიანმა, თბ. 2000

19. ზვიად გამსახურდია, „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება, თბ. 1990
20. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი II, თბ. 1990
21. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, ორი ძველი ქართული თარგმანი წმ. ეფრემ მცირისა და წმ. არსენ იყალთოელის, გამოსაცემად მოამზადეს რომან მიმინოშვილმა და მაია რაფავამ, თბ. 2000
22. გრიგოლ რობაქიძე, ცამეტი სონეტი, თბ. 20004
23. გრიგოლ რობაქიძე, პორტრეტები, რუსულიდან თარგმნა მანანა კვატაიამ, თბ. 2012
24. ვალერიან გაფრინდაშვილი, ერთტომეული, თბ. 1980
25. ქართული საბჭოთა პოეზიის ანთოლოგია, თბ. 1980
26. ვაჟა ფშაველა, ხუთტომეული, ტ.III, თბ. 2011
27. გალაკტიონ ტაბიძე რჩეული, თბ. 1977
28. ტერენტი გრანელი, რჩეული, თბ. 2011
29. ანა კალანდაძე, რჩეული, თბ. 1987
30. გალაკტიონ ტაბიძე, ორ ტომად ტ. I, თბ. 1988
31. რუდოლფ შტაინერი, ვარდისა და ჯვრის საიდუმლოება, თბ. 1991
32. დანტე, ღვთაებრივი კომედია, თარგმანი კ. გამსახურდიასი, თბ. 1941
33. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებასა, ნ. II, თბ. 1990

თავი III

საქართველოს გადარჩენის პრობლემა გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში

გრიგოლ რობაქიძე მეოცე საუკუნის ათიანი წლებიდან სიცოცხლის ბოლომდე, 1962 წლამდე აქტიურ შემოქმედებით მოღვაწეობას ეწეოდა და მსოფლიოს სიბრძნესთან წილნაყარს, გამედმებით აფიქრებდა საქართველოს ბედი, მისი წარსული, აწმყო, მომავალი. მწერალი ცდილობდა მერმისში გადახედვას და სამშობლოს ადგილის პოვნას საერთაშორისო არენაზე. ეროვნული სულით, ეროვნული პრობლემით არის გამსჭვალული მისი პოეზია, პროზა, პეზლიციისტიკა, ლიტერატურული წერილები, ეპისტოლარული მემკვიდრეობა.

ურთულეს ეპოქაში მოუხდა მოღვაწეობა, როცა რუსულმა ბოლშევიზმმა ვერაგულად ხელჰყო ჩვენი დამოუკიდებლობა და საკუთარი იმპერიის ერთ პროვინციად გვაქცია.

მთელი მეოცე საუკუნის ლიტერატურა სავსეა ეროვნული სატკივრებით, უიმედობით.

ეროვნული სევდით არის გაჯერებული ამ პერიოდის ქართული ნააზრევი. გულგატეხილობას ვერ გაექცნენ მიხაკო წერეთელი (ერი და კაცობრიობა, 1918) სერგი დანელია, (ვაჟა ფშაველა და ქართველი ერი, 1927წ), კონსტანტინე კაპანელი (ქართული სული ესთეტიურ სახეებში, 1927წ), ნიკოლო მინიშვილი (ფიქრები საქართველოზე, 1927წ.).

გალაკტიონ ტაბიძემ „მეფისტოფელის საუკუნედ“ მონათლა ეს პერიოდი, ტერენტი გრანელი ჰგოდებდა „მკვდარ საქართველოზე“, მიხეილ ჯავახიშვილს სასაფლაოზე ეგულეობდა ქართველი ინტელიგენციის ადგილი (ჩანაწერები უბის წიგნაკიდან).

ქართველი მწერლები მაინც არ ეძლეოდნენ პესიმიზმს. გალაკტიონმა „აღვის ხის გადარჩენით“, „გადარჩენის ბედნი-

ერებით“ მიგვანიშნა თავის იმედებზე, ტერენტი გრანელი „ლაზარეს აღდგომის“ რწმენას ავლენდა, ნიკო ლორთქიფანიძე გვაჯერებდა ერის მარადიულობაში (ჟამთა სიავე, რეკა).

1927 წ. გამოქვეყნდა ნიკოლო მინიშვილის სრული უიმედობით გაჯერებული წერილი - „ფიქრები საქართველოზე“.

მიხეილ ჯავახიშვილმა სცადა გაექარნყლებინა მისი ნეგატიური დასკვნები (მასალები ლექციისათვის, 1927წ.).

საკითხის საფუძვლიანი ცოდნით გააბათილა ნიკოლო მინიშვილის სკეპსისით დაღდასმული დებულებები გრიგოლ რობაქიძემ „საქართველოს ხერხემალში“(1928წ.).

ერთი მხრივ, გრიგოლ რობაქიძეს სწამდა ქართული ეროვნული გონის სიდიადის და მეოცე საუკუნის ლიტერატურაში რენესანსის ნიშნებს ხედავდა („ქართული რენესანსი“, 1917წ.).

მაგრამ აფიქრებდა პატარა ერების ბედი, გრძნობდა გლობალიზმის საშიშროებას და 1911წ. დაწერა: „პატარა ერებს პოლიტიკურ უქადაიან გადაშენებას“ (არჩილ ჯორჯაძისადმი) (1, 368).

მწერალი მაინც „დიდ წინასწარმეტყველს“ მოელოდა, სააკაძის დამსხვრეული ხმლის გამთელებაზე ოცნებობდა.

პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩრდილოეთიდან და სამხრეთიდან მომდინარე საშიშროებებს ხედავდა.

ერის განვითარების უპირველეს დაბრკოლებას ხედავდა თავისუფლების დაკარგვაში, ყოველგვარი ამაღლებულის, მარადიულის, სულიერების მტრად ბოლშევიზმი მიაჩნდა, მწარე წარსულის, ავბედითი ისტორიის დაღს ამჩნევდა თავის თანამედროვეობაში.

1920 წელს დაიწერა გრიგოლ რობაქიძის საშიშროებით გაჯერებული „საქანელა და სახრჩობელა“ (1, 450-451).

გვზარავს ნაწარმოებში კოსმიური და სოციალური ნგრევის სურათები, უფსკრულის პირდაღებული ხახა, არამყარი არსებობის სიმბოლო-საქანელა, დაღუპვის შიშს აღძრავს

სახრჩობელა, ჭინკებისა და კუდიანების მომრავლება: „საქართველო ქანაობს სახრჩობელაზე, მაგრამ საქანელა უფსკრულებზეა გამართული და ადვილი შესაძლოა, საქანელა სახრჩობელად გადაიქცეს. იხსნებიან უფსკრულები... ან თავისი თავის მონახვა უკანასკნელი: ან სრული დაღუპვა თავისი თავის. გზა ხსნილი არ არის სხვა. ხანდახან აქ სახრჩობელა სისხლიან ჯვარად იქცევა... ჯვარცმა უცდის საქართველოს. ვიცით: იქნება ათავადებული ქართული სიტყვა“.

საქანელაზე ხაზგასმა შემთხვევითი როდია: „საქართველო სისხლშერეული სხეულია... საქართველოს გაქანება საქანელაა და ქართველი ქანაობს კიდეც. არც არის და კიდეც არის“.

ნგრევის, ეფემერულობის მოლოდინს ამძაფრებს ჭინკების ფერხული და კუდიანების არული: „ქვეყანა ინგრევა და საქართველო კი ქანაობს. ქანაობს, როგორც ყვითელი ჭინკა საქანელაზე. ეს არის მისი რიტმი: სანახაობა ეფემერული ძალზედ. ერთიან ერთმანეთს ჭინკების ფერხული და კუდიანების არული“ (1, 451).

ტრაგიკულ განწყობილებას ამძაფრებს გიორგი სააკაძის მოლანდება და „რუსეთის აპოკალიფსური ეპილეფსია“.

სხვაგან ლევიათანის (ზღვის ურჩხულის) რკინის კანონების სამყაროა, სადაც მომავალს „ქოსა და ყვითელი ჰომუნკულები“ (კაცუნები) ქმნიან, მიწა არა ლოგოსის, სულის სამკვიდროდ, არამედ უგონო მატერიალად იქცევა, იშთარი, დემეტრა, მელიტა, სემელა, იზიდა, კვიბელა აპროტესტებენ დედამიწის განსაცდელს, მუხნარის გადაბელვას: „... დედამიწა ვინ გადაიზიდა და ჯანყი მუხნარი ვინ გადაგვიბელა?“ (ქალაქი ფენომენი) (2, 23).

მუხა ერის სულზე მიანიშნებს. ვაზების, მუხების გახმობას ასეთივე გაგებით მრავალგზის აფიქრებდა გალაკტიონი.

1921 წლის თებერვალში დაიწერა გრიგოლ რობაქიძის სონეტი „ორღობის ეშაფოტი“, რომელშიც ქვეყნის უბედუ-

რების პრელუდიად აღიქმება ჩამოხრჩობილი ვიოლინო, ეპილევსია, მავნე თვალეები, ქვეყანა მრუდე, დაღრენილ სახის სიგიჟის ქაფი, მეღამურა, ობობა, სპლინის ბადე, გახეთქილი შუბლი, საშინელი ამბავი. „ორლობე“ ჩვენს პროვინციად აღქმულ სამშობლოზე მიგვანიშნებს, აშკარაა, ავტორმა 1921 წლის თებერვალი აღიქვა მამულის უბედურების პრელუდიად: „ჩამოხრჩობილი ვიოლინო ორლობის სარზე (ეპილევსია, გადარევა და ბედისწერა). მავნე თვალეების აქ ცივდება სასტიკი მზერა. ბოლო ეღება ყოველ ნდომას აქ მარტო მწარზე. უყვარს ცხენის თავს დაჟინებით ქვეყანა მრუდე, საოცარია გაბზარული უცხვირო ხაპი. დაღრენილ ხახას კიდევ ახსოვს სიგიჟის ქაფი - ბნეღამორეულ მეღამურას ეხსნება ბუდეთ. ზრქელი ობობა სპლინის ბადეს სკელეტზე ლამბავს (დროს გუდადამპალს თუ მოსწყინდა უმიზნო ბანდი). გახეთქილ შუბლზე გადაირბენს ასტრალის ლანდი. უცხო გამვლელი ნაიკითხავს საშინელ ამბავს“.

პატმოსის კუნძულზე ეუნყა იოანე ღვთისმეტყველს სამყაროს დაქცევის მოსურნეთა პარპაში, სიკვდილის მომტანი აპოკალიფსის მწვანე ცხენის მეუფება...

ორლობე, გადატანით, მტარვალთა მიერ პროვინციად მიჩნეული ჩვენი ქვეყანაა, სადაც გვზარავს სარზე წამოცმული თავის ქალები, ის უბედურება, რაც აპოკალიფსის ცხენს მოჰქონდა ჩრდილოეთიდან: „თავის ორალის ჭიხვინს იგი მოელის მარად (ძნელია მეტად ხსოვნისთვის კუნძული პატმოს). შიშობს, სიკვდილმა არავინ დათმოს, მთელი სამყარო ესურვება დაიქცეს არად. და როცა მინა გადაყვება ძეობას ავი (მზე მაშვინ ალბათ, გადატყდება გადახრის ტარზე) -დაიჭიხვინებს ბოლო წყევით ორლობის სარზე გატიტვლებული ძვალდახრული გამხმარი თავი“ (1, 621).

ეს ლექსი გიორგი გამყრელიძეს გაუგზავნა 1955 წელს შემდეგი მინაწერით: გიგზავნი „ორლობის ემაფატს“. დააკვირდი, როდის არის დანერილი: ვიგზენ წინასწარ ბოლშევი-

კების შემოსევა?! (პირველად წავუკითხე სანყალ მინიშ-
ვილს... შეირხა! ძალიან გონიერი და ნიჭიერი იყო საცოდავი.
მართლა „მინისშვილი“).

„შაირში „მელამურას“ მაგიერ იყო „გველის წინილებს“.
შევცვალე. ადვილი მისახვედრია: რატომ“ (2, 621).

გრიგოლ რობაქიძე მრავალგზის ახსენებს პატმოსის კუნ-
ძულს.

მწერალს აწუხებდა სამშობლოს ბედი, „ტფილისის ხერ-
ხემალი“, ქვესკნელის გუგუნი, პატმოსის კუნძულის მრავ-
ლისმეტყველი ცხენი... შემოქმედებითი ძლევამოსილების
სიმბოლოდ მოიაზრა მარტორქა, იწინასწარმეტყველა თავი-
სი შემოქმედების ქარიშხლისებური ძალით შესვლა ევროპის
სივრცეში: „ზვავების ურაგანი შეანგრევს ევროპას (სიტყვაც
ხომ მაგარია ირ.რუბაქიძე).

ოციან წლებში არ ასვენებდა „დამპალი ფიქრი, სპლინი,
პეტერა, შხამიანი თასი, ბერი იოვან და სააკაძე. იმერეთი
„საკაცედ“ ესახებოდა და აცხადებდა: „და მეშინია არა ვთქვა
მაინც, რომ საქართველო არის მიქარვა“ (საკუთარი ტოსტი“
(3, 74-75).

მომავლის შიში ცნაურდებოდა ფესვებმომპალი მუხისა
და სათავემონგრეული წისქვილის სახეებში.

„კარდჰუ!... მომჩვენებია ხანდახან ჟამსა სასონარკვეთი-
სა, თითქო შენს მუხას-რომელსაც გრიგალიც კი ვერას აკ-
ლებდა ოდესლაც, პირიქით: იგი მის ტოტებს გაშლის ძალა-
საც ჰმატებდა - მომჩვენებია, თითქოს ამ მუხას ფესვები
მოლპობოდეს და ტანი შიგნიერი გამოფუტურებოდეს. ამ
მოლანდებას კიდევ სხვა ლანდიც ემატება ხოლმე: ლანდი სა-
თავემინგრეული წისქვილისა. მაშინ... კაემანი მფლობს სა-
სონარკვეთისა“ (საუბარი კარდუსთან) (1, 198).

„მესმის შენი ვალალი, მეუბნები, ხოლო მე თუ ცოცხალ
ვარ, როგორ უნდა შეგაშინოს მუხის დავრდომილებამ? მუხა,

დროთა ვითარებაში გამოღრუებული, დაემხო, ხოლო ფშანნი მისნი, მის ირგვლივ აღმოცენებულნი, მუხებად აიზრდებიან. სავსეა ნაღვლით სათავემოშლილი ნისქეილი, მაგრამ ერთხელაც არის, ნაშიერი ჩემი ძალას აიყრის კვლავ და ნისქეილს უფრო მაგრად დაამუშავებს. ჩემი ძირი უმპალია, ვინაიდან ენგადი ჩემი არ იშრიტება. იგია, ძირს რომ ასაზრდოებს მუდამ... არა, ჩემი ფესვები ღრმადაა გამდგარი: მას ვერ ამოფხვრის ვერავითარი ვითარება“ (1, 158- 159).

„... კარდუ, ... შენი ძირი... იღვიძებს ხოლმე გადაშენების გზაზე მდგარის შეცნევის ქვეფენებშიც კი: ძირი თითქმის ამოფხვრილი, მაგრამ მაინც ცოცხალი“ (1, 158).

„მინდა შენი არგადაგვარებული ძირის გახარება მიჩვენო“... (1, 160)

მაინც ოპტიმისური ნოტებით ამთავრებდა მწერალი თავის ვაებას:

„...კარდუ... ქართველ კაცში შენ არ გაჰქრები და ვერც გაჰქრები. იგი ფესვმაგარია მაშინაც, როცა ფესვი ტკივილია (საუბარი კარდუსთან) (1, 168).

ეჭვის, უნუგეშობის გაქარწყლებას ნიადაგ ცდილობდა მწერალი: „...ნუცა ჰგონია ვინმეს, ვითომ დამბლის ნიშნები იყოს ჩვენი სხეულის ხერხემალში. მანკიერსა და ხინჯიანს ჩვენსას ჩვენვე შევაჩერებ“...

„ქართული რასსა რაინდული სისხლით არის აცეცხლებული... რაინდობა ჩვენი ეროვნული პროფილის შნოიანი ხაზულია“ (რაინდული საქართველო, 1918) (4, 327).

მწერალს არ მოსწონდა ჩრდილოეთის მონსტრის ბრმად მიყოლა: „ნუ ვიქნებით უბრალო მორჩილნი იმ ფანტაზიებისა, რაც პეტროგრაძის ნისლში მოელანდებათ. ჩვენ ჩვენი საკუთარი გზა გვაქვს - და ვეცადოთ ყველა ძალების შემოკრებას, რომ რევოლუციაში შობილი ეროვნული განთავისუფლების გზა ანარქიით არ მოვისპოთ“ (ბოლშევიკების აჯანყება) (4, 211-212).

გრიგოლ რობაქიძე კლასობრივისა და ეროვნულის დაპირისპირებაში ყოველთვის ეროვნულს ანიჭებდა უპირატესობას, სოციალისტურ იდეოლოგიაში ეროვნულ დეკადანსს ხედავდა: „საქართველოს ბედი იმაზეა დამოკიდებული, თუ მისი პოლიტიკოსები რომელ მომენტს რომელს ანაცვალევენ: კლასიურს ანაცვალევენ ეროვნულს თუ პირიქით-ეროვნულს კლასიურს. საქართველო რომ სოციალისტურ მიმდინარეობას მიჰყვება, ეს მისი ეროვნული დეკადანსის ნაყოფია“ (კლასიური თუ ეროვნული) (4, 314, 316)

ამ ხედვის სისწორე დრომ დაადასტურა.

მწერლის დიდი ნუგეში იყო წმინდა ნინოს სახება: „ღაო და დედაო! ღვთისმშობლის დობილო... შენზე ვართ დანდობილი და შენი შენდობით არ გადავშენდებით“ (წმინდა ნინო) (1, 80-81).

წამება და ცეცხლი განწმენდის, ახალი სიცოცხლის გარანტიად ესახებოდა.

...„და აი ამ ჟამს, როცა ქართლის ბედი ცის მშვილდითაა გარშემორტყმული, ჩვენ, ქედმაღლებმა, უნდა წარმოვთქვათ: საქართველო დადგინდება თავის თავად და ეტყვის მსოფლიოს თავის სიტყვას.

„მომკრთალო ხაზებში თვით სიტყვის ტანიც იკვეთება.

... წამება და ცეცხლი: ამ ორ სიტყვაში მოქცეულია ჩვენი სიტყვა. მაშ რა გვიშავს: პირველი გაგვწმენდს ღვთიური მსხვერპლისთვის, -მეორე მიგვასხამს ალისფერ მოსასხამს“ (ქართველ მწერლებს, 1917წ. (4, 205-206).

ალი, ცეცხლი, საღვთო სახელია (5, 124).

ღვთიური მსხვერპლი, ჯვარცმა უშედეგოდ არ ჩაივლის, გვარწმუნებდა მწერალი.

„ვინც ცოცხლობს საქართველოს იდეით, მას მარად მისი მთლიანობა უნდა ახსოვდეს. მხოლოდ მაშინ გამობრუნდება თანდათან მისი ჯანმრთელობა“ - ასკვნიდა გრიგოლ რობაქიძე (ქართველ მწერლებს) (4, 206).

დიდი მწერლის შემოქმედებაში სიყვარულს მხილება, უიმედობას რწმენა ენაცვლებოდა.

ხიბლავდა სიტყვა ქართული, მაგრამ ესმოდა სპარსული ბაიათი, ხმა ყარაჩოღელის...

ტკივილს გვრიდა „რჩეული რასის დომხალი, აქ თუა წვალება?“ (გველის პერანგი) (6, 240).

თბილისის შემყურეს ბიბლიური ბაბილონი ახსენდებოდა: „ტფილისი... იგიც ხომ ბაბილონია. ათასი ხალხი. ათასი თემი. ათასი მოდგმა. არევა. მრუშობა. განცხრომა“ (6, 217).

ძღვევამოსილი ასურეთის შთამომავალთა დაკნინების მაგალითები საფრთხის მოახლოების შიშს უძლიერებდა: „მეეზოვე აისორი... ასურეთის გარდასული ბედი... ასურეთმა დაახრჩო ირანის ლომი.

მისი ნაშიერი მეეზოვეა ტფილისში.

მისი მოდგმა ფეხსაცმლის მწმენდელია.

ეგებ ამას ნაღვლობს მეეზოვის სლოკინი.

„ტფილისი ყურს უგდებს გასუსული. თავის ხვედრს თუ ხედავს ქალაქი?! იგიც ხომ ბაბილონია. ათასი მოდგმა. არევა. მრუშობა. განცხრომა. ტფილისი ყურს უგდებს აისორის ასლოკინებულ სიმღერას. ქალაქი ქანაობს. ტფილისი მთვრალია“ (6, 217).

შემდეგ ქურთისტანის ჩამოქვეითებული ვეფხვების ბედი დააფიქრებს: „ქურთები. ნუთუ ყველაფერს ჯიში ეკარგება თბილისში?! ესენი არიან ნატეხები იმ ქურთებისა, ვეფხვებად რომ ითვლებოდნენ ქურთისტანისა?.. ამ საწყლებსაც აქვთ ხალისი.

„...ზოგი ასანთს ყიდის. ზოგი თუთუნს. ზოგი ირისს. ზოგი მათხოვრობს. ყველას კარგი გული აქვს. მეგობრობა იციან. ათას კაცში გამოგიცნობენ. მოვარდებიან და ფეხებზე მოგეხვევიან“ (6, 213-214).

„ქურთის პატარა გოგონები მარჩიელობასაც ეწევიან... მომავალს გიკითხავენ ხელის გულზე... სტყუიან?! პოეტები რაღას შვებიათ?“ (6, 214).

„მეეზოვე აისორის სიმღერაში სლოკინია უფრო, ხმაში სევდა: არა სიყვარულის, სევდა დაკარგულის.“

„საათს რომ იკითხავს, გამვლელი ფიქრობს, რად უნდა „რომელი საათია“ დროდაკარგულს?“

„მისი ბიჭი ფეხსაცმლის მწმენდელია. ეგებ მისი წინაპარი აშურბანიპალი იყო, ან სალმანასარი. ვინ იცის“ (6, 216).

მეეზოვის ოჯახი სახლის კიბის ქვეშ ცხოვრობს. ქალიშვილების თვალში ორი დიდი ნაკვერჩხალია, საცა შავი გველები ბანაობენ“ (6, 277).

„ამ გოგონების თვალების ალერსს კიდეც რად იხილავ?“ (6, 114).

„მერე ქუჩებში დაძონძილი ქალი... რა საშინელია მისი ხითხითიანი სიტყვა! თბილისის ქუჩებში დედა... ძუძუსთან ატაცებული პატარა ბავშვით. რა შხამიანია მაშინ მისი უეცარი კვილი კისკისიანი“?! (6, 114).

„...გამორება ჯობს. აგესლილ მზერას ქაშუეთი მოგირჩენს: ივერიის ქალწულის თვალები, რასსაშეურეველი და ხალასი. სიამაყე და დარცხვენა ერთად. რომელი თვალი დაივინყებს?! ქაშუეთის თვალები თუ იყო თვითონ“ (6, 114).

„ტფილისი ხომალდია: ტფილისი მთვარეცაა.“

„ტორტმანობს ქალაქი. რემბოს მომღერალს ეშინია მისი დაღუპვის და დედას უხმობს შორიდან“ (6, 218).

„ქალაქი ქანაობს დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის.“

„დასავლეთის ქარმა მიაგდო იგი აღმოსავლეთისკენ, თუ აღმოსავლეთის ქარმა დასავლეთისკენ-ტფილისმა არ იცის. იცის მხოლოდ: შეყენებულა იგი ერთ ალაგას. წინ გაინვეს - რაღაც უკან აეკიდება და აჩერებს. ბრუნდება უკან-რაღაც წინ მიათრევს და აყენებს. არა აქვს საზრავი შორი. ვინ გადა-

აგდო ლუზა?! ათასი ქარი ეხეთქება. თითქო ქვეყნის გზაჯვარედინია. აღმოსავლეთს მოსცდა და დასავლეთს ვერ მიაღწინა. შუაზე დარჩა.

„ტორტმანებს ქალაქი ხომალდი“ (6, 119).

დედოფალი იყო სასურვი, მრავალი უცხოელი საქმრო ჰყავდა...

„ცრუ საქმრო ბევრი ახსოვს...

„ვის უცდის ამდენ ხან?! თავის ვაჟებში ვერ ნახა საქმრო? (6, 220).

„ქანაობს ქალაქი ხომალდი.

„ლანდების საუბარი მუნჯების ენით: არსის ხვედრი არსშია თვითონ... თვითონ გაუწირავს თავი? შური, უნდობლობა, ღალატი, გესლი.

„სხივოსანი მაია. არსის ხვედრი არსია თვითონ.

„ხომალდი ქანაობს“ (უცხო ქარია“?) (6, 221).

„ლანდების ჩურჩული, მარაბდა. ნაძრახი ადგილი. მონგოლები. იქ დახვდა ქათველთა ჯარი მონგოლებს, 80 ათასი 12 ათასთან, 80 ათასი უკუიქცა.

„სააკაძეს ხან გამყიდველად აცხადებენ, უყვარდა საქართველო, შეშლილივით, გახელებით... სპარსეთს იმატომ მიეხმარა, რომ გული მოეგო მათი და შემდეგ მარცხი ეჭმია, საქართველოს კი მოადგა სპარსების ჯარით, მაგრამ შემოიტყუა და შემდეგ გაანადგურა, ეს მაშინ გადასწყვიტა, როცა შიკრიკი დაიჭირა, შაჰი ნერილში სარდალს სწერდა, მოეკლა სააკაძე. მაშინ გადაწყვიტა ღალატი, შვილი ხომ დაუტოვა მძევლად. გამცემია მაინც. გმირია ნამდვილი. იმ სერზე ჩაასო ხმალი სააკაძემ და მიწის გულში გადაამტვრია. რისთვის? ორგულად იცნო მისი გული. გაიმეტა? სიყვარულის გამეტებით. დამარცხდა სააკაძე? ვინ იცის. დამარცხდა ივერია? გამარჯვებს, თუ ის ხმალი გამთელდა. გამთელდება?

„რაც მოგივა დავითაო, ყველა შენი თავითაო.

„ზმანებას ქედაფი გადაესხა.

„ქალაქი ხომალდია... ყოფა უგემურია. ხომალდი წყალ-ქვეშა კლდის ახლოა. უნდა-მიერტყას; დაიმსხვრეს; ვილაც კიდევ უძახის სმენაში: „ხი-ხი-ხი“...

„ხომალდი უკან მოიხედავს უეცრად -

„ტფილისი ხედავს: ათას თვალებში ივერიის ქალწულის თვალებს. ხალასს და რასსაშეურეველ თვალებს: საცა მედი-დურობა და დარცხვენა ერთი და იგივეა. თვალებს, რომლებშიც დაინახავ გაჩენის პირველ დღეებს.

„ხომალდი მაგრად შეაჩერდება -

„ტფილისი უყურებს ივერიის ქალწულის თვალებს.

„საცაა - მზე ამოვა“(6, 225).

„ტფილისი ტორტმანებს“, მთვრალი ქალაქი.

„ჩრდილოით მოისმის უცხო გუგუნნი: ვნებაატეხილი რუსეთი ძველ სამყაროს წარღვნას უქადის. სამხრით მოდის ოს-მალო: ბრძანება ბრძანებას მოსდევს მეხით გარუჯული სახელით: ვეჭიბ მემედ.

„საქართველო ხვილიფივითაა ორ დენს შუა გარიყული.

„ტფილისი ქანაობს: ბორგავს (6, 226).

„... და მზით მოვარდნილებს, დახვეწილ მკლავებზე დალად გვარჩნევია მზის ცხელი ნარქენი (6, 247).

„გრიგოლმა დიდი შრომა შეაღია თავისთავის, ანუ ქართველთა მსოფლხატის მოძებნას. მისმა ძიებამ ორი მიმართულებით ჰპოვა გამოხატულება: წმინდა გრაალის ახალი ლეგენდის შექმნით და კარდუს კერპის ჩამოყალიბებით“ (7, 76).

მწერალი ხაზგასმით აცხადებდა: „საუკუნეთა მანძილზე ერთადერთი ავტორი მე ვარ, რომელიც აცნაურებს ქართველების მსოფლხატს“ (წერილი გიორგი გამყრელიძეს).

„ქართველთა მსოფლხატის შუაგულში გრიგოლ რობაქიძე აყენებს კარდუს...

იგი გრიგოლის გამოწვავია. აუღია ქართველთა ეთნარქის სახელ ქართველიდან.

„კარდუ არის ჩვენი მისტიური თაურმდგენი. იგი არის პიროვნება და ამასთანავე არ არის პიროვნება“ (მცველნი გრაალისა).

კარდუს ორი ჰიპოსტასი აქვს: ქალური-წმინდა ნინო, ვაჟური-ლაშარი, თეთრი გიორგი.

„ის არასდროს არ ყოფილა, ოღონდ ყოველთვის არის. იგულისხმება, რომ ყოფილა ისტორიულად, არის ზეისტორიულად“ (ვაჟას ენგადი).

გრიგოლი იზიარებდა იმჟამად საისტორიო მეცნიერებაში გავრცელებულ აზრს, რომ ქართველთა უძველესი სამშობლო იყო ქალდეა.

ამასთანავე, „ჩაკლული სულის“ ავტორის შემოქმედებაში გვხვდება მაიას მოტივი (ერის სული და შემოქმედება (6, 308).

ვედურ მითოლოგიაში მაია აღნიშნავს ღვთაებრივ არსებათა თავისებურებას - ფერისცვალებას, მეტამორფოზას, ილუზიას, მოჩვენებას.

მარადიული დაბრუნების იდეა და მაია რწმენა და ეჭვია ერთდროულად.

„... გრიგოლის მხატვრულ ცნობიერებაში არსებობდა გამოგონილი საქართველო, როგორც გამოგონილი კერპი კარდუ. გამომჟღავნდებოდა, გამოვლინდებოდა თუ არა მითიური საქართველო ისტორიულში? ეს არავინ უნყოდა, მაგრამ გრიგოლ რობაქიძეს ამის დიდი სურვილი ჰქონდა“ (7, 96).

გრიგოლ სჯეროდა საქართველოს დიდი მომავალი: „საქართველო დადგინდება თავისთავად და ეტყვის მსოფლიოს თავის ნამდვილ სიტყვას.

„მომკრთალო ხაზებში თვითონ სიტყვის ტანიც იკვეთება.

...„ნამება და ცეცხლი“ - ამ ორ სიტყვაში მოქცეულია მთელი ჩვენი სიცოცხლე... პირველი გაგვწმენდს ღვთიური

მსხვერპლით, - მეორე მოგვასხამს ალისფერ მოსასხამს“ (ქართველ მწერლებს) (4, 205).

მსხვერპლის ფასად ერის გადარჩენის პრობლემაა დასმული დრამაში „ლონდა“.

გრიგოლ რობაქიძის იდეალი იყო ქრისტიანული რელიგიის სიმბოლო-წმინდა ნინოს ჯვარი, ქართული ეროვნული ფენომენი და არა სხვათა მიწა, უცხო რწმენის ბანგი: „არ გვინდა, დედაო, სხვა ჯვარი ბერნების, არ გვინდა სხვა მიწა და სხვა ნასახლევ“.

მწერალი ოპოზიციაში იყო მატერიალისტურ, სატანისტურ ბოლშევიზმთან, „სხვა ჯვარის“ მპყრობელ „მოძმე“ ერთან, სამშობლოს, ეროვნული იდეალების მოღალატე ხელი-სუფლებასთან.

რომანში „მცველნი გრაალისა“ მრავალგზის წამოიჭრება ერის მომავლის პრობლემა.

გიორგის სწამდა, რომ ქართული მატინეები, ხელნაწერები მსოფლიო საიდუმლოს ამოსახსნელ გასაღებს იტყვდნენ, რომ აღმოსავლური სიბრძნის მრავალი მარგალიტი ჩვენშიაც ყოფილა მიმოფანტული.

„საქართველოს უზენაესი დანიშნულებაა, გოგსა და მაგოგს შორის დაამკვიდროს რალაც შეუდარებლად დიდი, რასაც ახლა სიტყვით ვერ განვმარტავ“ (მცველი გრაალისა) (8, 31).

მიუხედავად იმისა, რომ 1924 წლის აჯანყება დამარცხდა, გრაალის მცველთ სჯერათ, რომ „საქართველო დაღუპული არ არის“ (8, 34).

გრაალის თასი საკუთარ თავში საქართველოთვის ზეგარდმო მინიჭებულ მადლს ინახავდა.

„ლევანს მომავალში ჩახედვა აშინებდა, მაგრამ... ბუნდოვან სიშავეში სინათლეს ხედავდა“.

„ქვეყანა დაჩოქილი იყო, მაგრამ წმინდა სიმბოლო-გრაალი შეუბღალავი დარჩა“ (8, 223).

რომანის ავტორი თავად გიორგის სიტყვებით ამხელს ქართველი კაცის ორბუნებოვნებას, რაინდულ ხასიათსა და ზნედაცემულობას: „ქართველი ჭეშმარიტი ერისკაცის ცხოვრებით ცხოვრობს და, ამავე დროს, მასავით მზაკვრულად ვერვინ უღალატებს საკუთარ ერსა და მოდგმას. თავადია და - ლაქიად გადაიქცევა, რაინდია და - შეუძლია ვიგინდარა და არამზადა გახდეს. გულუხვი და უანგარო - ჭკუასუსტი და მფლანგველი ხდება. სიცოცხლის ხალისი მასთან არცთუ ხშირად ფათერაკების ძიებაში გადაიზრდება, სიყვარულის უმკაცრესი წესი კი-წუთიერ გატაცებად. ზნედაცემული ქართველი მართლაც რომ ამაზრზენი შესახედავია. ნეტავ ქართველები თუ გრძნობენ მათში ჩასაფრებულ საშიშროებას?“ (8, 108).

გრიგოლ რობაქიძე ამბობდა: „ისტორია მოითხოვს არა მარტო წინხედვას: „საითკენ“, არამედ უკან გახედვასაც: „საიდან“, ტრადიციის სათავეც აქა“ (საქართველოს სათავენი) (1, 86).

სააკადემ მიწის გულში ხმალი გადატეხა. დამარცხდა ივერია? გაიმარჯვებს, თუ ის ხმალი გამთელდა“ (6, 224).

განარჩევდა რა „მესიანიზმს“ და „მისიანიზმს“, გრ. რობაქიძე დარწმუნებული იყო ჩვენი ერის „დიდ მისიაში“, ეთაყვანებოდა ქართულ ენაში დაუნჯებულ შესაქმისეულ სიბრძნეს.

მწერალს უყვარდა ნიცშეს სიტყვების გამეორება: „რაც ვერ მძლევს, მხდის უფრო ძლიერს“- საქართველოზე თუა გამოჭრილი“ (ქართული გენია როკვით განფენილი)(1, 287-290).

უძველესი ქართული ლეგენდის შევარდნისა და ხოხბის აჩრდილებს მწერალი თავისი თანამედროვე საქართველოს რეალური ვითარების დასახასიათებლად მიმართავდა, ანუ მდევარ - დევნილის სახეთა აქცენტირებით ქვეყნის მუდმივ პრობლემას ათვალსაჩინოებდა.

„ლევანს შინაგანი სმენით ხმა თბილისის დაარსების თქმულებას უამბობდა (8, 1).

ხელმწიფემ აფრენილ ხოხობს შევარდენი დაადევნა. აღმოჩნდა, რომ ხოხობიც და შევარდენიც წყაროში დამხრჩვალან. ამ ადგილს საფუძვლად უყრის ქალაქს და რაკილა თბილ წყალს მიაგნო, სახელად თბილისს არქმევს (8, 1).

რომანში მთელი საქართველოს ისტორია გაიაზრება, როგორც ბრძოლა ეროვნული თვითმყოფობისთვის, ერთმანეთს ცვლიდნენ სპარსები, ხაზარები, არაბები, თურქები. მეფე ბაგრატ III ახერხებს ქვეყნის გაერთიანებას, ტაძრის აგებას 1003წ., რომელიც თურქებმა შემუსრეს. დავით აღმაშენებელმა - მეფემ და წმინდანმა მოახერხა ქვეყნის ტერიტორიების გავრცობა ნიკოფსიიდან დარუბანდამდის, მის სასწაულებრივ გამარჯვებას დიდგორში 1121 წელს უზარმაზარ მუსულმანურ კოალიციასთან ჰქონდა მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა. ცოცხალი მითოსი იყო თამარ მეფე, „მისი ოქროს ხანა“.

ქართველი ხალხის უდიდესი ტრაგედია იყო ჯალალ-ედდინის, ჩინგიზ ყაენის, თემურ ლენგის, შაჰ-აბასის საბედისწერო ლაშქრობები საქართველოში.

შინაური უთანხმოება -უგუნურების მსხვერპლი იყო გიორგი სააკაძე. მას მარადიული საქართველო უყვარდა, თანამედროვე კი სძულდა, რადგან ქვეყნის მტრებმა აიძულეს სპარსეთში გაქცეულიყო. სამშობლოს უღალატა? არამც და არამც. საფრთხემ, მისი სულის მთლიანობას რომ დაემუქრა, დაბინდა მასში ქართული არსი. იგი, პრომეთეს მსგავსად, მედიდურებას ემსხვერპლა. მასში ბოლომდე ქართული გული ძგერდა, მტერი შემუსრა, მაგრამ ფეოდალებს მაინც ვერაფერი შეაგნებინა. წმინდა რისხვა ხვდა წილად. თურქეთში მუხანათურად მოკვდა.

ქართველმა მეფეებმა მართლმადიდებლური ჩრდილოელი მეზობლისკენ აიღეს გეზი, რასაც თურქების და სპარსეთის წინააღმდეგობა, 1795წ. ალა-მაჰმად-ხანის შემოსევა, კრწანისის ტრაგედია მოჰყვა.

1801წ. რუსეთთან შეერთება, ფაქტიურად, ჩვენი ქვეყნის ოკუპაცია იყო.

1918წ. 26 მაისს გამოცხადებული დამოუკიდებლობა 1921 წ. 25 თებერვალს საბჭოთა იმპერიაში შესვლით დასრულდა.

საქართველოს ისტორიას რომ იაზრებს მწერალი დასაბამიდან, მიდის მრავლისმთქმელ დასკვნამდე, რომ „შევარდენისა და ხობხის აჩრდილები დღემდე დასტრიალებენ ქალაქს“ (8, 16).

ლევანი თქმულების გამოძახილს კვლავაც ისმენდა შინაგანი სმენით და ფიქრობდა: „ნუთუ თბილისი დანყველილია?“ (8, 16).

„მის წინ მთელი მიდამო უსასრულო შუქით იყო გაცისკროვნებული, გაიფიქრა, მსოფლიოს არც ერთ სხვა ქალაქს არ ადგას ასეთი ნათელი შარავანდედი. როგორ ეთავსება ნათელი წყევლას?... ეგებ ბნელ ძალებს ამ სახიერი ნათლის ჩაქრობა სწადდათ? ... ამ ადგილას რაღაც ხდებოდა იღუმანლი, რისი წვდომაც სულიერი სფეროს უკიდურესი სიმაღლიდან შეიძლება მხოლოდ“ (8, 16).

გრიგოლ რობაქიძის „საქართველოს ხერხემალი“ დაიწერა ნიკოლოზ მინიშვილის წერილის - „ფიქრები საქართველოზე“ - საპასუხოდ.

მწერალმა გააქარწყლა წერილის ავტორის ნიჰილიზმი, სკეპსისი, მტკიცება, რომ ჩვენს ისტორიაში არ ჩანს ღვთის ხელი, ქართული იდეის ხერხემალი, აზრი. ეჭვი, რომ საქართველო მოკლებულია იმ „ნათლის სვეტს“, რომელიც წინ მიუძღვის ყოველ ხალხს ახალი სიტყვისა და შემოქმედებისკენ. აზრი, რომ საქართველო მოკლებული იყო საკუთარ, შინაგან აქტივობას“, „შემოქმედებით გენიას“, „გამართლებას, მსოფლიო გამართლებას, საკუთარ რელიგიას, მოწოდებას, აზრს, შინაარსს“ (6, 10).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, არათუ ხალხს, პრეისტორიულ ხალხებსაც, უბრალო თემსაც, ველურებსაც კი აქვთ გე-

ნია, ამის დასტურია ქვისგან თუ ხისგან გამოჭრილი აფრიკის კერპები.

„ზანგების რიტმებმა დაიპყრეს დღევანდელი ევროპა“. აქვე მოაქვს პუშკინის მაგალითი, რომელიც ზანგი იყო სისხლით (6, 11).

გრიგოლ რობაქიძის აზრით, არც საქართველოს ასცდენია ღვთის მადლი. „ქართლის ცხოვრების“ სადარი მთელ ქვეყანაზე არ მოიპოვება, ეს არის არა მარტო „ისტორია“, არამედ ნამდვილი „ეპოსი“, რომელსაც ვერ დაუპირისპირდება ვერაფერი. აქ ყოველი სიტყვა თითქო მითოლოგიური ტაციტის მიერ არის დანერვილი. ამ ეპოსის გენიას წერილის ავტორი ადარებს ბერძნების „ილიადას“, ბაბილონელების „გილგამეშს“ და ასკვნის: „ნუთუ ქართლის ცხოვრების ანნალები გენიის ცეცხლის ნატეხები არ არიან?“ (6, 11).

„ქართლის ცხოვრება“ დიადია, როგორც „ეპოსი“, მაგრამ უფრო საოცარია იგი, როგორც ისტორია“.

აქ გრ. რობაქიძე პლატონს იმონმებს და ამბობს: „პლატონის გენიალი თქმა რომ ვიხმაროთ - „ისტორია“ არის „მოგონება“ (ანამნეზის). დიახ: „ისტორია“ ქმედითი ხსოვნაა“ (6, 12)

„ქართლის ცხოვრებაში“ ასეა გაგებული „ისტორია“. ასეთი გზნება „ისტორიისა“ აქვთ ჰებრაელებს, ქართველებს. და ეს გზნება გაღველფილია „ქართლის ცხოვრებაში“ (6, 12).

შემდეგ პარალელებს ავლენს მარკუს ავრელიუსსა და დავით აღმაშენებელს შორის: „ევროპაში თავი მოსწონთ მარკ ავრელით, რომელიც ომშიც „ჭვრეტდა“ სამყაროს. ჩვენში დავით აღმაშენებელი „სამოციქულოს“ კითხულობდა; გეკითხებით: რით ჩამოუვარდება დავით აღმაშენებელი მარკ ავრელის?“ (6, 12).

ასევე შეპირისპირებულია ევროპაში ლეგენდად ქცეული „კალეს მოქალაქეთა რაინდობა (რომელ რაინდობაზე როდენმა ქვაც კი აამეტყველა) და ცოტნე დადიანის ზნეობრივი

გმირობა, რომელმაც მონგოლების წინააღმდეგ შეთქმულათა ბედის ნებაყოფლობით გაზიარება სცადა, ამით თვით მონგოლთა ნოინიც კი გააოცა და შეთქმულები გაათავისუფლა.

ნერილის ავტორი კითხულობს: „რა არის ცოტნე დადიანის ამბავი, თუ არა შინაგანი სიმართლე? და რამდენია ასეთი სიმართლე „ქართლის ცხოვრების“ ანნალებში. მარტო სარგის ჯაყელი ციხისჯვარელი რად ღირს. და რამდენი კიდეც სხვა“ (6, 13).

ნიკოლოზ მინიშვილი ეჭვს გამოთქვამდა რუსთაველის ქართველობაზე, მის პოემას ჩვენი ცხოვრების ანარეკლად კი არ თვლიდა, „ადვილად ნაშოვნიაო“, ამბობდა: „რუსთველი ... თუ ის ჩვენი ცხოვრებისგანაა, უთუოდ გაუგებრობაა, თუ არადა - ან რუსთველი არაა ქართველი, ანდა მისი პოემა ადვილად ნაშოვნი საქმეა“ (6, 13).

გრიგოლ რობაქიძე ამ მოსაზრებას პასუხობს: „კიდეც კარგი, რომ ავტორს „ვეფხისტყაოსანი“ გენიალ ქმნილებად მიაჩნია. მხოლოდ როგორც ჩვენი ცხოვრების ნაყოფი-იგი მისთვის „გაუგებრობაა“ უკეთეს შემთხვევაში. უცუდეს შემთხვევაში? -ან რუსთველი არაა ქართველი, ანდა მისი ქმნილება „ნაშოვნი საქმეა და ისიც „ადვილი“.

„საქართველოს ხერხემლის“ ავტორის აზრით, რუსთველით არ ამოიწურება ქართული გენია. „ქართული გენიის ხალას ნაყოფად“ არის მიჩნეული „ცხოვრება წმინდა გრიგოლ ხანძთელისა“.

მერჩულის წინამორბედი იყო იაკობ ხუცესი.

გიორგი მერჩულემ, ცხადია, ქართული „საგალობლებიც“ იცოდა, როცა ქართველი ავტორები ფსალმუნობაში დავით წინასწარმეტყველს ედავებიან.

გრ. რობაქიძე ასკვნის: „ამის შემდეგ, რასაკვირველია, რუსთაველი აღარ არის „გაუგებრობა“ (6, 14).

წერილის ავტორის აზრით, „ქართულ სიტყვაში გენია გა-
აღვიძეს ექვთიმე მთაწმინდელმა, იოანე მთაწმინდელმა, გი-
ორგი მთაწმინდელმა, ეფრემ მცირემ... თუ გერმანელები
ლუთერს ბიბლიის გერმანულად თარგმნისათვის გენიალო-
ბას ანიჭებენ, რა დააშავეს ჩამოთვლილ მამებმა, რომლებ-
მაც ბიბლია ქართულად სთარგმნეს; ლუთერის თარგმანი თუ
არის ენისქმნა, მთაწმინდელების თარგმანიც ენისქმნაა ნამ-
დვილი“ (6, 14).

„ასეთი მაგისტრალის ბოლოს რუსთაველი მოჩანს, რო-
გორც დამთავრება: „რუსთაველი ქართველია და მის პოემას
უდიდესი სიტყვის კულტურა უძღვის წინ“.

გრიგოლ რობაქიძე საუბრობს ლათინური ევროპის სია-
მაყე, ფრანსის ასიზელის შესახებ, რომელსაც დარჩა ოცი
სტრიქონი. ფრანსის ასიზელი ცნობილია სიბრძნით, ჩიტის
გულით, იგი ბუნების ძალთა მხილველია და მათი დამურვე-
ბელი.

„მინდია იგივე ფრანსის ასიზელია, მხოლოდ საქართვე-
ლოს მთებში აღმოცენებული. განა მინდიას მითოსი გენია არ
არის თვითონ? განა აქ არა სჩანს „ღვთის ხელი?“ კითხუ-
ლობს მწერალი.

ასევე შედარებულია დასავლური ქრისტიანობის მადონა,
მარადი ქალწულობის კულტი და წმინდა ნინოს ჯვარი, გა-
მოჭრილი ვაზის ნასხლევისგან. ვაზი სახეა „მინის“ ნოყიერე-
ბის და ნაყოფიერების. ჯვარი ვაზის შეკრულია ქალის თმე-
ბით. აქ „მარადი ქალწულობა“... უკვე უკანასკნელი სიმძაფ-
რით არის გადმოცემული. კათოლიკურ ევროპას ასეთი რამ
არ გააჩნია“ (6, 16).

საქართველოს გამორჩეულობის დასტურად წერილში
ნახსენებია „ოქროს ვერძის“ ამბავი და მედეას ლეგენდა, არ-
გონავტების შემოსვლა.

... „უცხოელს იზიდავს საქართველო. არქანჯელო ლამ-
ბერტი, პიეტრო დელლა ვალე, შარდენ-მოდიან საქართვე-

ლოსკენ, როგორც მზის ბადეში გაკვალთულ დედოფლისკენ. დიუმას სიტყვები აღარ ჰყოფნის საქართველოს ქებისთვის“ (6, 16).

ქართველი ქალის აღტაცებაზე რომ საუბრობს, გოეთეს მაგალითი მოჰყავს.

მოკლედ, გრიგოლ რობაქიძის მთელი შემოქმედება, ერთგვარი დაეჭვების მიუხედავად, ნასაზრდოებია საქართველოს გამორჩეულობის, მისი მარადიულობის რწმენით.

ლიტერატურა

1. გრიგოლ რობაქიძე ხუთ წიგნად, წიგნი IV, თბ. 2012
2. გრიგოლ რობაქიძე, წიგნი V, თბ. 2012
3. გრიგოლ რობაქიძე, ხუთ წიგნად, წიგნი I, თბ. 2012
4. გრიგოლ რობაქიძე ხუთ წიგნად, წიგნი III, თბ. 2012
5. ტიტე მოსია, საღვთო სახისმეტყველება, ზუგდიდი, 1995
6. შერისხულნი 15 ტომად, ტ. II, თბ. 1994
7. აკაკი ბაქრაძე, კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი, თბ. 2003
8. გრიგოლ რობაქიძე, მცველნი გრაალისა, თარგმანი თამარ კოტრიკაძის, თბ. 2012

შინაარსი

თავი I

გრიგოლ რობაქიძის ესთეტიკის საკითხები

გრიგოლ რობაქიძე ხელოვნების რელიგიურობის შესახებ	3
მოდერნიზმის მამამთავარი	17
განცდა და გონმეტყველური განჭვრეტა გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში	31
“ჰიერომანია“ მწერლის თვალთახედვით	50
გრიგოლ რობაქიძე და ქართული რენესანსის პრობლემა	61

თავი II

გრიგოლ რობაქიძის მსოფლმხედველობისა და სახისმეტყველობის საკითხები

გრაალი — გრიგოლ რობაქიძის ქრისტიანული იდეალი	70
აპოკალიფსი და გრიგოლ რობაქიძე	84
გრიგოლ რობაქიძის — საღვთო სიბრძნის ადეპტი	97
გამოჩენილ შემოქმედთა და ძალაუფლებისმპყრობელთა დემონი გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში	113
გარდასხეულების და მოგონების თეორია გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში	130
ბიბლიურ-ქრისტიანული პარადიგმები	145
მიწის კონცეფცია გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში	157

თავი III

საქართველოს გადარჩენის პრობლემა - გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში	178
--	-----

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის ბაზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@ymail.com